

Богдан Столярчук

*Історія
контрабасового
мистецтва*

МОНОГРАФІЯ

Рівне
видавець
Ю. Кукса
2026

УДК 821.161.2

С-81

Друкується за ухвалою Вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол №11 від 25 вересня 2025 року)

Рецензенти:

Mirosław Dymon, Dr. hab. prof. Uniwersytet Preshowski Wydział Muzyki;

Т.В. Потапчук, доктор педагогічних наук, професор Прикарпатського Національного університету імені В. Стефаника

Я.В. Сверлюк, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету музичного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету

В.В. Чекалюк, доцент Одеської національної музичної академії ім. А.В. Нежданової, заслужений артист України, концертмейстер групи контрабасів Одеського філармонійного оркестру

Столярчук Б.Й.

Історія контрабасового мистецтва : монографія / Б.Й. Столярчук ; Рівненський державний гуманітарний університет. – Рівне : Ю. Кукса, 2026. – 384 с.

ISBN 978-617-8672-30-0

У монографії «Історія контрабасового мистецтва» подано матеріали про виникнення контрабаса, його роль та становлення у світовій і європейській культурі, а також в українському виконавському мистецтві. Наведено імена відомих контрабасистів – виконавців, композиторів і диригентів, які представили контрабасове мистецтво як одне з визначних явищ світової музики.

УДК 821.161.2

ISBN 978-617-8672-30-0

© Б.Й. Столярчук, 2026

ЗМІСТ

Від автора	4
Розділ I. Історія баса у світовій музичній культурі	5
Розділ II. З історії розвитку струнних музичних інструментів	12
Розділ III. Історія розвитку в Україні басових музичних інструментів	46
Розділ IV. Видатні контрабасисти-виконавці	68
Розділ V. Методика навчання гри на басових музичних інструментах	89
Розділ VI. Чеська контрабасова школа та її розвиток в Україні	96
Розділ VII. Історія розвитку джазових оркестрів	216
Розділ VIII. Контрабас у джазі: становлення та етапи розвитку	230
Розділ IX. Джазові контрабасисти України та їхній внесок у сучасну музичну культуру	248
Розділ X. Бас-гітара	264
Розділ XI. Учасники і журі Всесоюзного конкурсу музикантів-виконавців (контрабас)	274
Розділ XII. Листи	296
Афіші концертів контрабасової музики	369
Література	377

Від автора

«Історія контрабасового мистецтва» – таку назву має монографія, яка складається з багатьох розділів дослідження виникнення і розвитку контрабаса та його ролі на сучасному етапі. Витоки інструмента відносяться до епохи Відродження. Контрабас пройшов шлях від допоміжного до провідного інструмента в симфонічному та естрадному оркестрах, став одним із найпоширеніших інструментів європейської музичної культури.

У монографії подано короткі відомості про визначних контрабасистів – виконавців, композиторів і диригентів, які своїм талантом підняли контрабасове мистецтво на високий щабель музики поряд з іншими інструментами нашої епохи.

В Україні контрабасове мистецтво започаткували видатні чеські контрабасисти ХІХ століття Еммануїл Франтішек Мислівичек, Федір Іванович Воячек, Отокар Йосипович Шпергль. Вони були першими викладачами і виконавцями по класу контрабаса і виховали багатьох українських контрабасистів, учні яких продовжують цю благородну справу.

У розділі «Контрабас у джазі» використані матеріали з дослідження «Становлення та розвиток українського джазового контрабасового мистецтва» Олександра Веретельнікова, альтиста, джазового контрабасиста, випускника Рівненського державного гуманітарного університету, мого учня, нині артиста симфонічного оркестру Вінницької обласної філармонії.

В одному з розділів монографії розповідається про роль бас-гітари, історію і застосування її в джаз-оркестрах та ансамблях. У деяких музичних школах та училищах є класи бас-гітари, і викладачі віддають перевагу то одному, то іншому інструменту.

Зауважимо, що ця книга стане в пригоді як професійним музикантам, так і початківцям в ознайомленні і вивченні історії контрабасового мистецтва.

Історія баса у світовій музичній культурі

Головним завданням є висвітлити всі відомі факти, які повідомляють нам про зародження, формування та розвиток баса у світовій музичній культурі як поняття в цілому. Не зайвим буде нагадати, що з усіх відомих нам музичних форм основою, або ж навіть джерелом виникнення басової функції, є «бурдон».

Бурдон (фр. bourdon – буквально густий бас, від пізньолатинського *bordunus*, нім. *bourdun*, італ. *bordone*, англ. *bourdon*, *burden*) – постійний звуковий тон на фоні мелодії, частіше у вокальній та інструментальній фольковій, а згодом і в церковній музиці. Бурдон є єдиним відомим нам найглибшим історичним корінням акомпанементу, який від самого початку виконував лише підлеглу роль, був тісно пов'язаний з мелодією, якій надавав особливу виразність, надаючи їй ладових та інтонаційних відтінків. Бурдон виконує в музиці важливі конструктивні та естетичні функції, підсилює виразність мелодії, робить рельєфним її емоційний образ.

Акумуляція музичного досвіду тюркомовних народів у бурдонному багатоголоссі є безсумнівним на теперішній час в музичній науці. Оскільки саме в бурдонному багатоголоссі були зосереджені головні досягнення музичного мислення.

В. Виноградов так описував звучання бурдонів у східній музиці: «Бурдон – це музична атмосфера, абсолютно необхідна в інструментальному жанрі (перш за все в його класичних формах). Окрім того, що найкращі виконавці і спроможні відтворити «органний пункт» одночасно з мелодією, їх гра ніби супроводжується ще іншим інструментом, призначення якого полягає в тому, щоб видавати ідеальні звуки... Вони ні на мить не гаснуть, виникають непомітно і ніби висять у повітрі... Такий органний пункт загострював контрастність нестійких і стійких звуків ладу. Соліст (особливо вокаліст) ніби навмисне затягував неустої, довго зупиняючись на них в каденціях, внаслідок чого на органний пункт нашаровувалися в одночасному звучанні великі і малі секунди то зверху, то знизу. Завдяки цьому в музиці створювалася напружена емоційна атмосфера. Соліст не поспішав розрядити її, проте через якісь

миті його голос зливався з бурдоном. Потім знову домінували неустої, і знову вони розв'язувались».

Розглянемо бурдон як базове значення звучання в різних музичних напрямках як «супровід», тобто безперервне звучання. Беручи до уваги давньогрецьку іконографію музичних інструментів, можна зробити висновок, що бурдон існує з глибокої давнини. Так, середньовічний теоретик музики Ієронім Моравський (поч. XIII ст.) бурдоном називає вільне, безперервне звучання «авлоса», або ж струни «вієли». Ці свідчення дозволяють припускати, що одноголосий бурдон таки існує. Моравський також описує «авлетів» (виконавців) з подвійними авлосами, один виконував мелодію, а на другому супровід її витриманий звук.

Українським прототипом авлоса були «джоломиги, близнівки, двійниці». Це також інструменти, які склались з двох ігрових стовбурів, об'єднаних одним свистком (один стовбур виконував роль бурдона, а інший – ігрової трубки). Під час гри виникає враження дуєту. Саме з цього часу нижній бурдонний голос починають називати «баском, басом».

Також для підтвердження існування одноголосого бурдона потрібно пригадати прародича всіх струнно-смічкових інструментів «раванострон», у якого було дві струни, на одній виконувалась мелодія, частіше дублювалась з голосом співака, а на другій струні музикант виконував супровід безперервним звуком. В XV-XVI ст. словом «бурдон» користувались для позначення самої нижньої струни або ж двох нижніх струн лютні, а також віоли да гамба. Всі ці свідчення можна знайти у працях Ієроніма Моравського «Трактат про музику» приблизно 1275 р., Северина Боеція «Трактат основи музики» 520-525 рр., Іоана Коттона «Про музику» близько 1121 р., Аль-Фарабі «Велика книга про музику» 910-920 рр.

Починаючи з X ст., бурдон використовується як окрема партія-супровід, в першу чергу в духовній музиці, і, як правило, це інтервали квінта або конкорд «квінтоктави», а в окремих регіонах починають використовувати кварта (це безпосередньо стосується народів Кавказу та Карпатського регіону). Згодом в звучання бурдону додалися також терції та сексти, що, в свою чергу, допомогло збагатити гармонію та зробити виконання мелодії навколо органного пункту більш емоційним та розгорнутим. Такий прин-

цип використання бурдона незмінно існує до сьогоднішніх днів фактично у всіх музичних напрямках – від народної музики до сучасних електронних стилів.

Бурдонні інструменти і дотепер розповсюджені в музичному фольклорі багатьох народів Європи та Азії (наприклад: індійські інструменти «сітар» і «тампура», українська «колісна ліра» або «реля», іспанський «харді-гарді», серед духових – шотландська «волинка», українська «коза», а також їхні численні локальні різновиди). Ще варто додати, що з появою колісної ліри та харді-гарді в бурдоні почали звучати акорди до чотирьох звуків, що, в свою чергу, теж неабияк вплинуло на розвиток гармонії.

Особливе і неоднозначне місце у виконанні бурдону займають такі інструменти, як: індійські «сітар», «тампура» (танпура, тамбура), древньоруські криловидні «гуслі» (гусла, гусли, гуси), литовський «канкляс», естонський «канель». Ці суто щипкові інструменти теж виконували бурдон, але в основному для супроводу співакам, і в окремих випадках акомпануючи музикантам-солістам.

Велике сімейство цих інструментів є у широкому вжитку і дотепер, вони переживають постійні вдосконалення, від зміни кількості струн від більшого до меншого і навпаки, зміни розмірів самих інструментів. Наприклад, в інструментів великих розмірів з'явилися струни з відчутно низькими звуками, які перейшли з басового в контрабасовий регістр, а також отримали механізми настроювання для акомпанування в різних тональностях.

Необхідність дослідження таких інструментів, як гуслі, канкляс та канель зумовлена тим, що у них майже із самого початку в комплект струн входили струни низького басового регістру. Оскільки солістами були в основному чоловіки, то в акомпанементі краще звучав або той самий регістр, або нижчий за голос співака. Тому звучання басових нот на цих інструментах було очевидним. Саме ці струнні інструменти володіли найнижчим басовим звучанням.

Цікавим є той факт, що ці інструменти були у широкому вжитку досить довгий час – від Київської Русі і до середини XIX ст. За цей період з'явилися ще два основних різновиди цих інструментів, розширився діапазон завдяки збільшенню кількості струн в сторону баса приблизно (від F контроктави до f другої октави), також

змінився звукоряд, характерний ладовим вподобанням тим чи іншим народностям.

З набуттям таких можливостей відбувся розвиток виконавсько-технічних прийомів. Використовували нові засоби для видобування звуку, наприклад: плектори маленьких розмірів зі шкіри або кісток, а також штучні кігті, які виготовляли з тієї ж сировини. На таких інструментах звучання бурдону набуло радикально іншого характеру, поглиблюючи образність виконання оповідача-соліста, в акомпанементі. Утримуючи на басових струнах легке тремоло (може виконуватись репетиційно переборами на одній або кількох струнах, швидко тремоло медіатором чи ударами по струнах), у верхньому регістрі виконувались перебори (по ладу або гармонії) або стрімкі арпеджовані глісандо. Згодом всі ці прийоми ми можемо бачити під час гри на лютні, торбані, гітарі, кобзі, а зараз і контрабасисти почали користуватись усіма цими технічними прийомами.

Досліджуючи бурдон як основу басової лінії, його історичне коріння, необхідно звернути увагу на три базових композиційних напрямки (фобурдон, органум, ісон).

«Фобурдон» (франц. fauxbourdon), що буквально перекладається як несправжній бурдон, але цей термін потрібно розуміти в сенсі «опори» або «той, що тримає на собі» поліфонічну конструкцію (уявний або той, що збуджує уяву). Таким чином, це визначення імплікує факт створення музики сходу (тобто в даний момент), мова йде про контрольовану «імпровізацію».

Наступним з низки багатоголосних композиційних форм ми розглянемо «органум» (лат. organum – орган; етимологічне значення «будь-який інструмент, що тримає нижню партію»). Гармонічна і метроритмічна єдність метризованого органуму в цілому забезпечувала організацію всіх голосів і створила нові закони модельної ритміки, генезис якої історики пов'язують саме з паризькою школою Нотр-Дам.

Ісон (з грецької: рівний, однаковий, подібний, непорушний) – тягучий нижній басовий голос у візантійській, новогрецькій та деяких інших споріднених музичних традиціях, в тому числі і в Україні. Досить широка розповсюдженість таких форм багатоголосся, особливо у фольклорній музиці слов'янських та кавказьких на-

родів, та їх вплив на формування басової лінії в ранніх їхніх про-
явах відзначається багатьма дослідниками, що може свідчити про
загальний універсальний характер фольклорного типу мислення.
І. Жорданія у своїй фундаментальній праці (щодо проблематики
генезису багатоголосся) висловлює думку, що «грузинське тради-
ційне багатоголосся в міжнародному контексті багатоголосних
культур, в якості одного з важливих факторів такої єдності розг-
лядає із загальних позицій походження та еволюції народів». В
свою чергу, Ю. Євдокімова, досліджуючи становлення багатого-
лосся в епоху Середньовіччя, припускає, що «більшість народів
пройшли однакові етапи розвитку в багатоголосному мисленні,
відзначаючи та підкреслюючи причину такої закономірності внут-
рішньою природою самої музики».

Усі вищезгадані форми, в яких зароджувалось поняття баса,
остаточно сформували потребу в більш низьких глибоких звуках,
і вже в період раннього бароко бас став настільки важливим, що,
крім мелодії, яку композитори записували, був бас. По іронії долі
в той час в них не було окремого інструменту, щоб його грати, а
ті, що були в наявності, не були особливо басовитими. Те, що від
них очікувалось, – видавати низькі, глибинні звуки – вони не вмiли,
за одним великим винятком. «Орган відкрив епоху реального, гли-
бокого, пульсуючого, масуючого, лоскочучого, соковитого баса
задовго до інших басових інструментів, більше того, орган ясно
дав зрозуміти, що бас вартий того, щоб бути хоч на октаву нижче
всіх басових інструментів (віолон, віолончелей, клавесинів, тром-
бонів, хору)».

Басова основа музичного твору – його корінь, останні 500 років,
і в наші дні – це невід’ємна частина практично усієї музики, яку ми
чуємо. Брати основні тони – здається, що може бути простіше?
Міцно ставши на ноги, бас корінним чином вплинув на всі музичні
напрями. Є багато прикладів басових партій, які формують саму
основу і стиль твору, а часом здається, що бас і є сама музика.

Така проста і невинна форма, як бурдон, не лише стала осно-
вою для баса як поняття в музиці, але й згодом стала ознакою кла-
сики різних характерів, образів та стилів. Наприклад, академічні
композитори час від часу використовують бурдон для надання
пасторального, архаїчного чи фольклорного колориту: Б. Барток

«Мікрокосмос» – «Волинка», Г. Берліоз симфонія «Гарольд в Італії» III ч., Л. ван Бетховен Шоста симфонія, середній розділ скерцо, А. Шнітке «Пастораль», Р. Штраус «Так казав Заратустра» та багато інших. Сучасні музиканти-композитори пишуть ф'южн із використанням елементів бурдону, імітуючи фольклор у синтезі із роком, джазом та електронними напрямками. Яскравими прикладами є проєкти: Джона Маклафліна «Mahavichnu orchestra» 1971, «John McLaughlin & Shakti» 1975, Myles Davis «Sketches of Spain» та «Siesta», Аркадій Шилклопер «Hornology» 1996, «Pilatus» 2000, ethnogroup «Trigon», Рено Гарсія-Фонс (Renaud Garcia Fons) – «Fortaleza», «Funambula», «Goodjinnes», «Luces de Lorca», «Sareban», «Mythologie», «Sina», «Oriental Bass», «Aube», «Sesame», «Legendes», «Bulerias», «Roomsaroom», «Tchahar mezarab», «Las ramblas», «Le sommeil de majnon», Djivan Gasparyan «I will not be sad in this world» 1989. Також у сучасній музиці бурдон часто використовується композиторами-мінімалістами, постмінімалістами, спектралістами в музиці для театру, кіно, телепередач, всіляких постановочних шоу, реклами. Аналогічні жанри в електронній музиці: ембієнт, дроун-ембієнт (англ. drone, більш сучасна версія бурдону), дроун-метал, краут-рок, бас-лайн (ака Niche), Спейс-мюзік (Space music), гоа-транс (goa trance), ейсід-хаус (acid house), думкор (doom-core), драм-енд-бейс (drum & bass), індастріал (industrial). Лідерами таких напрямків стали гурти: «Tangerine dreame», «Space», «Depeche Mode», «OMD», «Ultravox», «New Age», «Kraftwerk», «Orb», «Juno Reactor», «Shpongle», «Astral Projection», а також композитори Брайан Іно, Вангеліс, Жан Мішель Жарр, Клаус Шульц, Гієрмо Цідес та ще багато гуртів, композиторів, діджеїв та окремих музикантів.

Довгий шлях формування, становлення та розвиток басового поняття в музиці ще не завершений, тому що будь-який еволюційний процес – це вдосконалення. Спочатку в баса не було ні назви, ні інструмента, ні місця в музичній ієрархії, тепер у баса є навіть свій власний жанр (Drum & Bass). Це той випадок, коли басова партія веде за собою всю композицію, незважаючи на те, що роль радикально відрізняється від того, що було раніше. Його призначення залишилось незмінним з часів середньовічного бурдону, фобурдону, ікосу, органуму, диско, рок-н-ролу, блюзу, маршів і

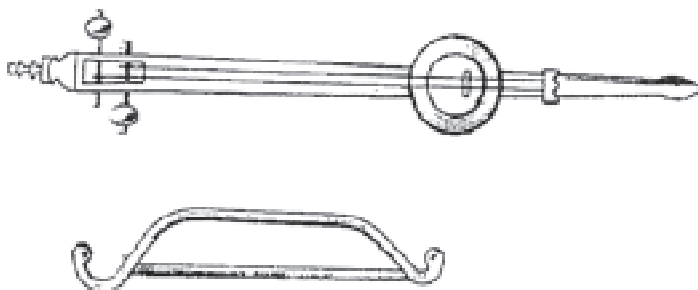
вальсів, через це бас важко ототожнювати з яким-небудь періодом, тому що потреба у ньому була завжди і бас мусив бути завжди. У творі Моріса Гріна (Maurice Greene) «Lord, Let Me Know Mine End» ми чуємо приклад баса родом з григоріанської епохи, який крокує майже незмінним крізь усі стилі свого становлення і ніби промовляє: «Я – швидкоплинний час».

З історії розвитку струнних музичних інструментів

Відомості з історії смичкових музичних інструментів не такі багаті, як би цього хотілося. З історії Індії, Ірану та інших держав можна почерпнути деякі відомості про існування цих інструментів більше двох тисячоліть тому. Можна припустити, що перші смичкові інструменти з'явилися саме у східних народів. Відомим стародавнім смичковим інструментом був раванострон.

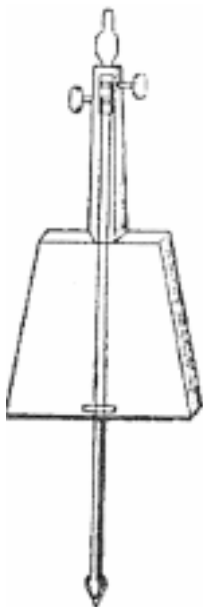
РАВАНОСТРОН

Він складався з порожнього циліндра, зробленого із тутового дерева, один бік якого був обтягнутий шкірою широколускатого водяного удава. Паличка, прикріплена до цього корпусу, служить грифом і шийкою, у верхньому кінці палички зроблено отвори для двох кілків.

Струни робили з кишок газелі (рід невеликих антилоп; поширені в Африці й Азії), а смичок – із бамбукового дерева, вигнутого дугою, на яку було натягнуто волосся. Звук раванострона слабкий, глухий, але приємний. За переказами, раванострон був винайдений Реваном, царем цейлонським, за 5000 років до н. е. Раванострон зберігся і до наших днів у мандрівних жерців Будди (буквально – просвітлений, у буддизмі істота, що досягла найвищої святості. Від прізвиська напівлегендарного засновника буддизму Сіддхарті Раутами, якого називали Буддха).

Наступним стародавнім смичковим інструментом був ребаб.

Ребаб

РЕБАБ (РЕБЕБ)

Ребаб (ребеб, ребек) мав корпус, зроблений з чотирьох дерев'яних пластинок, що складають рамку, на яку натягнуто два шматки пергаменту (спеціально оброблена шкіра молодих тварин; застосовують при виготовленні барабанів тощо; до винайдення паперу – матеріал для письма; назва від стародавнього м. Пергама в Малій Азії), утворюючи нижню і верхню деки. Гриф має форму циліндра і складає разом з головкою одне ціле. Ніжкою служить залізний дріт, прикріплений до грифа, який проходить через весь інструмент і служить опорою під час гри.

У IX ст. в історичних описах про музику згадується смичковий інструмент – ліра.

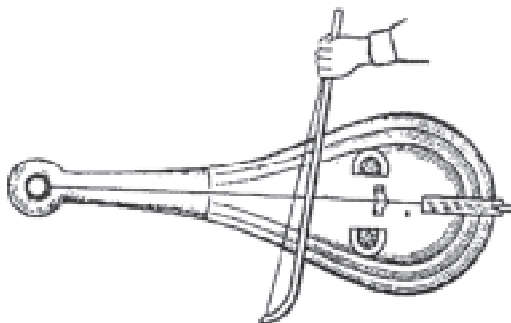
ЛІРА ОДНОСТРУННА

Це однострунний інструмент з підставкою, підструнником і підковоподібними отворами в дерев'яній деці (це не та ліра, яку звично змальовують в давньогрецькій міфології). У північній башті Софіївського собору в Києві, збудованого в XI ст., можна побачити фреску із зображенням музиканта, який грає на смичковому інструменті. Музикант тримає його біля підборіддя, подібно як скрипку.

Музикант зі смичковим інструментом. Фрагмент фрески. Київ, собор Святої Софії, XI ст.

У XVI ст. зустрічаються перші згадки про скрипку. Вчені досі сперечаються щодо походження скрипки. Одні вважають, що її попередником була віола, інші більш справедливо стверджують, що скрипка – це різновид смичкових і що вона походить від ліри да браччо – інструменту групи лір.

Ліра однострунна

ЛІРА ДА БРАЧЧО

Потрібно згадати ще про один незвичайний смичковий інструмент, широко розповсюджений у XIV-XVIII ст. в європейських країнах. Це трумшайт, або тромба марина (морська труба) – інструмент заввишки як людина, з однією струною, який, за описом дослідників, мав дуже сильний звук. Англійські моряки грали на

Ліра да браччо. Фрагмент картини художника Чіяїа да Конельяно. Венеція

Трумшайт. Гравюра з твору Ф. Бонані. Рим, 1722 р.

ньому, коли потрібно було подати сигнал. У XIII-XIV ст. з'явився ще один із видів смичкового музичного інструменту – фідель.

ФІДЕЛЬ

Цей інструмент є прообразом віоли. Корпус фіделя має інший стрій, аніж у лірі. Корпус складається з витягнутої рамки, верхньої і нижньої деки. Верхня дека має вирізи. У такому вигляді корпус фіделя був схожий на гітару, в подальшому своєму розвитку перейшов до форми віоли.

Фідель

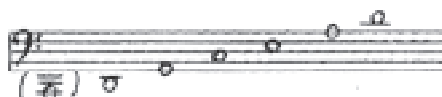
ВІОЛА

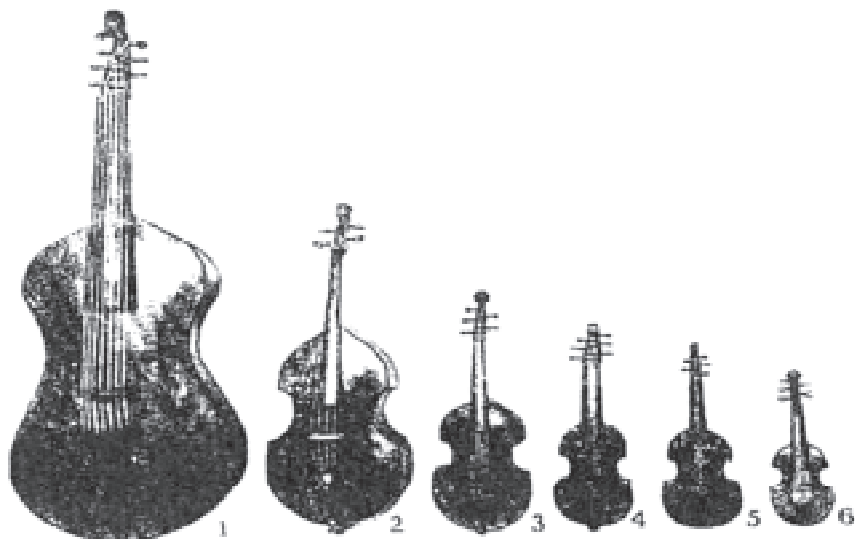
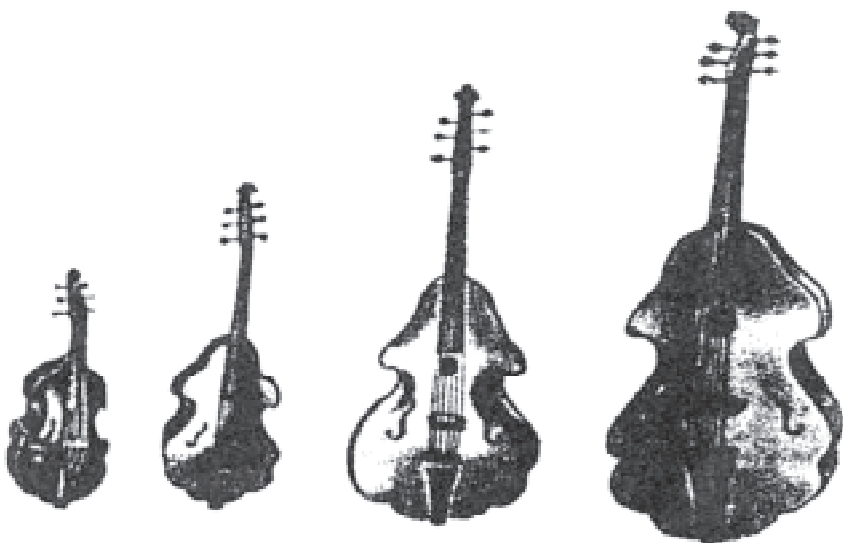
Вже у XIV ст. з'явилась велика кількість видів віол. Поява басових інструментів відноситься до епохи Відродження. Вже існували різні типи басових смичкових інструментів, які побутували в Європі того періоду: басові скрипки, басові ліри да гамба, ліроне перфетто – ліроне-смичковий контрабасовий інструмент XV-XVIII ст., перфетто-удосконалений, закінчений, повний. Зупинимося на сімействі віол, в яких виникають попередники контрабаса.

Віоли поширились у XV ст. і широко побутували в Європі до середини XVIII ст. В сімейство віол спочатку входили три типи інструментів: дискантова, альтова і тенорова віоли. Усі інструменти сімейства віол (крім сконструйованої в кінці XVII ст. віоль д'ямур) мали на грифу лади і незалежно від розміру тримались вертикально біля ноги – «а гамба» (gamba італ. – нога).

Назва «віола да гамба» закріпилась тільки за теноровою віолою. Цей інструмент був «головою» сімейства віол і отримав найбільше розповсюдження в сольному виконавстві. Зазвичай він мав шість струн, але на деяких інструментах додавалась сьома – нижнє ЛЯ.

Стрій тенорової віоли да гамба кuartер-терцовий:

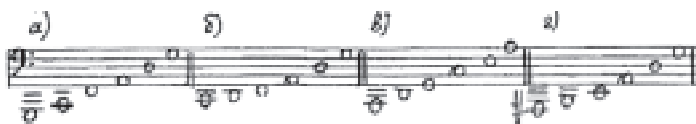
Сімейство віол: 1 – контрабасова, 2 – басова, 3 – тенорова,
4 – альтова, 5 – сопранова, 6 – дискантова

Найбільш широко застосовувалися такі віоли: дуже велика віола-бас, велика бас-віола да гамба, мала бас-віола і альт-віола да гамба, кожна у двох варіантах строю, кант-віола да гамба у чотирьох варіантах, віола бастарда (різновидність віоли да гамба) – у п'яти варіантах, віола де-браччіо (да браччо) – плечева віола – у чотирьох варіантах, віола да спалла – плечева віола (різновидність віоли да браччо), віола ді бордоне – смичковий інструмент, схожий до віоли да гамба. Гайдн написав для нього велику кількість творів.

Пізніше від дискантової, альтової і тенорової віол у XVI ст. з'явився ще один представник цього сімейства – велика басова віола да гамба (віолоне). За будовою віолоне був тотожний теноровій віолі да гамба, але перевищував довжину корпусу на 18-20 см. Віолоне мав шість струн і шість-сім ладів із струн, пов'язаних довкола шийки і грифа.

Строївся віолоне нижче від тенорової гамби.

Наведемо чотири варіанти строю віолоне:

Цей інструмент чи не одним із перших проникає в галузь камерної музики в одній з перших сонат А. Дж. Чима (1610), згодом він використовується в якості баса в скрипкових сонатах і сюїтах, а також в тріо-сонатах багатьох композиторів епохи музичного барокко (XVII – сер. XVIII ст.).

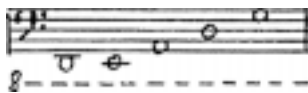
Поява низьких за теситурою смичкових інструментів, очевидно, пов'язана з формуванням наприкінці XVI ст. прийомів basso continuo. Як тільки в музиці басовий голос почав набувати самостійної мелодичної виразності і став опорою ансамблю, у композиторів з'явилась потреба посилити і поглибити його тембр. Це й зумовило появу другого представника сімейства віол – контрабасової віоли.

Усі інструментознавці показують, що вона була сконструйована наприкінці XVI ст. Включення контрабасових віол в оперний оркестр вперше здійснив Клаудіо Монтеверлі в опері «Орфей».

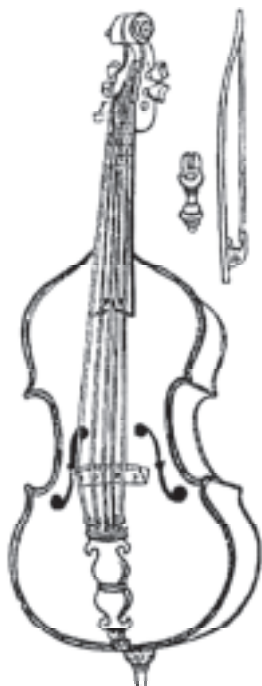
Вперше достовірно описав контрабасові віоли на початку

XVII ст. німецький інструментознавець Міхаель Преторіус (1571 або 1572 – 1621). На його думку, контрабасові віоли доцільно використовувати для октавного басового голосу, який виконує віолоне, так, що це буде нагадувати орган. Далі Преторіус зазначає, що в партіях контрабасової віоли ключ ФА ставиться не на четвертій, а на третій лінійці нотного стану, а нижні ноти писались октавою вище від свого звучання. Тож уже на початку XVII ст. складаються деякі елементи сучасної нотації партії контрабаса.

У контрабасової віоли було п'ять, рідко шість струн. Мабуть, великого поширення набули й п'ятиструнні інструменти, які, за словами Преторіуса, мали такий стрій:

У контрабасової віоли повертати кілки пальцями або кулаком через сильну натяжку струн було неможливо, і тому для цієї мети користувалися спеціальним важелем.

Контрабасова віола з важелем і смичком

Контрабасові віоли довгий час існували поруч з інструментами скрипкового сімейства. Це можна пояснити тим, що з появою нового сімейства смичкових інструментів – сімейства скрипкового – проблема створення удосконаленого сопранового інструмента була зразу повністю вирішена. З басовим голосом довгий час проводились різні дослідження, які завершилися створенням віолончелі класичного типу (її остаточні розміри і пропорції були встановлені тільки в першому десятиріччі XVIII ст. Антоніо Страдіварі). До цього основним басовим голосом скрипкової групи був так званий «церковний бас» – інструмент типу віолончелі дуже великого розміру, з низьким, густим тембром. За формою, строем і основними конструктивними ознаками цей інструмент ідентичний

звичайній віолончелі, але перевищує довжину її корпусу на 6-15 см.

Незважаючи на густоту тембру, церковний бас, як інструмент восьмифутовий, не міг повністю задовольнити нагальну в багатьох композиторів потребу в октавному подвоєнні басового голосу. Цю роль могла виконати лише контрабасова віола. Але в поєднанні зі скрипковим сімейством віола була вже зовсім неорганічна, перш за все тому, що мала велику кількість струн, значно поступалася в силі іншим інструментам, частково – віолончелі. Таким чином, назрівала потреба в новому, більш звучному шістнадцятифутовому смичковому інструменті. Ця проблема була вирішена створенням контрабаса, який подібно до інших інструментів скрипкового сімейства мав тільки чотири струни.

КОНТРАБАС

Контрабас сучасного типу з'явився в середині XVII ст. Як помітив німецький інструментознавець Курт Зак, контрабас – перебіжчик із віольного сімейства в скрипкове.

Винайдення чотириструнного контрабаса приписується італійському інструментальному майстру Мікеле Тодіні. У 1676 р. Тодіні видав у Римі невелику книжку «Galleri armonica», в якій назвав себе «винахідником великого віолоне, іменованого контрабасом». Є свідчення, що в тому ж році він увів цей інструмент в римський оркестр і виготовив прекрасні контрабаси. Саме Тодіні перший вніс істотні зміни в контрабасову віолу: ліквідував лади і встановив чотириструнний стрій, який зберігся донині.

Лише з 50-х років XVIII ст. слово «віолоне» використовується на позначення тільки контрабаса. З цього часу контрабас остаточно витісняє контрабасову віолу і стає обов'язковим учасником більшості оркестрів Європи.

З другої половини XVIII ст. контрабас стає також і сольним інструментом. Саме в цей період з'являється декілька видатних солістів-контрабасистів. Звучання чотири-

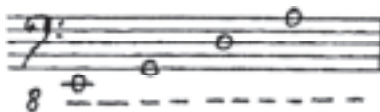
Віолоне
Д. Маджині

струнного контрабаса здавалось їм недостатнім для сольного виконавства у великих приміщеннях, через це отримує широке розповсюдження новий тип контрабаса – триструнний. При сольній грі дуже низькі звуки не використовувались, а загальна сила звучання інструменту з трьома струнами значно зросла.

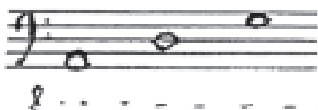
У Франції триструнний контрабас настроювався по квінтах (стрій віолончелі без нижнього «до»):

Такий стрій тримався дуже довго. Навіть в середині ХІХ ст. Г. Берліоз в своєму «Великому трактаті про сучасну інструментовку і оркестровку» пропонував такий варіант цього строю:

В Італії та Іспанії зберігся квартовий стрій (стрій чотириструнного контрабаса без нижньої струни «мі»):

Найбільшого розповсюдження для триструнного контрабаса у ХІХ ст. отримав саме той, квартовий, варіант строю.

Здавалося б, для контрабаса з його великою мензурою найприроднішим був би стрій терцовий, але тоді значно звузився б діапазон інструменту. Однак такий варіант строю вже якийсь час застосовувався для п'ятиструнних контрабасів:

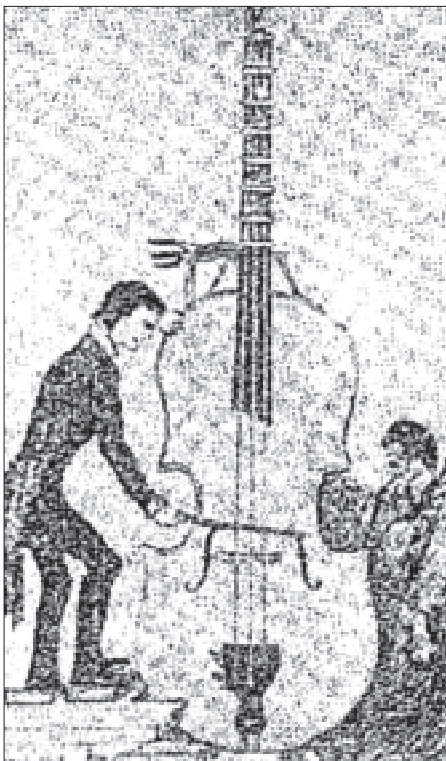
Своєрідним відкриттям стало створення удосконаленого, нового різновиду контрабаса у 1850 році знаменитим французьким скрипковим майстром Ж.Б. Вільйомом. Він виготовив велетен-

ський контрабас висотою в чотири метри і назвав його «октобас». Цей інструмент мав такий стрій:

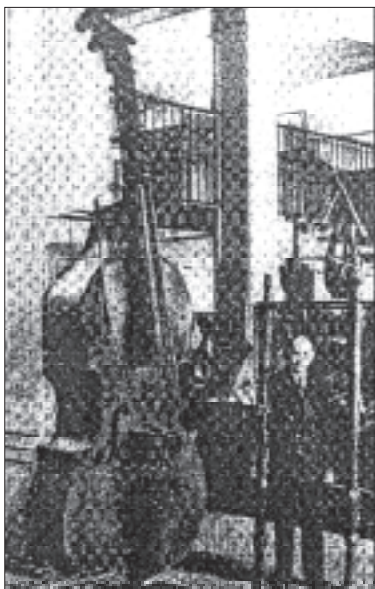
Під час гри виконавець ставав на крісло, але навіть в такому положенні дотягнутися пальцями до грифа було неможливо. Тому у верхній частині корпусу (над правою обичайкою) прикріплювали сім важелів, за допомогою яких виконавець приводив у рух механічні «пальці», притискаючи струни до грифа. Незважаючи на прекрасне звучання, цей інструмент через свою велетенську будову не отримав застосування в оркестрі.

Виготовленням контрабасів займались скрипкові, інструментальні майстри. Серед них Гаспаро да Сало (1540-1609), Д. Маджині (1580-1651), А. Страдіварі (1644-1737), К. Тесторе (1660-1720), Г. Гальяно (1720-1775), Ф. Руджери (1670-1714), А. Гваданьїні (1695-1745), Д. Ментаньяно (1690-1750), М. Клетца (1656-1743), Ж. Вільйом (1798-1875), В. Тарра (1805-1891), Л. Отто (1821-1887), Ф. Лотта (1775-1853), представники сімейств Амати, Гранчіно, Гварнері, Архузен. Інструменти цих майстрів унікальні і залишаються неперевершеними за якістю і тембром.

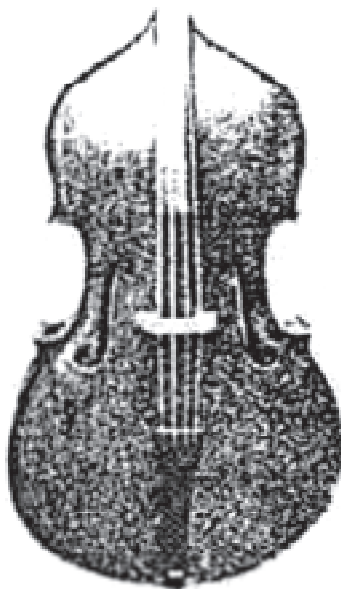

Октобас середини XIX ст.

Працівники Московського комбінату з виробництва музичних

Октобас Ж.Б. Вільйома, 1850 р.

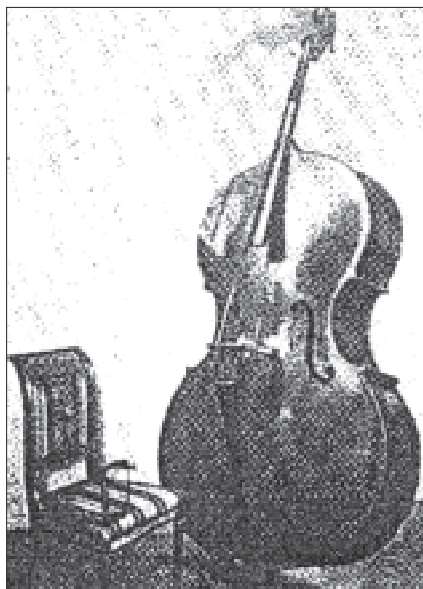
Контрабас братів Аматі, 1629 р.

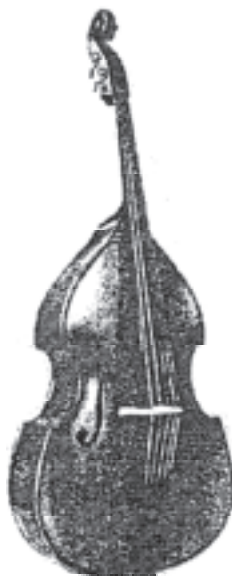
Триструнний контрабас
англійського майстра Ф. Лотта

Контрабас
Г. Гальяно

Контрабас Гаспаро да Сало і
смичок Драгонетті

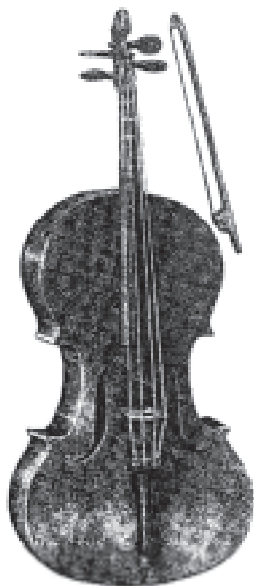
П'ятиструнний
контрабас

інструментів Ю.М. Яковлев, Б.С. Ремізов, Д.П. Демченко і В.С. Серов розробили новий промисловий зразок – п'ятиструнний контрабас – і отримали на нього авторське свідоцтво.

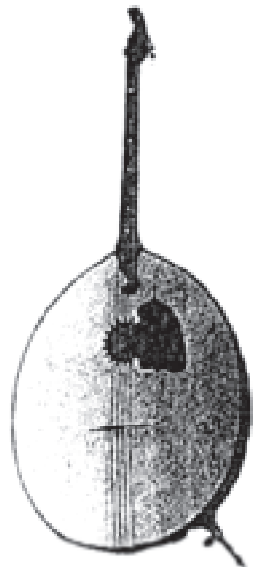
П'ятиструнний контрабас відрізняється від звичайного конфігурацією і розмірами. Верхня частина корпусу трохи завужена – це дає великі зручності при грі, а нижня частина розширена, що покращує акустичні якості інструменту. Для забезпечення красивого тембру звучання дно виготовлене з висотою зведення 45 мм. З метою підвищення сили звуку мензура контрабаса збільшена на 15 мм. Звуковий діапазон інструменту: «до» контроктави – «до» другої октави.

БАСЕТЛЯ

Басетля – білоруський чотириструнний смичковий камерний бас, однотипний з українською басолею. Нижня дека басетлі плоска, верхня – склеписта. На гриф іноді наносили ладові відтінки у вигляді залізних смужок. Звук видобувався коротким прямим смичком. Басетля використовувалася в різних інструментальних

Басетля

Домра-
контрабас

ансамблях як басова опора, найчастіше разом зі скрипкою і бубном. В наш час басетля вийшла з ужитку.

ДОМРА-КОНТРАБАС

Домра – струнний інструмент, який користувався найбільшою популярністю в XV-XVII ст. серед російських скоморохів. Точного опису або зображення самого інструменту не збереглося. Сучасна домра була реконструйована у 1896 р. В.В. Андреевим на основі в'ятської балалайки з напівсферичним корпусом. У 1896-1900 рр. на основі цієї домри було створено ціле сімейство домр з квартовим строєм. У 1908 р. Г.П. Любимов разом з майстром С.Ф. Буровим на основі реконструйованих домр створив чотириструнну домру з квінтовым строєм.

Стрій домри-контрабаса: перша струна – соль малої октави, друга струна – ре великої октави, третя струна – ля великої октави, четверта струна – мі контроктави.

БАЛАЛАЙКА-КОНТРАБАС

Балалайка – відносно молодий музичний інструмент. Перша згадка про нього в письмових пам'ятках відноситься до 1715 року. Можливо, цей інструмент виник як відгалуження давньоруської домри і невдовзі отримав широке розповсюдження та до певної міри витіснив деякі інструменти, в тому числі й домру.

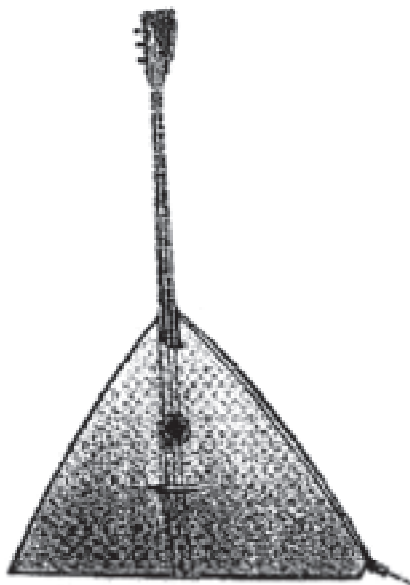
У 80-х роках XIX ст. з ініціативи В.В. Андреева балалайка народного зразка була удосконалена, а згодом на її основі створили сімейство оркестрових інструментів хроматичного строю.

Стрій балалайки-контрабаса: перша струна – ре великої октави, друга струна – ля великої октави, третя струна – мі контроктави.

ТАР-КОНТРАБАС

Тар – вірменський щипковий однотипний інструмент, що побутує в Азербайджані. У Вірменії тар – інструмент професійних музикантів. На ньому грають як соло, так і в ансамблі з іншими інструментами. Він обов'язково входить в ансамбль сазадарів, що складається з виконавців на тарі, кяманчі і дафі.

У 1925 р. для Східного симфонічного оркестру В.Г. Буні

Балалайка-контрабас

сконструював сімейство тарів кварто-квінтового строю. У Вірменії ці тари широкого застосування не отримали, а баритон і контрабас увійшли в оркестр таджицьких народних інструментів. Стрій тара-контрабаса:

Тар-контрабас

КЯМАНЧА-КОНТРАБАС

Кяманча – вірменський інструмент такої ж будови, як і кеманча, що побутує в Азербайджані, Грузії і Дагестані.

Кяманча, як і тар – інструмент професійних музикантів і народних поетів. Саят-Нова, будучи сам музикантом, писав у віршах про велику роль, яку з давніх часів відігравала кяманча в музичному житті вірменського народу. На початку

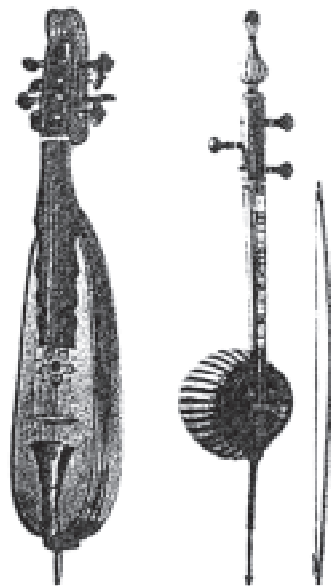

Кяманча-
контрабас

XIX ст. відомий вірменський кяманчист Саша Оганезашвілі перетворив старовинну триструнну кяманчу з квартовим строем в чотириструнний інструмент, який настроювався в залежності від виконуваного твору. Відтоді стрій кяманчі став кварто-квінтовым, а в останні роки встановився квінтовым.

У 1920-1940 рр. В.Г. Буні створив сімейство кяманчів квінтового строю, що використовувалися в Східному симфонічному оркестрі.

Стрій кяманчі:

Кямані-контрабас

КЯМАНІ-КОНТРАБАС

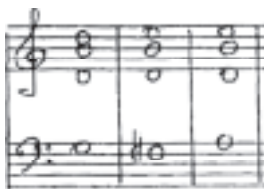
Кямані – вірменський три- або чотириструнний інструмент з вузьким прямокутним корпусом і дуже короткою, завуженою до верху шийкою.

Обичайки, шийку і головку виготовляють з одного шматка дерева, іноді з декількох, і склеюють. Нижня дека плоска, верхня – дещо склеписта з резонаторними отворами у вигляді прорізів і багатьма маленькими кружечками. На шийку наклеюють дерев'яний гриф, який виступає над декою. Головка має в собі трикутну коробку із закругленими нижніми кутами, глуху – зверху і відкриту – знизу. Іноді зустрічаються головки скрипкової форми. Стрій струн – кварто-терцовий, звук відтворюється смичком, який нагадує скрипковий.

Велика кямані (контрабас) має довжину 800 мм, масивну головку, гриф з різаними боками і невелику ніжку. У деці вирізаний фігурний резонаторний отвір, часто у вигляді розетки. Відмінність великої кямані від малої – резонуючі струни. Чотири основні металеві струни проходять над грифом, а чотири резонуючі, теж металеві, але більш тонкі, розміщені під ними. Стрій основних струн – кварто-терцовий. Резонуючі струни настроюються октавою вище від основних. Під час гри інструмент тримають у вертикальному положенні.

У 1920 р. В.Г. Буні сконструював кямані квартового строю, які входили до Східного симфонічного оркестру. Сучасні удосконалені інструменти за формою нагадують скрипки.

Стрій кямані:

ЧОНГУРИ-КОНТРАБАС

Чонгури – грузинський триструнний інструмент з грушеподібним, зрізаним внизу корпусом. Довжина шийки із зігнутою головкою близько 1000 мм. Корпус роблять з окремих дерев'яних клепок, і рідко зустрічаються інструменти з добраним корпусом. Дека ялинкова, плоска, в ній вирізані маленькі круглі або продовговаті резонаторні отвори. Невеликі резонаторні отвори є також по боках корпусу. Шийка має нав'язні, дуже рідко врізні лади. Як виняток, чонгури бувають без ладів. Струни – із крученого шовку.

У 1930 р. К.Е. Цанава, С.В. Тамарішвілі та К.А. Вашакідзе почали вдосконалювати чонгури. Вашакідзе сконструював сімейство чонгури із трьох інструментів: прима, бас та контрабас. На шийці їх встановлено по 12 постійних ладів,

Чонгури-контрабас

Чунири-
контрабас

що дає хроматичний звукоряд. Ці інструменти використовуються в оркестровій групі Ансамблю пісні і танцю Грузії.

Стрій чонгури-контрабаса:

ЧУНИРИ-КОНТРАБАС

Чунири – грузинський триструнний інструмент. Корпус складається із обичайки, один бік якої обтягнутий шкіряною мембраною. Шийка плоска, закінчується лопатоподібною або прямокутною головкою, яка проходить крізь обичайку і ледве виступає зовні. Стрій струн терцовий або секундо-терцовий. При грі інструмент тримається вертикально. К.А. Вашакідзе сконструював сімейство вдосконалених чунири-контрабасів, які входять до складу оркестру Ансамблю народної пісні і танцю Грузії.

Стрій чунири-контрабаса:

АГАЧ-КУМУЗ-КОНТРАБАС

Агач-кумуз – дагестанський триструнний інструмент, дещо змінений тамур. Він має довбаний, ковшикоподібний корпус із тризубцем внизу, невелику шийку і ледь відігнуту назад головку. Корпус і шийка з головкою виготовляються з одного шматка горіхового або абрикосового дерева.

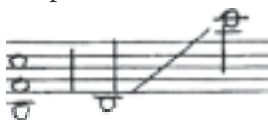
Дека соснова, плоска, більш широка, ніж у тамура. Група резонаторних отворів розміщена на ній у формі овалу. На шийці є п'ять або сім дерев'яних врізних ладів. Струни бувають металеві, жильні або

Агач-
кумуз

шовкові (в кумиків). Стрій струн буває різним – квартовий, кварто-терцовий. Перестроюються вони залежно від ладу виконання твору. Звукоряд діатонічний в об'ємі децими чи ундецими. У 1930-х рр. агач-кумуз був удосконалений Курбаном Мамедовим. Грають на інструменті плектором (медіатором). Згодом було створено сімейство цих інструментів.

Стрій агач-кумуз-контрабаса:

ДАЛА-ФАНДИР-КОНТРАБАС

Дала-фандир – північно-осетинський дво- або триструнний інструмент з продовгуватим корпусом і короткою шийкою, закінчується гачкоподібною головкою. Довжина інструмента 800-850 мм. Корпус, шийку і головку виготовляють із одного шматка кленового дерева. Корпус товстостінний, має форму продовгуватого ковшика. Дно плоске або трохи випукле у верхній частині. Дека дерев'яна з маленькими круглими резонаторними отворами. Шийка плоска без ладів, іноді зустрічаються інструменти з п'ятьма постійними дерев'яними ладами. Струни із крученого кінського волосу. Стрій струн квартовий або кварто-квінтовий. Звук видобувається пальцями правої руки – захищанням, бряканням і ударянням по струнах.

У 1940 р. було виготовлено ціле сімейство оркестрових дала-фандирів. Дала-фандир-контрабас має три металеві струпи, квартовий стрій, 13-14 постійних ладів на грифі, хроматичний звукоряд. За тембром ці інструменти нагадують російські балалайки.

Стрій дала-фандир-контрабаса:

Дала-фандир-контрабас

ГИДЖАК-КОНТРАБАС

Гиджак – туркменський три-, чотириструнний інструмент зі сферичним корпусом і круглою шийкою, яка проходить через корпус і закінчується зверху довбаною головкою, а знизу – металевою ніжкою. Корпус часто роблять із гарбуза або видовбують із шовковичного дерева. Зустрічаються інструменти з корпусом із шкаралупи кокосового горіха. Відкритий бік корпусу затягнутий мембраною з шкіри або шлунка тварини (осла, теляти) або зі шкіри риби (сома). Струни кишкові або металеві. Древо смичка (500- 600 мм) дерев'яне, коротке, пряме, з вільно підвищеним жмутом чорного кіньського волосу.

Гиджак-
контрабас

Старі гиджаки мали 3 струни і квартовий стрій. В останні роки все більш поширеними стали чотириструнні інструменти квінтового строю. Звук гиджака скрипучий, характерного тембру. Народні музики вважають, що гиджак з'явився в Туркменії десь в середині минулого століття і довго мав обмежене поширення як сольний інструмент. Тепер він займає друге місце після дутара і часто включається в інструментальні ансамблі разом з дутаром і дайрою.

У 1930-х рр. за типом народного гиджака Туманяном було сконструйовано сімейство чотириструнних оркестрових гиджаків квінтового строю. Однак конструкція їх виявилась не зовсім вдалою, й інструменти практичного застосування не знайшли. В оркестрі туркменських народних інструментів користуються узбецькими інструментами удосконаленого зразка.

Стрій народних гиджаків:

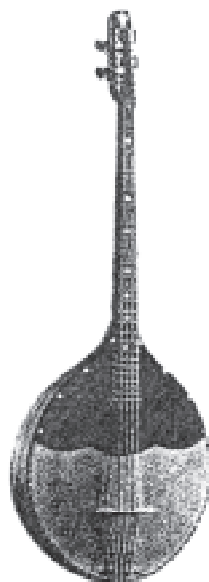
ДУТАР-БАС

Дутар – туркменський чотириструнний інструмент з грушеподібним (переважно з шовковичного дерева) довбаним корпусом, вкритий тонкою шовковичною декою. Корпус переходить у вузь-

ку шийку, закінчується прямою головкою. Струни в минулому – шовкові, нині – металеві. На шийці пов'язані 13 дротяних ладів – перде (поріг). Останній лад знаходиться рівно посередині між верхнім поріжком і точкою нижнього кріплення струн. Техніка правої руки з різноманітними штриховими прийомами: брякання, ударяння, сковзання.

Про походження дутара в Туркменії існують легенди. В одній з них розповідається, що інструмент був винайдений якимось Баба-Камбаром, конюхом Хазрет-Алі, друга Магомета, а в іншій (вона прийшла до туркменів із Древньої Греції), що дутар винайшов філософ Ефлатун (Платон), пробуючи відтворити гарну музику, яка виходила від крил міфічного птаха Кокнус (Фенікс).

У 1940-х рр. в Державному оркестрі туркменських народних інструментів ввели басові дутари квартового строю, на яких грають плектром (медіатором) із твердої шкіри. Згодом оркестру був переданий комплект удосконалених дутарів. Вони мають різні лади і хроматичний звуко-ряд. Стрій народних дутарів:

Дутар-бас

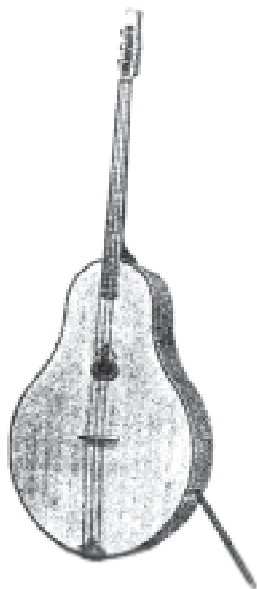

КОМУЗ-КОНТРАБАС

Комуз – киргизький триструнний інструмент. Його корпус, шийку і головку виготовляють з одного шматка дерева (горіх, береза). Загальна довжина – 850-900 мм. Верхня дека, ялинкова або соснова, забезпечена одним або декількома невеликими резонаторними отворами.

Настроюється головним чином кварто-квінтовым співвідношенням. Середня струна у всіх випадках настроюється вище від останніх, крайні – одна в кварту, друга – в квінту.

Комуз – один із найпоширеніших інструментів у Киргизії.

Комуз-контрабас

У 1930-х роках були проведені перші дослідження з удосконалення комуза. За конструкцією, запропонованою А.Ф. Гребньовим, Сокольницька фабрика музичних інструментів виготовила сімейство комузів. У 1952-1953 рр. в Узбецькому науково-дослідному інституті мистецтвознавства А.І. Петросянц і С.Е. Діденко виготовили оркестрові комузи. На відміну від народного зразка, у них мелодичною струною (настроюваною вище від інших) є перша.

Стрій комуз-контрабаса:

КИЯК-КОНТРАБАС

Кияк – киргизький чотириструнний інструмент, близький за будовою, способом гри і характером звуків до казахського кобизу. На відміну від останнього кияк має більш плоский і витягнутий корпус, пряму шийку і круглу з лицевого боку головку. Виготовляється з одного шматка горіхового чи березового дерева. Довжина – 650 мм. Він менш розповсюджений, ніж комуз.

У 30-х роках А.І. Петросянц і С.Е. Діденко провели перше дослідження з удосконалення народного кияка. Вони виготовили ціле сімейство кияків. Кияк-контрабас тримають вертикально, грають смичком скрипкового зразка.

Кияк-контрабас

ДУТАР-КОНТРАБАС

Дутар – узбецький чотириструнний інструмент з великим грушеподібним корпусом і довгою шийкою, рідний туркменському дутару і таджицькому дутору. Довжина інструмен-

та – 1150-1200 мм. Корпус його клеєний з окремих гнутих клепок. Верхня дека – тонка, плоска, іноді має маленькі резонаторні отвори. Шийка з тильного боку заокруглена, вужча зверху і розширюється донизу. На ній 13-14 пов'язаних ладів. У верхньому кінці шийки (головки) вставлено два дерев'яних кілки – вертикальний і горизонтальний. Всі частини інструменту виготовляють з шовковичного дерева і нерідко інкрустують (вкривають) костю. Струни – шовкові, а в даний час – металеві. Струни настроюють частіше в кварту, а іноді – в унісон і в кварту. Звукоряд у нижньому регістрі хроматичний, а у верхньому – діатонічний. Діапазон – півтори октави. Неголосний звук дутара супроводжується шурхотінням від сковзання по деці нігтів правої руки.

Про дутар згадується в літературних джерелах, починаючи з епохи Тимуридів (XIV – початок XVI ст.), але дуже рідко.

Наприкінці 1920-х – початку 1930-х рр. дутар стали удосконалювати (зокрема У. Зунаров). Наприкінці 1930-х рр. А.І. Петросянець і С.Е. Діденко виготовили сімейство дутарів з хроматичним звукорядом, нав'язані лади замінено на постійні, врізні.

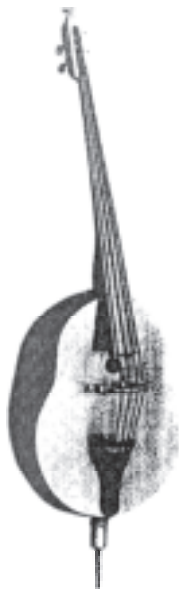
Стрій дутара-контрабаса:

Дутар-контрабас

ГИДЖАК-КОНТРАБАС (узбецький)

Гиджак – узбецький три- і чотириструнний інструмент з кулястим корпусом і круглою короткою шийкою, товстішою зверху і завуженою донизу. Будова узбецького гиджака точно така, як і таджицького. Всередину корпусу пропущений металевий стержень, який, будучи вбитим в низ шийки, скріплює її з корпусом. Протилежний кінець його виступає на 150-200 мм на поверхню і служить ніжкою для упирання інструменту в підлогу чи в коліно

Гиджак-
контрабас

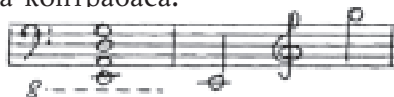
виконавця. Відкритий бік корпусу затягується шкіряною мембраною. Верхній кінець шийки переходить в головку з фігурною різьбою. Всі дерев'яні частини інструменту виробляють найчастіше з шовковичного і горіхового дерева. Раніше гиджаки мали довбаний корпус, три шовкові струни і квартовий стрій. Згодом корпус стали виготовляти з окремих клепок, а шовкові струни замінили на жильні і металеві.

В останні роки великого поширення отримали чотириструнні гиджаки квінтового строю. Гиджачний смичок має коротке, трохи вигнуте або пряме древко з вільно прикріпленим до нього жмутом кінського волосу. Звук гиджака, особливо з жильними і металевими струнами, – дуже подібний до скрипкового, але більш глухий із характерними призвуками шкіряної мембрани.

Про гиджак існує чимало легенд, в яких його винайдення приписується різним відомим ученим, в тому числі Аль-Фарабі. Рукописні джерела про гиджак збереглися з часів Тимуридів (XIV – поч. XVI ст.).

У 1920-1930 рр. гиджак удосконалювався. У 1940-х рр. А.І. Петросянець і С.Е. Діденко сконструювали сімейство гиджаків. Вони мають шийку з плоским грифом, що дозволяє грати у верхній позиції, і строго встановлену мензуру, що відповідає мензурі інструментів скрипкового сімейства.

Стрій гиджака-контрабаса:

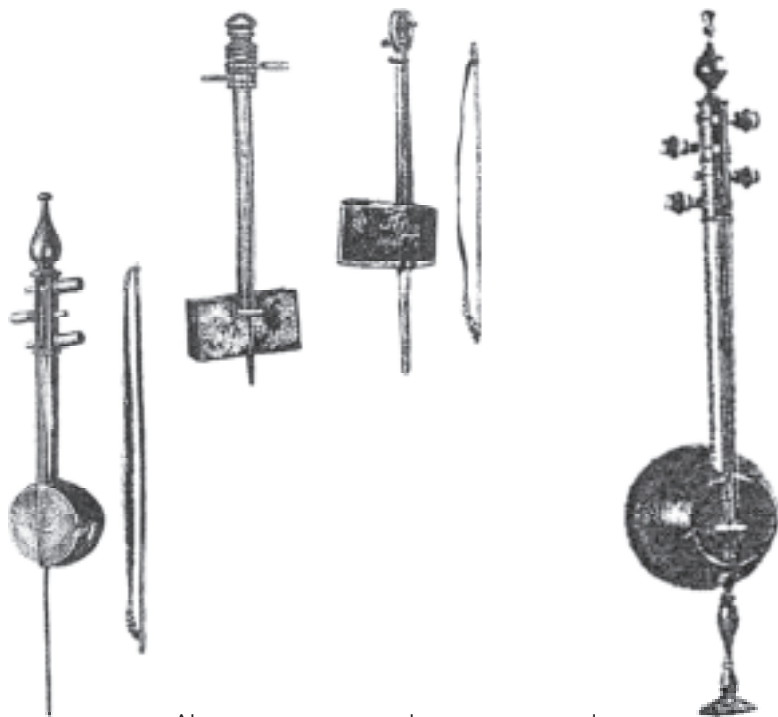

ГИДЖАК-КОНТРАБАС (таджицький)

Гиджак – таджицький дво-, три- і чотириструнний інструмент. Двострунні гиджаки мають дуже примітивну будову. Він складається з дерев'яного бруска близько 700 мм довжини, один кінець якого ледь загострений і служить ніжкою інструменту, а другий – розширений і представляє собою головку з встановленими в неї

двома кілками. На брусок одягається залізна банка (найчастіше з-під пороху), яка виконує функцію резонаторного корпусу. Струни волосяні, настроюються в кварту. Смичок лукоподібний, зі жмутом чорного кінського волосу, який натирається смолою. При грі інструмент тримають вертикально, звук його слабкий, гугнявого тембру. Двострунний гіджак розповсюджений в гірських районах Таджикистану і в даний час поступово витісняється удосконаленими три- і чотириструнними гіджаками.

Триструнний гіджак таджиків має таке ж упорядкування і той же квартовий стрій струн, що й в узбецькому триструнному гіджаку. Не відрізняється він і способом гри. Триструнний гіджак розповсюджений в долинних районах і містах. На ньому грають разом з іншими інструментами в ансамблях (най, дутор, чанг, дойра). В останні роки таджицькі музиканти, як і музиканти Узбекистану, замінили триструнний гіджак чотириструнним квінтового

Ліворуч – гіджаки гірських таджиків,
праворуч – удосконалений гіджак

строю. Оркестри народних інструментів Таджикистану використовують чотириструнні удосконалені інструменти, в тому числі басовий і контрабасовий гіджаки.

Стрій гіджаків:

ДОМБРА-КОНТРАБАС (казахський)

Домбра – казахський двострунний інструмент довжиною близько 1200-1300 мм з довбаним і клеєним корпусом, довгою тонкою шийкою і невеликою головкою у вигляді лопаточки. Корпус, шийку і головку виробляють з горіхового дерева, берези, іноді з сосни. Верхня дека ялинкова або соснова. Струни жильні, стрій струн – квартовий (як виняток, буває квінтовий), звукоряд – діатонічний.

Домбра-

Домбра – найулюбленіший музичний інструмент казахів. На ньому грають аматори музики, професійні співаки-анши й інструменталісти-кюйши. Супроводжують свої пісні і сказання народні співаки-імпровізатори і поети-акіни.

У 1934 р. на основі народної домбри західно-кавказького типу були сконструйовані перші зразки удосконалених домбр. Їхне сімейство має квартовий стрій і хроматичний звукоряд. На контрабасовій домбрі грають плектром (з грецької – пластинка для гри на щипкових музичних інструментах) і щипком.

Стрій домбри-контрабаса:

КОБИЗ-КОНТРАБАС

Кобиз – казахський чотириструнний інструмент, близький до киргизського кияка. Корпус, шийку і головку кобиза виготовляють із шматка горіхового чи березового дерева. Корпус ковшоподібний, довбаний, нижня частина витягнута і закрита мембраною із верблюжої шкіри, верхня – кругла, відкрита. Шийка відносно коротка, дугоподібна, без верхнього поріжка. Головка з лицевого боку плоска, на тильному боці має виступи («щічки») для кілків. Струни із кінського некрученого волосу (у вигляді жмута). Стрій струн – квартовий. Смичок короткий, дугоподібний. Довжина інструменту 600-700 мм.

Кобиз тримають вертикально, низ корпусу спирають на підлогу або на коліно. На ньому супроводжують спів, виконують інструментальні варіанти пісень. Інструментальні майстри Б. Романенко та К. Касимов, удосконалюючи інструмент, створили сімейство кобизів чотирьох різновидів.

Стрій кобиз-контрабаса квартовий:

Кобиз-контрабас

ДЕЧК-ПОНДУР

Дечк-пондур – чечено-інгушський три- і чотириструнний щипковий інструмент, близький за конструкцією до дагестанського агач і омузу. Корпус його довгий, ковшоподібної форми, переходить доверху в невелику шийку з головкою, ледь відігнутою назад.

Корпус, шийка і головка зроблені з одного шматка дерева. Загальна довжина – 800-900 мм. В шийку врізані дерев'яні або металеві лади, кількість їх від 5 до 10. Струни бувають жильні і металеві. Звук видобувається брязканням пальців правої руки. Наприкінці 1930-х років інструментальний майстер П.А. Шошин

Дечк-пондур

удосконалив дечк-пондур і на основі його зробив сімейство оркестрових інструментів. Піколо, прима, альт – зберегли секундо-терцовий стрій, теноровий і басовий – квартовий стрій.

Стрій струн – секундо-терцовий:

ДОМБРА-КОНТРАБАС

(калмицький)

Домбра – калмицький двострунний інструмент з резонаторним трикутником або грушо-подібним корпусом і довгою шийкою, рідний казахській домбрі. Верхня і нижня деки плоскі. На верхній деці вирізані резонаторні отвори, найчастіше – трикутної форми. На шийці нав'язані жильні рухомі лади, кількість їх становить від 6 до 10. Струни жильні, іноді металеві.

У 1940 р. інструментальний майстер П.А. Шошин удосконалив

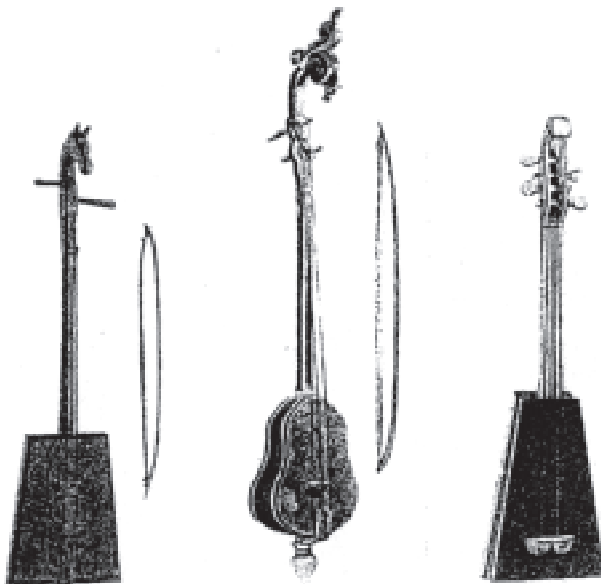
Домбра-контрабас

народну калмицьку домбру і на її основі сконструював сімейство домбр. Корпус їх нагадує російську домру, але із зрізаним низом. Всі вони триструнні, стрій квартовий.

ХУР-КОНТРАБАС

Хур (моринхур) – бурятський двострунний інструмент, довжиною близько 1000 мм й більше. Корпус має трапецієподібну, наближену до прямокутника, форму. Обичайки дерев'яні, верхня і нижня деки натягнуті шкіряними мембранами. Іноді нижня дека дерев'яна. В минулому для корпусу використовували старі порохові банки. Шийка хура довга, без ладів. Нижній кінець її проходить крізь корпус, а верхній – часом закінчується різним зображенням кінської голови (морин-кінь). Часто деки і обичайки яскраво розписані характерними бурятськими орнаментами.

Струни з волосу настроєні по квартах. Звук видобувається дугоподібним смичком. Сучасні майстри удосконалили інструмент, змінили пропорції і розміри корпусу. Струни металеві чи жильні – три або чотири, стрій – квінтовий. Виготовлене сімейство хур використовується в оркестрі народних інструментів Бурятії.

Хур-контрабас

Дутар-бас

ДУТАР-БАС

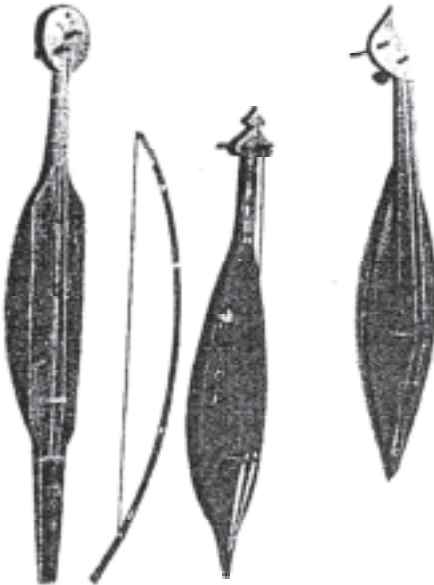
Дутар – каракалпацький триструнний інструмент з довбаним або клеєним корпусом, грушеподібної форми з порівняно довгою шийкою. На шийці нав'язані рухомі лади. Загальна довжина інструмента 800-900 мм. За будовою і способом гри каракалпацький дутар близький до туркменського дутара.

У 1950-х рр. на узбецькій експериментальній фабриці було виготовлено сімейство хроматичних дутарів. Басовий має три струни. Грають на ньому за допомогою плектора (медіатора).

ШИЧЕПШИН-КОНТРАБАС

Шичепшин – адигейський двострунний смичковий інструмент, загальною конструкцією схожий з апхерцою, яка побутує в Абхазії. Веретеноподібний, довбаний корпус, шийку і головку інструменту виготовляють з одного шматка дерева (клена, липи, ясена), форма різноманітна. Корпус буває вузьким і широким, шийка тонка, довга (2550 мм) і коротка (1440 мм), головка набуває різної форми. Струни із чорного кінського волосу у вигляді жмута. Стрій струн – квінтовий, звучить шичепшин приглушено.

Наприкінці 1930-х рр. був зроблений комплект сімейства оркестрових шичепшинів, однак ці інструменти практичного застосування не отримали.

Шичепшин-контрабас

ДИГА-КОНТРАБАС

Дига (дингас, джингас) – латвійський інструмент – моноход з дерев'яним прямокутним корпусом, на деці якого закріплений зубчастий гриф і вирізані один або два резонаторних отвори у вигляді кілець або інших фігур. Зубці грифа використовуються як лади. Іноді нижню деку приклеюють не до обичайки, а до спеціальних бобишок. Звук видобувається звичайним скрипковим смичком. Загальна довжина диги 500-1000 мм, звукоряд хроматичний, тембр звуку глухий, хрипуватий.

Дига отримала розповсюдження в Латвії наприкінці ХІХ ст. Щоб легше навчатися гри на дизі, біля ладів проставляли буквені позначення нот.

С.М. Красноперов у 1947 р. створив сімейство диг. Спочатку вони мали по одній струні, згодом з'явилися три струни. Практичного застосування ці інструменти не знайшли.

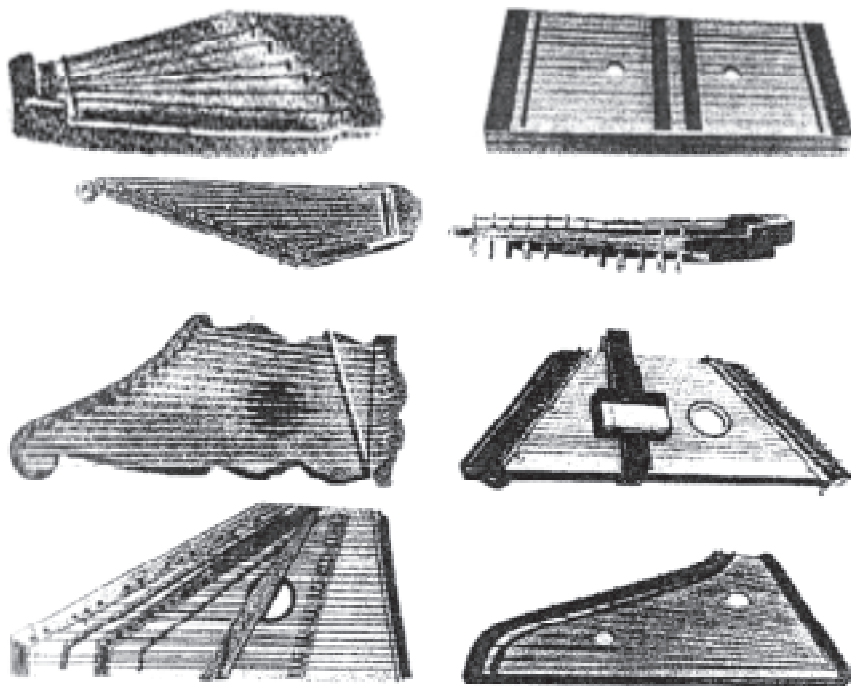
Дига-
контрабас

КАНКЛЯС-КОНТРАБАС

Канкляс – литовський щипковий інструмент, споріднений з російськими крилоподібними гусями, латиським кокле, естонським каниелем і карельським кантеле. Він має дерев'яний корпус трапецієподібної форми, поверх якого натягнуті струни. Корпус – довбаний або склеєний із окремих липових, дубових, вільхових або ясеневих дощок, дека ялинкова. Резонаторні отвори круглі і веретеноподібні, зазвичай розташовані зіркоподібно. Розміри інструменту дуже різні: довжина – 400-1200 мм, ширина – 100-300 мм, висота боків корпусу – 35-90 мм. Струни металеві, кількість їх з часом змінювалась. Найбільше розповсюдження отримали п'яти-десятиструнні канкляси. Стрій струн діатонічний.

Канкляс-
контрабас

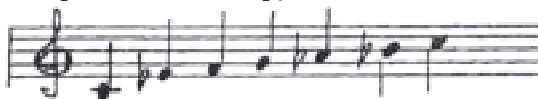
Каннель-бас

брякання, як на російських гусях, шкіряним плектром (медіатором).

Найбільш ранні відомості про каннель відносяться до XI-XII ст. У 1947 р. з'явилися нові конструкції Ф. Янзена та Х. Кристала. Ю. Цейгер виготовив 22-струнний каннель з механічним перестроєм у різні тональності. Але через дуже складну механіку інструмент практичного застосування не отримав. Ф. Янзен з майстром Х. Кристалем сконструювали сімейство каннелей – сопрано, тенор, бас. Кожний інструмент має 37 металевих струн, розташованих за принципом фортепіанної клавіатури. Їхній діапазон – три октави.

У 1951 р. В. Маал створив новий вид хроматичного каннеля, так званий мелодичний. Він має 47 металевих струн, діапазон майже чотири октави. Маючи сильний яскравий і красивий звук, чистий стрій, каннель знайшов практичне застосування у солістів і в ансамблі.

У 1951 р. Я. Хіваск зробив акордовий каннель прямокутної форми. Звукоряд народного семиструнного каннеля:

МАРИНА (басова скрипка)

Одним із різновидів дво-, три- і чотириструнних басових інструментів, з трапецієподібним резонатором і трьома струнами, є марина (басова скрипка). Цей інструмент можна зустріти в районі містечка Шамотули (Великопольща). Він нагадує трумшейт (тромба марина, труба Марії) або крулевську, однострунну, так звану диявольську скрипку (північно-східна Польща).

Марина

Як басовий інструмент застосовувався також музичний лук зі свинячим міхуром, як резонатор (Свитанець, околиця Замостя, південно-східна Польща). У цьому випадку музичний ансамбль складався із скрипки, маленького барабана і баса.

У районі Колбушова (Малопольща) можна було ще наприкінці XIX ст. зустріти інструмент, який замінив контрабас. Він складався з дерев'яної крушки і кількох натягнутих на неї соломінок і застосовувався як щипковий інструмент. Інші басо-інструменти мають форму скрипки, віолончелі, рідко контрабаса. Особливої уваги заслуговує недавно виявлений такий інструмент в районі Калиша (Великопольщі). Але в кінці XIX ст. двострунні басы вже вийшли з використання.

Їхні характерні особливості:

- 1) підставка з однією продовженою ніжкою впирається в нижню деку;
- 2) настрої за квінтами;
- 3) застосовується за типом бурдона (з французького – густий бас); а) безперервний, незмінний за висотою звук відкритих (не скорочуваних у грі) струн щипкового й смичкового інструментів;

б) розташовані поза грифом дві відкриті струни щипкових і смичкових інструментів;

4) примітивна, дуже різноманітна зовнішня форма. Двострунні контрабаси побутували в центральній Польщі.

Функцію басового інструменту в багатьох місцевостях беруть на себе барабани великих і малих розмірів.

Контрабаси в гуральському народному ансамблі в районі Закопане настроюються таким чином: триструнні D – d – a, чотириструнні D – d – a – A.

У північно-східних, східних, південних і центральних областях Польщі типовий архаїчний склад – скрипка і бубон, обтягнутий з одного боку (в Курпис, Билгорай, Опочно і Кельце). Замість бурдона або бубна використовувався також двострунний контрабас, на якому супровід типу бурдона виконується рухом смичка по струнах вгору і вниз (в околиці Калиша, Серадза і Кельце. Двострунний контрабас в околиці Серадза навіть називають дуди, тобто волинка!).

В якості супроводжуючих інструментів виступають також три- і чотириструнні контрабаси, які з перемінним успіхом виконують «функційні баси» (в Курпії, Куявії, підгір'ї Татр ще з ХІХ ст.).

Історія розвитку в Україні басових музичних інструментів

Літературні джерела початку X ст. засвідчують, що у слов'янських племен, які жили на території України, була досить розвинена музична інструментальна культура: в їхньому побуті використовувались різноманітні духові і струнні музичні інструменти. Про це розповідають у своїх «Записках» Ахмед Ібн-Фадлан та Абу-Алі Ібн-Дада (20-30-ті роки X ст.) в «Книзі дорогоцінних скарбів».

На фресках собору Святої Софії в Києві (1037 рік) зображено ансамбль музик, що грають на духових, струнних і ударних інструментах: поперечній флейті, сопелях, лютнеподібному інструменті, чотирикутному псалтирі і тарілках.

Про те, які музичні інструменти побутували в українців у старовину, знаходимо відомості у Рігельмана: «З них дуже багато музикантів добрих буває. Грають вони більш на скрипках, на скриповому басу, на цимбалах, на гусях, на бандурі, на лютні і на трубах. А сільські по селах – також на скрипках, на кобзі (рід бандури) і на дудках...».

Зародження української інструментальної народної музики як складової усії слов'янської культури відноситься до прадавніх часів. Археологічні розкопки на значній території від Дніпра і до Карпат свідчать про високу культуру наших пращурів. У древніх слов'ян існували різноманітні форми та види мистецтва, які були тісно пов'язані з самобутніми ритуалами й обрядами. Музична культура, яскраві зразки усної народної творчості свідчать про їхнє високорозвинуте і різноманітне життя. Виконання обрядів супроводжувалось не тільки співом, але й грою на музичних інструментах, танцями, театральними діями, які нерідко закінчувались всенародним святковим гулянням.

У XVI ст. музиканти об'єднуються в цехи. Наприкінці XVII ст. такі організації існували в Києві, Харкові, Кам'янець-Подільському, Прилуках, Чернігові й інших містах. У репертуарі цехових музикантів основне місце посідали народні пісні і танці.

Інструментальний ансамбль із «Азбуковника»
Каріона Істоміна (1692)

Про структуру львівського музичного цеху, зміст його статуту маємо змогу дізнатись з копії привілеїв, затверджених польським королем Владиславом IV. Ці документи свідчать, що у Львові місцеві музики об'єднались у цех в 1580 р. Серед них були вокалісти та виконавці на народних інструментах. У цих та інших історичних матеріалах знаходимо відомості про скрипалів і цимбалістів, сурмачів і сопілкарів, кобзарів, лютників, торбаністів, органістів, тулумбасистів, довбишів та інших виконавців. Цехові об'єднання та їхні музики обслуговували різноманітні міські заходи, а також народні свята і гуляння, сімейно-побутові урочистості. Власне, в їхньому середовищі з'явилися і одержали подальший розвиток різні форми народного інструментального (сольне виконання на народних інструментах) і ансамблевого (ансамблі, тріоіста музика) виконавства.

При київському збройному корпусі з міщан та почесних купців, який було засновано в 1627 р., існувала «капелія». В Україні з XVII до початку XIX ст. оркестри називали «капелами», «капеліями», а також «хором музики» (поч. XIX ст.). Капела мала 18 музикантів і концертмейстера. При ній організовували школу, яка готувала

кадри для її комплектування. Окрім виконання головних своїх обов'язків під час урочистих церемоній, обідів та при зустрічах високих осіб, литавристи та сурмачі капели сповіщали перед магістратом вечірню та вранішню зорю.

Спочатку до складу оркестру входили духові інструменти та литаври. Кожен музикант грав на двох-трьох інструментах, а капельмейстер – на всіх. У 1820 р. оркестр відокремлюється від корпусу і підпорядковується магістрату. У цей період до його складу входили духові (флейти, флейти-піколо, гобої, фаготи, труби, валторни, тромбони), струнні (скрипки, альти, віолончелі, контрабаси) та ударні (литаври, тулумбас, трикутник) інструменти. Проіснував він до середини ХІХ ст.

В Україні давно склалися традиції ансамблевої гри на народних інструментах. Таким ансамблем у народній практиці була троїста музика, або, як її ще називали, капеліста.

Найбільш поширений склад цього ансамблю, який зберігся до наших днів: скрипка, басоля, бубон; або – скрипка, цимбали, басоля; або – скрипка, цимбали, бубон (чи барабан з тарілкою). До останніх могла приєднуватись сопілка. Такі ансамблі грали на весіллях музику до танцю (метелиці, польки, вальси, ігрові танці).

Для західних областей України більш типові такі складі троїстих музик: скрипка, басоля, цимбали; або – скрипка, цимбали, великий барабан з тарілкою. Інколи до них додається вентильний тромбон. Трапляється троїста музика, до складу якої входять скрипка, цимбали і триструнний контрабас. Якщо в східних областях басоля за принципами звуковидобування (смичком і щипком) близька до віолончелі, то в західних областях (зокрема в Чернівецькій області) вона використовується оригінально – звук видобувається таким способом: права рука б'є відразу по всіх трьох струнах смичком, перев'язаним ганчіркою; ліва – щипає всі струни спеціальною паличкою «плішкою», забезпечуючи певний метр. Якщо метр тридольний, то смичком б'ють на першу долю, а плішкою щипають на другу і третю. Якщо метр дводольний – смичок б'є на першу долю, плішка ж щипає на другу. Струни до грифа не притискаються. Стрій басолі – мажорний або мінорний секстакорд. В Тернопільській та Івано-Франківській областях до троїстої музики додають сопілку.

Як показала практика, основним інструментом троїстих музик різних складів є скрипка, яка має найбільші художньо-виражальні і технічні можливості. Окрім скрипки, типовими інструментами цього ансамблю є басоля, цимбали, бубон, великий барабан, сопілка. Такі інструменти, як флейта, кларнет, вентильний тромбон, тут теж використовуються. Вони, напевне, з'явилися в народних ансамблях після скасування кріпацтва і звільнення музикантів-кріпаків з поміщицьких капел. Один такий ансамбль у с. Бірки на Харківщині і зустрів Г. Хоткевич. До його складу входили бас, дві скрипки і флейта.

Для троїстої музики характерне своєрідне звучання: національний колорит, багатство мелізматики і тембрових барв, оригінальні прийоми гри і звуковидобування.

Ансамбль «троїста музика» – це зерно, в якому закладена основа оркестру українських народних інструментів.

Створення різних ансамблів народних інструментів: бандуристів, бандуристів та лірників, а також першого етнографічного оркестру з бандуристів, лірників та троїстої музики було помітною подією в музичному житті.

Значну роль у розвитку гри на українських народних інструментах, організації і становленні українського народного оркестрового виконавства відіграв Г. Хоткевич. Він захопився грою на бандурі в рідному селі Дергачі на Харківщині ще на початку 80-х років XIX ст., де потоваришував зі сліпими кобзарями. Важливою подією у творчому житті Г. Хоткевича стало знайомство з класиком національного кобзарського мистецтва Г. Гончаренком, у якого він навчився гри на бандурі, розширив свій репертуар.

Організація Г. Хоткевичем народних інструментальних ансамблів перших етнографічних оркестрів українських народних інструментів – видатне явище в музичному житті України. Варто зазначити, що вже в 1902 р., в Харкові, на XII Археологічному з'їзді була закладена основа українського народного оркестру. Зрозуміло, що оркестром цей колектив музикантів можна назвати лише умовно. Г. Хоткевич перший заклав основи для організації сучасного оркестру українських народних інструментів, компоненти якого сформувались у складі етнографічних оркестрів, організованих ним у Харкові та Полтаві. Провідною групою в цих

оркестрах були смичкові інструменти троїстої музики.

Поряд з троїстими музиками традиційного складу виникли та існують троїсті музики, в яких використовуються гармошки і баяни. В ансамблі народних інструментів села Вижниця Чернівецької області поряд із скрипкою, цимбалами, басолею (з плішкою) і великим барабаном використовується оригінальний інструмент бийкоза. Це інструмент, де на довгій палиці внизу закріплений малий барабан, зверху палиці – мала тарілка, через барабан перекинута одна струна, на якій грають, водячи смичком; по тарілці й барабану б'ють кінцем смичка.

Троїста музика Мельніце-Подільського оркестру складала: Д. Баранюк – скрипка, Я. Зуляк – цимбали, М. Гаврилюк – басоля.

У програмі Народного хору ім. Г. Верьовки є цікавий інструментальний номер «Весільний марш» (українські народні мелодії в обробці В. Попадюка). Його виконує інструментальний ансамбль у складі шести виконавців: В. Попадюк – сопілка, тилинка; В. Ватаманюк – цимбали; К. Євченко – коза, сурма, ріг; О. Мельник – бубон; В. Караманов – скрипка і М. Задорожний – козобас.

У Державній заслуженій капелі бандуристів України, крім бандур, використовуються деякі інші народні інструменти: сопілка, цимбали, ладкові кобзи-баси, баяни, смичковий контрабас, а також ударні – литаври, тарілки, трикутник та інші.

В Україні побутує велика кількість різних народних інструментів. Деякі з них (кобза, бандура, цимбали, скрипка, басоля, ліра, сопілка, бубон) мають давню історію, пов'язану з народно-танцювальною творчістю. Серед них і ті, що вживалися в минулому, а тепер відроджені і використовуються в народних інструментальних ансамблях – кувиці, або свирили, ріжок, коза, дуда; інструменти військового козацького побуту – сурма, дерев'яна труба, тудумбаси. У західних областях України є такі інструменти, як денцівка, дводенцівка, флюяра, трембіта, дрімба, бугай, бийкоза або козобас та інші.

У народній музичній практиці з кінця ХІХ ст. побутують флейта, кларнет, педальний тромбон – інструменти симфонічного оркестру, що їх внесли музиканти-кріпаки поміщицьких оркестрів після скасування кріпацтва.

Як показала народна ансамблева інструментальна практика, в

троїстій музиці та в інших подібних складах головна роль належить скрипці. Разом із нею використовується також басоля і контрабас. Отже, провідною групою українського оркестру народних інструментів повинна бути все ж таки смичкова. Як найбільш рухлива, що має величезні технічні і художньо-виражальні можливості, вона забезпечить виконання складних пасажів, кантилену, а також збагатить оркестрову палітру специфічними народними прийомами гри.

КОЗОБАС

Оригінальним народним витвором, що ввібрав у себе ряд елементів музичного побуту Гуцульщини, став козобас. На весіллях, коли музиканти вже розходилися, а люди ще хотіли веселитися, гості робили імпровізовану басолю: у відро вставляли коромисло, його верхній кінець і дужку відра з'єднували дротом. Музика вдаряв палицею по дроту або протягував нею, ніби смичком. З таким пристроєм «циганили» на весіллі, водили на Різдваїні свята козу, імітуючи її голос.

Нині козобас – смичковий ударний інструмент. Корпусом служить невелика дерев'яна діжечка, обтягнута козячою шкірою (хутром назовні). Відкритий бік діжечки затягують мембраною з міхура тварини. Корпус модернізованого козобаса представляє собою барабанчик, обтягнутий шкірою. Шийка козобаса довга, гриф – без ладів. Нижній кінець шийки проходить наскрізь через корпус і закінчується ніжкою, а верхній – різаною головкою у вигляді кози. В головку вставляється металевий штир, на якому закріплюється невелика мідна тарілка. Струни зверху кріпляться до поперечних дерев'яних кілків, а знизу до металевих гачків, які вбиті в корпус. На мембрані під струнами встановлюється дугоподібна підставка. Звуки видобуваються смичком, щипком, а також ударом дровка смичка по тарілці.

Козобас буває дво-, три- або чотириструнний. Двострунний козобас має квінтовий стрій:

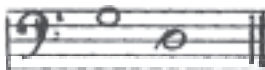

Козобас
роботи
І.А. Миколай-
чука (1971)

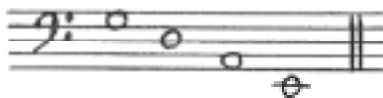
перша струна – ЛЯ малої октави;
 друга струна – РЕ малої октави.
 У триструнного – квартовий стрій;
 перша струна – СОЛЬ малої октави;
 друга струна – РЕ малої октави;
 третя струна – ЛЯ великої октави.
 Чотириструнний козобас має також квартовий стрій:
 перша струна – СОЛЬ малої октави;
 друга струна – РЕ малої октави;
 третя струна – ЛЯ великої октави;
 четверта струна – МІ великої октави.

Звуки записуються у басовому ключі за дійсним звучанням. Характер звуку інструменту гострий, швидко згасаючий. Козобас – ансамблевий інструмент. Його роль, як правило, зводиться до виконання басового голосу.

Козобас конструкції К. Євченка має дві струни з певною настройкою на грифі. Малий барабан відіграє роль резонатора (на ньому лежить підставка для струн). У верхній частині – маленька тарілочка (на кінці – муляж – голівка кози). Використовується як епізодичний інструмент в Народному хорі ім. Г. Верьовки. Його стрій:

Козобас конструкції І. Миколайчука має на грифі чотири струни. Його стрій:

Використовується як епізодичний інструмент в Київському оркестрі народних інструментів. Козобас дуже поширений у професійних та самодіяльних фольклорних колективах України.

КОБЗА-КОНТРАБАС

Кобза-контрабас – найбільший інструмент сімейства оркестрових кобз. Слово «кобза» (кобоз, кобуз) є дуже давнє як назва струнного інструменту. Слово це азійського походження; воно

відоме у різних народів Азії від давнини й до наших часів. Вживалося у куман (половців) у XII ст. А половці, відома річ, були близькими нашими сусідами, жили по сусідству, на землях від Чорного моря аж до Молдови. В інших народів тюркського коліна, у татар і турків, теж існує інструмент з такою назвою. У слов'ян – хорватів, чехів, поляків – цей інструмент теж був уживаний. В українських козаків і селян взагалі кобза була звичайним інструментом (вони грали і співали свої думи під кобзу): запорізький козак не залишав її ні в дорозі, ні в потребі військовій. Вона стає йому за дружину, вона зветься подорожною.

Правдоподібним може бути здогад П. Фамінцина, що українські козаки могли перейняти кобзу від сусідів – кримських татар, що з XV ст. об'єдналися в Кримську орду й жили на узбережжі Чорного моря.

Про зовнішній вигляд стародавньої української кобзи ми не маємо жодних відомостей. Судимо про неї за згадками, на які побіжно натрапляємо у народних піснях. Вважаємо її, у всякому разі, за інструмент струнний. Спостерігаємо це з народної думи.

Інтенсивна робота з відродження й удосконалення цього інструменту розпочалася після Другої світової війни. Актуальним стало питання про створення сім'ї оркестрових кобз, інструменти якої б збагатили і розширили колорит українського народного оркестру. Завдяки творчо-дослідницьким пошукам майстрів-конструкторів Н. Лупича, О. Незовибатька, В. Зуляка, І. Скляра були сконструйовані окремі види кобз, які почали використовуватись у народній інструментальній практиці, а також у професійних, навчальних та аматорських колективах.

У 60-х роках цю роботу продовжили М. Прокопенко і Г. Казак – відомі музиканти-педагоги Київської та Львівської консерваторій.

У 1974 р. до подальшої реконструкції кобз приступає викладач Рівненського державного інституту культури М. Лисенко-Дністровський. За його ескізами експериментальні музично-виробничі майстерні Музичного товариства в Мельнице-Подільській на Тернопільщині почали виготовляти сімейство оркестрових кобз п'яти різновидів (мала, середня, ритм-кобза, велика, басова), довбаний корпус яких вироблявся з цільних заготовок верби.

Мушкетери

1-а соль

2-а ре

3-я ля

4-а ми

Позиції

1-а

2-а

3-я

4-а

5-а

The image shows a musical score for a four-stringed kobza. It consists of four staves, each representing a string: 1st string (Sоль), 2nd string (Ре), 3rd string (Ля), and 4th string (Ми). The score is divided into five positions (1-а, 2-а, 3-я, 4-а, 5-а) by vertical dashed lines. Fingerings are indicated by numbers 0, 1, 2, 3 above the notes. The 1st string has notes in all five positions. The 2nd string has notes in positions 1-3. The 3rd string has notes in positions 1-3. The 4th string has notes in positions 1-3. The notes are: 1st string (C, D, E, F, G, A, B, C); 2nd string (D, E, F, G, A); 3rd string (E, F, G, A); 4th string (F, G, A, B).

Схема апплікатури та позицій чотириструнного козбасу

Триструнный козобас

Музыкальная схема для триструнного козобаса. Состоит из пяти тактов, разделенных вертикальными пунктирными линиями. Каждая тактовая группа содержит ноты для трех струн: 1-я (Соль), 2-я (Ре) и 3-я (Ля). Под нотами указаны цифры, обозначающие позиции пальцев (0, 1, 2, 3). В первом такте показаны ноты для каждой струны, а в последующих тактах — только ноты для 1-й струны, что указывает на то, что остальные струны играют одинаковые ноты.

Музыка	1-я Соль	2-я Ре	3-я Ля		
Позиция	1-а	2-а	3-я	4-а	5-а

(ТРИСТРУННИЙ)

Музыкальная схема для триструнного козобаса. Состоит из пяти тактов, разделенных вертикальными пунктирными линиями. Каждая тактовая группа содержит ноты для трех струн: 1-я (Соль), 2-я (Ре) и 3-я (Ля). Под нотами указаны цифры, обозначающие позиции пальцев (0, 1, 2, 3). В первом такте показаны ноты для каждой струны, а в последующих тактах — только ноты для 1-й струны, что указывает на то, что остальные струны играют одинаковые ноты.

Музыка	1-я Соль	2-я Ре	3-я Ля		
Позиция	1-а	2-а	3-я	4-а	5-а

Схема аппликатуры та позицій триструнного козобасу

Музики (др. пол. XIX ст.)

Троїста музика Оркестру українських народних інструментів
Музично-хорового товариства України (1971)

У 1978 р. ці ж майстерні взялися за випуск оркестрових кобз конструкції М. Прокопенка, що склалися також з п'яти різновидів (прима, альт, тенор, бас, контрабас). Корпус цих інструментів зроблений із окремих кленових клепок, що значно спрощує технологію їхнього виготовлення.

Кобза-контрабас займає нижнє місце в теситурному розпорядку партитури. Через значну товщину грифу і широкої мензури технічні можливості його досить обмежені.

Струни інструменту настроєні в такому порядку:

перша струна – СОЛЬ великої октави;

друга струна – РЕ великої октави;

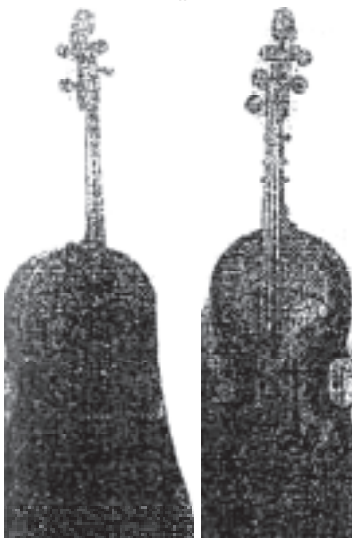

Сімейство кобз реконструкції М.В. Лисенка-Дністровського (1974)

Львівське музичне училище, у 1960 р. – Львівську консерваторію. З 1972 р. – викладач Рівненського державного інституту культури. Написав музику більш як до 30 вистав, які йшли на сценах Тернопільського та Рівненського музично-драматичних театрів. За його ініціативою в інституті культури був створений експериментальний український народний камерний оркестр, в який М.В. Лисенко-Дністровський вводить кобзи, сопілки, бандури, цимбали, гармоніки, скрипки. Також він зробив багато інструментовок для цього колективу.

БАСОЛЯ

Басоля походить від слова бас, басок – українська назва баса. Потреба у її створенні виникла в народній виконавській практиці тоді, коли виникла троїста музика. Вона в цьому ансамблі була і залишається суто ансамблевим інструментом. На ній виконують винятково партію баса.

Чотири- та п'ятиструнні басолі

Всі відомі нам басолі, а також їхні зарисовки, зроблені в Україні й Білорусі, структурою і зовнішнім виглядом нагадують віолончель. Назва «віолончель» походить від віолоне (контрабасової віоли), власне це маленька віолоне, що відповідає українській назві «басок», тобто басоля. Немає сумніву, що саме віолончель послужила зразком для виготовлення української басолі, яка в свій час використовувалась для басового супроводу в малих інструментальних ансамблях.

Перші віолончелі на Заході виготовлені у другій пол. XVI або на поч. XVII ст. Згадка про басову віолу в Україні відома в кінці першої половини XVII ст. Мабуть, поряд з торбаном із Західної Європи козаки завезли на Січ не лише скрипку, а й віолу (басовий інструмент типу віолончелі), тромбон та інші інструменти, з яких утворювали навіть невеличкі оркестри. Такий оркестр, наприклад, грав на

Лади

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14

19

СТРУНИ

I

II

III

IV

Позиції

1-а

2-а

3-а

4-а

5-а

6-а

7-а

The diagram illustrates the fret positions, strings, and positions for a kobza-basa. It features a grid with 14 columns representing frets (1-14) and 7 rows representing strings (I-IV and positions 1-7). The fret positions are indicated by circles in the top two rows. The strings are represented by horizontal lines with notes and stems. The positions are indicated by numbers 1-7 in the bottom row, with brackets showing the fret range for each position.

Схема розміщення ладів, струн, позицій та аплікатури на грифі кобзи-баса

The image displays a musical score for the kobza-contrabass, a traditional Ukrainian stringed instrument. The score is organized into several horizontal sections:

- Top Section:** A diagram of the instrument's headstock and tuning pegs, showing the arrangement of the six strings.
- Staff Section:** Four staves of musical notation, labeled on the left as I, II, III, and IV. The first three staves (I, II, III) are in bass clef, and the fourth (IV) is in alto clef. The notation includes notes, rests, and dynamic markings.
- Tablature Section:** A series of horizontal lines representing the fretboard, with numbers 1-4 indicating fingerings for the strings. Vertical dashed lines connect the tablature to the corresponding measures in the musical staves above.

On the left side of the tablature, there is a vertical column of Cyrillic characters: **СМРІУУ** (top) and **ІІІІІІ** (bottom), which likely denote specific fret positions or string numbers.

Схема розміщення ладів, струн, позицій та аплікатури на грифі кобзи-контрабаса

весілі сина гетьмана Богдана Хмельницького – Тимоша. В документах, датованих 1650-1653 роками, повідомляється: «П.Тиміш післав по свою музику: органіста, трьох скрипників, віоліста і пунзаніста (велика труба, бас). Грала йому по-польськи. Він тоді розвеселився і велів іти в танець козакам...».

Басоля прищепилася в музичному побуті українського народу, стала складовою його інструментарію. Виготовляють басолю здебільшого самі музиканти-виконавці або народні майстри.

Триструнна басоля має квартовий стрій:
перша струна – РЕ малої октави;
друга струна – ЛЯ великої октави;
третья струна – МІ великої октави.

Чотириструнна басоля має квінтовий стрій:

перша струна – ЛЯ малої октави;
друга струна – РЕ малої октави;
третья струна – СОЛЬ великої октави;
четверта струна – ДО великої октави.

Звуки записуються у басовому ключі за дійсним звучанням. Характер звуку в нижньому і середньому регістрах соковитий, наспівний, у верхньому – дещо напружений. Технічні можливості басолі ідентичні віолончелі, однак в ансамблевій грі інструмент використовують винятково для виконання басового голосу. Басоля використовується тільки в трійській музиці.

На відміну від віолончелі басолю виконавець під час гри не опирає об підлогу спеціальною ніжкою, а тримає між колінами. На деяких басолях грають не смичком, а щипком. Іноді в них на верхню деку під грифом наклеюють шматок скла, а в підгриф вкручують загострений металевий гвинт, щоб він ледь-ледь торкався скла. Коли щипати струни, то утворюється своєрідне безнастанне звучання квінти, підсилене дзеленчанням об скло металевого гвинта. Так грає на своїй басолі й І. Москаленко з с. Савинець Миргородського району Полтавської області.

Триструнна
басоля

СТРУНИ

The diagram illustrates the fingering and positions for a four-string bass. It is organized into four horizontal sections, each corresponding to a string:

- 1-а (Top String):** Shows fingerings 0, 1, 2, 3, 1, 2, 3, 1, 1, 3, 1, 2, 3. The notes are on the G, A, B, and C lines.
- 2-а (Second String):** Shows fingerings 0, 1, 2, 3, 1, 2, 3. The notes are on the G, A, B, and C lines.
- 3-я (Third String):** Shows fingerings 0, 1, 2, 3, 1, 2, 3. The notes are on the G, A, B, and C lines.
- 4-а (Bottom String):** Shows fingerings 0, 1, 2, 3, 1, 2, 3. The notes are on the G, A, B, and C lines.

Below the staves, a row of boxes indicates the positions for each string: 1-а, 2-а, 3-я, and 4-а.

Схема аплікатури та позицій на чотириструнній басолі

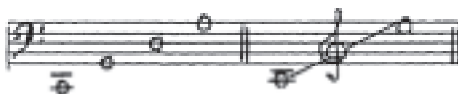
СТРУНИ

Позиції	1-а	2-а	3-я	4-а
---------	-----	-----	-----	-----

Схема аплікатури та позицій на триструнній басолі

В саморобних басолях розміри окремих частин виготовляли «на око». Зрозуміло, що такий інструмент не укладається в єдиний стандарт за розміром. Наприклад, розміри басолі Москаленка такі: довжина із грифом і головкою 108 сантиметрів, довжина корпусу – 86, його глибина – 13, ширина дек угорі – 34, а знизу – 40, ширина середини – 23 сантиметри.

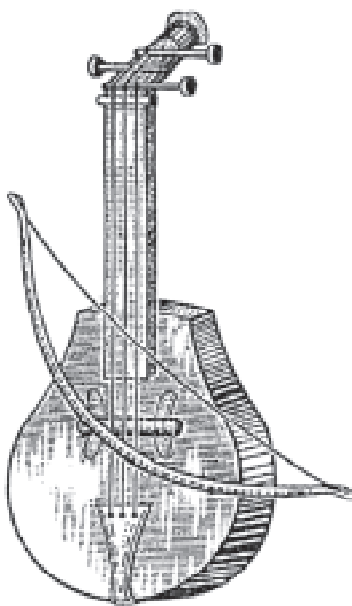
Найбільш розповсюджені басолі віолончельного типу. На них чотири настроєних по квінтах струни. Діапазон – від ДО великої октави до Мі другої октави, звукоряд – хроматичний.

Тепер в народних інструментальних ансамблях, особливо в західних областях України, замість басолі використовується контрабас або бугай.

БАСОВИИ ГУДОК

Із давніх-давен в Україні побутував народний інструмент, який

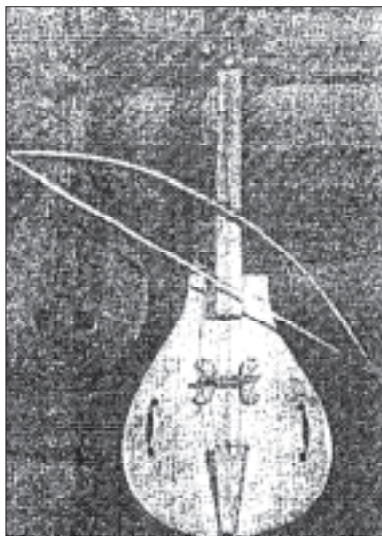

Басовий гудок

називали гудок або смик. На фресках Софійського собору збереглося зображення скомороха, який грає на плоскому грушеподібному струнному інструменті з коротким грифом-шиякою. Струн на інструменті було три, і грали на них дугоподібним смичком. Мелодію вигравали лише на одній струні, але, торкаючись водночас двох інших струн, смичок викликав їхній постійний (бурдонний) акомпанемент. Грали на гудку, притискаючи корпус до грудей, а іноді тримали вертикально, спираючи його на коліно. Грали на гудках бродячі музиканти, придворні скоморохи, зустрічалися й ансамблі гудочників, що використовували інструменти різних розмірів.

Відповідними були й назви цих інструментів: гудочок, гудок, гудило, гудище. Гру на будь-якому струнному інструменті в давнину називали гудьбою.

У середині XVII ст. один із найстаровинніших струнних смичкових інструментів східних слов'ян зазнав великих репресій. Так, згідно з указом патріарха Никона, гудок та інші «бісівські інструменти», що створювались руками талановитих майстрів, відбирали у людей і спалювали. Намагання відродити гудок збіглися з часом поширення найдосконалішого із смичкових інструментів – скрипки. У XIX ст. вона остаточно витіснила гудок.

Басовий гудок

На початку XX ст. Н.П. Фомін сконструював на основі народного гудка квартет удосконалених гудків. Його гудки якийсь час вводились до складу оркестрів російських народних інструментів. В останні десятиріччя окремі музичні майстри та фольклорні колективи намагаються відродити та удосконалити цей інструмент.

Серед різних типів гудків був і гудище (басовий гудок). Він мав три струни, і на ньому, як на басолі, грали лукоподібним смичком. Гудище мав іншу, ніж басоля, форму, звук його був гугнявим, малоприємним для вуха. Очевидно, цю негативну властивість врахували пізніше музичні майстри при реконструкції басолі, яка має приємний тембр звуку. Тому басоля і створена на зразок віолончелі. Але тримання басолі цього зразку, принцип гри на ній, кількість струн, їхнє настроювання та лукоподібний смичок, безперечно, перенесено з басового гудка. Тому триструнна басоля вважається модернізованим басовим гудком.

Видатні контрабасисти-виконавці

Доменіко Драгонетті

Видатним солістом XVIII ст., першим контрабасистом, що здобув світове визнання і високо підняв престиж інструменту, був Доменіко Драгонетті. Віртуоз, перший контрабасист оперних оркестрів Венеції, Лондона, професор вищих музичних шкіл, композитор, автор першої «Школи гри на контрабасі». Зустрічався з Л. Бетховеном у Відні в 1809 і 1813 рр. Останній надавав велике значення ролі контрабаса в оркестрі, він говорив: «Контрабасист повинен бути наймузикальнішим музикантом в оркестрі».

Драгонетті був настільки технічно підготовлений, що виконував партію першої скрипки на контрабасі, а знаменитий скрипаль Дж. Віотті – другу в дуеті на концерті в Лондоні. Після кожного концерту слухачі були вражені майстерністю Драгонетті, і ніхто не міг пояснити, як взагалі можливе таке досі нечуване віртуозне виконання на контрабасі.

«Драгонетті наповнював театр таким ясным, повним і звучним тоном, якого неможливо було почути ні в кого іншого», – писав його сучасник Ф. Каффі. Найбільш значний, що дійшов до нас, твір Д. Драгонетті – тричастинний Концерт Ля-мажор. Д. Драгонетті займав місце в оркестрі собору Святого Марка у Венеції. 13 грудня 1791 р. йому подарували надзвичайний контрабас роботи великого брешіанського майстра Гаспаро да Сало, зроблений для монахів монастиря Св. Петра у Венеції. Наприкінці XVIII ст. цей унікальний інструмент продовжував зберігатися в монастирі, хоча в цей час він уже був власністю республіки Венеція. Бути госпо-

дарем цього незвичайного контрабаса для Д. Драгонетті означало володіти найдорожчим скарбом у світі. Англійський письменник Джордж Гарт розповідає, що коли прокуратори (дослівно – управитель, представник; у Стародавньому Римі – управитель господарством) вручили Д. Драгонетті ключ від шафи, в якій зберігався контрабас, він проник вночі, без відома монахів, в монастирську церкву і, «захопивши» інструмент, вилив на ньому невичерпне джерело своїх почуттів. Музичні звуки рознеслися монастирськими коридорами і досягли келій, де відпочивали монахи. Розбуджені раптовим шумом, який ніби доносився із надр землі, монахи подумали, що це злі духи. Вони змовилися один з одним, швидко спустилися сходами в капелу, щоб там помолитися. Але чим ближче вони підходили до неї, тим страшніші ставали ці звуки, і тим більше вони здригалися від страху. Незважаючи на це, вони, підбадьорюючи один одного, відчинили двері і... яким великим було їхнє здивування, коли вони побачили в північній хорів людську фігуру, яка виконувала фантастичну мелодію, гойдаючись вперед і назад, як у рукопашному двобої, з «Гаспаро да Сало». Дивлячись на цю захоплену фігуру, деякі монахи подумали, чи не бачать вони натхненника «Дивявольської сонати» Тартіні, який проник на церковні хори, щоб замінити на цей раз скрипку контрабасом.

Одним із найяскравіших представників контрабасового мистецтва Італії ХІХ ст. був великий віртуоз Джованні Боттезіні (1821-1889 рр.).

Блискучий артист, мабуть, чи не єдиний в історії контрабасного мистецтва, який майже не грав в оркестрі, композитор-диригент, він, у першу чергу, був віртуозом-солістом. Сучасники порівнювали Боттезіні з великим італійським

Джованні Боттезіні

віртуозом Нікколо Паганіні. Виступав як соліст і диригент оркестрів в Гавані, Баден-Бадені, Лондоні, Відні, Парижі, Константинополі.

У 1866 р. Боттезіні виступав у Петербурзі. Дотепер зберігся лист Дж. Россіні, який рекомендував Боттезіні директору Петербурзької консерваторії А.Г. Рубінштейну. Наводимо цей лист повністю:

С. Петербург

Наймиліший і прославлений колега, дозвольте цими декількома рядками послужити рекомендацією для добродія Боттезіні. Паганіні контрабасистів – цей знаменитий товариш володіє цим противним окороком так, що перетворює його в чарівну флейту, цей Боттезіні, якого я з теплом рекомендую Вашому протегуванню, не тільки великий віртуоз, але також вишуканий композитор і людина, шляхетний за характером, сповна гідний з усіх точок зору моєї цікавості і Вашої доброзичливої підтримки.

Доброзичливо, мій юний друже, прийняти його з властивою Вам любов'язністю, а якщо Ви зможете бути йому корисним під час його перебування в столиці всія Русі Ви нескінченно забов'яжете Вашого шанувальника, друга і колегу.

Дж. Россіні, піаніст 4-го класу.

Р.С. Будете люб'язні передати моє щире вітання чарівній пані Рубінштейн.

Париж, 27 січня 1866.

Д. Боттезіні грав на триструнному контрабасі, смичок дугоподібний. Він автор «Школи гри на триструнному контрабасі в двох частинах».

В історії російського контрабасового виконавства великі досягнення пов'язані з іменем блискучого віртуоза Сергія Олександровича Кусевіцького, який народився 14 (26) липня 1874 р. у невеликому містечку Вишній Волочок Тверської губернії. У 1894 р. закінчив музично-драматичне училище Московського філармонічного товариства по контрабасу (клас професора Рамбоусека) і пройшов за конкурсом в оркестр Великого театру. У 1902 р. йому присвоїли перший розряд артистів оркестру – «соліст». У тому ж

році С. Кусевицький дав свій перший концерт у Москві.

У 1905 р. Кусевицький поїхав за кордон, де протягом декількох років оволодів майстерністю диригування, виступав з оркестром, організованим ним з учнів Берлінської вищої музичної школи. У ці роки він брав консультації в Оскара Фріда.

У грі Кусевицького ніщо не було спрямоване у бік зовнішнього віртуозного блиску і бажання вразити публіку різними технічними хитрощами. Соковитість і співзвучність звуку, видобутого ним з товстих струн інструмента, дивовижно витончене фразування і виразність пасажів здається цілковито неймовірним, коли згадуєш громіздкий вигляд інструменту, на якому грає віртуоз. Все це чаклунство засноване на тонкому знанні виразних засобів контрабаса і плановому їх використанні. Техніка Сергія Кусевицького – саме техніка контрабасиста, і можна лише пошкодувати, що талановитий артист досі не чарівник, щоб створити постійне оточення своїх учнів, які зберегли б заповіти його гри. У 1920 р. він покинув СРСР. Декілька років жив у Парижі, де виступав як соліст, згодом переїхав у США. З 1924 р. Сергій Кусевицький стає керівником Бостонського симфонічного оркестру (США). Останні його виступи як соліста відбулися в Бостоні 22 жовтня 1929 р. Помер Сергій Кусевицький 4 червня 1951 р.

Сергій Кусевицький

Віртуозом гри на контрабасі в ХХ ст. є Родіон Азархін. Починаючи з 1950-х років, він виступає з сольними концертами. Народився 22 березня 1931 р. у Харкові. У 1949 р. закінчив спеціальну музичну школу при Ленінградській консерваторії, у 1954 р. – Ленінградську консерваторію, аспірантуру при Московському музично-педагогічному інституті ім. Гнесіних та Московській консерваторії. З 1952 р. розпочинає концертну діяльність – стає першим виконавцем контрабасових творів А. Александрова, Ю. Левітана,

Родіон Азархін

Федір (Богутил) Воячек

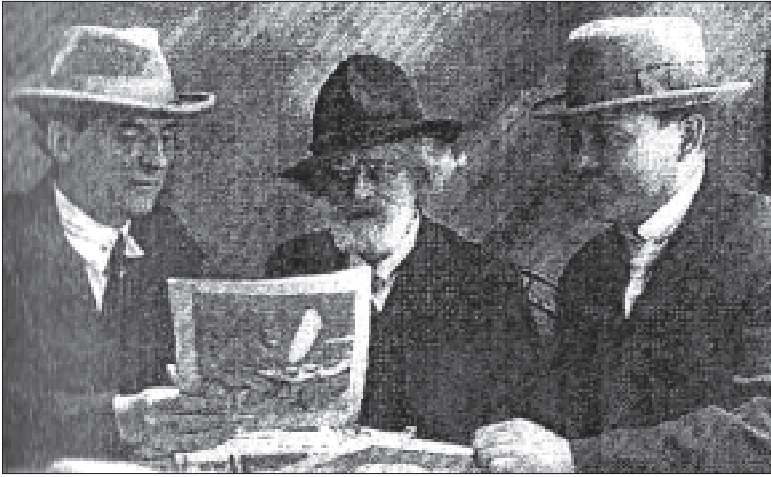
Г. Зінгера, К. Калиненка й ін. Йому присвячені «Соната для контрабаса» (соло) Ю. Левітана, «Концерт для контрабаса» А. Богатирьова. Багато обробок і редакцій Родіон Азархін опублікував у збірниках п'єс сучасних композиторів.

Українське контрабасове виконавство

Представником української контрабасової школи є Федір (Богутил) Іванович Воячек (1861-1934 рр.) – чех за походженням.

Закінчив Празьку консерваторію, з 1882 р. брав участь як соліст-контрабасист у симфонічних оркестрах у Чехії, Австрії та Німеччині. У 1883 р. диригент І. Прибик запрошує його до Київської опери, в якій він працював до 1915 р. У 1887 р. Ф. Воячек поєднує роботу в оркестрі з викладацькою у Київському музичному училищі, яке у 1913 р. було перетворено в консерваторію. Тут на посаді першого професора класу контрабаса він працював до останніх днів життя. У 1889 р. при відкритті першого літнього сезону Ф. Воячек був запрошений як соліст-контрабасист і 2-й диригент (одночасно і як керівник студентського симфонічного оркестру).

У 1922-1923 рр. – соліст симфонічного оркестру 1-го Київського кінотеатру, у 1913-1934 рр. – соліст Українського радіокомітету.

Зліва направо: контрабасисти Анатолій Людимилін,
Федір Воячек, Отокар Шпергль

Продовжувачем чеських традицій контрабасового мистецтва в Україні був Отокар Йосипович Шпергль (1878-1955).

Навчався у Празькій консерваторії, в класі відомого чеського контрабасиста Йозефа Сладека. У 1902 р. разом з австро-угорським симфонічним оркестром приїздить до Петербурга і на все життя залишається у Росії. Пройшов за конкурсом до групи контрабасів Маріїнського оперного театру. Тут він підвищує свою музичну майстерність, кілька років бере уроки з контрабаса в професора Петербурзької консерваторії В.Ф. Беха. У 1919 р. переїжджає до Києва в симфонічний оркестр оперного театру, згодом стає концертмейстером групи контрабасів до 1953 р. Від 1935 р. – викладач по класу контрабаса в музичному училищі та консерваторії. У 1949 р. залишив педагогічну роботу в консерваторії і передає клас контрабаса в руки свого внука, прекрасного контрабасиста і педагога Б.В. Сойки.

Київська контрабасова школа

Богуслав В'ячеславович Сойка народився в 1922 р. у Києві. У 1936-1940 рр. навчався у Київському музичному училищі в класі О.Й. Шпергля – свого дідуся. Учасник Другої світової війни, від 1946 р. – артист, з 1948 р. – заступник концертмейстера, у 1949 р.

Богуслав Сойка

Володимир Бебяков

закінчив Київську консерваторію, від 1949 р. – концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Київського театру опери та балету імені Т.Г. Шевченка.

Б. Сойка зробив більше 30 перекладів творів сучасних та зарубіжних авторів, у тому числі сонат, концертів, які ввійшли до навчальних програм музичних училищ та консерваторій. Неодноразово виступав у камерних ансамблях в складі солістів оркестру оперного театру та викладачів консерваторії, де виконувались квінтет і октет Шуберта, септет Бетховена, секстети Чайковського, Глінки, Таранова. З оркестром консерваторії виконав Концертну симфонію для контрабаса і альту К. Діттерсдорфа. У 1980, 1984, 1988 рр. був членом журі всесоюзних конкурсів контрабасистів.

Ще одним членом Київської контрабасової школи є Володимир Михайлович Бебяков. Народився 24 жовтня 1930 р. у Воронежі. У 1949 р. закінчив Київське музичне училище, у 1954 р. – Київську консерваторію, у 1966 р. – аспірантуру диригентсько-симфонічного відділення Київської консерваторії. У 1946-1971 рр. – помічник концертмейстера групи контрабасів Державного симфонічного оркестру України, з 1971 р. – викладач Київського музучилища. У видавництві «Музична Україна» вийшло 9 випусків збірника «Альбом контрабасиста» за його редакції. Разом із Я. Лапинським здійснив редакцію його концерту для контрабаса і камерного оркестру.

Традиції Київської контрабасової школи продовжила Вікторія Станіславівна Зайончковська-Савелюк. Народилася вона 15 груд-

ня 1930 р. у Києві. У 1946 р. вступає на композиторський факультет Київського музичного училища, згодом переводиться на контрабас в клас С.Ш. Херсонського, після III курсу вступає до Київської консерваторії, яку закінчила у 1955 р. У той час вона – перша жінка-контрабасистка, випускниця консерваторії. Десять років працювала артисткою оркестру Київського театру юного глядача. З 1955 р. розпочала викладацьку роботу у Київській дитячій музичній школі №5, у 1960 р. була запрошена на викладацьку роботу до Київської спеціальної музичної школи імені М.В. Лисенка, де вела клас контрабаса більше 25 років. Декілька років вона очолювала секцію контрабаса при Київському міському відділі культури.

Вікторія
Зайончковська-
Савелюк

Одеська контрабасова школа

Серед визначних контрабасистів-виконавців та педагогів, які працювали і працюють в Одесі, значне місце займають контрабасисти старшого покоління. Серед них Соломон Шнейурович Херсонський (5 липня 1897р., м. Бендери – 15 липня 1992 р., м. Одеса). З 14 років почав навчатися гри на контрабасі в Одеському музичному училищі в класі контрабаса Е.Ф. Мислівечека, двоюрідного племянника відомого чеського композитора Йозефа Мислівечека. Від 1918 р. починає грати в симфонічному оркестрі Одеського оперного театру, від 1922 р. – концертмейстер групи контрабасів цього оркестру, з 1930 р. – викладач Одеської, з 1936 р. – Київської консерваторії, концертмейстер групи контрабасів Державного симфонічного оркестру України. З 1954 р. – викладач Мінської консерваторії, концертмейстер Білоруського театру опери та балету. Він створив при консерваторії оригінальний унісон контрабасистів.

Представником одеської контрабасової школи був Юрій Меркурійович Мироненко (15 серпня 1914 р., с. Петрищеве Богодухівського уїзду Смоленської губернії – 30 травня 1995 р., м. Одеса).

Юрій Мироненко

У 1934-1937 рр. навчався в Одеському музичному училищі; у 1946 р. закінчив Одеську консерваторію. Учасник Другої світової війни. Після закінчення консерваторії залишений на посаді викладача по класу контрабаса, з 1974 р. – доцент. З 1937 р., ще студентом консерваторії, почав грати в симфонічному оркестрі Одеської філармонії, пройшов шлях від артиста групи контрабасів до її концертмейстера. Переклав багато творів композиторів-класиків, сучасних авторів, здійснював обробки народних мелодій для контрабаса і цим розширив педагогічний репертуар контрабасистів.

Володимир Чекалюк

Продовжувачем славних традицій контрабасової школи став учень Ю.М. Мироненка – Володимир Васильович Чекалюк, який народився 7 січня 1959 р. у м. Коломия Івано-Франківської області. Заслужений артист України. У 1977 р. закінчив Рівненське музичне училище, у 1982 р. – Одеську консерваторію в класі Ю.М. Мироненка. Ще студентом консерваторії працював артистом симфонічного оркестру Одеського театру опери та балету, у 1985 р. виступив з сольним концертом, де вперше виконав концерт для контрабаса з оркестром одеського композитора Г. Глазачова. З 1986 р. – концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Одеської філармонії, доцент Одеської консерваторії.

Продовжувачем традицій одеської контрабасової школи стали учні Ю.М. Мироненка – Григорій Окань (Дніпропетровськ) і Юрій Євнопулос (Херсон).

Григорій Олександрович Окань народився 10 вересня 1947 р. у с. Середино Полтавської області. У 1967 р. закінчив Полтавське музичне училище, у 1972р. – Одеську консерваторію. Починаючи з другого курсу навчання в консерваторії і до її закінчення працював

артистом симфонічного оркестру Одеського театру опери та балету. У 1973 р. був оголошений Всесоюзний конкурс у симфонічний оркестр Дніпропетровської філармонії, в якому Окань взяв участь, виконав віолончельний концерт Р. Шумана і був зарахований на посаду відповідального 2-го пульта в групу контрабасів, а згодом 2-м концертмейстером. У 1973 р. відкриває клас контрабаса в Дніпропетровському музичному училищі, починає займатися навчально-методичною роботою, перекладає твори сучасних композиторів та композиторів-класиків для сольного виконання на контрабасі.

Григорій Окань

Виступає як соліст-ансамбліст з достатньо широким репертуаром, де виконує більшість віолончельних сонат Баха, Генделя, Шостаковича. З 1975 р. займається композиторською діяльністю. Написав «20 етюдів для контрабаса соло», «Щоденні вправи для лівої руки», «Концерт До-мажор для контрабаса і фортепіано» (1984 р.).

Євнопулос Юрій Єгорович народився 1 квітня 1951 р. в стан. Темиргоєвська Краснодарського краю. У 1976 р. закінчив Одеську консерваторію. У студентські роки грав у театрах Одеси. У 1976-1983 рр. – артист камерного оркестру Херсонської філармонії. Цей колектив зіграв чимало музики сучасних українських композиторів. У багатьох творах були сольні контрабасові місця, про які Євнопулос мав добрі відгуки від композитора В. Бібіка. Одночасно з роботою в камерному оркестрі, Юрій Євнопулос створив дует скрипки і контрабаса. З 1983 р. – викладач по класу контрабаса, артист оркестру, майстер з ремонту струнних інструментів Херсонського музучилища.

Юрій Євнопулос

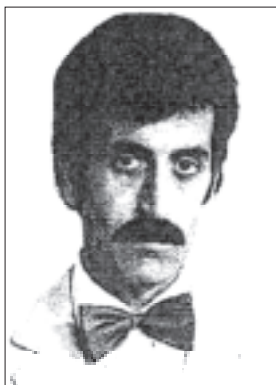
Львівська контрабасова школа

Представником Львівської контрабасової школи був Нестор Модестович Горницький (1906-1978). Закінчив Львівську консерваторію в класі Гавранека. У 1945-1968 рр. – концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Львівської філармонії, викладач класу контрабаса Львівської консерваторії.

Група контрабасів. Зліва направо: І. Загороднюк, М. Фасман, Б. Зипнік, Г. Вайнбаум, В. Тодоров, Н. Горницький (концертний сезон 1961-1962 рр.)

Продовжувачем традицій Львівської контрабасової школи є

Петро Лесюк

Петро Петрович Лесюк, який народився 12 липня 1949 р. у с. Ковалівка Коломийського району Івано-Франківської області. У 1969 р. закінчив Івано-Франківське музичне училище, у 1974 р. – Львівську консерваторію. У 1980 р. виступив на республіканському конкурсі контрабасистів, має понад 30 сольних виступів, записи на радіо і телебаченні, виступи з сольними концертами в Польщі. Відповідальний 2-го пульта групи контрабасів симфонічного оркестру Львівської філармонії.

Сольне виконавство в Європі

У становленні і розвитку сольного виконавства на контрабасі немалу роль відіграли ті обставини, що спершу контрабасисти не мали своєї самостійної партії в оркестрі і дублювали віолончельну партію, оскільки деякі з музикантів в силу свого розуміння або професійної компетентності володіли достатніми виконавськими можливостями. Окрім того, у грі на контрабасі нерідко спеціалізувались і віолончелісти. Мабуть, саме в цьому ховається причина раннього і бурхливого розвитку віртуозності і появи вже у середині XVIII ст. виконавців-концертмейстерів, які поклали початок мистецтву сольної гри на контрабасі.

За останні 200 років контрабасисти не раз доводили, що контрабас в руках артиста – повноцінний сольний інструмент. Але хоч у нинішній час і склалася стійка традиція сольного виконавства, то на цьому шляху ще багато труднощів. Тут і неймовірна трудомісткість сольної роботи, і мала кількість художнього репертуару, що могла б зацікавити сучасного слухача.

Основна тенденція сучасного сольного контрабасового мистецтва – це розкриття і виявлення можливостей інструменту і виконавця, в прагненні наблизити рівень гри на контрабасі до рівня гри на інших смичкових інструментах і цим стимулювати композиторів до створення оригінальних, художньо цінних творів, які сприяли б подальшому прогресу виконавства.

Збереглися відомості про багатьох контрабасистів, діяльність яких істотно вплинула на розвиток контрабасового мистецтва. Найбільш ранні з них пов'язують з іменами французьких музикантів Монтеклера і Саджюні, які згадуються в першій школі для контрабаса Мішеля Коррета (сер. XVIII ст.). Однак першість їх викликає сумнів. У книзі «Універсальна гармонія» (видана М. Мерсенном у Парижі в 1637 р.) подається опис і зображення контрабаса. Автор зауважує, що був час, коли якийсь Гранієр грав перед королевою Маргаритою, мав великий інструмент, а інший музикант, Гарньє, грав на популярній у Франції того часу контрабасовій віолі. Літопис концертуючих контрабасистів починається з середини XVIII ст., з діяльності відомого німецького (за іншими даними – австрійського) соліста Йозефа Кемпфера, який давав концерти в Парижі, Лондоні, Петербурзі.

Одним з видатних віртуозів гри на контрабасі був Доменіко Драгонетті (1763-1846) із Венеції, що навчався у Берині в першого контрабасиста капели собору св. Марка.

Другим видатним італійським контрабасистом-віртуозом був Джованні Боттезіні (1821-1889) із Кремони. Він закінчив Міланську консерваторію (клас проф. Л. Россі), з великим успіхом гастролював як соліст і диригент у багатьох країнах Європи та Америки, у 1871 р. диригував у Каїрі під час прем'єри опери Дж. Верді «Аїда» на честь відкриття Суецького каналу.

В Росії мистецтво сольної гри на контрабасі довгий час пов'язувалось з гастролями відомих зарубіжних артистів, в т. ч. Й. Кемпфера і Д. Боттезіні.

З приїздом до Росії в 1796 р. на постійне проживання італійського соліста-віртуоза Антоніо Доменіко Даль'Окка (1763-1833) розпочала розвиватися національна виконавська школа. Даль'Окка був першим контрабасистом придворного оркестру, грав на триструнному контрабасі, зробленому одним із майстрів сімейства Гварнері.

Європейське контрабасове мистецтво пропонує наприкінці XVIII – на поч. XIX ст. імена багатьох віртуозів. Це італійські контрабасисти П'єтро Джіонетті (? – 1765), Джузеппе Андреолі (1757-1832) – професор Міланської консерваторії, автор першої в Італії школи гри на чотириструнному контрабасі, автор п'єс для цього інструменту; Луїджі Россі (? – 1858) – учитель Боттезіні; Карло Россаро (1828-1878) – соліст, оркестрант, композитор.

Серед німецьких контрабасистів найвідомішим був Франц Антон Піхельбергер (1740-1810). Йому присвячені два концерти Діттерсдорфа і арія Моцарта для баса і контрабаса. Не менш видатним був контрабасист Йоганн Маттіас Шпергер (1750-1812).

Про контрабасиста Франца Антона Хофмейстера (1754-1812) відомості не збереглися. Але ми можемо скласти уявлення про композитора і виконавця за його творами, які є окрасою сучасного контрабасового репертуару.

Великим віртуозом був контрабасист оркестру Гевандхауза Карл Вах (1755-1833). Блискучий відгук про гру іншого німецького контрабасиста Августа Мюллера (1810-1867) дає в своїх мемуарах Г. Берліоз. Теодор Михаеліс (1831-1873) і його сучасник Віль-

гельм Штурм відомі нам як автори оригінальних шкіл гри на контрабасі.

Чималу роль в німецькій контрабасовій культурі відіграли і вихованці Празької консерваторії Адольф Мойсль, автор концертштюка для контрабаса та Еммануїл Шторх (1841-1877) – концертмейстер контрабасової групи оркестру Гевандхауза і педагог Лейпцигської консерваторії, автор концерту, етюдів, транскрипцій. Хорошим контрабасистом вважався і Освальд Швабе (1846-1909) – учень Е. Шторха. Швабе також був концертмейстером оркестру Гевандхауза, викладав в консерваторії, писав п'єси для контрабаса.

Про перших чеських контрабасистів нам майже нічого не відомо, але збереглися декілька надзвичайних творів, які свідчать про високий рівень контрабасового мистецтва в Чехії. Це концерти Вацлава Піхля (1741-1805) і Яна Ваньхаля (1739-1813).

Першим професором по класу контрабаса Празької консерваторії був Вацлав Гаузе (1764-1847) – майбутній реформатор чеської контрабасової школи. Його метода навчання гри на чотирислужбовому контрабасі отримала визнання в багатьох країнах Європи. Він перший ввів вивчення грифа за тоновими позиціями і трипальцеву аплікатуру. За його методикою викладав А. Слама (1799-1865) – професор Віденської консерваторії.

Послідовником Гаузе став Йозеф Граб'є (1816-1870) – професор Празької консерваторії. Серед його учнів були такі відомі контрабасисти, як Зимандаль, Сладек, Ласка та інші. Граббе – автор школи гри, п'єс і вправ для контрабаса.

У першій половині XIX ст. популярність мав чеський віртуоз Франтішек Грегора (1819-1887), який писав концерти, етюди і п'єси для контрабаса. Видатним віртуозом-контрабасистом, талановитим композитором і диригентом був Ян Йозеф Аберт (1832-1915) – він писав опери, симфонії, увертюри, месси, а також п'єси для контрабаса.

Сольною, оркестровою, композиторською, диригентською і педагогічною діяльністю успішно займався видатний контрабасист Густав Ласка (1847-1928). Особливу популярність мала його «Школа гри», яка видавалась не лише в Чехії, але також в Англії, Бельгії та США. Видатним педагогом, солістом і композитором

зарекомендував себе і Ян Гейзель (1859-?). Своїми великими успіхами на межі ХХ ст. чеська контрабасова школа зобов'язана Франтішеку Зимандлю (1840-1912) – видатному солісту, концертмейстеру опери і професору консерваторії у Відні.

В контрабасовій культурі виявились і традиційні чесько-російські музичні зв'язки. Вихованець Празької консерваторії, учень Й. Граб'є – Й. Ромбаусек (1845-1901), професор Московської консерваторії. Серед його учнів – Сергій Кусевицький.

У ХІХ-ХХ ст. були відомі також контрабасисти Франтішек Черні (1861-1940) – концертмейстер контрабасової групи в оркестрі празького Національного театру, педагог, автор багатьох п'єс та етюдів, школи, а також його учень Франтішек Гертль (1906-1973) – автор багатьох концертних п'єс. У 1965 р. він видав «Школу для контрабаса».

У Празькій консерваторії викладав колишній концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Чеської філармонії, заслужений артист Чехії, прекрасний соліст і ансамбліст, Франтішек Пошта (нар. 1919). Як цікавий музикант зарекомендував себе Індра Піачек з Братіслави, віртуозно володіючи флажолетною технікою.

Серед чеських контрабасистів різних епох зустрічаємо прізвища Яна Зеленки, Габрієля Герстнера, Йозефа і Венделіка Сладеків, Вілена Елінека, Антоніна Грамса, Карела Кукли, Олджиха Торенса. Формування російської вітчизняної контрабасової школи тісно пов'язується з відкриттям Петербурзької і Московської консерваторій.

Першим педагогом Петербурзької консерваторії був італієць Джованні Ферреро (1818-1877) – викладав гру французьким смичком, використовував «Школу» Боттезіні. Після смерті Ферреро його змінив В. Жданов (1845-1910), згодом В. Бех (1877-?), з 1914 до 1918 р. – М. Краснопольський, у 1916-1918 рр. – П. Углицький. В Московській консерваторії викладав спочатку Г. Шпекін (1834-1899), який навчав грати французьким смичком. Після Шпекіна працював протягом двох років Й. Ромбаусек (1845-1901), а після Ромбаусека – А. Мартинов (1860-1922) і В. Проскурін (1867-1957).

На початку ХХ ст. видатним солістом гри на контрабасі був російський музикант Сергій Кусевицький (1874-1951), згодом відомий

мий видавець, диригент, громадський діяч. Впродовж 25 років, від 1924 р., він був головним диригентом одного з кращих оркестрів світу – Бостонського симфонічного оркестру (США). Під час війни був президентом музичної секції Національної ради.

В Московській консерваторії свого часу працювали Й. Гертович (1887-1953), О. Милушкін (1892-1938), В. Зинович (1912-1975), А. Астахов (1913-1975), В. Шестаков (1930-?), Є. Колосов (нар. 1940), Р. Азархін (1931-?).

В Ленінградській консерваторії – М. Кравченко (1882-1866), С. Буяновський (1894-1956), М. Курбатов (1905-?), Й. Вейнблат (1894-?).

Провідні педагоги інших консерваторій – Н. Савченко і В. Гогоберідзе (Тбілісі), В. Бездєльєв (Саратов), В. Кумберг, А. Гринуп, Е. Якобсон (Рига), С. Херсонський, І. Солодченко (Мінськ), В. Хоменко (Інститут ім. Гнесіних), О. Шпергель, Б. Сойка (Київ), А. Кряжев (Свердловськ), Г. Грабовський (Новосибірськ), С. Казарян (Єреван), М. Чудновський, Й. Гусейнов (Баку), Е. Безрідний, Ю. Мироненко (Одеса), К. Лейпус (Вільнюс).

Видатним солістом на контрабасі став Йосип Францович Гертович, який продовжив і розвинув традиції сольного виконавства на контрабасі. Народився у Вільнюсі, навчався там же в капелі в Н. Сальницького, у 1910 р. вступив в оркестр Великого театру. У 1922-1933 рр. і згодом, після п'ятирічної перерви, до останніх днів викладав в Московській консерваторії (з 1940 р. – професор), заслужений артист РРФСР.

Рівень сучасного контрабасового виконавства представлений тими музикантами, які грають у різних музичних колективах. Це концертмейстери симфонічних і оперних оркестрів, які очолювали групи контрабасів у різні часи, а також відомі контрабасисти. Серед них – М. Домашевич, В. Бергман, Ф. Воячек, Н. Балабан, С. Словачевський та В. Словачевський, Є. Ткаченко, М. Фокін, В. Лухт, В. Анісімов, А. Денисов, В. Белов, М. Штейнке, П. Другов, Н. Дмитрієнко, П. Гаспарян, Я. Рутику, А. Мачгеранов, Р. Девоян, Л. Андреев, Г. Соколов, А. Мирзоєв, Р. Вайспапір, Ф. Плят, Р. Комачков, Р. Габдулін, В. Беляков, Л. Раков, Г. Дзуцев, В. Мошкін, В. Глуговський, Г. Малецький, В. Мазуряну, В. Герасичкін, В. Чекалюк.

Перелік цей був би неповним без бодай кількох прізвищ зарубіжних контрабасистів, які сприяли і сприяють прогресу контрабасового мистецтва. Це, наприклад, Т. Фіндейзен, Ф. Варнеке, К. Франке, А. Годаке, К. Монтанарі, Е. Маденський, С. Стерлінг, А. Торелло, Ф. Севицький, Й. Айнштадт. А також – Г. Галільяні, Л. Штрайхер, А. Плянєвський, Ф. Фонтен, Й. Пруннер, М. Просеник, З. Тибай, Л. Монтаг, Т. Бордаш, К. Зібах, А. Вапороджичев, Т. Тошев, А. Цеханський, В. Гадзинський, Т. Пельчар, Л. Юхт, С. Сенки, Г. Карр, Г. Портной, Г. Хертнагель, Г. Фриба, Е. Нанні, Г. Ложеро, Ф. Петраккі.

Серед контрабасистів джазового мистецтва найбільш відомими є: В. Брауд, Д. Фостер, Е. Гарланд, В. Паге, Д. Кірбі, Б. Хаггарт, Д. Блантон, М. Хінтон, Г. Джексон (грав на п'ятиструнному контрабасі), О. Петтіфорд, Р. Браун.

Репертуар контрабасистів

Одною з основних причин труднощів розвитку контрабасового мистецтва є вузькість репертуару, недостатність високохудожніх музичних творів для контрабаса. Відчувається нестача методичних та історичних праць, які б підсумували досягнення попередників і сучасників в сучасній виконавській практиці. Написані твори в своїй більшості недостатньо відображають специфіку контрабаса, не ставлять проблем, вирішення яких підняло б виконавство на новий рівень.

Із оригінальних творів, що входять до репертуару контрабасистів, варто відзначити концерт В. Піхля та К. Діттерсдорфа, «Концертну симфонію» для альту і контрабаса К. Діттерсдорфа; концерт Д. Драгонетті; «Великий концертний дует для скрипки і контрабаса», концерти, фантазії та п'єси Д. Боттезіні; концерт і сонати Й. Шпергера; «Інтермецо», «Прелюд», «Скерцо» і «Тарантела» Р. Глієра; концерт і чотири п'єси «Сумна пісенька», «Анданте», «Вальс-мініатюра» і «Гумореска» С. Кусевицького; концерт Е. Тубіна; сонати П. Хіндеміта, А. Мішека, дует для контрабаса і фагота А. Русселя; «П'ять багателей» Л. Вальцеля для альту і контрабаса соло; твір для контрабаса соло «Пам'яті Й. Баха» Ж. Збінтена, сонати соло Ю. Левітіна і М. Вайнберга; «Елегічна поема» К. Калиненка; «Дифірамічна канцона» О. Александрова; «Речи-

татив і бурлеска» Г. Зінгера; «Гумореска» Е. Плуталова; концерти Т. Конюса, А. Богатирьова, К. Іванова; соната О. Магіденка.

Помітне місце в репертуарі контрабасистів займають переклади і обробки творів, які написані не для контрабаса, але компенсують недостатність повноцінного оригінального репертуару. Із камерно-ансамблевої літератури з участю контрабаса можна вказати на арію баса і контрабаса Моцарта, септет Бетховена, великий секстет Глінки, октет і фортепіанний квінтет Шуберта, квінтет Прокоф'єва.

Перша методична і художня література для контрабаса з'явилась в середині XVIII ст., коли використання його в оркестрі стало обов'язковим, коли видатні солісти дали цьому інструменту всесвітнє визнання.

Першу «Школу» для контрабаса видав у середині XVIII ст. у Франції Мішель Коррет. Він був віолончелістом, але в ту епоху музичний педагог часто навчав учнів гри на багатьох інструментах. В своїй «Школі» Коррет вказує, що у Франції контрабас з'явився у XVIII ст. Першими виконавцями були Монтеклер і Саджіоні.

Концертна література для контрабаса написана у другій половині XVIII ст. В її створенні велику роль відіграли віденські композитори, сучасники Й. Гайдна і В.-А. Моцарта.

Перший зразок жанру концерту для контрабаса, мабуть, був створений представником віденської школи, чеським музикантом Вацлавом Піхлем (1741-1805). В його концерті три частини. Концерт видрукуваний в тональності Мі-мажор (супровід). Партія контрабаса викладена в сольному строї, в Ре-мажорі. Музика за стилем є типовим зразком ранньої віденської класики. В партії сольного інструменту охоплює дуже широкий діапазон. У всіх частинах передбачені каденції (не виписані самим автором).

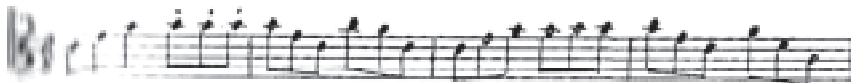
Про характер фактури першої частини, а разом з тим про техніку смичка можна судити за таким прикладом:

Друга частина має характер нічної серенади. В ній звучить спокійна мелодія, трохи варійована в подальшому викладі, місцями

проводиться в своєму першому викладі.

Яскравий життєрадісний фінал написаний у швидкому темпі і достатньо важкий, що потребує від виконавця досить рухливої техніки:

Ще одним представником віденської школи є чеський музикант Ян Кржtitел Ваньхаль (1739-1813). Його «Концерт» в художньо-му і технічному плані більш цікавий, ніж «Концерт» Піхля. В «Концерті» три частини і в кожній частині подається розгорнута каденція. Особливість цього твору в тому, що автор вперше в контрабасовій літературі використовує подвійні ноти і флажолети. Це помітно в третій частині.

Одним із найцікавіших творів австрійського композитора Карла Діттерса фон Діттерсдорфа (1739-1799) є «Симфонія Ре-мажор», написана в жанрі подвійного концерту для контрабаса й альту з оркестром. Вона дійшла до нас в оркестрових голосах і збереглася в бібліотеці Шверіна. На старому титульному листку написано: «Симфонія Ін Д для концертуючих контрабаса і альту, 2 скрипок, 2 гобоїв, 2 валторн, альту і баса». Партитура «Симфонії» видана у Лейпцигу під редакцією В. Альтмана, складається з чотирьох частин.

Найвидатнішим ансамблевим твором, який входить до репертуару контрабасистів, вважається арія В.-А. Моцарта «Per questa Bella mano» для баса (співака) і контрабаса з оркестром (струнний квінтет, флейта, два гобої, два фаготи, дві валторни). Виконують соло співак і контрабас облігато. Слово «облігато» зустрічається в операх і кантатах XVII-XVIII ст. й означає концертуючу партію виконуючого соло-інструменту, що супроводжує сольний спів в аріях. На титульному листку автографа партитури вказане місце і дата написання: «Відень. 8 березня 1791 р.». Цей твір написаний для відомого співака Франца Герля і для знаменитого австрійського контрабасиста Франца Антона Піхельбергера (1740-1810).

Для контрабаса писав музику і Й. Гайдн. Шкода, що значна частина творчої спадщини композитора до цього часу не видруко-

вана. Благо, вже виданий його дует для віолончелі і контрабаса.

Дуже цікаві контрабасові твори Франца Антона Хофмейстера (1754-1812) – концерти, окремі п'єси, а також ансамблі з участю контрабаса. Одним із найцікавіших контрабасових творів тієї епохи є його «Концерт Ре-мажор». За характером музики він світлий і життєрадісний, близький до творчості Й. Гайдна. В композиторській творчості Хофмейстера деякі музичні епізоди викладені дуже високо для контрабаса, зустрічаються важкі для виконання подвійні ноти, дуже незручні фактурні комбінації. Це наводить на думку, що твір написаний для шестиструнної віоли, інший – для невеликого контрабаса з квартовим строем, але з верхньою струною РЕ. Всі ці твори написані для різних різновидів контрабаса.

Найзнаменітшими творами Доменіко Драгонетті (1763-1846), що дійшли до нас, є трьохчастинний «Концерт Ля-мажор». За стилем музика концерту близька до творіння В.-А. Моцарта. Але в контрабасовій літературі його твори мають технічну і художню цінність.

В історії контрабасового виконавства Джованні Боттезіні (1821-1889) показав себе передовим музикантом своєї епохи, новатором у сфері розвитку виразних можливостей інструменту, а також як соліст і методист, автор п'єс для контрабаса. Він написав твори для двох контрабасів «Великий концертний дует», «Капрічіо канцонетта» Россіні, «Великий концертний дует» для скрипки і контрабаса, «Концерт» для контрабаса з оркестром Ля-мажор, Фа-дієз мінор і Сі-мінор, «Фантазія» на теми опери Доніцетті «Лючія ді Ламмермур».

Цікаво розкриті можливості контрабаса в шести надзвичайних сонатах Джоаккіно Россіні (1792-1868), написаних для своєрідного складу: дві скрипки, віолончель, контрабас. В цих сонатах зовсім молодий Россіні значну роль приділяє контрабасу.

Першим із оперних композиторів, який блискуче показав можливості контрабаса як виразно солюючого інструменту в оперному оркестрі, був Джузеппе Верді (1813-1901). В його трьох операх – «Ріголетто», «Аїда» і «Отелло» – проходять великі соло контрабаса. Особливо трагічні епізоди в опері «Отелло», дуже складні для виконання не тільки в технічному, але й в художньому плані.

Видатний чеський педагог Йозеф Граб'є (1816-1870) написав низку творів для контрабаса, всі вони мають визначену педагогічну спрямованість. Зокрема, «Концерт для контрабаса з оркестром» характерний тим, що вперше в історії контрабасової літератури написаний в одночастинній формі.

Контрабасист і диригент Сергій Кусевицький в своєму «Концерті» розкрив як мелодичні, так і віртуозні можливості контрабаса. Велике враження складає техніка подвійних нот, які використані дуже ефективно і в той же час зручно.

У симфонічній музиці кінця XIX ст. композитори все впевненіше і сміливіше доручають групі контрабасів або солюючому контрабасу відповідальні партії, пов'язуючи той чи інший музичний образ саме з його звучанням. Йоганнес Брамс у своїх симфоніях вже пропонує контрабасам дуже складні партії, які вимагають від виконавця віртуозної техніки. Ще більші труднощі для контрабаса мають симфонії А. Брукнера.

Тенденція до самостійного використання контрабасів виявляється в партіях композиторів Чайковського, Танєєва, Римського-Корсакова і Глазунова. Вперше соло контрабаса використане в «Младі» (друга сцена другої дії) Римського-Корсакова. Своєрідною нотацією партії контрабаса в альтовому ключі композитор показує октаву реального звучання інструменту, а пониження струни соль на півтон дозволяє виконати необхідні в даній тональності флажолети.

Визнаний майстер сучасного оркестру Хіндеміт доручає контрабасам інтонаційні й ритмічні складні побудови. Зокрема, це друга частина Пітсбурзької симфонії.

Особливо треба наголосити на ролі контрабаса в симфонічній музиці Шостаковича. У всіх його симфоніях та в інструментальній музиці є цікаві зразки використання тембру групи контрабасів.

Методика навчання гри на басових музичних інструментах

Постановка правої і лівої руки при грі на контрабасі

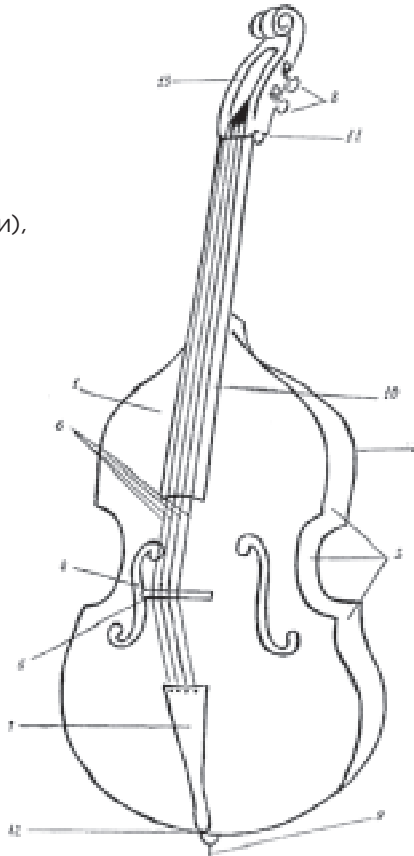
Контрабас – це один із струнно-смичкових інструментів, що вимагає особливої фізичної та психологічної підготовки. Гра на ньому має яскраво виражені специфічні риси, які відрізняються від особливостей гри на інших смычкових інструментах. Вони обумовлені великими розмірами інструменту, його мензури, товщини струн, які потребують значних зусиль правої і лівої руки. Стоячи за контрабасом, ні в якому разі не можна згинати коліна під час гри, але в той же час вони не повинні бути в напрузі чи випрямлені. Виходячи з цих правил, за інструментом треба стояти вільно і зручно. При правильному триманні контрабаса виникає три точки опори: нижня – це шпиль, середня – це кут нижньої деки і бік верхньої частини інструменту, що впирається в пахви виконавця, і – це великий палець лівої руки. Для зручності гри верхня частина контрабаса трохи нахилиється до виконавця.

Важливим етапом у навчанні є постановочний процес, особливо засвоєння положення лівої руки в одній позиції. Тут пальці в напівзігнутому положенні подушечками вільно ставляться на струни, а коли піднімаються над струнами, то не дуже високо, бо це викликає зайве напруження кисті й усієї руки.

Перенесення лівої руки у верхню частину грифа повинно проходити при задіянні корпусу виконання. При русі кисті і передпліччя у верхній позиції грифа треба відводити контрабас назад, а шия інструменту наближається до плеча, яка стає опорою замість великого пальця. Цим способом вирішується стійке положення контрабаса, вільне і зручне положення всього корпусу для гри у верхній позиції.

Постановка правої руки включає два об'єктивних елементи: спосіб тримання смичка та ігрові рухи всієї руки. Стоячи за контрабасом, праву руку треба витягнути перед собою, лікоть і кисть випрямлені, пальці напівзігнуті.

- 1 – верхня дека,
- 2 – нижня дека,
- 3 – бік царги (обичайки),
- 4 – ефи,
- 5 – підставка,
- 6 – струни,
- 7 – підгрифок,
- 8 – кілки,
- 9 – шпиль,
- 10 – гриф,
- 11 – верхній поріжок,
- 12 – нижній поріжок,
- 13 – головка

На контрабасі, як і на інших струнно-смичкових інструментах, грають смичком (арко) або щипком (піцкато).

Контрабасовий смичок коротший, товстіший і важчий за скриповий, альтовий і віолончельний. Він складається із тростини – зробленої з бразильського дерева фернамбука, яка має велику питому вагу і пружність, металевого гвинта з хвостом, який робиться з чорного дерева або металу, волосу – звичайного кінського і головки. Довжина смичка в межах 70 см.

Сучасну форму і конструкцію контрабасовий смичок набув у результаті довгої історичної еволюції.

Для того, щоб волос смичка не ковзав по струнах і добре «чіпляв» їх, його перед грою натирають спеціальною контрабасо-

Постановка лівої руки при грі на контрабасі в першій позиції

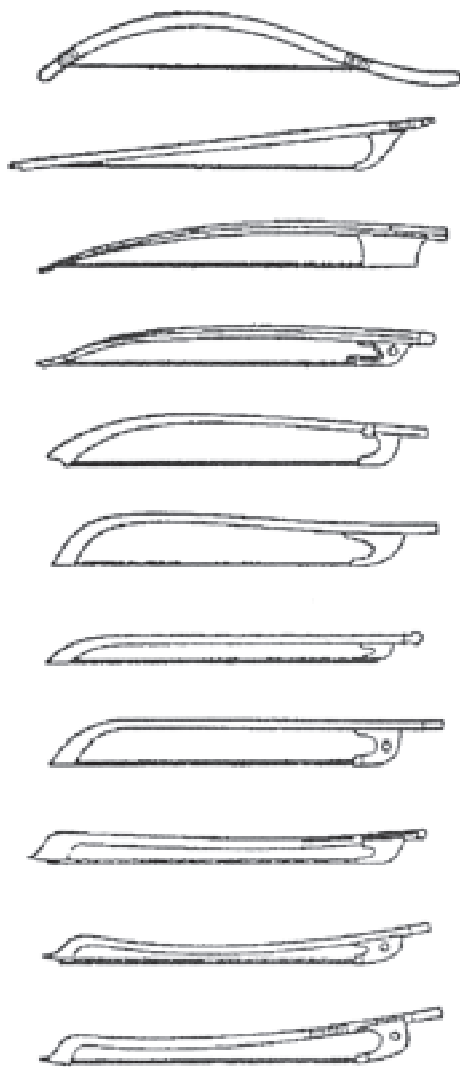
вою каніфоллю, що буває двох видів: тверда (суха, «літня») і м'яка (липка, «зимова»). Обидва сорти порівняно з віолончельною каніфоллю значно більш клейкі і чіпкі.

Якщо треба приглушити звук і надати йому своєрідного тембру – матового і гугнявого, то використовується сурдина, яка робиться з чорного дерева. У сучасній практиці існують сурдини різних конструкцій. Най-

Постановка лівої руки при грі на контрабасі у верхній половині грифа

частіше це товстий дрот з пластмасовою ізоляцією, що кріпиться до струн за підставкою і пересувається по них як по рейках. Особлива увага звертається на раціональне використання короткого контрабасового смичка при широкій віддалі між струнами та

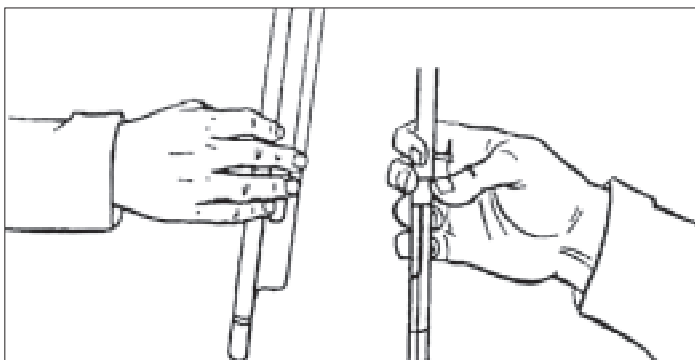
Види смичків

правильному розподілі його довжини. Смичок потрібно вести паралельно до підставки, не змінюючи його зіткнення зі струною, а пальці повинні регулювати його рівновагу, щоб він рухався по прямій лінії. Зміна смичка проходить швидко і без поштовху. Завдання студента – навчитися так змінювати рух смичка, щоб навіть вухом не відчувалося. При веденні смичка по струні необхідно тростину на 30-40 градусів нахилити до грифа. Таке положення волосу на смичку і кисти руки сприяє чистоті звуку і виробленню штрихової техніки.

У контрабасовій практиці існує два способи тримання смичка. Один з них, найстаріший, – для смичка з високою колодкою, або так званий «віденський», і другий, більш удосконалений, що з'явився набагато пізніше, – для смичка з низькою колодкою.

Постановка правої руки на смичку з низькою колодкою, в свою чергу, має два способи тримання. Перший спосіб тримання смичка, який має назву «французького», не відповідає вимогам, які ставляться до контрабасового виконавства. Його недоліки полягають у тому, що великий палець віддалений від інших

пальців на досить велику відстань, висота колодки плюс товщина тростины. Положення великого пальця на ребрі колодки не дає йому стійкості, тому що він втомлюється.

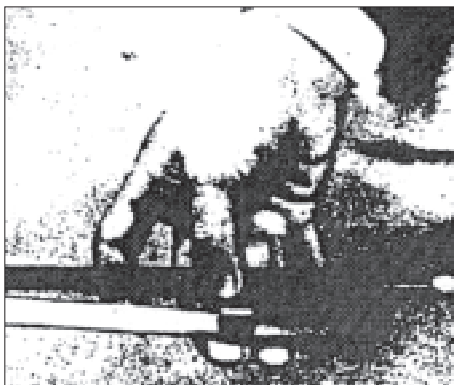

Положення правої руки на смичку з низькою колодкою. Перший спосіб тримання смичка з низькою колодкою – «французький»

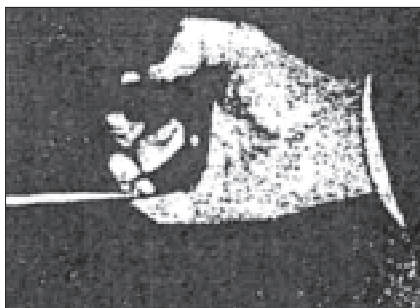
Другий спосіб тримання смичка з низькою колодкою мало чим відрізняється від віолончельної постановки правої руки. Цю постановку називають «італійською». Нині більшість контрабасистів користуються саме нею.

Тримання смичка з високою колодкою треба підібрати «по руці». Ширина колодки повинна відповідати ширині долоні виконавця, а це ширина трьох пальців до мізинця. Верхній виступ колодки, який з'єднується з тростиною, повинен мати таку довжину, що й нижній.

Як інші смичкові інструменти, контрабас має чотири струни (у великих симфонічних оркестрах зустрічаються частіше за першим пультом і п'ятиструнні контрабаси). Строяться чотириструнні контрабаси по квартах, п'ятиструнний має додаткову струну ДО.

Положення правої руки на смичку з низькою колодкою. Другий спосіб тримання смичка з низькою колодкою – «італійський»/віолончельний

Положення правої руки на смичку з високою колодкою

Стрій чотириструнного контрабаса:

по написанню

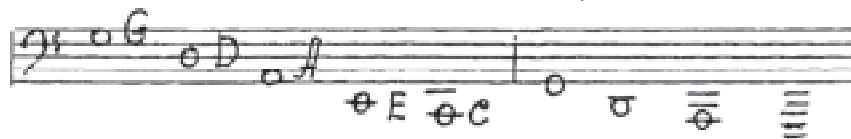
по звучанню

Стрій п'ятиструнного контрабаса:

по написанню

по звучанню

Звучить він октавою нижче від написаного.

Оркестровий звуковий об'єм кожної струни (за винятком першої струни СОЛЬ) в оркестрі задовольняється квартою або квінтою від відкритої струни, але можна доводити до октави і навіть більше.

Кількість звуків, які входять в одну позицію на кожній струні, та аплікатура всередині на контрабасі через значну велику його мензуру відрізняється не тільки від скрипки та альту, але й від віолончелі. Розтяжка між першим пальцем і четвертим при грі на контрабасі в низькій позиції не перебільшує інтервалу секунди (максимально – малої терції), високі позиції мають винятки. Окрім того, струни потребують великої затрати сил для притискання їх до грифа, особливо при грі на низьких позиціях.

Контрабас за своєю природою є інструментом малорухливим, однак гнучкішим і чіткішим, ніж інші смичкові інструменти. Звуки його – низького регістру і сприймаються нашим вухом при швидкому темпі неясно.

У зв'язку з цим дрібна техніка (легкість) не дуже виявлена при грі на контрабасі, але всі штрихи й пересування лівої руки по грифу на цьому інструменті в результаті систематичних занять можуть бути доведені до значного рівня руху, і в цілому контрабас можна віднести до найбільш легких в технічному плані інструментів з басопронивною теситурою. Основна його роль в оркестрі – це ведення басового голосу і найчастіше глибокого баса. Але зустрічаються випадки використання контрабаса як своєрідного мелодичного, солюючого, технічного і програмно-образотворчого інструменту.

Основною труднощі виконання гамоподібних пасажів є рівне звучання кожної ноти від початку до кінця пасажу. Значні по довжині пасажі треба умовно розділяти на малі ритмічні групи по тричотири ноти і грати їх спочатку в спокійному темпі, з відчуттям опори пальця лівої руки на першу долю кожної із цих малих груп.

Граючи пасаж легато від нижніх позицій до верхніх, треба зміщувати смичок у бік підставки. І, навпаки, від підставки, граючи пасаж до нижніх позицій. Довжина смичка розподіляється з урахуванням прискорення руху смичка до кінця, коли пасаж направлений вгору, смичок рухається вниз.

Граючи пасаж легато, треба вибирати ігрову частину смичка залежно від нюансу, регулювати натиск, його положення на струні, витримувати рівність окремих нот.

Чеська контрабасова школа та її розвиток в Україні

Попередником контрабаса були віоли, які з'явилися в XV ст. і широко побутували в Європі до середини XVIII ст. До сімейства віол спочатку входили три типи інструментів: дискантова, альтова і тенорова віоли. Всі інструменти мали на грифі лади. Контрабасова віола з'явилась у XVI ст. – велика басова віола да гамба (віолоне). Лише з 50-х рр. XVIII ст. слово віолоне позначає контрабас.

Історія професійного чеського контрабасового мистецтва бере початок з середини XVIII ст. Одним із перших авторів концерту для контрабаса був представник віденської школи чеський музикант Вацлав Піхль (1741-1805). Ще один представник цієї школи Ян Кржтитель Ваньхаль (1739-1813) написав концерт більш цікавий від твору Вацлава Піхля.

Хорошу підготовку в розвитку контрабасового мистецтва здійснювала одна із перших у цій галузі – Празька консерваторія, заснована в 1811 р., де був визначений розвиток мистецтва гри на контрабасі. У Празі працював Вацлав Гаузе, який увів систему гри на чотириструнному контрабасі, а в 1828 р. видав свою двочастинну «Школу гри на контрабасі». Він був новатором методики гри на контрабасі з вивчення грифа по позиціях, грав смичком з високою колодкою.

Першим професором класу контрабаса Празької консерваторії і основоположником чеської гри був Вацлав Гаузе (14 листопада 1764 р., м. Раудице (Чехія) – 18 листопада 1847 р., м. Прага). На основі «Школи» В. Гаузе були написані подібні твори таких чеських контрабасистів – Г. Ласки, Й. Граб'є, Ф. Симандла.

Видатними учнями В. Гаузе були віртуози-солісти: Франтішек Дрексел, Вацлав Штейнхард, а також Антоній Слама (1799-1865), згодом перший професор класу контрабаса Віденської консерваторії, який працював у 1851-1865 рр., віртуоз-соліст, композитор.

Йозеф Граб'є (14 березня 1816 р., м. Предний Овенець, біля Праги – 20 березня 1870 р., м. Прага). Чверть віку працював про-

Працька консерваторія

фесором Працької консерваторії. Написав свою «Школу», яка розділена на три самостійні зошити. Притримувався методичних настанов свого вчителя В. Гаузе. Йозеф Граб'є виховав плеяду прекрасних контрабасистів: Симандла, Сладека, Ласку та ін. Багато вихованців стали грати в оркестрах багатьох країн світу. Його збірник етюдів має велике значення на різних етапах підготовки контрабасистів.

Адольф Мойсль навчався гри на контрабасі в Працькій консерваторії (1852-1858) у Йозефа Граб'є. Після закінчення консерваторії працював у Вісбадені. Із його творів відомий Концертштюк.

Еммануїл Шторх (1841-1877) у 1855-1865 рр. навчався в Працькій консерваторії у Йозефа Граб'є. Останні роки життя займав посаду першого контрабасиста оркестру Гевандхауза в Лейпцигу. Із контрабасових творів зберігся Концерт.

Йозеф (Осип Осипович) Рамбоусек (1845 р., м. Прага – 10 березня 1901 р., м. Москва). У 1861-1867 рр. навчався в Працькій консерваторії у Йозефа Граб'є. Працював у Німеччині в 1882 р., запрошений в групу контрабасів Великого театру. Прийняв російське

підданство. З 1898 р. систематично запрошували на літні сезони в симфонічний оркестр Києва, де в цей період працював диригентом і викладачем класу контрабаса його товариш і співвітчизник Федір Іванович Воячек. Від 1899 р. Рамбоусек вів клас контрабаса в Московській консерваторії.

Густав Ласка (23 серпня 1847, м. Прага – 1928 р. м. Шверін, Німеччина) працював у придворному оркестрі. Написав свою «Школу», а також багато творів для контрабаса.

Видатним віртуозом-контрабасистом і композитором був вихованець Празької консерваторії Ян Йозеф Аберт (20 або 21 вересня 1832 р., м. Катовіце, Чехія – 1 квітня 1915 р., м. Штутгарт, Німеччина). Учень Йозефа Граб'є, працював у придворній капелі Штутгарту контрабасистом.

Велику роль в історії відіграли чеські контрабасисти-композитори Грегора, Гейсель, Кукла.

Франтішек Грегора (9 січня 1819, м. Нотоліце, Чехія – 27 січня 1887 р., м. Піцеке). Написав 17 концертів для контрабаса. Гри на контрабасі навчався у Г. Пренера. Композитор, соліст-віртуоз.

Ян Гейсель (19 травня 1859 р., м. Пардубіце, Чехія, – після 1909 р.). З 1873 р. навчався в Празькій консерваторії у Йозефа і Венделіна Сладеків. Працював у Страсбурзькій консерваторії.

Карел Кукла. Відомостей немає. Навчався в Празькій консерваторії (1882-1886 рр.). Написав багато п'єс для контрабаса.

Видатним представником чеської контрабасової школи є Франтішек Симандл (1 серпня 1840 р., м. Блатне, Чехія – 13 грудня 1912 р., м. Відень, Австрія). Навчався у Йозефа Граб'є, з 1869 р. – професор класу контрабаса Віденської консерваторії. Був прекрасним солістом. У 1909 р. виступав у Петербурзі з нагоди 50-річчя російського музичного товариства. В своїй «Школі» він визначив 7 основних позицій. У його класі закінчив консерваторію Едуард Маденський (1877-1921), згодом професор Віденської консерваторії, перший контрабасист Віденської опери і симфонічного оркестру Віденської філармонії, соліст, автор навчально-методичних робіт.

Видатним чеським контрабасистом ХХ ст. був Франтішек Черні (1861-1940) – професор Празької консерваторії, концертмейстер оркестру і соліст. Навчався у професора Венделіна Сладека в Празькій консерваторії. У 1882 р. перевівся в Париж, де продов-

жив навчання у професора В.Ф. Верримста. Займав посаду першого контрабасиста Празького національного театру, з 1900 р. стає професором Празької консерваторії. Написав «Сучасну школу для контрабаса» та багато творів для контрабаса.

Вацлав (В'ячеслав Францевич) Бех (23 жовтня 1877, м. Ланкене, Чехія –?). У 1891-1897 рр. навчався в Празькій консерваторії у Венделіна Сладека. Був солістом Празької філармонії. У 1908 р. витримав конкурс і зайняв місце соліста-контрабасиста оркестру Маріїнського театру в Петербурзі, згодом викладач Петербурзької консерваторії (з 1913 р. – професор).

Франтішек Кугер, чеський універсальний музикант, який грав і викладав на різних інструментах. Працював у Харківському музичному училищі (згодом – у консерваторії). У 1905 р. у нього закінчив училище найстаріший контрабасист Ленінграда Михайло Васильович Кравченко, який у 1906-1914 рр. займався в Петербурзькій консерваторії у професора В.Ф. Бега.

Заслужений діяч мистецтв Чехословацької республіки Франтішек Пошта (1919 р.). Концертмейстер групи контрабасів оркестру Чеської філармонії, професор Празької консерваторії. Навчався у Празькій консерваторії у професора Олдржиха Торейса.

Видатний чеський музикант Франтішек Гертль (1906-1973). Працював у Празькій консерваторії, перший контрабасист оркестру чеського радіо. Автор «Школи для контрабаса» (1964) і разом з В. Гора – «Школи гри на контрабасі в джазі і танцювальному оркестрі» (1969).

Карел Рейнер (27 червня 1910 р., м. Жатце, Чехія –?). У 1929-1930 рр. приватно вивчав композицію в Алоїса Хаби, у 1931 р. закінчив вищу школу композиторської майстерності в Йозефа Сука, у 1934-1935 рр. відвідує музикознавчі лекції на філософському факультеті Карлового університету. З 1949 р. керівник Спілки чеських композиторів. Автор кuartетів, квінтетів, джазових етюдів. Написав тричастинну сонату для контрабаса.

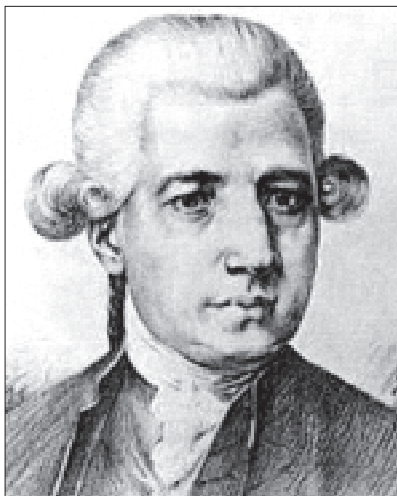
Заслужують на увагу чеські музиканти, які започаткували в Україні контрабасову школу з її кращими виконавськими традиціями. Це видатні контрабасисти ХІХ ст. – Федір (Богумил) Іванович Воячек, Отокар Йосипович Шпергль, Еммануїл Франтішек Мислівечек. Вони були першими викладачами та професійними

виконавцями-контрабасистами в Україні і виховали багато українських контрабасистів, учні яких продовжили цю благородну справу.

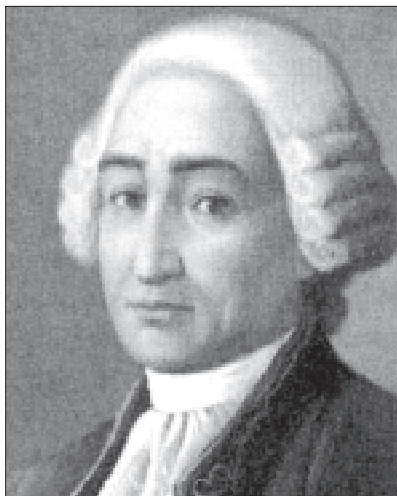
Нині в Україні працює плеяда виконавців та викладачів – продовжувачів давніх і кращих традицій контрабасової школи чеських музикантів. Тому з вдячністю хочеться згадати окремі епізоди їх творчої діяльності в нашій державі, справа яких успішно розвивається і продовжує жити.

Еммануїл Франтішек Мислівечек

Батьком знаменитого музиканта Йозефа Мислівечека, – пише Ф.-М. Пельцль, – був Матіас (Матей) Мислівечек, старший присяжний мельник в королівстві Богемії, директор усіх водних робіт у цьому королівстві. Його син Йозеф народився в Празі 9 березня 1737 р. одночасно з братом Іоахімом. Ці близнюки разом росли, ходили до школи і разом вивчали філософію в єзуїтів; одночасно батько дав їм музичну освіту. Обидва були одного зросту, мали однакове волосся і риси обличчя. Оскільки обидва носили однакову одягу, їх ледве можна було розрізнити – подібність братів була настільки великою, що навіть сам батько іноді помилявся.

Йозеф Мислівечек
(1737-1781)

Максим Березовський
(1745-1777)

* * *

Є стара книжка Н. Кукольника «Максим Созонтович Березовський»: іст. розповідь. – СПб., 1860), яка у формі романтичної повісті розповідає про трагедію геніального композитора, вихідця з України – Максима Березовського, першого з українських музикантів, що отримали популярність за кордоном та звання академіка в Болоньї. У музичному архіві Комунальної бібліотеки імені падре Мартіні в Болоньї зберігаються всі потрібні документи старої Болонської філармонічної академії. У них говориться, що 15 травня 1771 р. «випробовування» в академії проходили одночасно два іноземці: богемець Йозеф Мислівечек і українець Массімо Берьософскі (Максим Березовський). Їм були замовлені антифони – найважча форма церковної музики в чотири голоси, яка прийшла в Західну церкву зі Східної. Обидва при таємному голосуванні пройшли одноголосно, отримали поспіль білі кулі й жодної чорної. Мислівечек у порядку послідовності і здачі роботи – першим, а Березовський – другим.

15 травня 1771 р. Йозеф Мислівечек і Максим Березовський подали заяви прінціпе Болонської філармонічної академії сеньйорові Антонію Маццоні з проханням допустити їх до іспиту на звання академіка, і того ж дня відбувся екзамен.

Максимові запам'яталось, як вони з Йозефом стоять перед довжелезним столом у великому склепінчастому залі академії. За столом сидять зосереджені й серйозні члени журі. Машинально порахував: двадцять три чоловіки. А де ж падре Мартіні? Ага, стоїть осторонь, адже екзаменується його учень.

Книга Миколи Дашкієва «Страчена пісня», де розповідається про життя і творчість Максима Березовського

Прінціпе Мацціні смаковито, урочисто читав їхні з Йозефом заяви. Простягає конверти з завданням – спочатку Мислівечку, а потім Березовському... І ось їх ведуть до окремих келій.

Клавесин. Стіл. Стілець. Десть нотного паперу. Каламар і кілька заструганих гусячих пер. Ось і вся обстановка кімнати. Клацнув замок. Відтепер до кінця екзамену сюди не може зазирнути ніхто. Максим хутенько розірвав конверт, витяг завдання... чотириголосний антифон! Він таких написав не один десяток...

Було ще пів години тривожного очікування, а потім їх запросили до зали, і прінціпе урочисто повідомив, що в результаті таємного голосування чех Джузеппе (Йозеф) Мислівечек, прозваний «божественним чехом», і українець Массімо Берьософські (Максим Березовський) одногосно визнані вартими титулів академіка Болонської філармонічної академії. Водночас обом їм надається звання «маестро ді капела». Заради такого тріумфу варто було жити й боротися!

Федір (Богумил) Іванович Воячек (1861-1934)

У 1876 р. закінчив Празьку консерваторію (кл. контрабаса Йозефа Сладека), який свого часу навчався у відомого викладача та контрабасиста Йозефа Граб'є. У 1882 р. брав участь як соліст-контрабасист у симфонічних оркестрах Чехії, Австрії та Німеччини. У 1883 р. – диригент Йозеф Прибик запрошує його до Київської опери, в якій він працював до 1915 р. З 1887 р. Федір Воячек поєднує виконавську роботу в оркестрі з викладацькою у Київському музичному училищі, яке 1913 р. було перетворено в консерваторію. Тут на посаді першого професора класу контрабаса він працював до останніх днів життя. У 1889 р. при відкритті першого літнього сезону Федір Воячек був запрошений як соліст-контрабасист і 2-й диригент (одночасно як керівник студентського симфонічного оркестру).

У 1922-1928 рр. – соліст симфонічного оркестру 1-го Київського державного кінотеатру, у 1928-1934 рр. – соліст Українського радіокомітету, в числі перших був удостоєний звання «Герой праці». У 1926 р. в Києві були проведені урочистості з нагоди 50-літнього ювілею музично-педагогічної діяльності Ф.І. Воячека, в числі

«Славі (Вячеславу Сойке) на пам'ять про професора Воячека – прославленого контрабасиста. Із задоволенням відзначаю, що музичні якості у тебе є. Є і якості прекрасної людини, яким був Воячек». Учень Ф.І. Воячека – С. Шапіро. 8.05.1957 р.

Київські контрабасисти Анатолій Людмилін,
Федір Воячек, Отокар Шпергль. 1930 р.

почесних членів ювілейної комісії були Олександр Глазунов та Михайло Іпполітов-Іванов. У 1933 р. в Києві був організований Персимфанс, ініціатором і учасником якого був Ф.І. Воячек. За час роботи в консерваторії Федір Воячек виховав плеяду прекрасних контрабасистів, які працювали в Україні, Румунії, Молдові і навіть в Америці. Один із перших його учнів – Матвеев, який багато років працював першим контрабасистом у Нью-Йоркському симфонічному оркестрі. Серед його учнів – Ніколаєв, брати Анатолій та Володимир Людмиліни.

ВОЯЧЕК Микола Федорович (? — 1969, син Ф. І. Воячека). До Другої світової війни грав у групі контрабасів симфонічного оркестру радіокомітету України. У 1945 р. заново зібрав артистів симфонічного оркестру радіокомітету, довгий час грав у цьому колективі, згодом – в оркестрі Театру російської драми у Києві.

* * *

Наведемо спогади Михайла Канерштейна – альтиста, диригента, педагога, який багато років працював концертмейстером групи альтів оркестру Київського театру опери і балету.

Я був студентом консерваторії по класу скрипки, коли мій батько, який був концертмейстером групи альтів оперного театру, помер. Тож я у віці 12 років поїхав і почав посилено займатися на скрипці. У 1919 році вступив до консерваторії по класу скрипки. У нас альтового класу не було, коли професор Наум Борисович Скоморовський дізнався, що у мене є свій інструмент, запропонував мені грати з ним в квартеті, а коли ми репетирували, зайшов до нього додому головний диригент Київського театру Лев Петрович Штейнберг і побачив мене сидячого з альтом, після прослуховування він запропонував мені місце концертмейстера групи альтів. На наступний день він покликав мене на виставу «Кармен» Жоржа Бізе. Після спектаклю він запропонував мені місце концертмейстера групи альтів. Група альтів в оркестрі сиділа поруч з групою контрабасів. Мене дуже зацікавив концертмейстер цієї групи Федір Воячек. Сам Воячек приходив на репетицію раніше за всіх, спочатку настроював контрабас, а потім переглядав складні місця опери, яку повинен був репети-

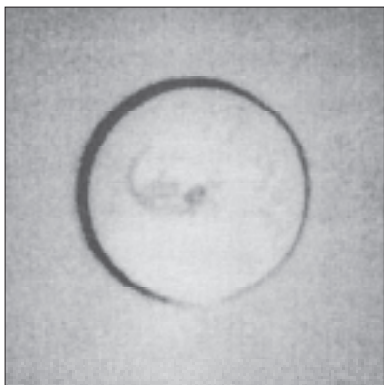
Київська консерваторія (1913-1941). Тут працював Ф.І. Воячек

рувати. Під час репетиції він уважно слухав вказівки диригента, те ж саме вимагав у всієї групи. Досить часто після репетиції залишав всю групу і працював з ними над важкими місцями, прагнув звернути увагу на інтонаційну і ритмічну частини. Працював над технічно складними місцями. Вимагав у мелодійних місцях вібрато. На репетиціях і виставах був дуже уважний, з урахуванням зауважень диригента. Його група служила прикладом для всього оркестру. Він користувався глибокою повагою у диригента та оркестрантів.

Під час літнього сезону оркестр грав в Першотравневому парку і Воячеку пропонували диригувати кількома концертами. Він так само вимагав у оркестру відмінної дисципліни і уважного ставлення до роботи. Оркестр до нього, як я вже вказав, ставився з повагою. Дисципліна була прекрасна. Він на репетиціях звертав увагу на інтонацію, стрій, стиль твору, на виявлення мелодійних ліній. Грали з ним на відмінно. Він також викладав у Київській консерваторії. Чув на концерті його учнів, відчувалася величезна робота, виконана з ними. Коли я почав займатися з диригування, він, дізнавшись про це, часто розмовляв зі мною, радив вивчати теоретичні предмети, біографії композиторів,

Портрет Федора Воячека
роботи невідомого художника

Платівка з творами Ф.І. Воячека, серед яких – «Інтермеццо» (виконує Київський симфонічний оркестр під керівництвом Ф.І. Воячека) і «Вальс з балету «Наїла»» (муз. Лео Деліба; Київ, № 129 і № 130).

читати і сумлінно готуватися до лекцій. Ф.І. Воячек – культурний, досвідчений музикант, був для нас великим авторитетом.

16 квітня 1986 р., м. Київ
Михайло Канерштейн

* * *

У музеї бібліотеки Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського зберігається портрет Ф.І. Воячека невідомого художника і платівка (запис 1913 р.) «Інтермеццо музика Федора (Богуміла) Воячека і Вальс із балету Лео Деліба «Наїла» у виконанні Київського симфонічного оркестру під керівництвом Ф.І. Воячека.

Найвідомішим представником контрабасової школи в Україні є Федір (Богумил) Іванович Воячек. Чудовий контрабасист-віртуоз, прекрасний музикант, диригент, композитор Федір Воячек – один із видатних педагогів нашої країни.

Ми вправі вважати Воячека нашим українським музикантом, оскільки він усе життя жив і працював в Україні. Серед його компо-

зицій «Українська фантазія» для оркестру, обробки українських народних мелодій.

Федір Іванович Воячек народився 10 червня 1857 р. у м. Лубна (нині Чехія), помер 3 квітня 1934 р. у Києві. Музичну освіту отримав у Празькій консерваторії, яку закінчив у 1879 р. Згодом він розпочинає свою концертну діяльність. За перший виступ у Празі перед публікою в Академії мистецтв отримав премію. До 1882 р. Воячек бере участь як соліст-контрабасист у симфонічних оркестрах в Чехії, Австрії та Німеччині. У 1883 р. був запрошений диригентом Йосифом (Йозефом) Прибиком в Київську оперу, в якій прослужив до 1915 р. Федір Іванович їхав з побоюванням в іншу країну, йому не вірилося, що тут музикант може знайти собі застосування у великій справі. Але по приїзді його сумніви розвіялися, і Федір Воячек з ентузіазмом віддається роботі. З 1887 р. і до останніх днів життя, він – професор Київської консерваторії. При відкритті першого літнього сезону в 1889 р. колишнього Купецького зібрання, Ф. Воячек був запрошений як соліст-контрабасист і другий диригент, одночасно керував студентськими симфонічними оркестрами.

У 1915 р. Федір Іванович Воячек був запрошений Левом Штейнбергом у симфонічний оркестр м. Кисловодська, у 1916 р. М.Т. Стоєвим – у Художній театр Кручініна як другий диригент. У 1922-1928 рр. – соліст симфонічного оркестру 1-го Київського державного кінотеатру. У 1928-1934 рр. – соліст Українського Радіокомітету. Ф.І. Воячек в числі перших був удостоєний звання «Герой праці».

Це був музикант в широкому сенсі цього слова, ентузіаст своєї справи. Він вирізнявся винятковою працездатністю, будь це робота з учнем, оркестровка чужого твору, диригування студентським оркестром, будь-якій роботі він віддавався всією душею, умів дуже точно розподілити свій час.

Спогад сина Миколи Федоровича. Вставав Федір Іванович о шостій годині ранку й відразу ж сідав за оркестровку якого-небудь твору. Потім йшов у 1-шу класичну гімназію, де керував гімназійним симфонічним оркестром. Згодом йшов на заняття в консерваторію, якщо ж у цей день уроків у нього не було, йшов на репетицію в оперний театр. Після репетиції Федір Іванович обідав і

відпочивав, після чого йшов на виставу в театр. Після спектаклю знову сідав за роботу з оркестровки або коригував чужі твори.

Федір Воячек багато часу віддавав студентським симфонічним оркестрам. Газета «Київська думка» в 1914 р. писала про один з таких оркестрів: «справу поставлено на міцному ґрунті і ведеться вміло, що робить честь його керівнику п. Ф. Воячеку. Рахуючись з силами свого оркестру, він вимагає від нього ритмічного, сумлінного виконання твору не ганяючись, зрозуміло, за недоречними в даному випадку деталями». Ці оркестри виступали у відкритих концертах і викликали великий інтерес серед музичної громадськості Києва. Про один із перших концертів оркестру університету газета писала: «Можна тільки вітати появу цієї студентської організації, яка з великими труднощами виникла нещодавно при університеті завдяки наполегливій енергії кількох студентів. Енергія ця похвальна тим, що студентський хор тільки що піддався зі сторони університетської адміністрації старанному гонінню. Організатори оркестру багато виграли, запросивши диригентом такого досвідченого артиста, як Ф.І. Воячек. Під умілою рукою оркестр відразу ж отримав можливість реалізувати свої музичні сили... Учасники концерту вшановували свого поважного диригента підношенням букета квітів». Так писала газета «Київська думка» 7 листопада 1910 р.

Федір Воячек виступав і як композитор. У день бенефісу він виніс на суд публіки деякі свої твори, з яких складалося майже все друге відділення концерту. Преса писала: «Твори Воячека не відзначалися оригінальністю, але в них відчувається серйозний і освічений музикант». Федір Воячек виступав як соліст-контрабасист. У 1911 р. зіграв концерт для контрабаса з оркестром, диригував Рудольф Буллеріан. Як оркестратор Воячек надавав велику допомогу молодим композиторам. Як педагог міг служити кращим прикладом. Починаючи з 1887 р., він викладав у музучилищі, яке було перейменоване в Імператорське музичне училище. Це училище згодом було реорганізовано в консерваторію. Більшовицький переворот застав Федора Івановича на посаді професора Київської консерваторії, де і після всіх буремних подій він продовжив педагогічну діяльність. Одним із перших отримав звання «Герой праці».

Заняттям з учнями він віддавався всією душею, разом з учнем він переживав за кожну зіграну ним фразу, кожен рух смичка. Кожен звук, кожна зіграна нота, яка вдавалася учневі, викликали в нього величезну радість. Ніколи не нервуючи і не підвищуючи голосу, він досяг блискучих результатів. У класі це був митець у повному розумінні цього слова. Його учні грають по всьому світу: в Румунії, Бессарабії, США. Один з його перших учнів Матвеев – перший контрабасист Нью-Йоркської філармонії, Ніколаєв, брати Людмиліни, Шмукловський. У перші роки більшовицької влади Федір Воячек був солістом-контрабасистом Першого Київського держкінотеатру, потім, з 1928 р., – концертмейстером Українського радіокомітету, де працював до кінця життя.

Як оркестрант був гордістю оркестру. Він був не вузьким спеціалістом, а педагогом по відношенню до всіх груп оркестру. І завжди першим з'являвся на роботу і йшов останнім. Він буквально вболівав за роботу. Завжди був ентузіастом громадських заходів щодо обслуговування трудящих на заводах і фабриках. Зважаючи на похилий вік, його звільняли від виїзних концертів, але він завжди з обуренням відмовлявся від таких привілеїв і завжди брав участь у таких концертах.

У 1933 р. в Києві з ініціативи кількох музикантів був організований Персимфанс. Одним з ініціаторів його був Ф.І. Воячек. Він же був і учасником Персимфансу. У 1926 р. в Києві був проведений ювілейний вечір, присвячений 50-річчю музично-педагогічної діяльності Федора Івановича Воячека. У числі почесних членів ювілейної комісії – Олександр Глазунов, Михайло Іполітов-Іванов. В числі членів комісії з проведення ювілею були: ректор Київського музтехнікуму Костянтин Михайлов, скрипаль і диригент Михайло Вольф-Ізраель, Зальпер, Л.Л. Брагінський. На ювілеї Федора Воячека відзначили як невтомного трудівника, ентузіаста своєї справи, який віддав їй усі свої сили та енергію.

Ф.І. Воячек помер в 1934 р., у віці 73 років. Громадянська панахида транслювалася по радіо. Виконком м. Києва виділив кошти для впорядкування його могили. Ця прекрасна людина і чудовий музикант залишив після себе світлу пам'ять і багато своїх учнів – першокласних музикантів.

Записав Володимир Беляков. 1980 р.

Житловий будинок (1889-1900 рр.)
у Києві (вул. І. Франка, 18),
де жив Ф. І. Воячек.

Будинок – цінний зразок житлової
споруди в стилі неоренесанс

нуванням змішаного (коридорно-анфіладного) типу. Чоловий фасад на рівні першого поверху було прикрашено дощаним рустом. На червоній лінії забудови вулиці залишився дерев'яний двоповерховий будинок. У 1903-1915 рр. цим майном володіли Ф. Осипов і Г. Полякова. Останнім власником садиби був К. Юцевич. Вони не внесли істотних змін у її забудову. 1922 р. садибу націоналізовано. У 1990-х роках проведено капітальний ремонт триповерхового будинку з переплануванням квартир; на місці дерев'яного двоповерхового збудовано п'ятиповерховий будинок № 18-а у спрощених архітектурних формах. Триповерховий, на цокольному напівповерсі, мурований, пофарбований, у плані прямокутний, із тильним ризалітом та центральним проїздом у двір. Односекційний. Перекриття – пласкі. Під частиною будівлі – підвал. Дах дво-

* * *

Від вулиці стояв дерев'яний двоповерховий житловий будинок. В глибині подвір'я розташовувалися дерев'яний житловий флігель, каретний сарай, стайня, льодовня (не збереглися), льох. 1887 р. майно перейшло у власність М. Фріца. 1888 р. садибу купив гомельський міщанин Ф. Кушнерьов. На його замовлення споруджено наявний будинок за проектом арх. А.-Ф. Краусса, де передбачалося забудувати весь фронт ділянки, але звели лише праву частину запроєктованого будинку з центральним (за проектом) ризалітом. На кожному поверсі нової споруди містилося по дві п'ятикімнатні квартири з двобічним пла-

схийлий по дерев'яних кроквах, покрівля бляшана. В оздобленні фасаду використано мотиви ренесансу. Композиція чолового фасаду асиметрична. По вертикалі його членують бічні розкріповки, що завершуються тридільними аттиками з підвищеними півкруглими центральними частинами. Вертикальні членування фасадів доповнено пілястрами, що фланкують віконні прорізи. Декор змодельовано в цеглі. Прямокутні віконні прорізи з рельєфними клинчастими перемичками прикрашено підвіконними фільонками з рослинним ліпленням орнаментом. Віконний проріз лівої розкріповки півциркульний. На фасаді розміщено балкон з ажурним металевим огородженням. Парадний вхід вирішено у вигляді спрощеного порталу. Прямокутний вхідний отвір з дерев'яними двостулковими дверима фланковано рустованими лопатками, акцентовано півциркулярним піддашком (сучасним). Завершення фасаду складається з широкого фриза з аркатурою та профільованого карниза невеликого виносу. Карниз доповнено смугою сухариків. На фасаді – прямокутні віконні прорізи з рельєфними клинчастими перемичками на рівні другого-третього поверхів фланковано широкими лопатками. Фасад завершує профільований карниз на декоративних кронштейнах і металеве ажурне огородження даху (не автентичне).

1904-1913 рр. у будинку жив Воячек Богумил (Федір) Іванович (1857-1934) – музикант, диригент, композитор, педагог. Випускник Празької консерваторії (1879). Працював в оркестрі Київської опери (1883-1915; контрабасист), викладав у музучилищі Київського відділення Російського музичного товариства (1885-1934), професор Київської консерваторії (1913-1934). Одночасно керував оркестром театру Бергоньє (з 1916), в 1900-х роках був учителем музики у Четвертій гімназії та Першому комерційному училищі, викладав курс оркестрових інструментів у Музичній школі М. Іконникова, в 1910-х роках – вчитель музики (контрабас) і диригент учнівського хору Першої гімназії, 1917-1925 рр. – капельмейстер оркестру київської міліції, потім працював в оркестрі київського радіоцентру. Не раз диригував оркестрами на літніх симфонічних вечорах, брав участь у концертах Російського музичного товариства. Автор «Урочистого актового маршу», присвяченого 100-річчю Першої гімназії (1909); оркестрових опер «Катери-

на» М. Аркаса (1888; пост. 1899) і «Ноктюрн» М. Лисенка (1913); опери «Вій»; симфонічної поеми «Пам'яті Чайковського»; творів на теми молдавських народних пісень, для віолончелі, фортепіано та ін. Раніше мешкав на сучасній вул. Артема, 26; пізніше – на вул. Рейтарській, 24; вул. Б. Хмельницького, 7 і 54; у 1920-х рр. – на вул. Садовій, 4 (останні три будинки не збереглися).

Отокар Йосипович Шпергль

ВИЗНАНИЙ ЛІДЕР ОРКЕСТРУ

Мій дід Отокар Йосипович Шпергль належав до чехів-музикантів, котрі з кінця ХІХ ст. жили в росії. Отокар Йосипович був у Петербурзі, в імператорському Маріїнському театрі солістом-контрабасистом оркестру, яким керував відомий диригент, чех Направник. У 1919 р. дід із групою музикантів переїхав до Києва і залишився тут назавжди. Багато років працював провідним контрабасистом у Київській опері. Тут він познайомився з Андрієм Федоровичем Проценком, який прийшов до театру в 1934 р. Відтоді вдома регулярно обговорювалися спектаклі за участю, як казав дід, «незвичайного музиканта» Проценка. Незважаючи на тридцятирічну різницю у віці, мій дід шанував Андрія Федоровича, наче свого ровесника. Андрій Федорович зворушливо ставився до діда. Вони подовгу розмовляли. Проценко цікавився чеською культурою, чеськими музикантами і часто просив Отокара Йосиповича розповідати про це. Він дуже поважав нас, чехів-музикантів. Андрій Федорович завжди підкреслював, що у виконанні чеських музикантів йому імпонують точність гри, близькість до авторської трактовки, що поєднувалася «з лагідністю, м'якістю гри «без крику».

Богуслав Сойка

ВИХОВАННЯ ПОГЛЯДАМИ

Мої предки переїхали з Чехії на Волинь ще у ХVІІІ ст. Оселились вони біля Дубна. Мій дід учителював. У нашій родині були й музиканти – наприклад, мій дядько Володимир, відомий музичний майстер, що працював при Ермітажі. З дитинства музика займала в моєму житті значне місце: спершу освоїла фортепіано, а з 14 років навчилась грати на арфі. У 1932 р. мене вже зарахували до ор-

Зліва направо: Б. Сойка, О. Шпергль, П. Галіос, Є. Калінін. 1946 р.

кестру Київської опери. Розповідаю про це так докладно, бо в нашому колективі працювало ще кілька чехів: контрабасисти – дід і онук Шпергль, арфіст Г. Гаазе та інші. Ми жили дружно. Тож Андрій Федорович небезпідставно називав нас «малою чеською колонією». Із бесід з Проценком ми знали, що його близькими товаришами по консерваторії були брати-чехи Анатолій і Володимир Людмиліни. Разом з Анатолієм вони робили перші кроки в оперному театрі у 1924 р. Шпергль-старший розповідав Андрію Федоровичу про Чехію, про національні звичаї, про чеське пиво. Андрій Федорович пива не пив, і це надзвичайно дивувало Шпергля. Він казав: «Що ви, Андрюшо, воно ж так легко пиється, пиється, сиджу, а воно пиється...» Це «пиється» стало улюбленим словом Андрія Федоровича. Він уживав його, коли хотів підкреслити, що хтось повільно, без ентузіазму грає. Посміхаючись, повторював: «пиється, пиється» і робив виразний рух рукою.

Дазмара Зеднік

Після Ф.І. Воячека викладачем Київської консерваторії був запрошений концертмейстер Київського оперного театру Отокар Йосипович Шпергль, який народився в 1878 р. у Чехії. Музичну освіту здобув у Празькій консерваторії, яку закінчив як

контрабасист по класу професора Йозефа Сладека в 1897 р.

Після військової служби, що тривала 3 роки, намагався працювати за фахом, але Чехія в той час була всього лише великою губернією, і хороше місце дуже важко було отримати. О.Й. Шпергль в 1903 р. приїжджає в російську імперію. Грає в театрах і оркестрах Одеси, Любліна та інших міст. У 1905 р. приїздить до Петербурга, а в 1910 р. за конкурсом проходить у Маріїнський театр. Працює під керівництвом знаменитого диригента Едуарда Направника.

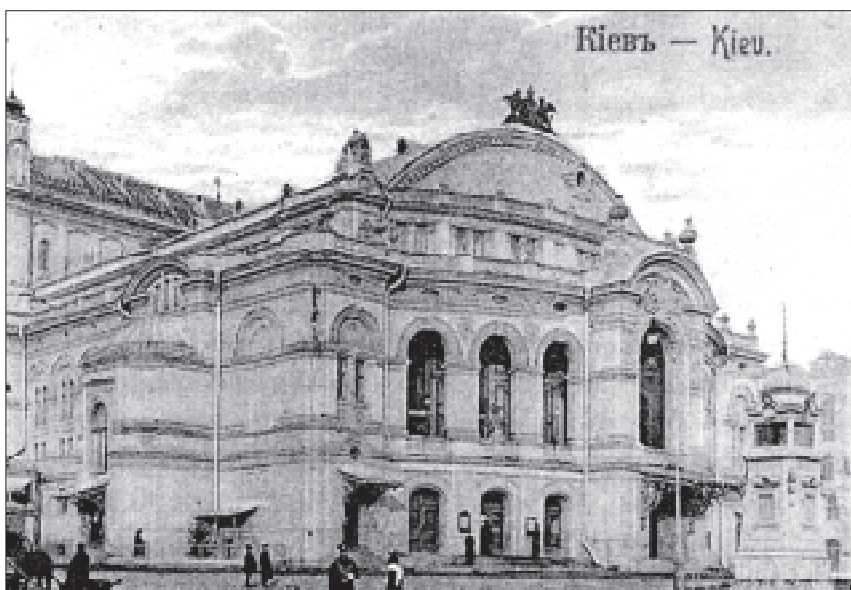

Отокар Шпергль з дружиною Анною, донькою та сином Вячеславом

Після більшовицького перевороту в 1919 р. переїжджає до Києва на посаду концертмейстера групи контрабасів оперного театру (цю посаду він перший час поділяв з А.О. Людмиліним). Одночасно виступає і як соліст-контрабасист. 9 серпня 1927 р. в пролетарському саду відбувся симфонічний концерт під керівництвом Л.М. Брагінського з участю Й.О. Шпергля (контрабас). У цьому концерті Отокар Йосипович виконував свій «Концертний полонез» для контрабаса, «Угорський танець» Йоганнеса Брамса і «Вальс» Фріца Креслера у своїй обробці для контрабаса і фортепіано. У 1934 р. Шпергль був запрошений викладачем у Київську консерваторію. До цього періоду відносяться його твори, написані для контрабаса: романс і гавот для початківців 1-2-го року навчання. «Концертний полонез» був написаний раніше. Ці твори писалися винятково для учнів, оскільки художньої літератури було дуже мало. Усі ці твори виконувалися учнями на академічних вечорах і завжди отримували позитивну оцінку струнних кафедр. «Романс» був показаний професору Празької консерваторії

Київська консерваторія (Національна музична академія України ім. П. Чайковського), в якій до 1955 р. працював Отокар Шпергль

Національна опера України ім. Т. Г. Шевченка. Тут грали Воячек, Шпергль, Сойка, а нині грають їхні учні

Франтішеку Черні, який дуже позитивно про нього відгукнувся.

О. Шпергль, як і Ф. Воячек, дотримувався принципів викладання Празької консерваторії. Він вважав, що починати навчання на контрабасі слід по «Школі» Ф. Черні, а не по «Школі» Франтішека Зимандля (Симандаля), оскільки «Школа» Ф. Черні найбільш фундаментальна. «Школа» Олександра Милушкіна для початку дуже складна, однак у ній дуже добре підібрані оркестрові виписки, які знайомлять учнів з відповідальними місцями з оркестрової літератури. Отокар Йосипович вважав, що середній термін проходження учнем позицій – навчальний рік; щодо вібрації, можна дозволити учневі вібрувати до кінця другого року навчання. Його учні: Погребицький, Сойка, Галіос, Калінін та інші. В 1941 р. Погребицький, учень Отокара Шпергля, грав самостійне концертне відділення. У програмі виступу: С. Кусевицький – Концерт, П. Чайковський «Меланхолійна серенада», Ф. Шопен «Ноктюрн». У 1949 р. Отокар Йосипович залишив педагогічну роботу, передавши її в руки свого онука й учня, видатного Богуслава Сойки. Він залишався 1-м концертмейстером групи контрабасів Київського оперного театру. У 1951 р., беручи до уваги його заслуги як педагога і керівника групи контрабасів оперного театру, уряд нагородив Отокара Шпергля медаллю «За трудову відзнаку».

Обкладинка книги М. Шагінян

Володимир Беляков, 1980 р.

* * *

Коли декілька розділів моєї книги були надруковані в журналі «Жовтень» (№ 1-2, 1963 р.), я отримала цікавий лист від 73-річної В.К. Русанової. Вона писала мені, що добре знала сім'ю Мислівечеків, нащадків Іоахіма, в 1914-1916 рр.: «Сім'я складалася майже вся з музикантів оркестру. Батько Еммануїл Франтішек Мислівечек, контрабасист, одружився в Празі й переїхав у 1890-х роках в російську імперію, спо-

чатку до Харкова, де народилися його старші діти, потім жив в Одесі. Грав в оркестрі Одеського оперного театру, викладав музику. Його діти: три сини – скрипач Вацлав і віолончелісти Еммануїл і Антоній – всі чудові, дуже здібні музиканти. У 1911 р. вся сім'я переїхала до Москви, де батько і два старші сини грали в оркестрі Великого театру... Близько 1912 р. вся сім'я Мислівечеків переїхала на батьківщину, мабуть, в Прагу. Усі в родині Мислівечеків були вище середнього зросту, біляві, блакитноокі. Еммануїл Мислівечек жив на пенсії в Братиславі, де грав в оркестрі Оперного театру.

Марієтта Шагінян, з кн. «Воскрешение из мертвых»

* * *

У другій половині XIX ст. Чехія довго перебувала під протекторатом Австрії. Національна культура гнобилася, незважаючи на те, що серед чехів було дуже багато прекрасних, обдарованих митців, про що свідчать дані про Празьку консерваторію. Великих музичних колективів майже не було через територіальну обмеженість країни. Гарне місце дуже важко було отримати, і чеські музиканти змушені були шукати роботу за межами своєї країни, переважно в росії. Там, а також в Україні, вони знайшли родючий ґрунт для застосування своєї майстерності, а також – свою другу Батьківщину. Професійні музиканти з'явилися після відкриття консерваторій у Москві (1862) та Києві (1913).

Цим і пояснюється той факт, що першими викладачами контрабаса в Україні були чехи (Воячек, Мислівечек, Шпергль).

Одним із перших педагогів-контрабасистів в Україні був Еммануїл Франтішек Мислівечек, який у 1880 р. закінчив Празьку консерваторію по класу контрабаса у професора Йозефа Сладека (Сладек є, так би мовити, «онуком» знаменитого Йозефа Граб'є, він займався в Густава Ласки, учня Й. Граб'є). У 1895 р. Мислівечек приїхав у російську імперію. Спочатку він працює у Києві, потім переїжджає в Одесу. З 1897 р. – педагог Одеського музичного училища. Тоді ж у нього починає займатися Халін, який працював заступником концертмейстера групи контрабасів симфонічного оркестру Великого театру. Учні у Мислівечека було

багато, серед них Мазикін, який згодом був педагогом класу контрабаса Свердловської консерваторії і концертмейстером групи контрабасів Свердловської філармонії. У Мислівечка займався Соломон Шнейурович Херсонський.

Володимир Беляков. 1980 р.

Учні Емануїла Мислівечка

МАЗИКІН. Близько 1900 р. навчався в Одеському музичному училищі. Концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Свердловської філармонії, викладач контрабаса у Свердловській консерваторії.

ХАЛІН. У 1897 р. навчався в Одеському музичному училищі (один із перших учнів). З того ж року – викладач класу контрабаса Одеського музичного училища, згодом – заступник концертмейстера групи контрабасів симфонічного оркестру Великого театру в Москві.

ХЕРСОНСЬКИЙ Соломон Шнейурович (5 липня 1897 р., м. Бендери (Молдова) – 15 липня 1992 р., м. Одеса). З 14 років навчається гри на контрабасі в Одеському музичному училищі (клас контрабаса Е.Ф. Мислівечка). У 1918 р. грав у симфонічному оркестрі Одеського оперного театру, за рік вступив до армії. Демобілізувавшись, з 1922 р. – артист Одеського оперного театру і концертмейстер групи контрабасів. З 1930 р. Херсонський веде клас контрабасу в Одеській консерваторії. Учасник II Всесоюзного конкурсу музикантів-виконавців (1935), де був відзначений похвальною відпускою. У 1936 р. Комітет у справах мистецтв України направляє Херсонського до Києва. Там він викладає у консерваторії, займає місце концертмейстера групи контрабасів у Державному симфонічному оркестрі України. У 1937 р. екстерном закінчує Київську консерваторію, з 1947 р. – доцент. У 1954 р. Херсонський переїжджає до Мінська, викладає в консерваторії і працює концертмейстером групи контрабасів у Білоруському театрі опери та балету. Цікавим починанням С.Ш. Херсонського був створений ним при Білоруській консерваторії оригінальний унісон контрабасис-

тів. Виступи його почались у 1962 р. Багато перекладає для контрабаса. Серед його учнів Федір Семенович Козик, Володимир Михайлович Беляков, Василь Іванович Єремєєв.

Учні Соломона Херсонського

БАРБАЛЮК Степан, нар. у с. Мончин Казатинського р-ну Вінницької обл. До війни навчався у Київській спеціальній музичній школі ім. М.В. Лисенка, з 1945 р. – у Київському музичному училищі та консерваторії. Працював у Державному симфонічному оркестрі України до 1947 р.

БЄЛЯКОВ Володимир Михайлович (24 жовтня 1930 р., м. Вороніж (РФ) – ?, м. Київ). У 1949 р. закінчив Київське музичне училище, у 1954 р. – Київську консерваторію, у 1966 р. – аспірантуру диригентсько-симфонічного відділення Київської консерваторії (керівник М.М. Канерштейн). У 1946-1971 рр. – помічник концертмейстера групи контрабасів Державного симфонічного оркестру України. У 1971 р. перейшов на основну роботу до Київського музичного училища, де вів клас контрабаса, теоретичні дисципліни, камерний оркестр, працював диригентом камерного оркестру Чернігівської філармонії. У видавництві «Музична Україна» вийшло 9 збірників «Альбом контрабасиста» за редакції В.М. Белякова. Разом із автором Я. Лапинським відредагував його концерт для контрабаса і камерного оркестру. Займався дослідницькою роботою, як музикознавець і краєзнавець співпрацював в газеті «Культура і життя».

ГОФШТЕЙН Борис Вольфорович, нар. 24 квітня 1928 р., м. Київ. У 1937-1941 рр. навчався у Київській школі, під час Другої світової війни був евакуйований з родиною до Ташкенту. У 1946-1947 рр. навчався у Київській консерваторії. З 1950 р. – артист симфонічного оркестру Київського театру опери та балету ім. Т.Г. Шевченка.

ЄРЕМЕЄВ Василь Іванович, нар. 19.02.1911 р. у м. Ташкент (Узбекистан). У 1934 р. почав навчання в Одеському музучилищі.

У 1936 р. В. Єремєєв разом із С. Херсонським переїжджають до Києва. У 1941 р. закінчує Київську консерваторію (кл. контрабаса С.Ш. Херсонського). У 1949-1962 рр. живе в Бразилії, працює на радіо «Глобо», неодноразово грає сольні номери та з оркестром. Вісім років працює в Оперному театрі Ріо-де-Жанейро і одночасно в консерваторії, в останні роки – професор кафедри контрабаса в консерваторії. У Ріо-де-Жанейро Єремєєв виступає з симфонічним оркестром радіо «Національ», де грає концерти К. Діттерсдорфа Мі-мажор для контрабаса і концертну симфонію Ре-мажор для контрабаса і альту. Його концерти проходили у м. Сан-Пауло (Бразилія) та в Уфі. Серед його учнів: Сандріно Сантою – професор в консерваторії в Ріо-де-Жанейро, Маврино Феррейра – концертмейстер групи контрабасів театру опери у м. Сан-Пауло. Згодом В.І. Єремєєв на пенсії жив в Уфі (РФ), виготовляв музичні інструменти – скрипки й альти.

КОЗИК Федір Семенович, нар. 1914 р. До війни навчався в Одеській консерваторії (кл. контрабаса С.Ш. Херсонського). У 1945-1974 рр. – концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Одеської філармонії, викладач по класу контрабаса Одеського музучилища. Серед його учнів В. Шолохов – викладач Луцького музучилища, Г. Шушман – концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Дніпропетровської філармонії.

ЛЕВІНЗОН Євген Ізраїлович, нар. 11 липня 1937 р. у м. Київ. Гри на контрабасі почав навчатися з 11 років у Київській спеціальній музичній школі у викладача С.Ш. Херсонського, потім продовжував навчання в спеціальних музичних школах Харкова (в І.І. Углицького та Мільнера), Ленінграда (у П.А. Вейнבלата). По закінченні школи навчався в консерваторії ім. М.А. Римського-Корсакова у 1957-1962 рр. (кл. контрабаса М.М. Курбатова). У 1963-1967 рр. навчався в аспірантурі у того ж викладача. У 1960 р. він пройшов по конкурсу і зайняв місце концертмейстера групи контрабасів в оркестрі Малого оперного театру, з 1961 р. грає в філармонії. У цей період він стає учасником Ленінградського камерного оркестру, який складається з артистів філармонії, пропагує можливість контрабаса як сольного інструменту. Уже під

час навчання в аспірантурі зіграв вісім відкритих концертів, у яких виконав цікаві твори, багато з них записав на трьох платівках, випущених фірмою «Мелодія»: Концертна симфонія для контрабаса та альту К. Діттерсдорфа, Соната Хіндемита, Елегія Форе в перекладі Т. Тошева, Інтермеццо і Іспанський танок Гранадоса в перекладі Є. Левінзона, Соната Мі-мінор Мішека, Концерт С. Кусевицького. Згодом – провідний викладач контрабаса в Джуліардській школі м. Нью-Йорк та концертмейстер групи контрабасів Нью-Йоркського симфонічного оркестру.

ПОПОВ Микола Митрофанович. На початку 50-х років приїхав до Києва зі Львова. Навчався гри на контрабасі в Київському музичному училищі. Працював артистом симфонічного оркестру Укртелерадіокомпанії.

ШЕБАЛІН В'ячеслав Матвійович, нар. 1924 р. у м. Міос Челябінської обл. (РФ). З 1942-1943 рр. навчався в Севєродонецькому музичному училищі. Після I курсу призваний в армію, у 1944 р. вступив до Київської консерваторії, яку закінчив у 50-х рр. в класі контрабаса С.Ш. Херсонського. Працював концертмейстером групи контрабасів заслуженого симфонічного оркестру Укртелерадіокомпанії, до 1952 р. – викладачем по класу контрабаса в Київському музичному училищі.

ШИШОВ Юрій Дмитрович, нар. 19 серпня 1923 р. у м. Умань Київської обл. У 1946 р. закінчив Київське музичне училище (кл. контрабаса О.Й. Шпергля, С.Ш. Херсонського). У 1951 р. закінчив Київську консерваторію (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Працював концертмейстером групи контрабасів Державного симфонічного оркестру України.

ЩЕГЛОВ Олександр Йосипович, нар. 25 березня 1920 р. у м. Калнів Черкаської обл. Закінчив Київське музучилище ім. Р.М. Глієра (кл. контрабаса С.Ш. Херсонського), у 1951 р. – Львівську консерваторію (кл. контрабаса Н.М. Горницького). У 1942-1944 рр. – артист симфонічного оркестру Львівського театру опери та балету, з 1950 р. – викладач по класу контрабаса Львівського музич-

ного училища, одночасно працював на естраді як співак та контрабасист. Часто виступав на Львівському радіо і телебаченні як співак, мав гастрольні поїздки, спілкувався з львівськими композиторами, зокрема з А. Кос-Анатольським. У 1963-1984 рр. – заступник концертмейстера групи контрабасів симфонічного оркестру Львівської філармонії, у 1963-1986 рр. – викладач, старший викладач Львівської консерваторії.

ЗАЙОНЧКОВСЬКА-САВЕЛЮК Вікторія Станіславівна, нар. 15 грудня 1930 р. у м. Київ. У 1946 р. вступає на композиторський факультет Київського музучилища ім. Р.М. Глієра (кл. П. Глушкова), згодом переводиться на струнно-смичковий відділ (кл. контрабаса С.Ш. Херсонського), після 3-го курсу вступає до Київської консерваторії ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). На той час В. Зайончковська – перша жінка, яка закінчила консерваторію по класу контрабаса (1955). Десять років вона працювала артисткою оркестру Київського ТЮГу. З 1955 р. розпочала викладацьку роботу в Київській ДМШ № 5 (нині вона носить ім'я українського композитора Л.М. Ревуцького). У 1960 р. В. Зайончковська була запрошена на викладацьку роботу до Київської спеціальної музичної школи ім. М.В. Лисенка, де вела клас контрабаса понад 25 років. Серед її випускників: 16 закінчили Київську консерваторію, 2 – Московську, 7 – Київське музичне училище і працюють в провідних колективах Києва, а її учень В. Стасюк ще студентом консерваторії був першим державним стипендіатом серед контрабасистів. Декілька років вона очолювала секцію контрабаса при Київському міському відділі культури.

Учні Володимира Белякова

ВОЛИНЕЦЬ Вадим Володимирович, нар. 25 березня 1960 р. у м. Світловодськ Кіровоградської обл. У 1975-1977 рр. навчався в ДМШ при Київському музучилищі ім. Р.М. Глієра, у 1977-1983 рр. – у Київському музучилищі. За цей період відслужив в армії, працював артистом оркестру Київського дитячого музичного театру, в оперній студії при Київській консерваторії, відповідальним 4-го пульта контрабасів Державного симфонічного оркестру України

(диригент Ф.І. Глущенко). У 1985 р. В. Волинець вступає до Київської консерваторії (кл. контрабаса Б.В. Сойки), грає в оркестрі оперної студії, симфонічному оркестрі та студентському камерному оркестрі (керівник А.В. Кравчук), з яким часто грає контрабасовий концерт Я. Лапинського. У 1987 р. Волинець переводиться на заочне відділення Одеської консерваторії в клас доцента Ю.М. Мироненка і витримує конкурс в групу контрабасів симфонічного оркестру Ялтинської філармонії, з 1991 р. – концертмейстер. Учасник Всесоюзного конкурсу контрабасистів у м. Хмельницький (1988). У 1990 р. народжується новий колектив – інструментальне тріо «Ритурнель» – скрипка А. Розумяк, флейта В. Вишняк, контрабас В. Волинець. Нині викладач у США.

ГЕРШКОВИЧ Фелікс Петрович, нар. 21 серпня 1953 р. у м. Київ. У 1978 р. закінчив Київське музучилище ім. Р.М. Глієра, 1984 р. – Харківський інститут мистецтв (кл. контрабаса А.Г. Грабовського). З 1985 р. – артист естрадно-симфонічного оркестру України.

ГОЛОВАЧ Дмитро Володимирович, нар. 7 січня 1963 р. у м. Київ. У 1989 р. закінчив Київське музичне училище ім. Р.М. Глієра (кл. контрабаса В.М. Беякова, В.С. Філіппочкіна), Київську консерваторію (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Артист Київського дитячого музичного театру, нині – артист Національного симфонічного оркестру України.

КАВЕШНІКОВ Володимир Анатолійович, нар. 10 грудня 1962 р. у Києві. Закінчив Київське музучилище ім. Р.М. Глієра; у 1990 р. – Київську консерваторію ім. П. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Артист Національного симфонічного оркестру України.

ПИРОГОВ Віталій Федорович, нар. 23 вересня 1946 р. у м. Київ. У 1965 р. закінчив Київське музучилище ім. Р.М. Глієра, 1970 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Артист Заслуженого симфонічного оркестру Укртеледіакомпанії.

ПОПЕЛЬ Олег Семенович, нар. 9 вересня 1939 р. у м. Київ. У

1954 р. закінчив Київську ДМШ № 5, у 1960 р. – Київське музичне училище ім. Р.М. Глієра, у 1969 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Працював викладачем по класу контрабаса і бас-гітари в Київській ВМШ № 1. Артист Державного симфонічного оркестру України, викладач по класу бас-гітари в ДМШ № 35 м. Києва. Його учні: Шаповаленко, Волошин, Попов, Олексюк, Мельник, Марков – професійні бас-гітаристи; останній – викладач Київського музичного училища.

СМАЛЬ Кузьма Антонович, нар. 16 жовтня 1935 р. у с. Сверже Холмського повіту Люблінського воєводства (Польща). Закінчив Дубенську ДМШ, що на Рівненщині, по класу скрипки, у 1961 р. – Київське музичне училище ім. Р.М. Глієра, у 1971 р. – Львівську консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.Й. Щеглова) з відзнакою. Його дипломним рефератом у консерваторії була робота «Контрабас і контрабасисти». Працював артистом оркестру Черкаського народного хору, в Рівненській філармонії, Буковинському ансамблі пісні і танцю, довгий час – у Чернівцях: музично-драматичному театрі, камерному оркестрі, музичному училищі та ДМШ № 1 викладачем по класу контрабаса. Згодом К.А. Смаль – викладач Кілійської ДМШ Одеської обл. У 1990 р. у видавництві «Музична Україна» вийшов збірник народних пісень «Пісні Буковини» (розшифровка мелодій К.А. Смаля). Підготував до друку збірник «Польські народні пісні».

ФІЛІППОЧКІН Віктор Семенович, нар. у м. Брянськ (РФ). У 1960 р. закінчив Київське музичне училище ім. Р.М. Глієра, у 1964 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (клас контрабаса Б.В. Сойки). З 1962 р. – артист 2-го пульта групи контрабасів Державного симфонічного оркестру України. З 1987 р. – викладач по класу контрабаса у Київському музичному училищі. У 1968 р. зіграв концерт К. Діттерсдорфа для контрабаса з Державним оркестром України.

Учні Вікторії Зайончковської-Савелюк

ДАНИЛЬЧЕНКО Анатолій Опанасович, нар. 24 березня 1957 р.

у Києві. У 1973 р. закінчив Київську ДМШ №7 (клас контрабаса Л.В. Майбороди). Працював у Київській ДМШ №1. Закінчив Київську спеціальну ДМШ ім. М.В. Лисенка, у 1982 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Працював артистом оркестру народних інструментів України.

ЗІБРОВ Павло Миколайович, нар. 21 червня 1957 р. у с. Червоне Немирівського р-ну Вінницької обл. У 1976 р. закінчив Київську спеціальну музичну школу ім. М.В. Лисенка, у 1981 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки), у 1982 р. – кл. вокалу в професора В.М. Куріна. Працював артистом, солістом-вокалістом естрадно-симфонічного оркестру України. Композитор, народний артист України.

МАЙБОРОДА-РЕБЕНКО Лариса Василівна, нар. 15 травня 1942 р. у с. Олександрів Гай Саратовської обл. (РФ). Закінчила Київську ДМШ № 5, перша дівчина, яка закінчила музичну школу по кл. контрабаса, Київське музучилище ім. Р.М. Глієра (кл. контрабаса В.М. Беякова). З 1961 р. – викладач по класу контрабаса в Київській ДМШ № 7. Дружина В.С. Майбороди. 19 учнів закінчили спеціальні середні та вищі музичні заклади і працюють у провідних оркестрах України та за кордоном. Протягом викладацької діяльності багато років грала у жіночому камерному та симфонічному оркестрах викладачів Києва. З 1985 р. одночасно з контрабасом вела бас-гітару в Київській ДМШ №7.

МЕЛЬНИК Олександр Йосипович, нар. 11 серпня 1946 р. у с. Завадівка Корсунь-Шевченківського р-ну Київської області. У 1964 р. закінчив Київську спеціальну музичну школу ім. М.В. Лисенка, у 1969 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Національної опери України ім. Т.Г. Шевченка. Виступав з сольними концертами, де виконував Концертну симфонію для контрабаса і альту К. Дітгерсдорфа, Андантіно та Рондо Д. Драгонетті, Концерт для контрабаса з оркестром Я. Лапинського. Викладач Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського.

МЕЛЬНИК Андрій Олександрович, нар. 25 листопада 1971 р. у м. Київ. Закінчив Київську ДМШ № 5, Київське музучилище ім. Р.М. Глієра (кл. контрабаса В.С. Філіппочкіна), Київську консерваторію (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Артист симфонічного оркестру Національної опери України ім. Т.Г. Шевченка. Син Олександра Мельника.

ПРИЙМУК Борис Лаврентійович, нар. 30 вересня 1946 р. у м. Іман Приморського краю (РФ). У 1964 р. закінчив Київську спеціальну музичну школу ім. М.В. Лисенка, у 1970 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Працював викладачем по кл. контрабаса в Київській спеціальній музичній школі, концертмейстер 2-го пульта групи контрабасів симфонічного оркестру Національної опери України ім. Т.Г. Шевченка.

САНЬКО-ШАРОВА Нонна Вікторівна, нар. 1952 р. у м. Біла Церква Київської обл. У 1970 р. закінчила Київську спеціальну музичну школу ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса В.С. Зайончковської-Савелюк), у 1975 р. – Московську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Є.О. Колосова) з відзнакою. Під час навчання в консерваторії у складі студентського симфонічного оркестру брала участь у конкурсі студентських оркестрів ім. Герберта фон Караяна у Західному Берліні, де посіла 1-е місце. Після конкурсу брала участь у заключному концерті у складі Міжнародного оркестру з кращих студентів-музикантів, диригував маестро Г. фон Караян, соліст – Давид Ойстрах. З 1974 р. – концертмейстер групи контрабасів студентського симфонічного оркестру Московської консерваторії. З 1975 р. – концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Московського музичного театру ім. Станіславського і Немировича-Данченка. Під час роботи в театрі побувала на гастролях у Японії, Португалії, Колумбії та Венесуелі. Від 1990 р. працює в Московському жіночому камерному оркестрі (керівник Світлана Безродна), бере участь в новоствореному театрі «Форум» (на базі театрів ім. Станіславського і Немировича-Данченка та Великого театру), де виконуються твори незаслужено забутих авторів, зокрема, опера Слонімського «Майстер і Маргарита», Денисова «Три дівчини», які були пока-

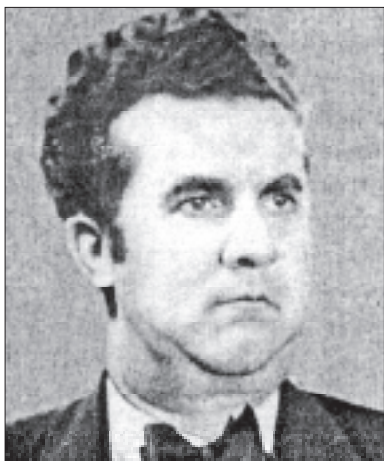
зані у 1991 р. на фестивалі в Дрездені. У 1991 р. Н. Санько-Шарова виступила у Чехії в складі секстету солістів Великого театру.

САНЬКО Олександр Вікторович (молодший брат Н. Санько-Шарової). Нар. у м. Біла Церква Київської обл. Навчався в Київській спеціальній музичній школі ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса В.С. Зайончковської-Савелюк), Московській Центральній музичній школі, Московському Мерзляківському музичному училищі. У 1975-1980 рр. навчався в Московській консерваторії ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Є.О. Колосова, Л.В. Ракова). У 1978 р. грає в оркестрах Вероніки Дударової та Максима Шостаковича, веде клас контрабаса в Московській ДМШ ім. В. Мураделі. Одружившись зі студенткою-піаністкою Анхелою де Посада, О. Санько після закінчення консерваторії їде на батьківщину дружини у м.Богота (Колумбія). Блискуче витримавши конкурс на посаду концертмейстера групи контрабасів, сім років працює в головному Національному симфонічному оркестрі Колумбії. Від 1982 р. виступає з сольними концертами в центральних концертних залах країни, де виконує концерти Кусевицького, Тубіна, Драгонетті, п'єси українських, російських та зарубіжних композиторів. Викладач по класу контрабаса в Колумбійському університеті. В концертних виступах Олександра Санька колумбійські поціновувачі музики відкрили для себе контрабас як сольний інструмент, він є першим контрабасистом Колумбії.

Учні Богуміла (Федора) Воячека

ЛЮДМИЛІН Анатолій Олексійович (13(26) червня 1903 р., м. Київ – 16 грудня 1966 р., м. Вороніж, РФ). Диригент, педагог. Народний артист РРФСР (1958). Закінчив Київську консерваторію (1924; кл. контрабаса Б. Воячека). Брав уроки диригування у Л. Штейнберга. Творчу діяльність розпочав у оркестрі Київського оперного театру. Працював диригентом Київської крайової опери, в оперних театрах Свердловська (нині Єкатеринбург, РФ; 1930-1931, 1933- 1944), Сімферополя (1931-1932), Баку 1932-1933).

Був головним диригентом театрів опери і балету в Молотові (нині м. Перм, РФ, 1944-1955), Свердловську (1955-1960), Харкові

Анатолій Людмилін

(1960-1962), новоствореному у Воронежі (РФ, 1962-1966). У 1941 р. оперою «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського відкрив сезон Дніпропетровського оперного театру в евакуації (м. Красноярськ, РФ). Виступав як симфонічний диригент, викладав у музичних училищах Баку, Молотова, Свердловська (1939-1944, вів оперний клас в Уральській консерваторії). Поставив понад тридцять оперних вистав. Серед них: «Кармен» Ж. Бізе (1931), «Лоенгрін» Р. Вагнера (1931, 1936), «Вертер» Ж. Массне, «Казки Гоффмана» Ж. Оффенбаха (обидві – 1935), «Каморра» Е. Еспозіто (1936), «Самсон і Даліла» К. Сен-Санса (1937), «Черевички» П. Чайковського (1938), «Ромео і Джульєтта» Ш. Гуно, «Цар і тесляр» А. Лорцінга (обидві – 1940), «Князь Ігор» О. Бородіна (1941), «Севастопольці» М. Коваля (1946; Сталінська премія, 1947), «Дон Карлос» Дж. Верді (вперше в СРСР), «Велика дружба» В. Мураделі (обидві – 1947), «Іван Болотніков» Л. Степанова (1950; Сталінська премія, 1951), «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського (м. Молотов, 1954, українською мовою), «Орлеанська дівка» П. Чайковського (1958), «Аїда», «Отелло» Дж. Верді, «Пікова дама» П. Чайковського (Харків, 1961-1962). У 1971 р. його ім'ям названо вулицю у Воронежі.

ЛЮДМИЛІН Володимир Олексійович. Закінчив Київську консерваторію. В групі контрабасів симфонічного оркестру Київського театру опери та балету.

МАТВЄЄВ – один із перших випускників Київської консерваторії. Багато років був провідним контрабасистом Нью-Йоркського симфонічного оркестру.

НИКОЛАЄВ А. Закінчив Київську консерваторію. У 1920-

1930 рр. – у групі контрабасів симфонічного оркестру Київського театру опери та балету.

НИРВСЬКИЙ. До Другої світової війни навчався в Київській консерваторії.

ПАЗДЕРНИК. За походженням чех, навчався в Київській консерваторії. Працював у київських оркестрах, муздрамтеатрі та ДМШ м. Тирасполя.

ПРИЄМСЬКИЙ Василь Степанович. Навчався в Київській консерваторії. Працював в Одеській опері, концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Одеської філармонії, викладач класу контрабаса в Одеській консерваторії. У 1937 р. був репресований. У нього навчався Юрій Меркурійович Мироненко.

СМРТКА (або **СМЕРТКО**) Микола. За походженням чех, навчався у народній консерваторії при Київській консерваторії. Концертмейстер групи контрабасів оркестру Київського театру опери. Мав хорошу нотну літературу для контрабаса (дореволюційні видання). Помер у 60-х роках ХХ ст.

ШАПІРО Борис Олександрович, нар. у 1899 р. У 1920-ті рр. навчався у Київській консерваторії, до 1950-х рр. – артист симфонічного оркестру Київського театру опери і балету ім. Т. Шевченка.

ШАПІРО Семен Олександрович (брат Б. Шапіро), нар. 1901 р. у м. Кам'янець-Подільський на Хмельниччині. У 1920-ті рр. навчався у Київській консерваторії, до 1970-х рр. – артист симфонічного оркестру Київського театру опери і балету ім. Т. Шевченка.

ШИПЕР. До Другої світової війни навчався в Київській консерваторії. Згодом працював у Бухаресті.

ШМУКЛОВСЬКИЙ. Один із перших випускників Київської консерваторії.

ОДЕСЬКА КОНТРАБАСОВА ШКОЛА

БЕЗРІДНИЙ Єфрем Степанович. Вихованець «Музичних класів» на Кубані. З 1937 р. – концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Одеського театру опери та балету і викладач по класу контрабаса Одеської консерваторії. У 1945 р. вийшов на пенсію. Серед його учнів – Ю.М. Мироненко, доцент Одеської консерваторії. Є запис про звільнення (з опери) 1942 р. (напевно в евакуації), а в квітні 1944 р. був знову зарахований. Наступний запис про звільнення – 1 липня 1959 р.

Учні Василя Приємського

ФЛЕК Семен. До Другої світової війни навчався в Одеській консерваторії (кл. контрабаса В.С. Приємського). Артист симфонічного оркестру Одеського театру опери та балету.

СУСЛОВ Василь Миколайович. Нар. 14 січня 1910 р. у м. Вознесенськ Миколаївської обл. До війни закінчив Одеське музучилище (кл. контрабаса В. С. Приємського). У цей період В. М. Сулов працює в симфонічному оркестрі Одеського театру опери та балету, де концертмейстером групи контрабасів був Є. С. Безрідний. Поруч з ним грали контрабасисти: Буртковський, Маркус, Зіссерман. Згодом переїжджає в Донецьк. У 1961-1979 рр. – заступник концертмейстера групи контрабасів Донецького театру опери та балету (концертмейстер В.А. Фрідлянд). Одночасно виступає в академічних концертах у музичному училищі.

УЛЬЯНОВСЬКИЙ Михайло Сидорович (27 грудня 1919 р., с. Іванівка Омської обл. (РФ) – 1978 р., м. Одеса). У 1944-1976 рр. – артист Одеського театру опери та балету. До війни вступив до Одеського музичного училища (кл. контрабаса Є.С. Безрідного), у 1954 р. – екстерном закінчив Одеське музичне училище (кл. контрабаса Ф.С. Козика), закінчив 3 курси Одеської консерваторії. У 1944-1976 рр. – артист, концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Одеського театру опери та балету.

МИРОНЕНКО Юрій Меркурійович (15 серпня 1914 р., с. Петрищево Богодуховського р-ну Смоленської обл. – 30 травня 1995 р., м. Одеса). Народився в сім'ї лісника. З дитинства виявив любов до музики, грав на скрипці, трубі. У 1934-1937 рр. навчався в Одеському музичному училищі (кл. контрабаса В.С. Приємського), у 1946 р. закінчив Одеську консерваторію (кл. контрабаса Є.С. Безрідного). Під час Другої світової війни Юрій Мироненко добровільно пішов на фронт, пройшов бойовий шлях від Сталінграда до Праги, був нагороджений орденом. Після закінчення консерваторії залишений на посаді викладача класу контрабаса, з 1974 р. – доцент. Одночасно з роботою в консерваторії вів клас контрабаса в спеціальній музичній школі ім. П.С. Столярського. З 1937 р., ще студентом консерваторії, почав грати в симфонічному оркестрі Одеської філармонії, пройшов шлях від артиста групи контрабасів до її концертмейстера. Брав участь у концертах викладацьких ансамблів консерваторії. Перекладав багато творів композиторів-класиків, сучасних авторів, робив обробки народних мелодій для контрабаса і цим розширив репертуар контрабасистів. Він виховав 50 контрабасистів, які грають у симфонічних та камерних оркестрах, займаються педагогічною діяльністю.

Учні Юрія Мироненка

ВЕТОШКІН Владислав Павлович, нар. 27 жовтня 1938 р. в сел. Рудничне Краснотур'їнського р-ну (РФ). У 1965 р. закінчив Сімферопольське музичне училище (кл. контрабаса В.І. Петрова, віолончеліста) з відзнакою, у 1969 р. – Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка). Концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Ульяновської філармонії, артист камерного оркестру, що складається з артистів цього оркестру. Викладач по класу контрабаса в Ульяновському музичному училищі.

БРУСКОВ Юрій Вікторович, нар. 25 січня 1938 р. у м. Одеса. Брав приватні уроки у Ф.С. Козика та В.І. Герасичкіна. У 1968 р. закінчив Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка). Другий концертмейстер групи контрабасів

симфонічного оркестру Одеської філармонії. У 1976-1985 рр. одночасно вів клас контрабаса в Одеському музичному училищі.

БОЛДІН Валерій Геннадійович, нар. 12 травня 1946 р. у м. Старий Самбір Львівської обл. У 1969 р. закінчив Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка), у 1978 р. – асистентуру-стажування музично-педагогічного інституту ім. Гнесіних у Москві (кл. контрабаса професора В.В. Хоменка). З 1972 р. – викладач, з 1991 р. – доцент, з 1997 р. – професор Новосибірської консерваторії ім. М.І. Глінки. Систематично виступає з сольними та ансамблевими концертними програмами. Багато творів контрабасового репертуару прозвучали в Новосибірську завдяки йому. Головний творчий метод Болдіна – бездоганність інтонації, вільність виконавського апарату та ігрових рухів, відповідність усіх елементів, що дозволяє досягати інтенсивного професійного розвитку учня, технічного володіння інструментом. Його учні працюють у всіх Новосибірських оркестрах, містах Сибірського регіону, Москві та за кордоном: Австралії, Ізраїлі, Туреччині, Новій Зеландії. В.Г. Болдін – засновник Сибірської контрабасової школи. Перемога його учнів на всесоюзних і міжнародних конкурсах – яскраве підтвердження ефективності його творчих методів. В.Г. Болдін – талановитий майстер виготовлення смичкових інструментів. Лауреат V Всесоюзного конкурсу майстрів смичкових інструментів за скрипку «Терпсихора» (Москва 1982), I Міжнародного конкурсу в Болгарії (1983) і VII Міжнародного конкурсу в Польщі (1984). Автор статей «Некоторые тенденции современного сольного исполнения на контрабасе» (Новосибірська державна консерваторія, 1987), «О некоторых вопросах рациональной организации игрового аппарата контрабасиста» (1996).

БУНАЄВ Микола Якович (6 січня 1924 р., с. Водяна Кам'янсько-Дніпровського р-ну Запорізької обл. – грудень 2005 р.). Закінчив Одеську спеціальну ДМШ ім. П.С. Столярського (кл. контрабаса Є.С. Безрідного), у 1954 р. – Одеську державну консерваторію (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка). У 1946-1974 рр. – артист симфонічного оркестру Одеської філармонії, у 1974 -1984 рр. –

артист симфонічного оркестру Одеського театру опери та балету, артист оркестру оперної студії консерваторії, викладач вечірньої музшколи, музичного училища.

ГЕРАСИЧКІН Віктор Іллч (11 серпня 1925 р., м. Одеса – 5 березня 1985 р., там само). У 1952 р. закінчив Одеське музичне училище (кл. контрабаса Ф.С. Козика), у 1959 р. – Одеську консерваторію (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка). Працював концертмейстером групи контрабасів симфонічних оркестрів Київської, Харківської та Одеської філармоній, Одеського театру опери та балету, викладачем по класу контрабаса Харківського інституту мистецтв, Одеського музичного училища. Майстер смичкових інструментів (контрабасів).

ЄВНОПУЛОС Юрій Єгорович, нар. 7 квітня 1951 р. у стан. Темиргоевська Краснодарського краю. У 1976 р. закінчив Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка). В студентські роки грав в Одеських театрах: оперному і драматичному. У 1976-1983 рр. – артист камерного оркестру Херсонської філармонії. За період роботи в камерному оркестрі колективом було зіграно багато музичних творів сучасних українських композиторів. У багатьох творах були сольні контрабасові місця, про які Юрій Євнопулос мав добрі відгуки від композитора В. Бібіка. Одночасно з роботою в камерному оркестрі створив дует скрипки і контрабаса, часто виступав з лекторською групою. З 1983 р. – викладач по класу контрабаса, камерного оркестру, ремонту струнних інструментів у Херсонському музичному училищі. Учасник класичного ансамблю «Речеркар» (керівник О. Гоноболін). У вільний час займається живописом, має авторські виставки, ремонтує інструменти. Всі його учні грають на ним же реставрованих контрабасах. У 1998-2003 рр. – завуч Херсонського музучилища, а також викладач контрабаса і концертмейстер групи контрабасів Херсонського педагогічного університету.

КОЛЕСНИК Сергій Віталійович, нар. 18 червня 1953 р. у м. Київ. У 1977 р. закінчив Вінницьке музичне училище (кл. контрабаса Ю.М. Журавльова), у 1982 р. – Одеську державну консерваторію

ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка). Ще студентом консерваторії Сергій Колесник працював артистом симфонічного оркестру Одеського театру опери та балету. Після закінчення консерваторії – викладач по класу бас-гітари в Одеському музучилищі, концертмейстер групи контрабасів оркестру Одеського театру музичної комедії. Підручний 2-го пульта групи контрабасів симфонічного оркестру Одеської філармонії. Каніфоль, розроблена за його рецептом, користується широким попитом серед контрабасистів, скрипалів та віолончелістів як в Україні, так і за її межами. Концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру у м. Марсіанські Лазні (Чехія).

КРИВЕНКО Володимир Стратонович, нар. 7 січня 1928 р. у с. Ісаєво Іванівського р-ну Одеської обл. у 1944-1947 рр. навчався в Одеському музичному училищі (кл. контрабаса Є.С. Безвідного), у 1952 р. закінчив Одеську державну консерваторію (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка). З 1947 р. – артист симфонічного оркестру Одеського театру опери та балету, з 1952 р. – симфонічного оркестру Одеської філармонії. З 1957 р. (з відкриттям Запорізького музучилища) веде там клас контрабаса, також концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Запорізької філармонії.

КУПІН Борис Григорович, нар. 1949 р., у 1969 р. закінчив Одеську спеціальну ДМШ ім. П. Столярського (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка), у 1974 р. – Одеську державну консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. В.І. Герасичкіна). У 1993-1995 рр. пройшов майстер-клас у Гаррі Карра. Артист Одеського симфонічного оркестру, військового штабного оркестру. З 1990 р. – викладач музичної гімназії в Нюрнберзі. З 1998 р. – засновник і керівник камерного оркестру (Баварія). Його учні працюють в різних класичних і джазових колективах Європи.

ОКАНЬ Григорій Олександрович, нар. 10 вересня 1947 р. у с. Середино Полтавської обл. Закінчив 8 класів Полтавської школи-інтернату №2. У 1963-1967 рр. навчався в Полтавському музичному училищі ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса П.П. Півня, віолончеліста), у 1967-1972 рр. – в Одеській консерваторії ім. А.В. Неж-

данової (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка). Починаючи з II курсу навчання в консерваторії і до її закінчення працював артистом симфонічного оркестру Одеського театру опери та балету. Після закінчення консерваторії Г.О. Окань деякий час працював викладачем по класу контрабаса в Житомирському музичному училищі ім. В.С. Косенка. У 1973 р. був оголошений всесоюзний конкурс у симфонічний оркестр Дніпропетровської філармонії, в якому Окань брав участь, виконав віолончельний концерт Р. Шумана і був зарахований на посаду відповідального 2-го пульта в групу контрабасів, потім 2-м концертмейстером. Поєднуючи виконавську діяльність з викладацькою, він у 1973 р. організував клас контрабаса в Дніпродзержинському музичному училищі, займався навчально-методичною роботою, перекладав твори сучасних композиторів і композиторів-класиків для сольного виконання на контрабасі, що дало можливість розширити репертуар для контрабаса. Завдяки цій роботі Г.О. Окань виступає в концертах, на випускних екзаменах у музучилищі як соліст-ансамбліст з достатньо широким репертуаром, де виконував більшість віолончельних сонат Баха, Генделя, Шостаковича. Від 1975 р. Окань зайнявся композиторською діяльністю, упродовж трьох років написав 20 етюдів для контрабаса соло, пізніше – «Щоденні вправи для лівої руки контрабасиста», у 1984 р. – Концерт До-мажор для контрабаса і фортепіано, а також декілька п'єс. Написав концерт Ре-мажор для контрабаса з оркестром. Веде клас контрабаса в ліцеї при Дніпродзержинському музучилищі та в Дніпропетровській центральній ДМШ, з 2005 р. – у Дніпропетровській консерваторії ім. М.І. Глінки.

ОСТРОВСЬКИЙ Олександр Микитович (20 квітня 1926 р., с. Лозова Хмельницького р-ну Вінницької обл. – 1999 р., м. Рівне). У 1944 р. закінчив Одеську військово-музичну школу, був вихованцем полкового оркестру, у 1950 р. – Одеське музичне училище (кл. духових інструментів та диригування А.Г. Ваймана, кл. контрабаса Ю.М. Мироненка), музично-педагогічний факультет Рівненського педінституту. У 1950-1981 рр. – директор Рівненської вечірньої музичної школи. З відкриттям Рівненського музичного училища (1955) О.М. Островський – викладач по класу контрабаса та

духових інструментів, перший керівник духового оркестру Рівненського музучилища. Учасник Другої світової війни.

ПОДИК Олександр Петрович, нар. 11 січня 1969 р. у с. Орв'яниця Дубровицького р-ну Рівненської обл. У 1983 р. закінчив Дубровицьку ДМШ (кл. труби П.П. Царика), у 1987 р. – Рівненське музичне училище (кл. контрабаса О.М. Островського), у 1993 р. – Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка). Працював підручним 3-го пульта, згодом 2-го пульта контрабасів симфонічного оркестру Одеської філармонії, виступав з сольними концертами в Одесі та Рівному. Артист камерного оркестру Рівненської філармонії. У 1995 р. працював у Національному симфонічному оркестрі України. З 1996 р. одночасно з роботою в симфонічному оркестрі працював викладачем музичного училища ім. Р.М. Глієра. З 1998 р. – артист камерного оркестру Рівненської філармонії. У січні 2007 р. був прийнятий по конкурсу в Новий Український Оркестр («Євро-оркестр»).

РЕЗНИКОВ Віктор Васильович. До 1937 р. працював артистом симфонічного оркестру Одеської філармонії. У 1937 р. закінчив Одеське музичне училище, служив в армії, у 1949 р. екстерном закінчив Одеську консерваторію (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка). Працював викладачем по класу контрабаса в Кишинівській консерваторії (доцент).

РУДНЄВ Віктор Іванович, нар. 10 жовтня 1937 р. у м. Дніпропетровськ. У 1968 р. закінчив Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка). Працював артистом симфонічного оркестру Великого театру в Москві.

СЕЛІН Андрій Валерійович, нар. 30 липня 1964 р. у м. Херсон. У 1981 р. почав займатися на контрабасі в класі Ю.Є. Євнопулоса. У 1984 р. закінчив Миколаївське музичне училище (кл. контрабаса А.М. Боднара), у 1989 р. – Одеську державну консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса доцента Ю.М. Мироненка, заслуженого артиста України, доцента В.В. Чекалюка). З 1986 р. артист симфонічного оркестру Одеського академічного оперного те-

атру, з 1994 р. – концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру цього ж театру. З 1997 р. працює у складі Одеського диксиленду (керівник Володимир Глазков), з 2000 р. – концертмейстер контрабасів камерного оркестру Одеської філармонії. У 2002 р. організував струнний квінтет «Ескіз». З цими колективами гастролював Україною, країнами СНД, Близького Сходу, Азії. Як соліст брав участь: у фестивалі «Два дні і дві ночі нової музики» в Одесі, у концерті Володимира Мурзи (баян) та Івана Єргієва (баян), дуету «Каданс», проектах сучасного перформансу Каролли фон Херер (Німеччина), у прем'єрах творів Людмили Самодаєвої і В. Власова. Працює в оперній студії Одеської музичної академії та Одеського музичного училища.

СТАНКЕВИЧ Сергій Васильович, нар. 6 травня 1965 р. у м. Одеса. Навчався в Одеській ДМШ № 4 (кл. контрабаса Я.В. Керниці). Закінчив Одеське музичне училище (кл. контрабаса Ю.В. Брускова), у 1991 р. – Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка, В.В. Чекалюка). Артист симфонічного оркестру Одеської філармонії. У 1984-1991 рр. – артист симфонічного оркестру Одеського театру опери та балету, з 1991 р. – відповідальний 4-го пульта групи контрабасів Національного Одеського філармонійного оркестру.

ТЕРНОВЕЦЬ Валерій Всеволодович, нар. 10 жовтня 1964 р. у м. Рівне. У 1979 р. закінчив Рівненську ДМШ № 2 (кл. скрипки О.А. Кальмука), у 1983 р. – Рівненське музичне училище (кл. контрабаса О.М. Островського), у 1990 р. – Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка, В.В. Чекалюка). Концертмейстер групи контрабасів оркестру Одеського театру музичної комедії, з 1992 р. – викладач класу контрабаса Кіровоградського музичного училища, соліст-інструменталіст камерного оркестру «Концертіно», ансамблю «Єлисавет-Ретро», ансамблю народної та сучасної музики під керівництвом О. Карауша, камерного оркестру «Єлисавет». Деякий час працював в оркестрі Кіровоградського музично-драматичного театру ім. М. Кропивницького. Співає в церковному хорі м. Кіровоград (керівник – заслужений діяч мистецтв України Юрій Любич).

ТОРЖИНСЬКИЙ Микола Олексійович, нар. 28 березня 1926 р. в с. Арбузинка Миколаївської обл. У 1954 р. закінчив Одеське музичне училище (кл. контрабаса Ф.С. Козика), у 1968 р. – Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка). З 1954 р. – артист оркестру Одеського театру музичної комедії, у 1961-1973 рр. – артист симфонічного оркестру Одеської філармонії, у 1973-1980 рр. – директор Одеської ДМШ № 3, у 1980-1984 рр. – директор Одеського училища культури. З 1984 р. – викладач по класу контрабаса в Одеському музучилищі ім. К.Ф. Данькевича.

ФЕДОРОВ Анатолій Леонідович, нар. 4 лютого 1940 р. у м. Херсон. З 1948 р. навчався в Одеській ДМШ № 3. У 1953-1958 рр. навчався в Одеській спеціальній музичній школі ім. П.С. Столярського (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка), у 1958-1963 рр. – в Одеській консерваторії ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка). З 1959 р. працював в оркестрі при кінотеатрі ім. Г. Котовського, згодом – в оперній студії Одеської консерваторії, у 1962-1972 рр. – в оркестрі Одеського театру музичної комедії, з 1972 р. – відповідальний 2-го пульта групи контрабасів Національного Одеського філармонійного оркестру.

ЧЕКАЛЮК Володимир Васильович, нар. 7 січня 1959 р. у м. Коломия Івано-Франківської обл. У 1973 р. закінчив Рівненську ДМШ № 2 (кл. баяна Б.М. Воротнікова, М.Ф. Тищенко), у 1977 р. – Рівненське музичне училище (кл. контрабаса О.М. Островського). У 1975-1977 рр. – артист камерного оркестру Рівненської філармонії у 1982 р. закінчив Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка). У 1978-1986 рр. – артист групи контрабасів Одеського академічного театру опери і балету. З 1986 р. – концертмейстер групи контрабасів Одеського Національного філармонійного оркестру, з 1984 р. – викладач, доцент Одеської музичної академії ім. А.В. Нежданової. Заслужений артист України (1994). У 1985 р. виступив з сольним концертом, де вперше виконав концерт для контрабаса з оркестром одеського композитора Г. Глазачова. Виховав контрабасистів – лауреатів міжнародних конкурсів. Веде концертно-творчу діяльність як соліст та у

складі різноманітних камерних ансамблів. Організовує та проводить концерти контрабасової музики.

ШЕКІТА Петро Павлович, нар. 9 червня 1954 р. у м. Кобеляки Полтавської обл. Навчався в Житомирському музучилищі, закінчив Дніпродзержинське музучилище (кл. контрабаса Г.О. Оканя), у 1980 р. – Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка). Викладач по класу контрабаса в Артемівському музичному училищі.

ШУШМАН Георгій Андрійович, нар. 18 жовтня 1944 р. у с. Малий Бобринь Одеської обл. Закінчив Одеське музичне училище (клас контрабаса Ф.С. Козика), у 1970 р. – Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (клас контрабаса Ю. М. Мироненка). З 1974 р. – концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Дніпропетровської філармонії.

ЮРЧИК Олександр Сергійович, нар. у 1963 р. у м. Корець Рівненської обл. У 1981 р. закінчив Рівненське музучилище (клас контрабаса О.М. Островського), у 1981 р. вступив до Одеської консерваторії (клас контрабаса Ю.М. Мироненка). У 1986 р. закінчив Кишинівську консерваторію (клас контрабаса В.І. Мазуряну). Концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Кишинівської філармонії. Нині живе і працює в Японії.

Учні Володимира Чекалюка

АЛЕКСЕЄНКО Костянтин Олексійович, нар. у 1985 р. у м. Миколаїв. У 6 років батьки віддали його в музичну школу на фортепіано. Через декілька уроків він закрив кришку фортепіано на руки викладачеві й вирішив порвати з музикою. Згодом, за власним бажанням, закінчив музичну школу по баяну. У 2004 р. закінчив Миколаївське музичне училище (кл. контрабаса А.О. Боднара). За час навчання в училищі працював у симфонічному та камерному оркестрі «ARS NOVA» Миколаївської філармонії. Відтоді навчається в Одеській музичній академії ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса засл. артиста України, доцента В.В. Чекалюка). З 2005 р. –

артист симфонічного оркестру Одеського театру опери та балету.

АРВАТ Ігор Георгійович, нар. 23 липня 1968 р. у м. Одеса. У 1983 р. закінчив Одеську ДМШ № 4 (кл. контрабаса Я.В. Керниці), у 1987 р. – Одеське музучилище (кл. контрабаса В.І. Герасичкіна, М.О. Торжинського), згодом – Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса В.В. Чекалюка). Артист оркестру Одеського театру музичної комедії.

БАТАНОВ Віктор Юрійович, нар. 1980 р. у м. Вінниця. У 1999 р. закінчив Вінницьке музичне училище (кл. контрабаса Т.Є. Мілютіної), у 2005 р. – Одеську музичну академію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса заслуженого артиста України, доцента В.В. Чекалюка). Артист оркестрів Одеського українського музично-драматичного театру ім. В. Василька та Одеського театру музичної комедії ім. М. Водяного. Нині – викладач контрабаса в Києві.

БЕТЛІНСЬКИЙ Євген Юрійович, нар. 4 листопада 1984 р. у м. Красилів Хмельницької обл. У 2004 р. закінчив Хмельницьке музичне училище ім. В.І. Заремби (кл. контрабаса Г.І. Кротенка). З того ж року навчається в Одеській музичній академії ім. А.В. Нежданової (клас контрабаса заслуженого артиста України, доцента В.В. Чекалюка). Артист оркестру Одеського театру музичної комедії ім. М. Водяного.

ДІДИК Віталій Олександрович, нар. 14 липня 1978 р. в Чернівецькій області. Закінчив Чернівецьку ДМШ №4 по класу фортепіано. У 1993-1997 рр. навчався в Чернівецькому музичному училищі (кл. контрабаса І.Б. Кадюк). У 2002 р. закінчив Одеську музичну академію ім. А.В. Нежданової (кл. доцента В.В. Чекалюка). Від 2000 р. – артист групи контрабасів Національного Одеського філармонійного оркестру.

ЗАВГОРОДНИЙ Іван Миколайович, нар. 13 листопада 1984 р. у м. Одеса. Навчався в спеціальній музичній школі ім. П.С. Столярського (кл. віолончелі), згодом перевівся на контрабас в клас В.В. Чекалюка. У 2006 р. закінчив Одеську державну музичну ака-

демію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса заслуженого артиста України, доцента В.В. Чекалюка). Лауреат міжнародних конкурсів (Кишинів, Молдова 2002, I премія); (Ворзель, 2003, I премія, 2003, II премія). З 2005 р. артист симфонічного оркестру Одеської філармонії (диригент Хобарт Ерлі). З 2006 р. – викладач-сумісник класу контрабаса в Одеській музичній академії.

ЩЕНКО Денис Валентинович. Нар. 26 листопада 1983 р. у м. Миколаїв. У 2005 р. закінчив Миколаївське музичне училище (кл. контрабаса А.О. Боднара, В.М. Коршунова). З того ж року навчається в Одеській музичній академії ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса заслуженого артиста України, доцента В.В. Чекалюка).

КОНДРАТЬЄВ Максим Валерійович. Нар. 1982 р. у м. Херсон. Навчався в Херсонській музичній школі по контрабасу. У 1999 р. закінчив Херсонське музичне училище (кл. контрабаса Ю.Є. Євнопулоса). Під час навчання в училищі довгий час працював у міському біг-бенді (кер. В.В. Шаповаленко). Закінчив Одеську музичну академію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса заслуженого артиста України, доцента В.В. Чекалюка).

КЛЕШКОВ Павло Іванович, нар. у м. Євпаторія. У 1983 р. закінчив Сімферопольське музичне училище ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса О.О. Зуєнка), у 1990 р. – Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса В.В. Чекалюка).

КРАСНИХ Володимир Євгенович, нар. 19 травня 1979 р. у м. Херсон. У 1998 р. закінчив Херсонське музичне училище (кл. контрабаса Ю.Є. Євнопулоса). У 2002 р. – Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса Я.В. Керниці, заслуженого артиста України, доцента В.В. Чекалюка). Закінчив аспірантуру Мюнхенської консерваторії (Німеччина).

ГРЕЧУХ Володимир Адріанович, нар. 1979 р. у м. Івано-Франківськ. У 1998 р. закінчив Івано-Франківське музичне училище ім. Д.Л. Січинського (кл. контрабаса М.М. Білейчука), у 2003 р. – Одеську музичну академію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса

Я.В. Керниці та заслуженого артиста України, доцента В.В. Чекалюка). З 1999 р. – артист, з 2001 р. – помічник концертмейстера групи контрабасів Національного Одеського філармонійного оркестру. Брав участь у концертних турне оркестру «Філармонія Націй» (Німеччина). Лауреат молодіжного Міжнародного конкурсу ім. «EUGEN СОСА» (Кишинів, Молдова, 2001), учасник Міжнародного фестивалю «ART IS LIFE» у складі молодіжного світового оркестру WYO (Рим, Італія, 2001). Під час навчання брав активну участь у концертах контрабасового класу, а на IV курсі виступив з сольним концертом, де виконав концертну симфонію для контрабаса і альту К. Діттерсдорфа у супроводі камерною оркестру, Концерт для контрабаса і оркестру Сі-мінор та Концертний дует для скрипки і контрабаса Дм. Боттезіні в супроводі симфонічного оркестру. З 2005 р. – викладач-сумісник класу контрабаса.

ДУДАРЄВ Олександр Семенович, нар. в 1958 р. у м. Калінінград (РФ). У 1988 р. закінчив Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса В.В. Чекалюка). З того ж року – артист оркестру Калінінградського театру опери та балету.

МОЙСЯ-ФЕСЕНКО Віталій Михайлович, нар. 16 листопада 1971 р. у м. Черкаси. У 1991 р. закінчив Черкаське музичне училище ім. С.С. Гулака-Артемівського (кл. контрабаса М.Я. Сергійця), у 1997 р. – Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса заслуженого артиста України, доцента В.В. Чекалюка). У 1991-1993 рр. – артист симфонічного оркестру Одеського театру опери та балету, у 1991-2000 рр. – артист камерного оркестру Одеської філармонії. У 1993-1995 рр. – гастролі з камерним оркестром по Німеччині з солістами-скрипачами Сергієм Стадлером і Вадимом Репіним. Концерт камерного оркестру з народним артистом РФ Максимом Федотовим. Учасник джаз-квінтету на X Міжнародному фестивалі (Кривий Ріг, 1998), джаз-тріо на Міжнародному фестивалі (Черкаси, 1999). Концерт з саксофоністом Володимиром Чекасиним (Одеса, 2000), учасник джаз-фестивалю (Южний, 2001-2005) та авторського проекту на Міжнародному джазовому фестивалі (Дніпропетровськ, 2005). Гастрольні концерти у Києві (2000-2005). Учасник етно-джаз-ансамблю «Человеки». Від

1997 р. займається композицією, автор джазових творів.

НАБІЄВ Максим Рауілович, нар. 23 листопада 1981 р. У 2004 р. закінчив Одеську музичну академію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса заслуженого артиста України, доцента В.В. Чекалюка). Артист симфонічного оркестру в м. Маріанські Лазні (Чехія).

НЕКРАСОВ Максим Олександрович, нар. 2 листопада 1975 р. у м. Сімферополь (АР Крим). У 1999 р. закінчив Сімферопольське музичне училище (кл. контрабаса О.О. Зуєнка). У 2006 р. – Одеську музичну академію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса заслуженого артиста України, доцента В.В. Чекалюка). Артист оркестру Одеського театру музичної комедії ім. М. Водяного, працює в естрадних колективах.

НИХАНКІН Михайло Семенович, нар. 29 серпня 1963 р. у м. Куба (Азербайджан). У 1990 р. закінчив Криворізьке музичне училище, у 1995 р. – Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса В.В. Чекалюка). З 1990 р. – артист симфонічного оркестру Одеського театру опери та балету.

ПОПОВ Володимир Вікторович, нар. 24 квітня 1960 р. у м. Овідіополь Одеської обл. У 1989 р. закінчив Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (клас контрабаса В. В. Чекалюка). У 1989-1992 рр. – артист симфонічного оркестру Одеського театру опери та балету, нині майстер скрипкових інструментів.

РУСИН Руслан Володимирович, нар. 1977 р. у м. Херсон. Закінчив Херсонську ДМШ по гітарі, у 1996 р. – Херсонське музичне училище (кл. контрабаса Ю.Є. Євнопулоса), у 2001 р. – Одеську музичну академію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса заслуженого артиста України, доцента В.В. Чекалюка). Артист симфонічного оркестру Одеської філармонії. Бере активну участь в концертах контрабасистів, член квартету контрабасистів НОФО.

СКУБАЙ Валентин Іванович, нар. 17 вересня 1983 р. у м. Хмельницький. У 2003 р. закінчив Хмельницьке музичне училище (кл.

контрабаса Г.І. Кротенка). З того ж року навчається в Одеській музичній академії ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса заслуженого артиста України, доц. В.В. Чекалюка та І.М. Завгороднього).

СТЬОПІН Євген Георгійович, нар. 16 липня 1967 р. у м. Таганрог Ростовської обл. (РФ). У 1990 р. закінчив Херсонське музичне училище (кл. контрабаса Ю.Є. Євнопулюса) Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса В. В. Чекалюка). Лауреат Республіканського конкурсу серед виконавців середніх музичних закладів (1990, I місце). З 1990 р. – артист, з 1995 р. – помічник концертмейстера групи контрабасів симфонічного оркестру Одеського театру опери та балету. Працює майстром з ремонту струнно-смичкових інструментів.

УДОБЛЯК Олег Ярославович, нар. 31 серпня 1977 р. у м. Одеса. У 1992 р. закінчив Одеську музичну школу № 1 по віолончелі, у 1996 р. – Одеське музичне училище (кл. контрабаса М.О. Торжинського), у 2001 р. – Одеську музичну академію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса заслуженого артиста України, доцента В.В. Чекалюка). Артист оркестру Одеського театру музичної комедії ім. М. Водяного та джазового ансамблю. З 2006 р. – концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру в м. Гуаякіль (Еквадор).

ЧОРНИЙ Василь Олександрович. У 1998 р. закінчив Одеську консерваторію ім. А. В. Нежданової (кл. контрабаса заслуженого артиста України, доцента В.В. Чекалюка). Нині – викладач у Котовській ДМШ Одеської області.

ШАГОВ Олександр Вікторович, нар. 5 серпня 1980 р. в Одеській області. У 2001 р. закінчив Йошкар-Олинське музичне училище ім. Палантая (кл. контрабаса В.П. Ворончихіна), у 2006 р. – Одеську музичну академію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса заслуженого артиста України, доцента В.В. Чекалюка). Лауреат Міжнародного конкурсу (2004, I премія).

Учні Отокара Шпергля

БЯЛОШИЦЬКИЙ Леопольд Аполлінарійович. У 1940 р. закінчив Київську консерваторію. Працював у симфонічному оркестрі України, під час Другої світової війни воював у діючій армії.

ГАЛІОС Петро Артемович, нар. у 1920 р. У 1948 р. закінчив Київську консерваторію. У 1946-1953 рр. – артист симфонічного оркестру Радіокомітету України, з 1953 р. – заступник концертмейстера групи контрабасів симфонічного оркестру Київського театру опери та балету. До 1958 р. – викладач по класу контрабаса у Київській спеціальній ДМШ ім. М.В. Лисенка.

ЗГУРОВЕЦЬ Іван Степанович. До 1940 р. навчався в Київському музичному училищі. Учасник Другої світової війни. Після війни працював у групі контрабасів симфонічного оркестру радіокомітету України.

ЗІЛЬПЕР (або **ЗІЛЬБЕР**) Олександр Генріхович. Син скрипаля і артиста симфонічного оркестру України. У 1935-1940 рр. навчався у Київській консерваторії. З 1940 р. працював у групі контрабасів симфонічного оркестру Ленінградської філармонії (диригент Євген Мравінський).

КАЛІНІН Євген Андрійович (1915-1990) навчався у Київській консерваторії. Понад 25 років працював артистом симфонічного оркестру Київського театру опери та балету, вів клас контрабаса у Київському педінституті.

МАРТИНОВ Яків Климентійович. У 1935-1940 рр. навчався в Київському музичному училищі. Працював у групі контрабасів Державного симфонічного оркестру України.

МОШКОВИЧ Данило. У 1932 р. навчався гри на контрабасі у Федора Воячека, у 1936 р. закінчив Київську консерваторію. Працював заступником концертмейстера групи контрабасів симфонічного оркестру України та Ленінграда, диригентом у м. Ялта.

ПОГРЕБИНСЬКИЙ Я. Навчався в Київській консерваторії. У 1941 р. зіграв самостійно відділення концерту. В програмі: Сергій Кусевицький «Концерт», Петро Чайковський «Меланхолійна серенада», Фридерік Шопен «Ноктюрн».

СОЙКА Богуслав Вячеславович, нар. 12 грудня 1922 р. у Києві. У 1936-1940 рр. навчався у Київському музучилищі (клас контрабаса О.Й. Шпергля – свого дідуся), у 1940 р. – вступив до Київської державної консерваторії, у 1938-1940 рр. – артист симфонічного оркестру оперної студії при консерваторії, у 1940-1941 рр. – в оркестрі Держрадіокомітету України. У 1941-1946 рр. був на службі в армії, брав участь у Другій світовій війні. Від 1946 р. – артист, з 1948 р. – заступник концертмейстера, з 1949 р. – концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Київського театру опери та балету ім. Т.Г. Шевченка. У 1949 р. закінчив Київську консерваторію (кл. контрабаса О.Й. Шпергля). У 1961 р. йому присвоєно вчене звання доцента. За 53 роки викладацької роботи у Київській консерваторії Б.В. Сойка виховав 52 контрабасисти, які займають провідне місце в кращих оркестрах України, Санкт-Петербурга, Волгограда, викладають у музичних училищах, консерваторії. Він здійснив більше 30 перекладів творів сучасних і зарубіжних авторів, у т.ч. сонат, концертів, які ввійшли в навчальні програми музичних училищ та консерваторій. Неодноразово ви-

Професор Богуслав Сойка
(ліворуч)

ступав у камерних ансамблях у складі солістів оркестру оперного театру і викладачів консерваторії, де виконувались квінтет і октет Шуберта, септет Бетховена, секстети Чайковського, Глінки, Таранова. З оркестром консерваторії виконував Концертну симфонію для контрабаса і альту К. Діттерсдорфа. У 1980, 1984, 1988 рр. був членом журі всесоюзних конкурсів контрабасистів. У 1988 р. у конкурсі брали участь

його учні Решетілов, Квач, Рябокони, Волинець, Білоусов.

СОЙКА Олег Богуславович народився 27 січня 1945 р. у місті Ново-Троїцьк Орєнбурзької обл. (РФ). Закінчив Київську спеціальну музичну школу ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса В.С. Зайончковської-Савелюк), у 1970 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки – свого батька). Артист симфонічного оркестру Київського театру опери та балету ім. Т.Г. Шевченка, викладач по класу контрабаса Київського музичного училища.

Богуслав Вячеславович Сойка (у центрі) та його учні. Зліва направо: Андрій Полішук, Олег Сойка, Богуслав Сойка, Борис Приймук, Ігор Строкач. 1970 р.

СЧАСЛИВЕЦЬ (ЩАСЛИВЕЦЬ) Захар Іванович, нар. 19 листопада 1910 р. У 1940 р. закінчив Київське музучилище. З 1944 р. – артист симфонічного оркестру Київського театру опери та балету ім. Т.Г. Шевченка, Державного симфонічного оркестру України.

ШИШОВ Юрій Дмитрович, нар. 19 серпня 1923 р. у м. Умань Київської обл. У 1946 р. закінчив Київське музучилище (кл. контрабаса О.Й. Шпергля, С.Ш. Херсонського). У 1951 р. закінчив Київську консерваторію (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Працював концертмейстером групи контрабасів Державного симфонічного оркестру України.

ЦАРУК Ванда В'ячеславівна, в 1961 р. закінчила Київську консерваторію (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Працювала артисткою

симфонічного оркестру оперної студії при Київській консерваторії, з 1965 р. – заступник концертмейстера групи контрабасів заслуженого симфонічного оркестру Укртелерадіокомпанії. У 1970-1976 рр. – викладач по класу контрабаса Київської консерваторії.

МЕНЕ ЗАХОПЛЮЄ ЇЇ МУДРІСТЬ

Мені завжди мило зустрітися з Вандою Царук. Розмовляючи з нею, я захоплююся її мудрістю, мудрістю життя. Пам'ятаю, як вперше я побачила Ванду Вячеславівну на презентації її виставки в Будинку актора. Було багато добрих слів сказано на її адресу. Я тоді ще не знала, що, окрім малярської справи, Ванда Царук усе життя займалася музикою (контрабас), писала книги. А найцікавіше те, що її родина в Києві проживала здавна. На днях я зустрілася з пані Вандою і попросила розповісти про її родовід. Пані Ванда розказала, що після Великодніх свят вона ходила на Лук'я-

Ванда Шпергель-Царук

нівський цвинтар, щоб провідати могилу своїх дідуся і бабусі. Отокар Йосипович Шпергель, так звали дідуся, був чехом за походженням. Він у 1919-1953 рр. очолював групу контрабасів у Театрі опери і балету ім. Т.Г. Шевченка.

П'ятнадцять років викладав у музичному училищі та консерваторії, 1934-1949 рр. Як зазначається у книзі «Контрабас: история и методика»: «Воячек і Шпергель перенесли на український ґрунт традиції класичної чеської контрабасової школи і виховали багато українських контрабасистів». З великим щемом у душі розпо-

Учні Богуслава Сойки (зліва направо): Анатолій Апалько, Ванда Шпергль-Царук, Лариса Пономарьова, Микола Худобін, Михайло Пахолко. 1959 р.

відає пані Ванда про те, що побачила оголошення біля службового приміщення на цвинтарі: хто не підтвердить свою спорідненість із померлими, втратить дорогу могилу – буде забране місце. Працівники цвинтаря показали пані Ванді книгу Л.А. Проценко «Лук'янівське цивільне кладовище». У ній було написано і про діда пані Ванди – Отокара Шпергля. «Пані Проценко була донькою відомого флейтиста... Професор Проценко працював у театрі разом з моїм дідом... Я не розуміла, чому їх так зв'яже дружба». Проценки – давній український рід, що нараховує чимало відомих громадських і культурних діячів. Зокрема, дід Людмили Андріївни був київським міським головою, що самовіддано відстоював інтереси киян. Дбав він (як і вся тодішня міська дума) і про цвинтарі. 18 квітня цього року мало б виповнитися 80 літ незабутній Людмилі Андріївні. Але вона відійшла у вічність у 2000 р. «Я була вдома у Людмили Андріївни, – згадує пані Ванда. – Вона подарувала мені свою книгу «Київський некрополь». Не знала, що у Людмили Андріївни родина постраждала від сталінських репресій 1930-х рр. Вона була людиною великої душі і дуже складного, драматичного життя. У її книгах не раз згадуються і її батько, і

Студенти-контрабасисти біля консерваторії (зліва направо): Микола Худобін, Костянтин Діденко, Ванда Шпергль, Михайло Пахолко і Віктор Майборода. 1961 р.

Сергій, син Ванди Царук, – лауреат I Українського конкурсу камерних оркестрів. Працює в Національній музичній академії України ім. П. Чайковського

мій дід Отокар Шпергль.
Значно пізніше я більше

дізналася про свій родовід. Шперглі внесли великий вклад в українську культуру...». Ще й досі у родині зберігаються старовинні фотографії: дід, Отокар Шпергль, з колегами-музикантами, родина Шперглів початку ХХ століття, звідки дивляться на нас одухотворені, шляхетні обличчя, портрет пані Ванди в молодості, її чоловік – Василь Царук, музикант, земляк Стефана Турчака. Талановитий музикант (труба), чуйна, добра, високодуховна людина. «Це світло моєї душі, – каже пані Ванда. – Всі спогади про нього зберігаю... З матеріної сторони рід мій польський... Дід закінчив Варшавську балетну школу, гастролював по всьому світу. Я зберігаю, як найдорогоцінніші скарби, афіші з його гастролей. Він

танцював разом з Вацлавом Ніжинським...

Мій дід Йосип Бучинський був прекрасним художником – малював ескізи костюмів до вистав, писав картини, деякі з них збереглися в родині до цього часу. Для мене ж рідна моя земля – це Україна, яка вигодувала моїх предків, яка виростила мене... Слава Україні!». Музичні традиції родини підтримує син пані Ванди Сергій. Він також контрабасист, лауреат Українського конкурсу камерних оркестрів, грає в оркестрі театру опери і балету, викладає в Київській консерваторії. Пані Ванда – художниця. Працює у техніці батику, малює олією на полотні. У творчому набутку Ванди Царук – пейзажі, натюрморти, окремо ж стоять чудові українські квіти. Але про це ми розповімо наступного разу.

Нещодавно пані Царук прийнята в Національну спілку театральних діячів України. Редакція вітає і бажає нових досягнень, вражень, успіхів, добрих змін. Нехай справдяться численні побажання здоров'я й щастя. Злагоди та достатку Вам і вашим рідним.

Людмила Проценко,

25 червня 2007 р.

ФУНДАТОР КОНТРАБАСОВОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ

Творчий внесок до скарбниці національного музичного мистецтва Богуслава Вячеславовича Сойки, який ось уже 65 років плідно працює на педагогічній ниві, важко переоцінити. Його можна назвати патріархом Київської консерваторії, засновником сучасної української контрабасової школи, адже з 1949 року і донині Богуслав Вячеславович очолює у провідному музичному виші країни клас контрабаса.

65 років педагогічної роботи – багато це чи мало? Із позицій формування виконавської школи – складної і багатогранної системи виховання музикантів – цього може бути цілком достатньо для започаткування й укорінення традиції, вироблення методології та вдосконалення окремих індивідуальних методик, що з'являються на її острові й дозволяють закріпити позитивні напрацювання у художній практиці. Упродовж такого періоду розгортається творчий діалог композиторів і виконавців, а діяльність особистості зазвичай має переконливий результат, доказом якого є творче життя кількох поколінь митців. Богуслав Вячеславович

Богуслав Сойка – професор
Національної музичної академії
України ім. П. Чайковського. Після
Отокара Шпергля очолював тут
клас контрабаса

Сойка – спадковий музикант, а тому професіоналізм і, зокрема, такі його складові, як працездатність, самодисципліна, широкий діапазон знань і слухових вражень, становлять творче кредо майстра.

Народився Богуслав Сойка у 1922 р. в селі Колонщині на Київщині. Визначальний вплив на формування майбутнього музиканта мав дідусь по материнській лінії Отокар Йосипович Шпергль – відомий у минулому контрабасист. Саме він – вихователь і перший викладач Богуслава – створив для онука належні умови навчання й атмосферу, професійний рівень і творчий потенціал якої визначали постаті видатних професорів Київської консерваторії Давида

Бертъє, Богуміла (Федора) Воячека, Стефана Вільконського, Натана Рахліна та інших.

В автобіографії Сойка пише, що закінчив 7 класів Київської середньої школи № 66 у 1936 р., а потім вступив до Київського музичного училища. За спогадами Богуслава Вячеславовича, ще в дитинстві його залучили до оркестрового виконавства.

Під керівництвом Давида Бертъє він грав в оркестрах навчальних закладів, де отримав освіту: у музичному училищі та Київській консерваторії (1940-1949 рр.).

Своєю другою домівкою Богуслав Сойка називає оперний театр, до речі, як свого часу вважав і його дід. Богуслав не пропустив жодної з вистав, у яких брав участь Отокар Йосипович (уп-

родовж 34-х років, з 1919 до 1953-го, очолював групу контрабасів оркестру Київської опери). Незабутні враження в пам'яті маестро лишила робота під керуванням Арія Пазовського, Володимира Дранишнікова (з останнім Сойці пощастило попрацювати й самому). Виконавська діяльність Богуслава Вячеславовича розпочалася у 16 років: протягом 1938-1940 рр. він працював у симфонічному оркестрі Київської консерваторії, а у 1940-1941 рр. – в оркестрі Держрадіокомітету УРСР (нині – Заслужений академічний симфонічний оркестр Національної радіокомпанії України). Роки Другої світової війни музикант провів в евакуації: пройшов військову підготовку в Томському артилерійському училищі, працював в оборонній промисловості на станції Юрга у Новосибірській області, водієм у місті Новотроїцьку Оренбурзької області.

1946-го Богуслав Сойка повернувся до Києва і продовжив навчання в консерваторії по класу контрабаса. Того ж року поставо питання про поновлення діяльності оперної студії Київської консерваторії. Для цього на посаду художнього керівника і головного диригента запросили Веніаміна Тольбу, а в оркестр – музикантів з оперного театру. До струнної групи з дозволом вільного відвідування занять набрали студентів консерваторії, серед яких опинився і Богуслав Вячеславович.

Від березня 1946 р. Богуслав Сойка розпочав роботу в симфонічному оркестрі Київського театру опери та балету імені Тараса Шевченка: спочатку як артист, потім – заступник концертмейстера групи контрабасів (з 1950 до 1989 р.). Робота в цьому славетному колективі стала для Сойки справжньою творчою лабораторією, школою удосконалення технічних прийомів гри на контрабасі.

За понад 40 років роботи в оркестрі оперного театру Богуслав Сойка переграв величезний репертуар, ознайомився з досягненнями контрабасового мистецтва у тих країнах світу, де відбувалися гастролі колективу (серед них – Франція, Німеччина, Японія, Іспанія, Італія, Чехія, Словаччина, Болгарія, Румунія та інші). Підвищенню майстерності сприяла й робота з такими знаменитими диригентами, як Юджин Орманді (США), Микола Малько (Австралія), Ігор Маркевич (Франція). Але найбільший вплив на музиканта, безумовно, справила співпраця з постійними диригентами

Київської опери: лауреатом Державної премії УРСР імені Тараса Шевченка Костянтином Сімеоновим і народним артистом СРСР, Героєм Праці, лауреатом Державних премій УРСР імені Тараса Шевченка і Грузинської РСР імені Захарія Паліашвілі Стефаном Турчаком. Досвід роботи в оркестрі став у нагоді Богуславу Вячеславовичу в його педагогічній практиці.

У 1949 р., по закінченні консерваторії, Богуслав Сойка розпочав викладацьку діяльність, поєднуючи її з виконавською, редакторською, композиторською. Він – автор більше ніж 30 перекладень творів вітчизняних і зарубіжних композиторів минулих епох і сучасності для контрабаса, у тому числі сонат, концертів композиторів класичного і романтичного стилів. Вони істотно поповнили сольний репертуар контрабасистів, увійшли до навчальних програм музичних училищ і консерваторій. Так, зокрема, студенти класу Богуслава Вячеславовича грали в його перекладенні віолончельні концерти Йозефа Гайдна – Давида Поппера (C-dur), Георга Гольтермана (№ 3,4), віолончельні та скрипкові сонати Арканджело Кореллі, Генрі Екклса, сюїти для віолончелі соло Йоганна Себастьяна Баха, його ж гамбову Сонату № 2. Випускники Богуслава Вячеславовича Лариса Пономарьова, Олександр Сойка, Ігор Квач виконували в його перекладенні для контрабаса Віолончельний концерт Каміля Сен-Санса. Усі ці твори потребують від виконавця не лише досконалої технічної вправності, а й розуміння форми, точності відтворення стилю. Уведення їх у сольний репертуар контрабасистів є важливим кроком у процесі розвитку цього мистецтва, розширенні можливостей інструменту.

Богуслав Вячеславович, працюючи над створенням нового контрабасового репертуару, залучав до цієї справи й українських композиторів. На його прохання музику для контрабаса писали Геннадій Ляшенко (Концертна п'єса для контрабаса з симфонічним оркестром «Легенда»), Юрій Іщенко (Соната для контрабаса і фортепіано), Яків Лапинський (Концерт для контрабаса і камерного оркестру), Вадим Гомоляка (Скерцо для контрабаса і фортепіано). А перший в Україні Концерт для контрабаса і симфонічного оркестру створив і виконав випускник Богуслава Вячеславовича Євген Мілка (закінчив також клас композиції у Андрія Штогаренка).

Богуслав Сойка не раз сам виступав у камерних ансамблях, у складі солістів оркестру оперного театру та викладачів консерваторії, з якими виконував Квінтет і Октет Франца Шуберта, септети Людвіга ван Бетховена та Гліба Таранова, секстети Петра Чайковського і Михайла Глінки. З оркестром консерваторії він грав Концертну симфонію для контрабаса й альту Карла Діттерсдорфа (партію альту виконував Борис Палшков, диригував Володимир Беляков).

На прикладі власної фахової діяльності маестро довів різнобічність і великі можливості контрабаса як оркестрового, ансамблевого і солюючого інструмента. Робота Богуслава Сойки набула міжнародного визнання. Доказом цього є хоча б той факт, що у навчальній літературі московських авторів, відомих контрабасистів Бориса Доброхотова, Лева Ракова (див.: Доброхотов Б. Контрабас. История и методика : учеб, пособие. – М., 1974; Раков Л. Отечественное контрабасовое искусство XX века. – М., 1993. – **Ред.**) подано відомості про життя і творчість засновника сучасної контрабасової школи України. Аналізується його плідна діяльність і в розвідках українських музикознавців (див.: Сумарокова В.В. Сойка – засновник сучасної контрабасової школи України // Науковий вісник НМАУ ім. П.І. Чайковського: Музичне виконавство. – Вип. 2. – К., 1999. – С. 144-156; Сумарокова В. Київська школа контрабаса // Академія музичної еліти України: історія та сучасність. – К., 2004. – С. 399-405. – **Ред.**). Про високий авторитет майстра свідчать і запрошення його до роботи у журі Всесоюзних конкурсів контрабасистів, що відбулися у Львові, Петрозаводську, Хмельницькому і 1980, 1984 і 1988 рр. Протягом 1999-2000 рр. Богуслав Вячеславович виконував обов'язки завідувача кафедри струнно-смичкових інструментів Київської консерваторії (тоді вже Національної музичної академії України).

За роки педагогічної діяльності Богуслава Сойки його клас закінчило понад сто музикантів, які нині працюють у найкращих оркестрах України, Росії, Іспанії, Чехії, Польщі, США, Канади, Австралії, Нової Зеландії, Ізраїлю та інших країн світу, викладають у консерваторіях, музичних училищах і школах. Серед них є іноземні студенти Родрігес Едгар Аларкон (Колумбія), М. Кюрі (Канада), асистент-стажист Д. Героу (Франція). У 1988 р. у Всесо-

юзному конкурсі контрабасистів у Хмельницькому взяли участь учні Богуслава Вячеславовича: Владислав Рябоконт – лауреат другої премії, дипломант Всесоюзного конкурсу у Петрозаводську (1984 р.); Ігор Квач – дипломант Всесоюзного конкурсу в Петрозаводську (1984 р.); Вадим Волинець, Сергій Білоусов, Сергій Решетилів.

Традиції контрабасової школи Богуслава Сойки продовжують Сергій Білоусов (викладач Національної музичної академії України імені Петра Чайковського з 1993 року), Ігор Квач (викладач НМАУ у 1990-1993 рр.), Віктор Майборода (викладач Київської спеціальної середньої музичної школи імені Миколи Лисенка з 1961 р.), Михайло Пахолко (заслужений працівник культури України, директор і викладач класу контрабаса Луцького музучилища, з 1976 р. – директор Луцької експериментальної дитячої музичної школи № 2), Борис Приймук (викладач КССМШ імені Миколи Лисенка); Віктор Філіппочкін (викладач класу контрабаса Київського інституту музики імені Рейнгольда Глієра з 1987 р.), Ванда Царук (викладач класу контрабаса у Київській консерваторії у 1970-1979 рр.), Вікторія Зайончковська-Савелюк (перша жінка, яка закінчила консерваторію по класу контрабаса у 1955 році і понад 30 років викладала у дитячій музичній школі імені Левка Ревуцького та КССМШ імені Миколи Лисенка), Олександр Сойка (син Богуслава Вячеславовича, викладач класу контрабаса Київського інституту музики імені Рейнгольда Глієра) та інші.

З-поміж музикантів, учнів Богуслава Вячеславовича назвемо відомих контрабасистів: Анатолія Апалькова – колишнього заступника концертмейстера групи контрабасів оркестру Київського театру опери та балету імені Тараса Шевченка; Анатолія Богданова – концертмейстера групи контрабасів Київського муніципального театру опери та балету для дітей та юнацтва; Володимира Василенка – артиста концертного ансамблю; Василя Волошина – артиста Державного (тепер Національного) симфонічного оркестру України (з 1977 р.), симфонічного оркестру Київського театру опери та балету (з 1983 р.), першого виконавця Концерту для контрабаса з оркестром Костянтина Іванова в Україні; Семена Горбу – соліста, заступника концертмейстера групи контрабасів Державного симфонічного оркестру України; Миколу Закрениць-

кого – концертмейстера групи контрабасів Заслуженого академічного симфонічного оркестру Національної радіокомпанії України; Олександра Мельника – концертмейстера групи контрабасів оркестру Київської опери, який виконав як соліст у концертах Андантіно і Рондо Доменіко Драгонетті, Концертну симфонію для контрабаса й альту Карла Діттерсдорфа.

Концерт для контрабаса з оркестром Якова Лапинського; Сергія Решетилова – заступника концертмейстера групи контрабасів симфонічного оркестру Дніпропетровської філармонії; Владислава Рябокonia – заступника концертмейстера групи контрабасів Державного симфонічного оркестру України, артиста симфонічного оркестру Санкт-Петербурзької філармонії, згодом – провідного виконавця філармонійного оркестру Мюнхена; Юрія Черницова – концертмейстера групи контрабасів симфонічного оркестру Луганської філармонії та інших. Усе своє життя Богуслав Сойка перебуває у творчому пошуку. Він серйозно і прискіпливо працює над розширенням сольних можливостей контрабаса. Як музикант із величезним оркестровим виконавським досвідом (після Київської опери у 1992-1995 роках він був концертмейстером групи контрабасів Державного естрадно-симфонічного оркестру України, з 1995 року – симфонічного оркестру Національної філармонії), Богуслав Вячеславович удосконалює методику викладання гри на інструменті. Показово, що в оркестрах у його групі завжди грали не тільки випускники, а й студенти, яким він на практиці допомагав оволодіти секретами майстерності.

Цінним посібником для оркестрантів-початківців є праця Богуслава Сойки «Оркестрові складності для контрабасистів» (рукопис), що використовується у навчальному процесі, у тому числі й у спеціалізованих комплексних курсах із методики навчання гри на струнно-смичкових інструментах. Контрабас – престижний інструмент в оркестровому виконавстві, а сучасна українська школа контрабаса – одна з найпрогресивніших і високопрофесійних фахових шкіл Європи. Ці чинники дозволяють назвати Богуслава Вячеславовича Сойку фундатором не лише української класичної, але й сучасної національної контрабасової школи.

Сумарокова В. Фундатор контрабасової школи України / В.Сумарокова // Музика. – 2014. – № 4. – С. 34-37.

Учні Богуслава Сойки

БАБАШИН Тимур Валерійович, нар. 6 травня 1984 р. у м. Київ. Закінчив Київське музичне училище ім. Р.М. Глієра (кл. контрабаса О.Б. Сойки), навчався у Національній музичній академії України ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки, О.Й. Мельника). Грає в Національному симфонічному оркестрі України.

БІЛОУСОВ Сергій В'ячеславович, нар. 6 січня 1964 р. у м. Київ. У 1983 р. закінчив Київську спеціальну музичну школу ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса В.С. Майбороди), 1990 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). У складі камерного оркестру консерваторії зайняв перше місце в конкурсі камерних оркестрів України (1983 р.). Учасник Всесоюзного конкурсу контрабасистів у м. Хмельницький (1988). Працював в оркестрі Оперної студії консерваторії, оркестрі Національного радіо і телебачення, Державному Національному академічному оркестрі філармонії під орудою таких диригентів: В. Кожухаря, І. Гамкала, А. Власенка, В. Сіренка, Р. Кофмана, Й. Франца. З 1990 р. – артист симфонічного оркестру Київського театру опери та балету ім. Т.Г. Шевченка. З 1994 р. – викладач, з 2005 р. – старший викладач класу контрабаса в Національній музичній академії України ім. П.І. Чайковського.

БОГДАНОВ Анатолій Євгенович, нар. 28 листопада 1954 р. у м. Макіївка Донецької обл. У 1974 р. закінчив Дзержинське музичне училище, у 1979 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Концертмейстер групи контрабасів Київського дитячого музичного театру.

БУТКО Тарас Федорович, нар. 20 листопада 1960 р. у м. Гадяч Полтавської обл. У 1980 р. закінчив Полтавське музичне училище (клас контрабаса П.П. Півня, віолончеліста; А.Ф. Морозової), у 1986 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (клас контрабаса Б.В. Сойки, В.М. Белякова). З 1984 р. – артист Національного симфонічного оркестру України, викладач класу контрабаса в Київській ДШМ № 27, старший викладач Київського універ-

ситету культури та мистецтв, ведучий авторської програми «Сторінки класичної музики» на радіо «Континент», «Київ», «Рокс».

Учні: Дмитро Федоренко, Дмитро Різоль, Максим Акимов, Дмитро Чулаков.

ВАСИЛЕНКО Володимир Васильович. У 1976 р. закінчив Київську консерваторію імені П.І. Чайковського (клас контрабаса Б.В. Сойки). Артист концертного ансамблю Укрконцерту.

ВЕРИКІВСЬКИЙ Дмитро Едуардович, нар. у 1957 р. в м. Київ. У 1976 р. закінчив Київське музичне училище ім. Р.М. Глієра (кл. контрабаса В.М. Белякова), у 1981 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Нині живе і працює за кордоном, онук українського композитора, викладача, диригента М.І. Вериківського.

ВОЛЖЕНІН Михайло Євгенович, нар. 4 березня 1987 р. у м. Київ. Закінчив Київську ДМШ №3 (кл. контрабаса А.О. Апалькова), Київське музичне училище імені Р.М. Глієра (клас контрабаса О.Б. Сойки), навчається в Національній музичній академії України ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса С.В. Білоусова).

ВОЛОШИН Володимир Юхимович, нар. 23 жовтня 1952 р. у м. Козятин Вінницької обл. У 1968 р. закінчив Козятинську ДМШ, у 1973 р. – Вінницьке музичне училище, у 1978 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Від 1977 р. – артист Державного симфонічного оркестру України. З 1983 р. – артист симфонічного оркестру Київського театру опери та балету ім. Т.Г. Шевченка. Перший виконавець концерту для контрабаса з оркестром К. Іванова в Україні.

ГАЙДАЙ Ігор Іванович, нар. 26 квітня 1951 р. у м. Великий Токмач Запорізької обл. У 1970 р. закінчив Запорізьке музичне училище (кл. контрабаса В.С. Кривенка), у 1975 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Працював концертмейстером групи контрабасів Малого симфонічного оркестру в Москві. З 1991 р. – артист симфонічного оркестру

Московської філармонії. Нині концертмейстер групи контрабасів Національної опери в Аргентині.

ГАЛІШНИЧЕНКО Олег Глібович, нар. 7 квітня 1943 р. у м. Київ. Закінчив Київську спеціальну музичну школу ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса В.С. Зайончковської-Савелюк), у 1969 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Артист оркестру народних інструментів Укртелерадіокомпанії.

ГОЛОВАЧ Дмитро Володимирович, нар. 7 січня 1963 р. у м. Київ. У 1989 р. закінчив Київське музичне училище ім. Р.М. Глієра (кл. контрабаса В.М. Белякова, В.С. Філіппочкіна), Київську консерваторію (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Артист Київського дитячого музичного театру, нині – артист Національного симфонічного оркестру України.

ГОРБА Семен Олександрович, нар. 15 жовтня 1950 р. у м. Тульчин Вінницької обл. У 1965 р. закінчив Тульчинську ДМШ по скрипці, у 1969 р. – Вінницьке музичне училище (кл. контрабаса Р.І. Семка, віолончеліста), у 1974 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). З 1973 р. – соліст-заступник концертмейстера групи контрабасів Державного симфонічного оркестру України.

ГРИЦЕНКО В'ячеслав Анатолійович, нар. 1963 р. м. Київ. У 1972 р. закінчив Київську спеціальну музичну школу ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса В.С. Майбороди), у 1988 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Артист оркестру Київського театру ім. І. Франка.

ГУРСЬКИЙ Олег Станіславович, нар. 26 січня 1974 р. у м. Дунаївці Хмельницької обл. У 1987 р. закінчив Дунаєвецьку ДМШ по акордеону, у 1992 р. – Хмельницьке музичне училище (кл. контрабаса Г.І. Кротенка). Лауреат Міжнародного фестивалю молодих виконавців, присвяченого 150-річчю від дня народження М.В. Лисенка (1992), закінчив Київську консерваторію ім. П.І. Чайковсь-

кого (контрабас, проф. Б.В. Сойка). Концертмейстер групи контрабасів та соліст-інструменталіст симфонічного оркестру м. Спліт (Хорватія).

ДАНИЛЬЧЕНКО Анатолій Опанасович, нар. 24 березня 1957 р. у Києві. У 1973 р. закінчив Київську ДМШ № 7 (клас контрабаса Л.В. Майбороди). Працював у Київській ДМШ № 1. Закінчив Київську спеціальну музичну школу ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса В.С. Зайончковської-Савелюк), у 1982 р. – Київську державну консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Працював артистом оркестру народних інструментів України.

ДУЩЕНКО Костянтин Олександрович. Навчався в Сімферопольському музичному училищі, у 1964 р. закінчив Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Артист симфонічного оркестру Ялтинської філармонії.

ДЯЧЕНКО Віталій Всеволодович, нар. 10 липня 1966 р. у м. Черкаси. У 1981 р. закінчив Черкаську ДМШ № 1 по баяну, у 1985 р. – Черкаське музучилище (кл. контрабаса М.Я. Сергійця). У 1985 р. вступив до Київської консерваторії (кл. контрабаса Б.В. Сойки), а в 1991 р. закінчив Київський інститут культури. Артист-інструменталіст Черкаського державного заслуженого українського народного хору.

ЗАКРЕНИЦЬКИЙ Микола Олександрович, нар. 1 жовтня 1926 р. у с. Сидорівка Корсунь-Шевченківського р-ну Київської обл. У 1952 р. закінчив Київське музичне училище ім. Р.М. Глієра (кл. контрабаса В.М. Шебаліна), 1956 р. – Київську консерваторію (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Концертмейстер групи контрабасів заслуженого симфонічного оркестру Укртелерадіокомпанії.

ЗІБРОВ Павло Миколайович, нар. 21 червня 1957 р. у с. Червоне Немирівського р-ну Вінницької обл. У 1976 р. закінчив Київську спеціальну музичну школу ім. М.В. Лисенка (клас контрабаса В.С. Зайончковської-Савелюк), 1981 р. – Київську державну консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки), у

1982 р. – кл. вокалу проф. В.М. Куріна. Працював артистом естрадно-симфонічного оркестру України, солістом-вокалістом цього колективу, композитор. Народний артист України.

ЗЮЗЬКІН Дмитро Олександрович, нар. 19 вересня 1975 р. у м. Владивосток Приморського краю (РФ). У 1995 р. закінчив Чернігівське музичне училище ім. Л.М. Ревуцького (кл. контрабаса професора С.С. Тишкевич, віолончеліста), у 2000 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса проф. Б.В. Сойки). Перший аспірант контрабаса за всю історію аспірантури. Учасник республіканського конкурс «Нові імена» (1994 р., I премія), в училищі виступив з концертом К. Діттерсдорфа Мі-мажор у супроводі симфонічного оркестру музучилща. За період навчання в консерваторії та аспірантурі виступав як соліст з багатьма симфонічними оркестрами, виконував концерт С. Кусевицького з оркестром Чернігівської обласної філармонії. В залі Національної музичної академії виконував концерт Ж.К. Ванхала і Концертну симфонію К. Діттерсдорфа для альта і контрабаса (соліст артист М. Бакєєв). У 2000 р. брав участь у Міжнародному фестивалі «Мюзик Форест», де виконував прем'єру концерту В. Ільїна для контрабаса з оркестром у супроводі симфонічного оркестру Національної філармонії України. Брав участь у фондовому запису Концертного дуету для скрипки і контрабаса Д. Боттезіні (скрипка соло Е. Пушкарська) з оркестром Національної радіокомпанії України. Виступав з камерно-сонатними концертами, де звучали сонати Г. Еккельса, Г. Генделя, Й.-С. Баха, А. Мішека, П. Хіндемїта, а також соната Ф. Шуберта для арпеджіоне (у власному перекладі). З 2003 р. – концертмейстер групи контрабасів Kongook Symphony Orchestra у м. Сеул.

ІВАНОВ Андрій Всеволодович. У 1989 р. закінчив Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Працював артистом Державного симфонічного оркестру України. Нині живе і працює за кордоном.

ІВАЩЕНКО Максим Ігорович. Закінчив Київське музичне училище ім. Р.М. Глієра (кл. контрабаса В.М. Белякова), у 1992 р. –

Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (клас контрабаса Б.В. Сойки). Нині живе і працює за кордоном.

КАВЕШНІКОВ Володимир Анатолійович, нар. 10 грудня 1962 р. у Києві. Закінчив Київське музичне училище ім. Р.М. Глієра (кл. контрабаса В.М. Белякова), у 1990 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Артист Національного симфонічного оркестру України.

КИРИЛЛІН Микола Петрович. Закінчив Київську спеціальну музичну школу ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса В.С. Зайончковської-Савелюк), у 1976 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Артист естрадної групи Москонцерту.

КЛИМЕНКО Олег Анатолійович, нар. 30 грудня 1982 р. у м. Київ. Закінчив Національну музичну академію України ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б. В. Сойка). Артист ансамблю, автор концерту для контрабаса і фортепіано, брав участь у багатьох концертах по містах України.

КУЗЬМІНСЬКИЙ Віктор Феліксович, нар. 11 квітня 1959 р. у м. Житомир. У 1974 р. закінчив Житомирське музичне училище ім. В.С. Косенка, у 1984 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Волгоградської філармонії.

КВАЧ Ігор Віталійович, нар. 16 липня 1961 р. у с. Тегультет Тенгутенського р-ну Томської обл. (РФ). Закінчив Прилуцьку ДМШ, Чернігівське музичне училище (кл. контрабаса С.С. Тишкевич, віолончеліста), у 1985 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Учасник трьох всесоюзних конкурсів контрабасистів (1980, 1984, 1988) і фестивалю української музики, де виконував концерт для контрабаса Г. Ляшенка з оркестром Київської державної консерваторії у Дніпропетровську і Києві. У 1987-1993 рр. – артист симфонічного оркестру Київського театру опери та балету ім. Т.Г. Шевченка, викладач консерваторії.

ЛАНСЬКИЙ Олександр Віталійович, нар. 21 травня 1981 р. у м. Черкаси. У 2001 р. закінчив Черкаське музичилище ім. М. Гулака-Артемівського (кл. контрабаса М.Я. Сергійця), у 2006 р. – Національну музичну академію України ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Артист Державного симфонічного оркестру.

ЛАЩУК Євген Олександрович (1 вересня 1931 р., ст. Павлиха Тальменського р-ну Західно-Сибірського краю – 11 лютого 1990 р., м. Київ). Навчався в Луганському музичилищі (кл. контрабаса Ю. Горлова). У 1955 р. закінчив Київську консерваторію (кл. контрабаса Б.В. Сойки). З 1952 р. – артист оркестру Київського цирку, з 1954 р. – Київського театру опери та балету ім. Т.Г. Шевченка.

МАЙБОРОДА Віктор Семенович, нар. 16 квітня 1939 р. у с. Дяtkове Деканського р-ну Полтавської обл. У 1959 р. закінчив Полтавське музичне училище (кл. контрабаса В.К. Ханька), у 1963 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Понад 20 років працював артистом Державного симфонічного оркестру України. З 1982 р. – артист оркестру ансамблю танцю України ім. П. Вірського. Працював викладачем по контрабасу в Київській ДМШ № 1, згодом – у Київській спеціальній середній музичній школі ім. М.В. Лисенка та Київській державній консерваторії ім. П.І. Чайковського. Серед його учнів: В.В. Рябоконт – лауреат конкурсу контрабасистів, С. В. Білоусов, А.В. Іванов, О.Б. Ростопора, Я.В. Майборода, Д.М. Третяк. Співпрацював при укладанні хрестоматії для контрабасу, де серед іншого вміщені його переклади.

МАЙБОРОДА Ярослав Вікторович, нар. 2 жовтня 1967 р. у м. Київ. У 1982 р. закінчив Київську ДМШ № 7 (клас контрабаса Л.В. Майбороди-Ребенко, своєї мами), у 1986 р. – Київську спеціальну музичну школу ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса В.С. Майбороди, свого батька), у 1991 р. – Київську консерваторію імені П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Працював в оркестрі народних інструментів України, з 1998 р. – артист оркестру

ру Національного ансамблю танцю України ім. П. Вірського. У 1997 р. закінчив Київський Національний лінгвістичний університет. Володіє англійською та німецькою мовами.

МЕЛЬНИК Олександр Йосипович, нар. 11 серпня 1946 р. у с. Завадівка Корсунь-Шевченківського р-ну Київської обл. У 1964 р. закінчив Київську спеціальну музичну школу ім. М. В. Лисенка (кл. контрабаса В.С. Зайончковської- Савелюк), у 1969 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Національної опери України ім. Т.Г. Шевченка. Виступав з сольними концертами, де виконував Концертну симфонію для контрабаса і альту К. Діттерсдорфа, Андантіно та Рондо Д. Драгонетті, Концерт для контрабаса з оркестром Я. Лапинського. Викладач Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського.

МИРОНОВ Віктор Йосипович, нар. 21 грудня 1950 р. у м. Красnodон Луганської обл. У 1975 р. закінчив Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Працював в оркестрі Київського лялькового театру, з 2000 р. – у Київському театрі опери та балету ім. Т.Г. Шевченка.

МІЛКА Євген Григорович, нар. 4 квітня 1950 р. у с. Старобешево Донецької обл. Закінчив Донецьке музичне училище (кл. контрабаса П.П. Романчука), у 1973 р. – Київську консерваторію (кл. контрабаса Б.В. Сойки, кл. композиції А.Я. Штогаренка). З 1974 р. – артист симфонічного оркестру Донецького театру опери та балету, з 1975 р. – викладач музично-теоретичних дисциплін Донецького музичного училища. Член Національної спілки композиторів України. Написав твори для хору, симфонічного оркестру, флейти, органу, віолончелі, гітари, для контрабаса і фортепіано – сонату і романс. У співавторстві з Н.К. Шевченком написав початковий посібник «Гармонічне сольфеджіо», який у 1978 р. надрукований у видавництві «Музична Україна».

МІРЯЙКІН Євген Михайлович, нар. 18 квітня 1982 р. у м. Саранськ (РФ). Закінчив ДМШ у смт Партеніт (клас контрабаса

В.В. Шинкаренка), у 2002 р. – Київське музучилище ім. Р.М. Глієра (кл. контрабаса О.Б. Сойки), у 2007 р. – Національну музичну академію України ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки).

МУХА Іван Володимирович, нар. 27 травня 1983 р. у м. Тернопіль. У 1998 р. закінчив Тернопільську ДМШ № 2 (кл. скрипки Л.Г. Пасічник), у 2002 р. – Тернопільське музичне училище (кл. контрабаса В.А. Феленчака). Того ж року вступив до Львівської музичної академії ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.М. Лучанка), оркестровий клас в студентському камерному оркестрі М.М. Скорика під орудою професора Артура Микитки. У 2004 р. перевівся на II курс Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса В.Б. Сойки, О.Й. Мельника), артист симфонічного оркестру Київського академічного муніципального театру опери та балету для дітей та юнацтва.

НЕЩАДИМ Олександр Володимирович, нар. 31 березня 1976 р. у м. Городище Черкаської обл. У 1991 р. закінчив Городищенську ДМШ по баяну, у 1995 р. – Черкаське музучилище ім. М.С. Гулака-Артемівського (кл. контрабаса М.Я. Сергійця), у 2000 р. – Київський Національний університет культури і мистецтв (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Нині – помічник-концертмейстер першого пульта Національного заслуженого академічного симфонічного оркестру України.

НОВИЦЬКИЙ Анатолій Дмитрович, нар. 1960 р. у м. Хмельницький. У 1984 р. закінчив Хмельницьке музичне училище (кл. контрабаса Г.І. Кротенка), у 1991 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки та диригентський факультет). Працює контрабасистом та диригентом у м. Белград (Югославія).

ОЗЕРАН Валерій Володимирович, нар. 4 грудня 1960 р. у м. Черкаси. У 1980 р. закінчив Черкаське музичне училище ім. М.С. Гулака-Артемівського (кл. контрабаса М.Я. Сергійця), у 1985 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса

проф. Б.В. Сойки). Працював в Укрконцерті, нині – концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру в м. Мельбурн (штат Вікторія, Австралія), також займається творчою діяльністю.

ОТЧИК Андрій В'ячеславович, нар. 21 листопада 1986 р. у м. Сімферополь (Крим). Закінчив школу педагогічної практики при Сімферопольському музучилищі, Сімферопольське музучилище (кл. контрабаса В.В. Шинкаренка), Національну музичну академію України ім. П.І. Чайковського (клас контрабаса Б.В. Сойки, С.В. Білоусова). У звітному концерті музучилища виконував концерт К. Діттерсдорфа, відбувся сольний виступ у Сімферополі, де виконав концерт С. Кусевицького, сонату Ю. Левітіна, хоральну прелюдію Й.-С. Баха (редакція та переклад В.В. Шинкаренка).

ПАВЛИКОВСЬКА Лариса Володимирівна, нар. 5 березня 1958 р. в Тульській обл. (РФ). Закінчила Московське обласне училище № 2 (м. Пушкіно), у 1988 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Працює в Москві.

ПАПУЧ Руслан Віталійович, нар. 25 липня 1964 р. у м. Долина Івано-Франківської обл. У 1979 р. закінчив Ново-Азовську (Донецька обл.) музичну школу (кл. скрипки викладача Л. Маршалова). У 1983 р. – Маріупольське музичне училище (кл. контрабаса Л.З. Лапти), у 1989 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). У 80-х роках, навчаючись в училищі, грає в Маріупольському джаз-диксиленді. Навчаючись в консерваторії, працює в «Київконцерті» бас-гітаристом в ансамблі «Славутич» та фольк-театрі «Побратими». Будучи студентом першого курсу, в 1984 р. пройшов стажування в Заслуженому академічному оркестрі радіо та телебачення під орудою Вадима Гнедаша. Згодом, зігравши конкурсну програму, працює в групі контрабасів цього оркестру. Гастролював у складі оркестру за кордоном у Франції, Іспанії, Німеччині, Нідерландах, Італії, Південній Кореї. За більш як 20-річний стаж роботи в оркестрі, працював з видатними диригентами В.Ф. Сіренко, В.К. Білов, В.А. Шейко. Працює з Національним симфонічним оркестром України (диригент Володимир Сіренко) і Християнським симфонічним оркестром

(диригент Роджер Макмерін). Від 1986 р. займається реставрацією струнно-смичкових інструментів.

ПИРОГОВ Віталій Федорович, нар. 23 вересня 1946 р. у Києві. У 1965 р. закінчив Київське музичне училище ім. Р.М. Глієра (кл. контрабаса В.М. Белякова), 1970 р. – Київську державну консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Артист заслуженого симфонічного оркестру Укртелерадіокомпанії.

ПОЛІЩУК Анатолій Мефодійович, нар. у 1941 р. у Києві. У 1970 р. закінчив Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (клас контрабаса Б.В. Сойки). Працював артистом заслуженого симфонічного оркестру Укртелерадіокомпанії. Майстер смичкових інструментів (контрабасів).

ПОНОМАРЬОВА Лариса Михайлівна, нар. 1937 р. у м. Київ. У 1957 р. закінчила Київську спеціальну музичну школу ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса П.А. Галіуса), у 1963 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Працювала артисткою оркестру Київського театру оперети, камерного оркестру Київської філармонії та за кордоном.

ПОПЕЛЬ Олег Семенович, нар. 9 вересня 1939 р. у м. Київ. У 1954 р. закінчив Київську ДМШ № 5, у 1960 р. – Київське музичне училище ім. Р.М. Глієра (кл. контрабаса В.М. Белякова), у 1969 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (клас контрабаса Б. Сойки). Працював викладачем по класу контрабаса і бас-гітари в Київській ВМШ №1. Артист Державного симфонічного оркестру України, викладач по класу бас-гітари в ДМШ № 35 м. Києва. Його учні: Шаповаленко, Волошин, Попов, Олексюк, Мельник, Марков – професійні бас-гітаристи, останній – викладач Київського музичного училища.

ПРИЙМУК Борис Лаврентійович, нар. 30 вересня 1946 р. у м. Іман Приморського краю (РФ). У 1964 р. закінчив Київську спеціальну музичну школу ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса В.С. Зайончковської-Савелюк), у 1970 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чай-

ковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Працював викладачем по класу контрабаса в Київській спеціальній музичній школі, концертмейстером 2-го пульта групи контрабасів симфонічного оркестру Національної опери України ім. Т.Г. Шевченка.

ПЯСКОВСЬКИЙ Руслан Ігорович, нар. 16 травня 1972 р. у м. Рівне. У 1991 р. закінчив Київську спеціальну музичну школу імені М.В. Лисенка (кл. контрабаса В.С. Майбороди), Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки).

РЕШЕТИЛОВ Сергій Олександрович, нар. 27 жовтня 1954 р. у м. Дніпро. Закінчив Дніпровське музичне училище ім. М.І. Глінки (кл. контрабаса І.С. Баженова), у 1980 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Учасник трьох всесоюзних конкурсів контрабасистів. Заступник концертмейстера групи контрабасів симфонічного оркестру Дніпровської філармонії.

РУ Ігор Васильович, нар. 9 грудня 1966 р. у м. Чернівці. Закінчив Чернівецьке музичне училище (кл. контрабаса К.А. Смаля), Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (клас контрабаса Б.В. Сойки). Артист заслуженого симфонічного оркестру Укртеледіокомпанії.

РЯБОКОНЬ Владислав Володимирович, нар. у 1960 р. у м. Київ. Закінчив Київську спеціальну музичну школу ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса В.С. Майбороди), у 1984 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Лауреат Всесоюзного конкурсу контрабасистів у Хмельницькому (1988, II премія). Працював артистом Державного симфонічного оркестру України. Нині – заступник концертмейстера групи контрабасів симфонічного оркестру Санкт-Петербурзької філармонії.

САВЧЕНКО Юрій Миколайович, нар. 30 вересня 1966 р. у м. Чернігів. У 1991 р. закінчив Чернігівське музичне училище (кл. контрабаса С.С. Тишкевич, віолончеліста), Київську державну консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки).

СИНЧУК Володимир Анатолійович, нар. 7 листопада 1963 р. у м. Бердичів Житомирської обл. У 1985 р. закінчив Житомирське музичне училище (кл. контрабаса В.М. Васильєва, віолончеліста), у 1985 р. вступив до Київської державної консерваторії (кл. контрабаса Б.В. Сойки), у 1990 р. закінчив Харківський інститут мистецтв (кл. контрабаса А.Г. Грабовського). Артист Державного естрадно-симфонічного оркестру України.

СИТОР Володимир Анатолійович, нар. 22.10.1965 р. у с. Докучаєво Устинівського р-ну Кіровоградської обл. У 1985 р. закінчив Кіровоградське музичне училище (кл. контрабаса Є.Б. Белєнка), у 1992 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Заступник концертмейстера групи контрабасів оркестру Київського театру оперети.

СТАСЮК Василь Луарсабович, нар. в 1952 р. у м. Київ. У 1972 р. закінчив Київську спеціальну музичну школу ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса В.С. Зайончковської-Савелюк), у 1977 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки).

СОЙКА Олег Богуславович, нар. 27 січня 1945 р. у м. Ново-Троїцьк Оренбурзької обл. (РФ). Закінчив Київську спеціальну музичну школу ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса В.С. Зайончковської-Савелюк), у 1970 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки, свого батька). Викладач по класу контрабаса Київського музучилища, артист симфонічного оркестру Київського театру опери та балету ім. Т.Г. Шевченка.

СТРОКАЧ Ігор Миколайович, нар. 16 листопада 1946 р. у м. Київ. У 1965 р. закінчив Київську спеціальну музичну школу ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса В.С. Зайончковської-Савелюк), у 1970 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (клас контрабаса Б.В. Сойки). Музикант оркестру Міністерства внутрішніх справ України.

СТУКАЛЕНКО Андрій Вікторович, нар. 5 травня 1974 р. у м. Черкаси. У 1994 р. закінчив Черкаське музучилище ім. С.С. Гу-

лака-Артемівського (кл. контрабаса М.Я. Сергійця), у 1999 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (клас контрабаса Б.В. Сойки). Працював артистом симфонічного оркестру Національної опери України (Київ). Нині живе і працює в Німеччині.

ТРЕТЯК Дмитро Миколайович, нар. 27 серпня 1974 р. у м. Київ. Закінчив Київську ДМШ № 7 (кл. контрабаса Л.В. Майбороди), у 1993 р. – Київську середню спеціальну музичну школу ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса В.С. Майбороди), у 2003 р. – Національну музичну академію України ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса І.В. Квача, С.В. Білоусова, Б.В. Сойки). З 1988 р. – артист Державного камерного ансамблю «Київські солісти».

ФІЛІПОВИЧ Сергій Олександрович, нар. 5 березня 1978 р. у м. Київ. Закінчив Київську ДМШ № 3 (кл. контрабаса А.О. Апалькова), Київське музичне училище ім. Р.М. Глієра (кл. контрабаса О.Б. Сойки), Національну музичну академію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). З 2001 р. – соліст Національного ансамблю солістів «Київська Камерата», з 2006 р. – артист симфонічного оркестру Національної опери України ім. Т.Г. Шевченка.

ФІЛІППОЧКІН Віктор Семенович, нар. у м. Брянськ (РФ). У 1960 р. закінчив Київське музичне училище ім. Р.М. Глієра (клас контрабаса В.М. Белякова), у 1964 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). З 1962 р. – артист відповідальний 2-го пульта групи контрабасів Державного симфонічного оркестру України, згодом – викладач по класу контрабаса у Київському музичному училищі. У 1968 р. він зіграв концерт К. Діттерсдорфа для контрабаса з Держоркестром України.

ЧЕРНИЦОВ Юрій Іванович, нар. 12 листопада 1937 р. у м. Стаханов Луганської обл. У 1961 р. закінчив Луганське музичне училище (кл. контрабаса Г.Г. Фененка), у 1969 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Педагог Луганського коледжу культури та мистецтв і Луганського інституту мистецтв, концертмейстер групи контрабасів Луганського симфонічного оркестру.

ХУДОБІН Микола Васильович, нар. 5 лютого 1930 р. у с. Кривець Мінтуровського р-ну Курської обл. (РФ). У 1956 р. закінчив Курське музичне училище, у 1961 р. – Київську консерваторію (кл. контрабаса Б.В. Сойки). У 1974-1977 рр. – заступник концертмейстера групи контрабасів симфонічного оркестру Запорізької філармонії, згодом – викладач по класу контрабаса у Львовському музичному училищі Курської обл. (РФ).

ЧОРНИЙ Ігор Олександрович, нар. 1 листопада 1980 р. у м. Кіровоград (нині – м. Кропивницький). Закінчив Кіровоградське музичне училище, Національну музичну академію України ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки).

ШЕВЦОВ Юрій Миколайович, нар. 23 березня 1980 р. у м. Первомайськ Луганської обл. Закінчив Луганський коледж культури і мистецтв (кл. контрабаса Ю.І. Черніцова), Національну музичну академію України ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Артист академічного, заслуженого симфонічного оркестру Національного радіо та телебачення України.

ШЕЛЕСТ Олександр Михайлович, нар. 11 червня 1955 р. у м. Кобрин Брестської обл. (Білорусь). У 1979 р. закінчив Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Працював артистом заслуженого симфонічного оркестру Укртеледіокомпанії. Концертмейстер групи контрабасів оркестру Київського театру оперети.

ШПІР Юрій Миколайович. Закінчив Дрогобицьке музичне училище (кл. контрабаса Ф.Ф. Феньвеші, віолончеліста), навчався у Львівській консерваторії, у 1981 р. закінчив Київську консерваторію (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Працював у симфонічних оркестрах оперних театрів Львова, Києва. Нині живе і працює в Канаді.

ХАРКІВСЬКА КОНТРАБАСОВА ШКОЛА

БЕХ Вацлав (В'ячеслав) Францевич, нар. 23 жовтня 1872 р. в Ланкені (Чехія). У 1897 р. закінчив Празьку консерваторію по кла-

су контрабаса у Венделіка Сладека. У 1902 р. – соліст Чеської філармонії. Часто виступав як соліст-контрабасист разом із відомим скрипалем Яном Кубеликом. Цього ж року він зайняв місце першого контрабаса Варшавської філармонії. У 1908 р. витримав конкурс і зайняв місце контрабасиста Маріїнського театру в Петербурзі, згодом став викладати в Петербурзькій консерваторії (з 1913 р. – професор). Видав свою методичну роботу «Технічні вправи гармонічної мінорної гами і мінорні арпеджіо для контрабаса» (Лейпциг – С.-Петербург). На початку Першої світової війни ім'я Беха зникає зі списку педагогів консерваторії, більше того, він виїхав на Батьківщину. Працюючи в Петербурзькій консерваторії, Бех виховав плеяду контрабасистів. Серед них Михайло Кравченко, який навчався в Харківському музучилищі (згодом – консерваторії) у чеха Франтішка Кучера, а закінчив Петербурзьку консерваторію (1914) у Вацлава (В'ячеслава Францевича) Беха.

Учні Вацлава Беха

КРАВЧЕНКО Михайло Васильович (13 грудня 1882 р., м. Харків – 19 жовтня 1966 р., м. Ленінград). Нар. в сім'ї робітника. Навчався в Харківському музичному училищі (згодом – консерваторії) у чеха Франтішека Кугера. У 1905 р. закінчив музичне училище і переїхав до Петербурга, де в 1906-1914 рр. навчався в консерваторії у професора Вацлава (В'ячеслава Францевича) Беха. Грати Кравченко почав ще в роки навчання в Харківському училищі. У Петербурзі він працював у приватній опері – Дракулі – й інших оркестрах, у 1914 р. вступив до Незвичайного оркестру графа Шереметьєва. У 1916 р. відкрилась вакансія соліста-концертмейстера групи контрабасів у придворному оркестрі. Кравченко блискуче витримав конкурс і зайняв це місце. Після революції цей оркестр став оркестром Ленінградської філармонії, де Кравченко працював 41 рік і по праву заслужив визнання одного з кращих у країні концертмейстерів групи контрабасів. Одночасно з роботою в оркестрі Кравченко протягом багатьох років брав участь у камерних ансамблях з кращими музикантами Ленінграда. Педагогічною роботою займався майже 30 років. За цей час вів клас контрабаса в музучилищі і Ленінградській консерваторії (1936-1941, 1944-1948),

з 1944 р. – доцент. Із його учнів варто назвати Н.І. Дьякова, який працював в оркестрі Московської філармонії, а також його брата Д.І. Дьякова. У 1940 р. М.В. Кравченку було присвоєно звання «Заслужений артист РРФСР».

КУГЕР Франтішек. Універсальний музикант, який грав і викладав уроки на різних музичних інструментах. У той час це мало місце у багатьох країнах. У колишньому СРСР це спостерігалось на периферії до 1930-х рр. Працював у Харківському музичному училищі (згодом – консерваторії).

УГЛІЦЬКИЙ Іван Іванович. Закінчив Петербурзьку консерваторію (кл. контрабаса В.Ф. Бега), у 1916-1918 рр. працював у Петербурзькій консерваторії, Харківській спеціальній музичній школі та Харківській консерваторії (доцент).

АЖИППО Андрій Омелянович. Навчався в Харківському інституті мистецтв (кл. контрабаса І.І. Углицького). У 1950-х роках працював у Харківській дитячій музичній школі.

ГРАБОВСЬКИЙ Григорій Якович (6 лютого 1919 р., м. Дніпропетровськ – 4 квітня 1976 р., м. Київ). У 1938 р. закінчив Київське музучилище, Новосибірську консерваторію. У 1936-1939 рр. – артист симфонічного оркестру Київського театру опери та балету. Під час Другої світової війни навчався на диригентському факультеті Московської консерваторії (військовий), добровільно пішов на фронт. У 1939-1946 рр. служив в армії, воював, має бойові нагороди, згодом працював у Державному симфонічному оркестрі України, у 1956-1971 рр. – у Новосибірському симфонічному оркестрі, театрі опери та балету, консерваторії, Узбецькому театрі опери та балету, у 1971-1976 рр. – Харківському інституті мистецтв, театрі опери та балету. Виступав з камерними ансамблями, квінтетом Московської філармонії.

ЦИБУЛЬСЬКИЙ Юрій Степанович, нар. 8 червня 1933 р. у с. Глинськ Здолбунівського повіту Волинського воєводства. Після Другої світової війни сім'я була репресована комуністичною вла-

дою СРСР. У 1956 р. Ю. Цибульський закінчив Красноярське музичне училище (кл. контрабаса К.К. Аксьонова), у 1961 р. – Новосибірську консерваторію ім. М.І. Глінки (кл. контрабаса Г.Я. Грабовського). У 1956-1973 рр. – артист симфонічного оркестру Новосибірської філармонії, помічник 2-го пульта групи контрабасів. Від 1973 р. – артист оркестру Рівненського музично-драматичного театру, з 1982 р. – артист камерного оркестру Рівненської філармонії.

ШЕБАНОВ Юрій Григорович, нар. 7 листопада 1931 р. у м. Таганрог Ростовської обл. (РФ). У 1950 р. закінчив Ужгородське музичне училище (кл. контрабаса Г.Т. Шебанова, свого батька). Служив в армії, закінчив Харківський інститут мистецтв (кл. контрабаса І.І. Углицького). З 1957 р. – концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Харківської філармонії. Сім'я Шебанових – династія контрабасистів: дідусь Юрія Григоровича – Т.Г. Шебанов, батько – Г.Т. Шебанов, дядько – О.Г. Шебанов, син – С.Ю. Шебанов, тітка по матері – Є.П. Камишева, племінниця – З.М. Камишева, дядько – М.П. Камишев.

ШЕБАНОВ Терентій Григорович (дід Юрія Григоровича). Контрабасист-самоук, грав у камерних ансамблях Ростова і Донбасу.

ШЕБАНОВ Григорій Терентійович (батько Ю.Г. Шебанова). Нар. 1906 р. У 1932 р. закінчив Ростовське музичне училище по класу контрабаса, працював відповідальним 2-го пульта групи контрабасів симфонічного оркестру Ростовської філармонії. З 1938 р. – третім концертмейстером групи контрабасів Тбіліського театру опери та балету, де концертмейстером працював відомий контрабасист – дядько Ю.Г. Шебанова. Задовго до Другої світової війни закінчив Харківську консерваторію по класу контрабаса і до 1941 р. працював у симфонічному оркестрі Харківської філармонії. Був евакуйований у м. Душанбе, де працював концертмейстером групи контрабасів у симфонічних оркестрах Душанбінської філармонії та оперного театру.

ШЕБАНОВ Сергій Юрійович (син Ю.Г. Шебанова). Нар.

6 серпня 1966 р. у м. Харків. Закінчив Харківську ДМШ № 9 (кл. контрабаса Ю.Г. Шебанова – свого батька), у 1984 – Харківське музучилище (кл. контрабаса О.П. Плугатарьової), у 1991 р. – Харківський інститут мистецтв (кл. контрабаса А.Г. Грабовського). З 1986 р. (ще будучи студентом) – артист симфонічного оркестру Харківської філармонії.

БЛІНКОВ Олександр Люсьєнович, нар. 11 червня 1967 у м. Харків. У 1991 р. закінчив Харківське музичне училище (кл. контрабаса А.Г. Грабовського), у 1997 р. Харківський інститут мистецтв ім. І.П. Котляревського (кл. контрабаса А.Г. Грабовського) та естрадне відділення (кл. бас-гітари В. Бортника). Викладач Харківської академії культури та мистецтв естрадного відділення.

ГРАБОВСЬКИЙ Анатолій Григорович, нар. 14 вересня 1947 р. у м. Ташкент (Узбекистан). У 1966 р. закінчив Новосибірське музичне училище (кл. контрабаса Г.Я. Грабовського), 1972 р. – Харківський інститут мистецтв (кл. контрабаса Г.Я. Грабовського – свого батька). З 1976 р. – ст. викладач класу контрабаса Харківського інституту мистецтв. Виступає у складі камерних ансамблів (тріо, квартети), перекладає п'єси для контрабаса, пише методичні розробки.

Учні Анатолія Грабовського

ВИШНЕВСЬКИЙ Юрій Павлович, нар. 7 жовтня 1961 р. у м. Харків. У 1979 р. закінчив Харківську спеціальну музичну школу (кл. контрабаса А.Г. Грабовського), у 1984 р. – Харківський інститут мистецтв ім. І.П. Котляревського (кл. контрабаса А.Г. Грабовського). Концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Харківської філармонії. Зіграв концерт для контрабаса з симфонічним оркестром Андрія Ешпая.

КВІЧ Андрій Анатолійович, нар. 31 грудня 1969 р. у м. Харків. У 1989 р. закінчив Харківське музучилище (кл. контрабаса А.Г. Грабовського), у 1994 р. – Харківський інститут мистецтв ім. І.П. Котляревського (кл. контрабаса А.Г. Грабовського). Артист симфонічного оркестру Харківської філармонії.

КРАСЕВСЬКИЙ Михайло Володимирович, нар. 1957 р. у м. Армавір. У 1981 р. закінчив Харківське музучилище, у 1986 р. – Харківський інститут мистецтв ім. І.П. Котляревського (кл. контрабаса А.Г. Грабовського). Працював у симфонічному оркестрі Держтелерадіо України (Київ).

ШКІЛЬ Сергій Михайлович, нар. 1960 р. у смт Улутау Карагандинської обл. (РФ). У 1979 р. закінчив Карагандинську спеціальну музичну школу-інтернат, у 1984 р. – Харківський інститут мистецтв (кл. контрабаса А.Г. Грабовського). Артист симфонічного оркестру Волгоградської філармонії. Нині працює у м. Сарагоса (Іспанія).

САМБУЛОВ Геннадій Сергійович, нар. 18 грудня 1969 р. у м. Харків. У 1988 р. закінчив Харківське музичне училище (кл. контрабаса О.П. Пругатарьової), Харківський інститут мистецтв (кл. контрабаса А.Г. Грабовського). Артист симфонічного оркестру Харківського театру опери та балету ім. М.В. Лисенка.

СВИДНИЦЬКИЙ Олександр Євгенович, нар. 12 березня 1961 р. у м. Бровари Київської обл. У 1983 р. закінчив Київську ДМШ (кл. контрабаса А.О. Апалькова), у 1987 р. – Київське музичне училище ім. Р.М. Глієра (кл. контрабаса В.М. Белякова), Харківський інститут мистецтв (кл. контрабаса А.Г. Грабовського). Артист оркестру Київського дитячого музичного театру.

СТОЙКО Євген Львович, нар. 9 червня 1973 р. у м. Харків. У 1990 р. закінчив Харківську спеціальну музичну школу (кл. контрабаса А.Г. Грабовського), Московську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Р.І. Габдуліна). Лауреат Всесоюзного конкурсу контрабасистів у м. Полтава (1990) серед виконавців спеціальних музичних шкіл.

МЕЛЬНИК Станіслав Григорович, нар. 15 липня 1961 р. у м. Потсдам (Німеччина) в сім'ї військовослужбовця. Закінчив Сумську ДМШ по фортепіано, у 1981 р. – Сумське музучилище (клас контрабаса А.С. Кренгауза), у 1986 р. Харківський інститут

мистецтв ім. І.П. Котляревського (кл. контрабаса А.Г. Грабовського). Під час навчання працював у симфонічному оркестрі оперної студії інституту і в театрі Музичної комедії, куди й був направлений на роботу після закінчення навчання. У 1986-1988 рр. проходив військову службу в штабі ансамблю пісні і танцю внутрішніх військ МВС СРСР. У 1999 р. пройшов конкурс у симфонічний оркестр Харківської облфілармонії на посаду соліста-асистента другого концертмейстера групи контрабасів. З 2003 р. – викладач контрабаса Харківського університету мистецтв, як виконавець виступав у складі різноманітних камерних та джазових ансамблів. У 2002 р. вийшов компакт-диск із записом концерту для солістів камерного ансамблю «Медальйони» народного артиста України, композитора В. Золотухіна, де виконував партію контрабаса.

Учні Станіслава Мельника

БЛАГОЙ Павло Геннадійович, нар. 27 квітня 1985 р. у м. Харків. У 2003 р. закінчив Харківську спеціальну музичну школу-інтернат, навчається в Харківському університеті мистецтв ім. І.П. Котляревського (кл. контрабаса С.Г. Мельника), з 2006 р. – артист симфонічного оркестру Харківської філармонії.

МАРКАР'ЯН Юрій Володимирович, нар. 12 червня 1979 р. у м. Полтава. У 1998 р. закінчив Полтавське музучилище, у 2005 р. – Харківський університет мистецтв ім. І.П. Котляревського (кл. контрабаса С.Г. Мельника). Живе і працює у м. Грац (Австрія).

МОЛИБОГА Сергій Миколайович, нар. 25 травня 1982 р. у м. Чернігів. У 2002 р. закінчив Чернігівське музичне училище (кл. контрабаса В.А. Ситора). навчається у Харківському університеті мистецтв ім. І.П. Котляревського (кл. контрабаса С.Г. Мельника). Артист симфонічного оркестру Харківської філармонії.

ПОГРІБНЯК Микола Миколайович, нар. 19 травня 1983 р. у Полтаві. У 2001 р. закінчив Полтавське музучилище, у 2006 р. – Харківський інститут мистецтв ім. І.П. Котляревського (кл. контрабаса С.Г. Мельника). Артист Полтавського симфонічного оркестру.

САНЖАРА Олена Олександрівна, нар. 17 травня 1978 р. у м. Кіровоград. Закінчила Кіровоградське музучилище (кл. контрабаса В.В. Терновця), Харківську академію мистецтв ім. І.П. Котляревського (кл. контрабаса В.О. Смирнова, С.Г. Мельника). Артистка оркестру Харківського театру музичної комедії.

ЛУЦЬКА КОНТРАБАСОВА ШКОЛА

ШОЛОХОВ Володимир Семенович, нар. 20 вересня 1939 р. у м. Старобельськ Луганської області. Закінчив Старобельську ДМШ (кл. викл. І.В. Хоруженка), Одеське музучилище (кл. контрабаса Ф.С. Козика), Харківський інститут мистецтв (кл. контрабаса В.І. Герасичкіна). Дипломант II Республіканського конкурсу виконавців камерної музики (Київ, 1987). Працював концертмейстером групи контрабасів у симфонічних оркестрах Луганської та Харківської філармоній. Викладач по класу контрабаса Волинського училища культури і мистецтва.

Учні Володимира Шолохова

ДІДУХ Зіновій. Закінчив Луцьке музучилище (кл. контрабаса В.С. Шолохова), Львівську консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.М. Лучанка).

НАУМЧУК Олег, нар. у 1970 р. в смт Рожище Волинської обл. Закінчив Рожищенську ДМШ, Луцьке музучилище (кл. контрабаса В.С. Шолохова), Львівську консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.М. Лучанка). Артист симфонічного оркестру Львівської філармонії.

НОВАКОВИЧ Віктор Михайлович, нар. 19 лютого 1966 р. у м. Луцьк Волинської обл. У 1981 р. закінчив Луцьку ДМШ № 1, у 1985 р. – Луцьке музучилище (кл. контрабаса В.С. Шолохова, у 1990 р. – Львівську консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.М. Лучанка). Помічник відповідального за 2-й пулт групи контрабасів симфонічного оркестру Львівської філармонії. Солоїст камерного оркестру «Кантабіле» Волинської філармонії.

ОЛІЙНИК Олег Георгійович, нар. 3 березня 1961 р. у м. Київ. У 1978 р. закінчив Київську ДМШ №7 (кл. контрабаса Л.В. Майбороди), у 1982 р. – Луцьке музучилище (кл. контрабаса В.С. Шолохова), згодом – Київський інститут культури. Працював артистом Київського оркестру народних інструментів, художнім керівником БК «Точелектроприлад» Київській ДМШ №14.

СКАКУН Юрій Олександрович. Нар. 23 травня 1985 р. у м. Луцьк Волинської обл. Закінчив Луцьку ДМШ, у 2000 р. – Луцьке музучилище (кл. контрабаса В.С. Шолохова), згодом – Львівської музичну академію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.М. Лучанка).

ЯКИМОВ Максим Анатолійович, нар. 21 серпня 1986 р. у м. Луцьк. У 2000 р. закінчив Луцьку ДМШ №1 (кл. контрабаса В.М. Новаковича), у 2005 р. – Волинське училище культури та мистецтв (кл. контрабаса В.С. Шолохова). Будучи студентом старших курсів, працював у Волинському державному драмтеатрі, естрадному оркестрі, Луцькій ДМШ №1 і Заслуженому народному ансамблі пісні і танцю «Колос». Згодом закінчив Київський Національний університет культури та мистецтв (кл. контрабаса Т.Ф. Бутко). З 2006 р. грає в групі контрабасів народного оркестру Українського радіо та телебачення, згодом – Заслуженому академічному симфонічному оркестрі ТРК України.

* * *

ПАХОЛКО Михайло Андрійович (20 жовтня 1930 р., с. Люкачани Чернівецької обл. – 1992 р., м. Луцьк Волинської обл.). У 1958 р. закінчив Чернівецьке музичне училище (клас контрабаса А.М. Білохвостова, віолончеліста), у 1962 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Заслужений працівник культури України. Працював директором та викладачем по класу контрабаса Луцького музучилища, з 1976 р. – директором Луцької експериментальної ДМШ №2.

Учні Михайла Пахолка

ВОЙНАРОВСЬКИЙ Юрій Васильович, нар. 25 вересня 1956 р.

у м. Журовики Волинської обл. Заслужений діяч мистецтв України. У 1973 р. закінчив Горохівську ДМШ, у 1979 р. – Луцьке музичне училище (кл. контрабаса М.А. Пахолка, В.С. Шолохова), у 1985 р. – Львівську консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.Й. Щеглова, О.М. Лучанка). З 1986 р. – директор Луцького МБК, артист народного оркестру «Волинянка» Луцького МБК, начальник відділу культури Луцької міськради, директор Народного будинку «Просвіта».

ВОЙТЮК Ярема Володимирович, нар. 14 листопада 1945 р. у м. Луцьк Волинської обл. У 1965 р. закінчив Луцьке музичне училище (кл. контрабаса М.А. Пахолка). Працював в Омській, Тюменській та Волинській філармоніях, відповідальним секретарем Волинського відділення Національного музичного товариства України. Викладав у Луцькій ДМШ № 3.

МАРТИНЮК Віктор Лаврентійович, нар. у 1958 р. у м. Ковель Волинської обл. Закінчив Ковельську ДМШ (кл. виклад. А. Плишко), Луцьке музичне училище (кл. контрабаса М.А. Пахолка), у 1984 р. – Львівську державну консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.Й. Щеглова). Завідувач навчальної частини, викладач по класу контрабаса у Червоноградській ДМШ Львівської обл.

МОВЧАН Владислав Тимофійович, нар. 13 листопада 1959 р. у м. Ковель Волинської обл. Закінчив Ковельську ДМШ, у 1981 р. – Луцьке музичне училище (кл. контрабаса М.А. Пахолка, В.С. Шолохова), у 1986 р. – Львівську консерваторію (кл. контрабаса О.М. Лучанка). Працював в оперній студії Львівської консерваторії, Луцькому муздрамтеатрі, вчителем ЗОШ, грав в оркестрі Ансамблю пісні і танцю «Лісова пісня» при БК. Нині живе і працює в Німеччині.

МОРЖУХІН Віктор. У 1968 р. закінчив Луцьке музичне училище (кл. контрабаса М.А. Пахолка). Працював артистом симфонічного оркестру Ялтинської філармонії.

ТУРОВСЬКИЙ Григорій Аврамович. У 1975 р. закінчив Луць-

ке музучилище (кл. контрабаса М.А. Пахолка), у 1984 р. – Харківський інститут мистецтв (кл. контрабаса А.Г. Грабовського). Викладач музичного училища в м. Сочі (РФ).

ЦИМБАЛ Олексій Романович (6 березня 1953 р., м. Матьяла Архангельської обл. (РФ) – 16 грудня 2004 р., м. Харків). У 1973 р. закінчив Луцьке музучилище (кл. контрабаса М.А. Пахолка), у 1979 р. – Харківський інститут мистецтв (кл. контрабаса А.Г. Грабовського). Працював артистом симфонічного оркестру Харківської філармонії.

ЛЬВІВСЬКА КОНТРАБАСОВА ШКОЛА

ГАВРАНЕК. До Другої світової війни – викладач контрабаса у Львівській консерваторії.

Учні Гавранека

ГОРНИЦЬКИЙ Нестор Модестович (1906-1978). Закінчив Львівську консерваторію (кл. контрабаса Гавранека). У 1945-1968 рр. – концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Львівської філармонії, викладач, ст. викладач по класу контрабаса Львівської консерваторії.

ЗАГОРОДНЮК Іван Костянтинович, нар. 28 травня 1923 р. у с. Бистрик Ружинського р-ну Житомирської обл. У 1938-1941, 1947-1948 р. навчався в Житомирському музучилищі (кл. контрабаса В.Ф. Марища), у 1954 р. закінчив Львівську консерваторію (кл. контрабаса Н.М. Горницького). У 1948-1983 рр. – артист симфонічного оркестру Львівської філармонії та консерваторії.

ПОЛИВКА Мирослав Степанович, нар. 21 лютого 1936 р. у с. Явірник-Руський (Польща). У 1956 р. закінчив Львівську спеціальну музичну школу ім. С.А. Крушельницької (кл. контрабаса В.Г. Тодорова), у 1961 р. – Львівську консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса Н.М. Горницького). Концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Львівської філармонії.

СЕМЕНЮК Ростислав Степанович, нар. 3 січня 1941 р. у м. Львів. У 1958 р. закінчив Львівське музучилище (кл. контрабаса О.Й. Щеглова, у 1963 р. – Львівську консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса Н.М. Горницького). Концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Львівського театру опери та балету імені І. Франка, викладач по класу контрабаса у Львівській спеціальній музичній школі ім. С.А. Крушельницької.

* * *

ЩЕГЛОВ Олександр Йосипович, нар. 25 березня 1920 р. у м. Канів Черкаської обл. Закінчив Київське музичне училище ім. Р.М. Глієра (кл. контрабаса С.Ш. Херсонського), у 1951 р. – Львівську консерваторію (кл. контрабаса Н.М. Горницького). У 1942-1944 рр. – артист симфонічного оркестру Львівського театру опери та балету, з 1950 р. – викладач по класу контрабаса Львівського музучилища, одночасно працював на естраді як співак та контрабасист. Часто виступав на Львівському радіо і телебаченні, як співак, мав гастрольні поїздки, спілкувався з львівськими композиторами, зокрема з А. Кос-Анатольським. У 1963-1984 рр. – заступник концертмейстера групи контрабасів симфонічного оркестру Львівської філармонії, у 1963-1986 рр. – викладач, старший викладач Львівської консерваторії.

Учні Олександра Щеглова

БАБШИНСЬКИЙ Ярослав Миколайович, нар. у 1960 р. У 1985 р. закінчив Львівську консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.Й. Щеглова). Артист камерного оркестру Івано-Франківської філармонії.

БАРАНІЙ Михайло Михайлович, нар. у 1949 р. на Закарпатті. Навчався у Львівській спеціальній музичній школі ім. С.А. Крушельницької (кл. контрабаса В.Т. Тодорова), закінчив Львівську консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.Й. Щеглова). У 1957 р. – викладач по класу контрабаса в Запорізькому музучилищі, артист симфонічного оркестру Львівського театру опери та балету ім. І. Франка. Артист оркестру Закарпатської філармонії.

ДЕНИС Ярослав Миколайович, нар. 27 листопада 1954 р. у с. Заболотівці Жидачівського р-ну Львівської обл. У 1969 р. закінчив Ново-Роздолівську ДМШ по баяну, у 1973 р. – Дрогобицьке музучилище (кл. контрабаса Ф.Ф. Феньвеші, віолончеліста), у 1978 р. – Львівську консерваторію ім. М.В. Лисенка (клас контрабаса О.Й. Щеглова). Заступник директора з гуманітарної освіти та виховання, викладач по класу контрабаса Дрогобицького музучилища. 30 його вихованців закінчили середні і вищі музичні заклади.

ЗИПНИК Борис Ізраїлович, нар. 1925 р. Закінчив Львівське музичне училище (кл. контрабаса О.Й. Щеглова). Працював артистом симфонічного оркестру Львівської філармонії.

КАДЮК Ігор Зіновійович. У 1979 р. закінчив Львівську консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.Й. Щеглова). Директор Дублянської ДМШ (Львівщина).

КЕРНИЦЯ Ярослав Володимирович, нар. 15 червня 1948 р. Закінчив Львівське музучилище (кл. контрабаса О.Й. Щеглова), у 1974 р. – Львівську консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.Й. Щеглова, А.Г. Фединського). Концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Одеського театру опери та балету. У 1995–2000 рр. – помічник концертмейстера групи контрабасів Національного Одеського філармонійного оркестру. Викладач контрабасу в музичній школі м. Мадрид (Іспанія).

ЛЕСЮК Петро Петрович, нар. 12 липня 1949 р. у с. Ковалівка Коломийського р-ну Івано-Франківської обл. У 1963 р. закінчив Коломийську ДМШ, у 1969 р. – Івано-Франківське музучилище ім. Д. Січинського (кл. контрабаса Л.М. Куція, віолончеліста), у 1974 р. – Львівську консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.Й. Щеглова). У 1980 р. виступив на Республіканському конкурсі контрабасистів, має понад 30 сольних концертів, записи на радіо і телебаченні, виступи з сольними концертами в Кракові та Жешуві (Польща). Директор симфонічного оркестру, заступник концертмейстера групи контрабасів симфонічного оркестру Львівської філармонії, з 2000 р. – концертмейстер групи контрабасів

Австрійсько-Українського симфонічного оркестру «Да Саро». Виступав з численними сольними концертами в супроводі симфонічного оркестру в Україні та за її межами (Польща, Німеччина, Австрія). У 2004 р. вийшов компакт-диск творів вітчизняних та зарубіжних композиторів у його виконанні. Викладач класу контрабаса Львівського музичного училища.

ЛУЧАНКО Олег Михайлович, нар. 13 серпня 1953 р. у м. Золочів Львівської обл. Закінчив Львівське музучилище (кл. контрабаса О.Й. Щеглова), у 1972 р. – Львівську державну консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.Й. Щеглова). Старший викладач, доцент Львівської консерваторії, концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру оперної студії.

МАРТИН Василь Іванович, нар. у 1941 р. У 1958 р. закінчив Львівське музичне училище (кл. контрабаса О.Й. Щеглова). Викладач по класу контрабаса Золочівської ДМШ.

МАРТИНЮК Віктор Лаврентійович, нар. у 1958 р. у м. Ковель Волинської обл. Закінчив Ковельську ДМШ (кл. викл. А. Плишко), Луцьке музучилище (кл. контрабаса М.А. Пахолка), у 1984 р. – Львівську державну консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.Й. Щеглова). Завідувач навчальної частини, викладач по класу контрабаса Червоноградської ДМШ Львівської обл.

МИХАЦЬ Микола Григорович, нар. 10 грудня 1960 р. у м. Дрогобич Львівської обл. У 1976 р. закінчив студію при Дрогобицькому музучилищі (кл. контрабаса Ф.Ф. Феньвеші, віолончеліста), у 1980 р. – Дрогобицьке музучилище (кл. контрабаса Ф.Ф. Феньвеші, Я.М. Дениса), у 1985 р. – Львівську консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.Й. Щеглова, О.М. Лучанка). У 1977-1980 рр. працював артистом оркестру Львівського муздрамтеатру, у 1981-1986 рр. – артистом симфонічного оркестру Львівського театру опери та балету ім. І. Франка та оперної студії при Львівській консерваторії. З 1986 р. – диригент оркестру Львівського муздрамтеатру ім. Ю. Дрогобича, студент диригентського факультету Львівської консерваторії (кл. засл. арт. України І.С. Юзюка). У

1994 р. закінчив диригентський факультет Львівської консерваторії (кл. проф., засл. артиста України І.С. Юзюка). Заслужений діяч мистецтв України (2000). У 1999-2000 рр. працює у виконавчих органах Дрогобицької міськради, з 2002 р. – доцент кафедри методики музичного виховання, диригування в педуніверситеті ім. І. Франка. Бере участь як контрабасист у різних творчих колективах Дрогобича і Львова.

ОГАР Іван Іванович, нар. у 1955 р., закінчив Львівську спеціальну музичну школу ім. С. Крушельницької (кл. контрабаса Р.С. Семенюка), у 1979 р. – Львівську консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.Й. Щеглова). Працював в ансамблі «Жайвір» Рівненської філармонії, в ансамблі народної музики «Аркан» (Львів).

ПІДПРИГОРА Зіновій Степанович, нар. у 1959 р. У 1983 р. закінчив Львівську консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.Й. Щеглова). Працював у симфонічному оркестрі Львівської філармонії.

ПОТАПЧУК Володимир Адамович, нар. 1953 р. Закінчив Львівську спеціальну музичну школу ім. С. Крушельницької (кл. контрабаса Р.С. Семенюка), у 1975 р. – Львівську державну консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.Й. Щеглова). Нині живе і працює в Караганді (РФ).

СМАЛЬ Кузьма Антонович, нар. 16 жовтня 1935 р. у с. Сверже Холмського повіту Люблінської воєводства (Польща). Закінчив Дубенську ДМШ, що на Рівненщині, по класу скрипки, у 1961 р. – Київське музучилище ім. Р.М. Глієра (кл. контрабаса В.М. Белякова), у 1971 р. – Львівську консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.Й. Щеглова) з відзнакою. Його дипломна робота в консерваторії мала назву «Контрабас і контрабасисти». Працював артистом оркестру Черкаського народного хору, в Рівненській філармонії. Буковинському ансамблі пісні і танцю, довгий час – у Чернівцях: муздрамтеатрі, камерному оркестрі, музучилищі та ДМШ № 1 викладачем по класу контрабаса, викладачем Кілійської ДМШ Одеської обл. У 1990 р. у видавництві «Музична

Україна» вийшов збірник народних пісень «Пісні Буковини» (розшифровка мелодій К.А. Смаля), згодом – збірник «Польські народні пісні».

ФЕДИНСЬКИЙ Адріян Генріхович, нар. 5 червня 1947 р. у Львові. У 1965 р. закінчив Львівську музичну школу-інтернат ім. С. Крушельницької (кл. контрабаса В.Г. Тодорова), у 1969 р. – Львівську державну консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.Й. Щеглова). У 1971-1975 рр. – викладач контрабаса Львівської консерваторії, учасник Всесоюзного конкурсу (1980 р.). У 1980 р. зіграв сольний концерт у двох відділах у Львові. Заступник концертмейстера групи контрабасів симфонічного оркестру Львівської філармонії. З 1992 р. – концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Львівської філармонії. Його учень Я. Керниця – концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Одеського театру опери та балету.

ФАРКАШ Кароль Карольєвич, нар. 21 серпня 1939 р. у м. Мукачево Закарпатської обл. У 1957 р. закінчив Мукачівську ДМШ, у 1961 р. – Ужгородське музучилище (кл. контрабаса Л.Ф. Клепикова), у 1966 р. – Львівську консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.Й. Щеглова). Викладач по класу контрабаса в Ужгородському музучилищі.

СУМСЬКА КОНТРАБАСОВА ШКОЛА

КРЕНГАУЗ Авраам Соломонович (15 січня 1902 р. – 14 липня 1992 р.). До 1943 р. працював у групі контрабасів симфонічного оркестру Ленінградського радіо (диригент К.І. Еліасберг). У 1961-1989 рр. – викладач по класу контрабаса в Сумському музучилищі.

Учні Авраама Кренгауза

БОНДАР Віктор Іванович у 1973 р. закінчив Сумське музучилище (кл. контрабаса А.С. Кренгауза), Московський музично-педагогічний інститут ім. Гнесіних. Артист симфонічного оркестру Мінського театру опери та балету.

БРАТУШКА Євген у 1973 р. закінчив Сумське музучилище (кл. контрабаса А.С. Кренгауза), Московську державну консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Є.О. Колосова). Концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Московської філармонії (диригент П. Коган).

ВИТУШКО Микола у 1971 р. закінчив Сумське музучилище (кл. контрабаса А.С. Кренгауза), Харківський інститут мистецтв. Директор ДМШ у м. Дніпро.

БУРЯК Микола у 1981 р. закінчив Сумське музучилище (кл. контрабаса А.С. Кренгауза), Астраханську консерваторію (кл. контрабаса Г.І. Славнікова).

ГОНЧАРЕНКО Борис Миколайович, нар. 1965 р. у м. Охтирка Сумської обл. У 1981 р. закінчив Роменську ДМШ по кл. баяна, у 1985 р. – Сумське музучилище ім. Д.С. Бортнянського (кл. контрабаса А.С. Кренгауза), у 2006 р. – Київський Національний університет культури та мистецтв (кл. контрабаса О.Й. Мельника, А.О. Апалькова, кл. диригування проф. В.А. Жадько). З 1984 р. – артист оркестру Сумського театру драми та музичної комедії ім. М.С. Щепкіна (соло-ритм гітара, контрабас), з 1991 р. – концертмейстер групи контрабасів камерного оркестру «Ренесанс» Сумської філармонії.

ЗЕМЛЯНОЙ Олександр у 1974 р. закінчив Сумське музучилище (кл. контрабаса А.С. Кренгауза), Астраханську консерваторію (кл. контрабаса Г.І. Славнікова), аспірантуру в Московській консерваторії (керівник Є.О. Колосов). Соліст оркестру Московського театру оперети.

ЗУЄНКО Олександр Оврамович, нар. 13 березня 1954 р. у с. Кальченки Сумської обл. У 1971 р. закінчив Білопільську ДМШ, у 1975 р. – Сумське музучилище (кл. контрабаса А.С. Кренгауза), у 1980 р. – Астраханську консерваторію (кл. контрабаса Г.І. Славнікова). У 1980 р. – організатор класу контрабаса в Сімферопольському музучилищі ім. П.І. Чайковського. У 1980-1998 р. – артист

камерного та духового оркестру м. Сімферополь. Більше 20 його учнів продовжили навчання і працюють у різних містах України, Білорусі, РФ, Ізраїлю.

КАЛІНІЧЕНКО Анатолій Олексійович, нар. 14.03.1955 р. у м. Білопіль Сумської обл. У 1970 р. закінчив Білопільську ДМШ по кл. баяну, у 1978 р. – Сумське музучилище (кл. контрабаса А.С. Кренгауза), у 1984 р. – Астраханську консерваторію (клас контрабаса Г.І. Славнікова). У 1973-2003 рр. – артист оркестру Сумського театру музичної комедії ім. М.С. Щепкіна, у 1983-1985 рр. – артист камерного оркестру «Ренесанс» Сумської обласної філармонії, у 1984-1995 рр. – викладач контрабаса в Сумському музучилищі ім. Д.С. Бортнянського.

МОРГУН Анатолій Федорович у 1974 р. закінчив Сумське музучилище (кл. контрабаса А.С. Кренгауза), Астраханську консерваторію (кл. контрабаса Г.І. Славнікова). Працював викладачем по класу контрабаса в Артемівському музучилищі. Артист симфонічного оркестру в м. Караганда (РФ).

ПАНТЮШЕНКО Віктор у 1983 р. закінчив Сумське музучилище (кл. контрабаса А.С. Кренгауза), Московський музично-педагогічний інститут ім. Гнесіних. Нині – артист симфонічного оркестру в м. Базель (Швейцарія).

ПОРТОВ Сергій Валерійович, нар. 14 листопада 1958 р. у м. Суми. У 1979 р. закінчив Сумське музичне училище (кл. контрабаса А.С. Кренгауза), у 1984 р. – Харківський інститут мистецтв (кл. контрабаса А.Г. Грабовського). Відповідальний 2-го пульта групи контрабасів симфонічного оркестру Харківського театру опери та балету ім. М.В. Лисенка.

РЖЕВСЬКИЙ Володимир Степанович, нар. 1948 р. у м. Ромни Сумської обл. У 1968 р. закінчив Сумське музучилище (кл. контрабаса А.С. Кренгауза), у 1973 р. – Харківський інститут мистецтв ім. І.П. Котляревського (кл. контрабаса). Викладач по класу контрабаса, доцент Кишинівської (Молдова) консерваторії.

СЕРДЮКОВ Олександр Олександрович закінчив Сумське музучилище (кл. контрабаса А.С. Кренгауза), Московську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Є.О. Колосова). Артист симфонічного оркестру Телерадіокомпанії РФ.

ЧЕРКАСЬКА КОНТРАБАСОВА ШКОЛА

СЕРГІЄЦЬ Микола Якович, нар. 3 травня 1937 р. у м. Золотоноша Черкаської обл. У 1956-1961 рр. проходив службу в армійському духовому оркестрі. У 1965 р. закінчив Черкаське музучилище (кл. контрабаса К.А. Смаля, перший випуск), у 1970 р. – Львівську консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.Й. Щеглова). З того ж року – викладач контрабаса в Черкаському музучилищі ім. С.С. Гулака-Артемівського.

Учні Миколи Сергійця

СЕРГІЄЦЬ Сергій Миколайович, нар. 29 липня 1966 р. у м. Черкаси. У 1981 р. закінчив Черкаську ДМШ № 1 по фортепіано, у 1985 р. – Черкаське музучилище (кл. контрабаса М.Я. Сергійця, свого батька), у 1992 р. – Львівську консерваторію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.М. Лучанка). Ще студентом працював у симфонічному оркестрі оперної студії консерваторії. З 1992 р. – артист-інструменталіст ансамблю «Росава» Черкаської філармонії та артист капели бандуристів Черкаського облуправління культури.

ВАСИЛЕНКО Юрій Іванович, нар. 6 лютого 1963 р. у м. Пирятин Полтавської обл. У 1982 р. закінчив Черкаське музучилище ім. С.С. Гулака-Артемівського (клас контрабаса М.Я. Сергійця), у 1986 р. – Московський інститут військових диригентів. Працював диригентом у військових оркестрах РФ. Нині – артист оркестру «Осмабрюкер симфонікер» у м. Осмабрюк (Німеччина).

ЛАНСЬКИЙ Олександр Віталійович, нар. 21 травня 1981 р. у м. Черкаси. У 2001 р. закінчив Черкаське музучилище ім. С.С. Гулака-Артемівського (кл. контрабаса М.Я. Сергійця), у 2006 р. – Національну музичну академію України ім. П.І. Чайковського (кл.

контрабаса проф. Б.В. Сойки). Артист Державного симфонічного оркестру України.

НЕЩАДИМ Олександр Володимирович, нар. 31 березня 1976 р. у м. Городище Черкаської обл. У 1991 р. закінчив Городищенську ДМШ по кл. баяна, у 1995 р. – Черкаське музучилище ім. С.С. Гулака-Артемівського (кл. контрабаса М.Я. Сергійця) у 2000 р. – Київський Національний університет культури і мистецтв (кл. контрабаса Б.В. Сойки). Нині – помічник концертмейстера першого пульта Національного заслуженого академічного симфонічного оркестру України.

ОЗЕРАН Валерій Володимирович, нар. 4 грудня 1960 р. у м. Черкаси. У 1980 р. закінчив Черкаське музучилище ім. С.С. Гулака-Артемівського (кл. контрабаса М.Я. Сергійця), у 1985 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса професора Б.В. Сойки). Працював в Укрконцерті, нині – концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру в м. Мельбурн (штат Вікторія, Австралія), також займається творчою діяльністю.

СТУКАЛЕНКО Андрій Вікторович, нар. 5 травня 1974 р. у м. Черкаси. У 1994 р. закінчив Черкаське музучилище ім. С.С. Гулака-Артемівського (кл. контрабаса М.Я. Сергійця), у 1999 р. – Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса професора Б.В. Сойки). Працював артистом симфонічного оркестру Національної опери України (Київ). Нині живе і працює в Німеччині.

ТАВ'ЄНКО Олександр Григорович, нар. 16 жовтня 1975 р. у м. Черкаси. У 1994 р. закінчив Черкаське музучилище ім. С.С. Гулака-Артемівського (кл. контрабаса М.Я. Сергійця), у 1999 р. – Ростовську консерваторію (РФ). Артист камерного оркестру Черкаської філармонії.

ДОНЕЦЬКА КОНТРАБАСОВА ШКОЛА

ДАВИДОВ Микола Якович, нар. у м. Алма-Ата (Казахстан). У 1970-х рр. – викладач по класу контрабаса у Донецькій консерваторії.

Учень Миколи Давидова

СТАРИКОВ Віктор Михайлович, нар. 2 лютого 1946 р. у м. Луганськ. У 1966 р. закінчив Луганське музучилище (кл. контрабаса Г.Г. Фененка), у 1971 р. – Донецьку консерваторію (кл. контрабаса М.Я. Давидова). Концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Донецького театру опери та балету, заслужений працівник культури України, доцент, академік Міжнародної академії екологічних наук. Написав програму для контрабаса для музичних закладів III-IV рівнів акредитації. Його учень О. Бадов – концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Красноярського театру опери та балету (РФ).

Учні Віктора Старікова

БРОЙ Володимир Миколайович, нар. 18 грудня 1976 р. у м. Дніпро. У 2004 р. закінчив Донецьку музичну академію ім. С. Прокоф'єва (кл. контрабаса В.М. Старікова). Артист симфонічного оркестру Донецького театру опери та балету ім. А. Солов'яненка.

ГРУБЕНСЬКИЙ Денис Сергійович, нар. у 1978 р. у м. Кривий Ріг Дніпропетровської обл. У 2002 р. закінчив Донецьку музичну академію ім. С.С. Прокоф'єва (кл. контрабаса В.М. Старікова). Артист симфонічного оркестру Донецької філармонії.

ЖУРАВЕЛЬ Олег Григорович, нар. 9 серпня 1971 р. у м. Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл. У 2003 р. закінчив Донецьку музичну академію ім. С.С. Прокоф'єва (кл. контрабаса В.М. Старікова). Артист симфонічного оркестру Донецької філармонії.

МІЗЮК Олександр Миколайович, нар. 1975 р. у м. Кропивницький. У 1999 р. закінчив Донецьку музичну академію ім. С.С. Прокоф'єва (кл. контрабаса В.М. Старікова). Артист камерного оркестру Донецької філармонії.

ШАТОХА Павло Вікторович, нар. 18 січня 1982 р. у м. Артемівськ Дніпропетровської обл. У 2006 р. закінчив Донецьку музич-

ну академію ім. С.С. Прокоф'єва (кл. контрабаса В.М. Старікова).

Учні Григорія Оканя

БУЙВАЛЕНКО Євген Петрович, нар. 8 січня 1986 р. у м. Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл. Закінчив Дніпродзержинське музучилище (кл. контрабаса Г.О. Оканя), навчався у Дніпропетровській консерваторії ім. М.І. Глінки (кл. контрабаса Г.О. Оканя). Лауреат регіонального конкурсу студентів-виконавців на струнно-смічкових інструментах (Дніпро, 2005).

КОЛОТУША Максим Олексійович, нар. 17 вересня 1982 р. у м. Павлоград Дніпропетровської обл. Навчався в Дніпропетровській консерваторії ім. М.І. Глінки (кл. контрабаса Г.О. Оканя). Лауреат II Регіонального конкурсу студентів-виконавців на струнно-смічкових інструментах (Дніпро, 2006, I премія).

КОНДРАТЬЄВ Юрій Анатолійович, нар. 17 квітня 1961 р. у м. Дніпро. Закінчив Дніпродзержинське музучилище (кл. контрабаса Г.О. Оканя), Московську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса Л.В. Ракова).

КУСЛЯ Сергій Сергійович, нар. 21 квітня 1990 р. у м. Дніпро. Закінчив Дніпровське музучилище (кл. контрабаса Г.О. Оканя).

МАТУХНА Юлія Сергіївна, нар. 11 листопада 1986 р. у м. Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл. Закінчила Дніпродзержинську ДМШ №2 (кл. фортепіано Г.Ф. Роже), Дніпродзержинське музичне училище (кл. фортепіано І.А. Василеги, кл. контрабаса Г.О. Оканя). Закінчила Дніпровську консерваторію (кл. контрабаса Г.О. Оканя). Лауреатка регіонального конкурсу студентів-виконавців на струнно-смічкових інструментах (Дніпро, 2005).

МУРАШКІН Олександр Анатолійович, нар. 8 серпня 1979 р. у м. Дніпро. Закінчив Павлоградську ДМШ Дніпропетровської області по скрипці. Дніпродзержинське музучилище (кл. контрабаса Г.О. Оканя), Донецьку музичну академію (кл. контрабаса, заслу-

женого працівника культури України, доцента В.М. Старікова), магістратуру з науковою роботою «До проблем специфіки контрабасових перекладів на прикладі концерту для віолончелі Р. Шумана Ля-мінор». Закінчив асистентуру-стажування при Донецькій музичній академії (керівник В.М. Старіков). Автор п'єс та етюдів, має авторські контрабасові переклади для контрабаса: Концерт Р. Шумана для віолончелі, Н. Паганіні Варіації на тему з опери Дж. Россіні «Мойсей» на струні соль, Л. Боккеріні Концерт для віолончелі. Викладач контрабаса у Донецькій середній спеціальній музичній школі для талановитих дітей. Активно займається концертною діяльністю, учасник багатьох камерних ансамблів і джазових колективів. У 2004 р. закінчив міжнародну Бахівську академію, має сертифікат, виступив з концертом у Вищій школі музики і театру ім. Ф. Мендельсона-Бартольді (Лейпциг, Німеччина), отримав запрошення до вступу без іспитів до цього закладу, але з деяких причин відмовився. Його учень Соловйов Андрій Павлович закінчив Національну музичну академію України з композиції, а Демаш Данило Олександрович навчається в Донецькій спеціальній музичній школі.

ПОДЗЕРКО Віктор Ігорович, нар. 25 травня 1960 р. у м. Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл. У 1980 р. закінчив Дніпродзержинське музучилище (кл. контрабаса Г.О. Оканя), у 1988 р. – Ростовський музично-педагогічний інститут (РФ, клас контрабаса В.Є. Машечкова), працював у Ростовському інституті мистецтв, у симфонічному оркестрі Дніпровської філармонії, в Дніпровському театрі опери та балету.

СЕМЕНОВ Віталій Олександрович, нар. 9 січня 1968 р. у м. Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл. У 1982 р. закінчив Дніпродзержинську ДМШ № 3 (кл. скрипки Г.М. Зубкова), Дніпродзержинське музучилище (кл. контрабаса Г.О. Оканя), Академію музики (РФ, кл. контрабаса Матолєєва). Артист Дніпровської філармонії.

СОЛОМОНОВ Віталій Валентинович, нар. 6 лютого 1966 р. у м. Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл. У 1980 р. закінчив

Дніпродзержинську ДМШ (кл. скрипки В.К. Рувльовського), у 1985 р. – Дніпродзержинське музичне училище (кл. контрабаса Г.О. Оканя). Джазовий музикант В. Соломонов постійно співпрацює з ансамблем Валерія Кацнельсона та з квінтетом Андрія Рябова – Андрія Кондакова. У 1990 р. був самостійний виступ на Петрозаводському джаз-фестивалі зі своїм ансамблем. Часто виступав на джаз-фестивалях, які проходять у Кривому Розі, Таллінні, а також у зарубіжних гастролях у Фінляндії і Швеції. Записав 4 платівки. Перша вийшла у 1990 р., записана вона з квінтетом Рябова-Кондакова разом із відомим американським саксофоністом Р. Коулом, друга – з ансамблем М. Циганова, третя — з ансамблем В. Кацнельсона, четверта (компакт-диск) – з ансамблем Рябова-Кондакова. Завершив роботу над перекладом для контрабаса скрипкових вправ Шрадїка.

Контрабасист залишив у затїнку навіть Собїнова

В історії виконавства на різних інструментах є всього декілька артистів, чїї імена стали легендами. До них відноситься ім'я Сергїя Кусевїцького. Народився він у 1875 р. в Тульській губернії, а помер у 1950 р. в США, так і не встигнувши повернутися на батьківщину, за якою дуже сумував і якїй допомагав доступними йому засобами під час війни з нацизмом. Єкатеринославці мали щастя слухати його гру на контрабасі восени 1916 р., коли музикант здійснив двомісячне турне від Петрограда до Баку, а в Україні відвідав Київ і Харків. Щоб уявити, якого рівня це був музикант, достатньо прочитати рецензїї на його виступи. Вони розповїдають, наприклад, про трїумф контрабасиста на концерті знаменитого тенора Собїнова, якого він просто перевершив. Незважаючи на те, що спочатку публіка незадоволено зустріла появу на сцені громїздкого інструмента і молодого чоловіка, який збирався грати на ньому (доти контрабас могли бачити тїльки в глибинї симфонїчного оркестру, а то й узагалї в оркестровїй ямі театру). А на тому концерті в Петербурзі в 1902 р. не Собїнов, а саме Кусевїцький став сенсацією і був нагороджений «вінком» багаторазових викликів «на біс». Пізніше його вже з нетерпінням чекали у багатьох столицях Європи, де він ділив сцену з Шаляпїним, Рахманїновим

й іншими видатними артистами. Слава про незвичайного музиканта донеслась і до Ясної Поляни. Лев Толстой запросив його до себе в гості. Слухаючи музику, в тому числі і твори самого Кусевицького, великий письменник плакав від зворушення. Та що казати, коли ще студентом Кусевицького представили Чайковському як віртуоза. У квартирі композитора Сергій грав особистий переклад Анданте Кантабіле із Першого струнного квартету Чайковського, а сам автор акомпанував йому на роялі.

Між іншим, незаурядність була помітна в Сергія Кусевицького вже з дитинства. Життя його батьків склалось трагічно. Мати померла молодою від туберкульозу, залишивши п'ятеро дітей. Батько відслужив 25 років в армійському духовому оркестрі. Заробляв грою на весіллях і хрестинах, а також у трактирах. Після смерті дружини з горя запив. Жили в бідності, тож юнак почав з шести років грати на струнних – скрипці, віолончелі, контрабасі, згодом і на роялі. Згодом вирішив тихо, маючи всього три карбованці в кишені, дістатися із Вишнього Волочка до Москви і вступити на навчання. Приймання документів скрізь у вишах закінчилось, і його навіть не хотіли слухати. Тоді у відчаї від останньої відмови директора філармонійного училища він заплакав, викрикував крізь сльози: «Не піду!.. Хочу вчитися!..». Директору довелося послухати, як він грає Моцарта на роялі, але прийняв навчатися тільки на контрабас, оскільки навчання на ньому було безплатним. Кусевицький побачив в цьому провидіння долі, адже з дитинства казав батькові: «Я хочу грати на контрабасі краще всіх!». Це його бажання здійснилося.

У розквіті своєї слави Кусевицький мав декілька контрабасів роботи італійських майстрів Творцери, Маджіні, Гальяно, але перевагу віддав Амсеті. Він залишив роботу в Большому театрі, отримав звання соліста – єдиний із контрабасистів, кому воно було дане. В Берліні почав займатися ще й диригуванням. З оркестром берлінської «Зали мистецтва» гастролював по столицях Європи. В той же час придбав видавничу фірму, яка мало право власності на видання опери «Русалка», Даргомижського, творів Рахманінова та інших композиторів. З 1920 р. він постійно живе за кордоном. Гастролює Європою, а згодом очолює Бостонський симфонічний оркестр. Його останній виступ як соліста відбувся в 1929 р. Саме

завдяки йому контрабас отримав право солюючого інструмента з великими виразними можливостями і нині засновано конкурс контрабасистів імені Кусевецького.

*Григорій Окань,
«Вечірній Донецьк», 2000, 30 березня.*

ХЕРСОНСЬКА КОНТРАБАСОВА ШКОЛА

Учні Юрія Євнопулоса

БУГОЄНКО Олег закінчив Херсонське музучилище (кл. контрабаса Ю.Є. Євнопулоса), Донецьку консерваторію (кл. контрабаса Л.М. Буряка). Артист симфонічного оркестру Донецької філармонії.

КОНДРАТЬЄВ Максим Валерійович, нар. 1982 р. у м. Херсон. Навчався в Херсонській музичній школі по контрабасу. У 1999 р. закінчив Херсонське музучилище (кл. контрабаса Ю.Є. Євнопулоса). Під час навчання в училищі працював у міському біг-бенді (кер. В.В. Шаповаленко). Закінчив Одеську музичну академію імені А.В. Нежданової (кл. контрабаса заслуженого артиста України, доцента В.В. Чекалюка). Нині в Херсонському музичному коледжі клас контрабаса веде Павло Геннадійович Благой.

КРАСНИХ Володимир Євгенович, нар. 19 травня 1979 р. у м. Херсон. У 1998 р. закінчив Херсонське музучилище (кл. контрабаса Ю.Є. Євнопулоса), у 2002 р. – Одеську музичну академію імені А.В. Нежданової (кл. контрабаса Я.В. Керниці, заслуженого артиста України, доцента В.В. Чекалюка). Нині – аспірант Мюнхенської консерваторії (Німеччина).

РУСИН Руслан Володимирович, нар. 1977 р. у м. Херсон. Закінчив Херсонську ДМШ по класу гітари, у 1996 р. – Херсонське музучилище (кл. контрабаса Ю.Є. Євнопулоса), у 2001 р. – Одеську музичну академію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса заслуженого артиста України, доцента В.В. Чекалюка). Артист симфонічного оркестру Одеської філармонії. Бере активну участь в концер-

тах контрабасистів, член квартету контрабасистів НОФО.

СТЬОПІН Євген Георгійович, нар. 16 липня 1967 р. у м. Таганрог Ростовської обл. (РФ). У 1990 р. закінчив Херсонське музучилище (кл. контрабаса Ю.Є. Євнопулоса), Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса В.В. Чекалюка). Лауреат республіканського конкурсу серед виконавців середніх музичних закладів (1990, 1 місце). З 1990 р. – артист, з 1995 р. – помічник концертмейстера групи контрабасів симфонічного оркестру Одеського театру опери та балету. Одночасно працює майстром з ремонту струнно-смічкових інструментів.

ХМЕЛЬНИЦЬКА КОНТРАБАСОВА ШКОЛА

КРОТЕНКО Георгій Іванович, нар. 24 серпня 1944 р. у м. Гола Пристань Херсонської обл. Закінчив Полтавську ДМШ, у 1968 р. – Хмельницьке музучилище (кл. контрабаса В.К. Ханька, свого батька). З 1968 р. – викладач по класу контрабаса Хмельницького музучилища. Грав в ансамблі народної музики «Жайвір», який супроводжував танцювальний колектив «Поділля». Старший викладач Хмельницького музучилища ім. В.І. Заремби, концертмейстер групи контрабасів обласного симфонічного оркестру та камерного оркестру Хмельницької філармонії.

Учні Георгія Кротенка

БЕРЕНДА Віталій Анатолійович, нар. 13 червня 1986 р. у м. Хмельницький. У 2006 р. закінчив Хмельницьке музучилище ім. В.І. Заремби (кл. контрабаса Г.І. Кротенка), згодом – Київський Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова.

БЕТАЛІНСЬКИЙ Євген Юрійович, нар. 4 листопада 1984 р. у м. Красилів Хмельницької обл. У 2004 р. закінчив Хмельницьке музучилище ім. В.І. Заремби (кл. контрабаса Г.І. Кротенка), згодом – Одеську музичну академію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса засл. артиста України, доцента В.В. Чекалюка). Артист оркестру Одеського театру музичної комедії ім. М. Водяного.

ВЕЛІЧКО Олександр Анатолійович, нар. 9 листопада 1985 р. у м. Хмельницький. У 2005 р. закінчив Хмельницьке музучилище ім. В.І. Заремби (кл. контрабаса Г.І. Кротенка), згодом – Національну музичну академію України ім. П.І. Чайковського.

ВЕЛІЧКО Олексій Анатолійович, нар. 24 липня 1977 р. у м. Хмельницький. У 1999 р. закінчив Хмельницьке музучилище ім. В.В. Заремби (кл. контрабаса Г.І. Кротенка), згодом – Національну музичну академію України ім. П.І. Чайковського.

ВЕРХНЯНСЬКИЙ Віктор Володимирович, нар. 17 червня 1974 р. у м. Хмельницький. У 1995 р. закінчив Хмельницьке музучилище ім. В.І. Заремби (кл. контрабаса Г.І. Кротенка), у 2000 р. – Національну музичну академію України ім. П.І. Чайковського (Київ). Працював у симфонічному оркестрі.

ВЛАСОВ Віктор Олексійович (1936-1999 рр., Запоріжжя). У 1966 р. закінчив Запорізьке музучилище (кл. контрабаса В.С. Кротенка). Працював у Бердянській ДМШ Запорізької області.

ГОРОБЕЦЬ Олег Броніславович, нар. 29 липня 1977 р. у м. Хмельницький. У 1996 р. закінчив Хмельницьке музучилище ім. В.І. Заремби (кл. контрабаса Г.І. Кротенка), у 2001р. – Львівську музичну академію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.М. Лучанка). Артист Хмельницького обласного симфонічного оркестру.

ГУРСЬКИЙ Олег Станіславович, нар. 26 січня 1974 р. у м. Дунаївці Хмельницької обл. У 1987 р. закінчив Дунаєвецьку ДМШ по кл. акордеона, у 1992 р. – Хмельницьке музучилище (кл. контрабаса Г.І. Кротенка). Лауреат Міжнародного фестивалю молодих виконавців, присвячений 150-річчю від дня народження М.В. Лисенка (1992), закінчив Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського по кл. контрабаса проф. В.Б. Сойки). Концертмейстер групи контрабасів, соліст-інструменталіст симфонічного оркестру м. Спліт (Хорватія).

ДОВБИУС Віктор Васильович, нар. 13 жовтня 1961 р. у м. Пет-

ропавловськ Північно-Казахстанської обл. У 1989 р. закінчив Хмельницьке музучилище (кл. контрабаса Г.І. Кротенка). Викладач по кл. контрабаса Хмельницької ДМШ № 2, соліст рок-гурту.

ДОВГОНОВСЬКИЙ Володимир Іванович. У 1966 р. закінчив Запорізьке музичне училище (кл. контрабаса В.С. Кривенка), Ростовський інститут мистецтв. Працював артистом симфонічного оркестру Запорізької філармонії. Нині живе і працює в Дніпрі.

ЗАВАДА Сергій Валерійович, нар. 16 серпня 1984 р. У 2004 р. закінчив Хмельницьке музичне училище ім. В.І. Заремби (кл. контрабаса Г.І. Кротенка), згодом – Київський педагогічний університет ім. М. Драгоманова.

КЛІМЕНКО Андрій Борисович, нар. 7 червня 1979 р. у м. Хмельницький. У 1999 р. закінчив Хмельницьке музучилище ім. В.І. Заремби (кл. контрабаса Г.І. Кротенко). Продовжує концертну діяльність, як соліст-вокаліст, лауреат міжнародних і всеукраїнських конкурсів, учасник телепроєкту «Шанс». Випустив сольний альбом «Нікого, крім тебе».

КУЛИК Олег Володимирович, нар. 9 листопада 1980 р. у м. Дорожня Хмельницької обл. У 2001 р. закінчив Хмельницьке музучилище ім. В.І. Заремби (кл. контрабаса Г.І. Кротенка), згодом – Київський університет культури і мистецтв.

НОВИЦЬКИЙ Анатолій Дмитрович, нар. 1960 р. Закінчив Хмельницьке музучилище (кл. контрабаса Г.І. Кротенка), у 1991 р. – Київську консерваторію імені П.І. Чайковського (кл. контрабаса Б.В. Сойки і диригентський факультет). Працює контрабасистом та диригентом у Белграді (Югославія).

САВЕРОВ Дмитро. У 2002 р. закінчив Запорізьке музучилище (кл. контрабаса В.С. Кривенка). Артист ансамблю «Запорожці» Запорізької філармонії.

СЛЕСАРЕНКО Зоя, нар. у м. Київ. У 1976 р. закінчила Хмель-

ницьке музучилище (кл. контрабаса Г.І. Кротенка). Артистка оркестру Київського театру оперети. Нині живе і працює в Канаді.

СОБАКАРЬ Анатолій Миколайович, нар. 8 квітня 1968 р. у м. Дніпро. У 1987 р. закінчив Запорізьке музучилище (кл. контрабаса В.С. Кривенка), у 1993 р. – Харківський інститут мистецтв ім. І.П. Котляревського (кл. контрабаса А.Г. Грабовського).

СОБОЛЄВ Валентин Іванович веде клас контрабаса в Хмельницькому музичному коледжі.

СОКОЛИК Вадим Юрійович, нар. 24 квітня 1985 р. у м. Краси-лів Хмельницької обл. У 2006 р. закінчив Хмельницьке музучилище ім. В.І. Заремби (кл. контрабаса Г.І. Кротенка), згодом – Національний університет культури і мистецтв (Київ).

СТУДЗІНСЬКИЙ Микола Олександрович, нар. 11 червня 1987 р. у м. Хмельницький. У 2006 р. закінчив Хмельницьке музучилище ім. В.І. Заремби (кл. контрабаса Г.І. Кротенка). Артист Хмельницького обласного симфонічного оркестру.

ТКАЧ Євген Валентинович, нар. 14 грудня 1977р. у м. Хмельницький. У 1997 р. закінчив Хмельницьке музучилище ім. В.І. Заремби (кл. контрабаса Г.І. Кротенка) З 2005р. – артист Хмельницького обласного симфонічного оркестру.

ЧОРНИЙ Олександр Дмитрович, нар. 1982 р. у м. Хмельницький. У 2001 р. закінчив Хмельницьке музучилище ім. В.І. Заремби (кл. контрабаса Г.І. Кротенка), у 2006 р. – Львівську музичну академію ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса О.М. Лучанка). Артист Хмельницького обласного симфонічного оркестру.

ШАРКЕВИЧ Юрій Іванович. Закінчив Хмельницьке музучилище (кл. контрабаса Г.І. Кротенка). Викладач по класу контрабаса Кам'янець-Подільської ДМШ.

ШЕЛЕСТОВ Валентин, нар. у 1959 р. у м. Старокостянтинів

Хмельницької обл. У 1976 р. закінчив Хмельницьке музучилище (кл. контрабаса Г.І. Кротенка), у 1983 р. – Київський інститут культури.

РІВНЕНСЬКА КОНТРАБАСОВА ШКОЛА

Контрабасове мистецтво

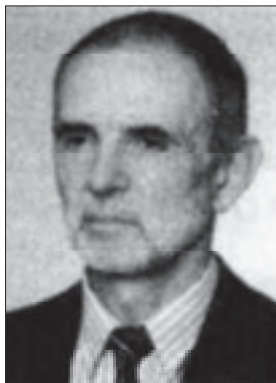

Олександр Островський і його учень Геннадій Топилко. 1985 р.

Рівненське музичне училище відіграло важливу роль у становленні і розвитку контрабасового мистецтва на Рівненщині і в Україні. Першим викладачем класу контрабаса став випускник Одеського музучилища Олександр Микитович Островський (навчався гри на тубі у класі контрабаса в Юрія Меркурійовича Мироненка) – перший керівник духового оркестру, заснованого в 1955 р. музучилища, вів клас духових інструментів. У 1961 р. було засновано відділ струнних інструментів. Олександр Островський вів клас контрабаса і виховав плеяду контрабасистів, які згодом закінчили Одеську консерваторію у його ж викладача Юрія Меркурійовича Мироненка, а нині працюють у професійних колективах України. Він зумів зацікавити кожного учня цим інструментом і прищепити любов до гри на контрабасі. Олександр Микитович

часто повторював: «20 відсотків – талант, а 80 – праця». Першим випускником-контрабасистом був Олександр Кожухов, який ще під час навчання в музучилищі працював у групі інструментального ансамблю Рівненської філармонії, згодом заснував ансамбль і працював у РФ.

БОРТНИК Святослав Іванович, закінчив Сарненську ДМШ, Рівненське музичне училище (кл. контрабаса О.М. Островського), згодом – Український інститут інженерів водного господарства. Працював у джаз-оркестрі «Сигнал» Здолбунівського АТП, в оркестрах Рівненської філармонії та Рівненського муздрамтеатру.

Святослав Бортник

ГАВРИЛЮК Юрій Ігорович закінчив Рівненську ДМШ №1 (клас контрабаса Б. Столярчука), Рівненське музичне училище (викл. О. Бойчук), Лондонську вищу школу музики і драми професора Рината Ібрагімова. Нині – артист оркестру «Кремерата Балтика» під керівництвом відомого скрипаля Гідона Кремера.

Володимир
Городецький

ГОРОДЕЦЬКИЙ Володимир Васильович, нар. 7 березня 1949 р. у Львові. У 1978 р. закінчив Рівненське музичне училище (кл. контрабаса О.М. Островського). Працював у Рівненській ОМА, музичним керівником ВІА Рівненського будинку художньої та технічної творчості профтехосвіти, грав в естрадному оркестрі.

ЗБРОЖЕК Юрій Ігорович, нар. 1973 р. у м. Рівне. У 1993 р. закінчив Рівненську ДМШ №1 імені М.В. Лисенка (кл. контрабаса Б.І. Столярчука), у 1997 р. – Рівненське музичне училище (кл. контрабаса О.М. Островського, Б.І. Столярчука). Того ж року

Юрій Зброжек

вступив до Рівненського інституту культури (кл. контрабаса Б.Й. Столярчука). У 1998, 2000, 2001 рр. зіграв сольні концерти. Закінчив Національну музичну академію України ім. П.І. Чайковського (кл. контрабаса В.Б. Сойки, О.Й. Мельника). Артист камерного оркестру «Камерата» (Київ).

ІГНАТЕНКО Віктор Вікторович, нар. 3 квітня 1953 р. у м. Зіньків Полтавської обл. У 1972 р. закінчив Рівненське музичне училище (кл. контрабаса О.М. Островського). У 1972-1982 рр. – артист Рівненської філармонії, з 1982 р. працював у Рівненській ОМА.

Володимир Карпенко

КАРПЕНКО Володимир Степанович, нар. 26 березня 1954 р. у м. Рівне. У 1973 р. закінчив Рівненське музичне училище (кл. контрабаса О.М. Островського), у 1981 р. – Рівненський інститут культури (кл. контрабаса Б.Й. Столярчука). Артист оркестру Рівненського обласного академічного українського музично-драматичного театру.

КАТРУШИН Олексій Олексійович, нар. 3 вересня 1955 р. у с. Соломіївка Дубровицького р-ну Рівненської обл. У 1971 р. закінчив Дубровицьку ДМШ (кл. контрабаса і акордеона), у 1975 р. – Рівненське музичне училище (кл. контрабаса О.М. Островського). Працював у Дубровицькій ДМШ.

КОЖУХОВ Олександр Афанасійович, нар. 1 січня 1940 р. у с. Северний-Донець Богучарського р-ну Воронежської обл. (РФ). У 1958 р. закінчив Житомирську середню школу № 24. З 1960 р. – артист естрадного оркестру Рівненської філармонії. У 1965 р. закінчив Рівненське музичне училище (кл. контрабаса О.М. Ост-

ровського). Працював в естрадних ансамблях м. Воркута (РФ).

КРАВЧУК Сергій Михайлович, нар. 22 листопада 1980 р. у м. Рівне. У 1998 р. закінчив Рівненську ДМШ № 1 ім. М.В. Лисенка (кл. баяна А.В. Пасічної, кл. контрабаса Б.Й. Столярчука), у 2001 р. – Рівненське музучилище (кл. контрабаса Б.Й. Столярчука), один курс Рівненського державного гуманітарного університету.

МАТВІЙЧУК Олег Савович, нар. 27 березня 1978 р. у м. Костопіль. Рівненської області. Закінчив Костопільську ДМШ (кл. скрипки Г.В. Якименко), Рівненське музичне училище (кл. контрабаса О.М. Островського, О.М. Бойчук, кл. хорового диригування А.І. Міліневського), Львівську музичну академію ім. М.В. Лисенка (кл. народного артиста України, проф. О.М. Жука, доц. Т.С. Лисенка). Живе і працює у м. Рівне.

МИТНОВИЧ Василь Іванович, нар. 1 лютого 1937 р. у с. Морочне Зарічненського р-ну Рівненської обл. У 1967 р. закінчив Рівненське музучилище (кл. контрабаса О.М. Островського), Рівненський інститут культури. Працював артистом естрадного оркестру «Горинь», при Рівненському БК будівельників, Рівненській ОМА, викладачем по класу контрабаса в Рівненській ДМШ № 2. Його учень А. Журомський закінчив Рівненське музучилище.

ПЕТРОВСЬКИЙ Олександр Михайлович, нар. 3 жовтня 1956 р. у м. Кременець Тернопільської обл. У 1976 р. закінчив Рівненську ВМШ (кл. контрабаса О.М. Островського), у 1980 р. – Рівненське музучилище (кл. контрабаса О.М. Островського). Працював у Рівненській ОМА, з 1990 р. –

Василь Митнович

Олександр
Петровський

настроювач фортепіано у Рівненському музучилищі і Рівненській ДМШ № 1. Грав в естрадному оркестрі.

Олександр Подик

ПОДИК Олександр Петрович, нар. 11 січня 1969 р. у с. Орв'яниця Дубровицького р-ну Рівненської обл. У 1983 р. закінчив Дубровицьку ДМШ (кл. труби П. Царика) у 1987 р. – Рівненське музучилище (кл. контрабаса О.М. Островського), у 1993 р. – Одеську державну консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. Ю.М. Мироненка). Працював підручним пульта, згодом – 2-го пульта контрабасів симфонічного оркестру Одеської філармонії, виступив з сольними концертами в Одесі та Рівному. Артист камерного оркестру Рівненської філармонії. У 1995 р. працював у Національному симфонічному оркестрі України. З 1996 р. одночасно з роботою в симфонічному оркестрі працював викладачем музучилища ім. Р.М. Глієра. З 1998 р. – артист камерного оркестру Рівненської філармонії. У 2007 р. прийнятий за конкурсом в Новий Український Оркестр («Євро-оркестр»).

Валерій Радковський

РАДКОВСЬКИЙ Валерій Анатолійович, нар. 23 лютого 1968 р. у Рівному. У 1982 р. закінчив Рівненську ДМШ № 1 (кл. фортепіано Л.Г. Белецької), у 1986 р. – Рівненське музучилище (кл. контрабаса О.М. Островського), музично-педагогічний факультет Рівненського педінституту. Працював артистом камерного оркестру Рівненської філармонії.

РИСИНСЬКИЙ Олександр Анатолійович, нар. 30 червня 1975 р. у Рівному. У 1990 р. закінчив Рівненську ДМШ № 1 (кл. контрабаса Б.Й. Столярчука), Рівненське музичне училище (кл. контрабаса О.М. Островського). Музикант інструментального ан-

самблю «Джерело» палацу культури «Хімік» у м. Рівне. Закінчив Рівненський державний гуманітарний університет (кл. контрабаса Б.Й. Столярчука). Із 2003 р. – засновник і викладач класу контрабаса Рівненської ДМШ № 2.

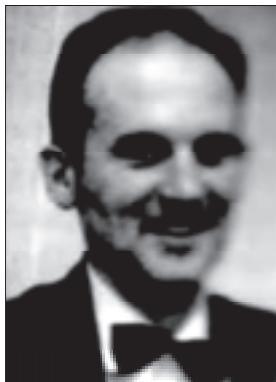

Олександр
Рисинський

СКОРІКОВ Віктор Валентинович, нар. 2 лютого 1969 р. у м. Рівне. Закінчив Рівненську ДМШ № 2 (клас віолончелі Л. Скалій), у 1988 р. – Рівненське музичне училище (кл. викл. О.М. Бойчук). Працював у Дубенській музичній школі, служив в армії. Із 1991 р. навчався в Білоруській консерваторії (кл. контрабаса В. Бойдова). Працює в камерних оркестрах Мінська. У 1995 р. – учасник Міжнародного конкурсу ім. Кусевицького. Гастролював у Буенос-Айресі (Аргентина), де тепер живе і працює солістом групи контрабасів симфонічного оркестру камерного театру м. Мар-дель-Плата. Записує диски, виступає з сольними програмами.

СУПРУН Сергій Миколайович, нар. 14 березня 1964 р. у м. Шепетівка Хмельницької обл. У 1979 р. закінчив Зорянську школу мистецтв Рівненської обл., у 1984 р. – Рівненське музучилище (кл. контрабаса О.М. Островського).

ТЕРНОВЕЦЬ Валерій Всеволодович закінчив Одеську консерваторію імені А.В. Нежданової (кл. контрабаса Юрія Меркурійовича Мироненка). Працював концертмейстером групи контрабасів Одеського театру музичної комедії. Нині – викладач класу контрабаса Кропивницького музучилища, артист-контрабасист Кропивницької облфілармонії.

Валерій Терновець

ХОМИЧ Віталій Степанович, нар.

25 листопада 1980 р. у м. Сарни Рівненської обл. У 1999 р. закінчив Рівненське музичне училище, у 2004 р. – Рівненський державний гуманітарний університет (кл. контрабаса Б.Й. Столярчука). Живе і працює в м. Сарни.

Володимир Чекалюк

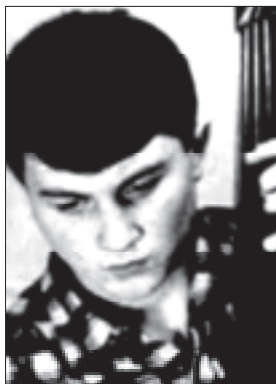
ЧЕКАЛЮК Володимир Васильович закінчив Одеську державну консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса Юрія Меркурійовича Мироненка), нині – концертмейстер групи контрабасів Одеського національного філармонійного оркестру, професор Одеської національної музичної академії, заслужений артист України, засновник квартету контрабасистів філармонії.

ЮЗВЯК Олександр Васильович, нар. 8 листопада 1986 р. у м. Рівне. У 2000 р. закінчив Рівненську ДМШ №1 ім. М.В. Лисенка (клас акордеона А.В. Пасічної, кл. контрабаса Б.Й. Столярчука). У 2006 р. – Рівненське музичне училище (кл. контрабаса О.М. Бойчук, віолончелістки), Національну музичну академію України ім. П.І. Чайковського. Учасник симфонічного та камерного оркестрів училища, артист камерного оркестру Рівненської філармонії.

ЮРЧИК Олександр Сергійович, нар. у 1963 р. у м. Корець Рівненської обл. У 1981 р. закінчив Рівненське музичне училище (кл. контрабаса О.М. Островського), у 1981 р. вступив до Одеської консерваторії (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка), у 1986 р. закінчив Кишинівську консерваторію (кл. контрабаса В.І. Мазуряну). Концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Кишинівської філармонії.

ШНАЙДЕР Олександр Георгійович, нар. 18 червня 1968 р. у смт Квасилів Рівненської обл. У 1987 р. закінчив Рівненське музичне училище (кл. контрабаса О.М. Островського). Працював артистом оркестрової групи Черкаського народного хору, учасник худож-

ньої самодіяльності ансамблю пісні і танцю на заводі «Ротор» у м. Черкаси. Концертмейстер групи контрабасів Черкаського камерного оркестру. Заслужений артист України.

Олександр Шнайдер

ЯКИМЕНКО Валерій Миколайович, нар. 3 липня 1949 р. у м. Стара-Криуша Воронежської обл. (РФ). У 1963 р. закінчив Дубровицьку СШ і Дубровицьку ДМШ, керував духовим оркестром Дубровицького РБК. У 1971 р. закінчив Рівненське музучилище (кл. контрабаса О.М. Островського). Працював в естрадних ансамблях на флоті. Нині живе в Мінську.

«У КОНТРАБАСА Є ДУША»

Рівненський контрабасист, 20-річний Юрій Гаврилюк, розпочав навчання в одному з найпрестижніших у світі консерваторних закладів – Лондонській вищій школі музики і драми «Гілдхолл».

– Чому ти вибрав саме цей навчальний заклад?

– Це сталося майже випадково... Річ у тім, що я мріяв вступити в одну з українських консерваторій, мав пропозицію пройти тести й у Швейцарії. Однак якось дав про себе знати на інтернет-форумі контрабасистів – виклав там деякі записи своїх виступів. Незабаром мені написав – уявляєте хто? Ринат Ібрагімов – контрабасист зі світових ім'ям, диригент, соліст, концертмейстер Лондонського симфонічного оркестру і професор «Гілдхоллу». Він стверджував, що у мене гра виходить добре... Відтак і зав'язав із ним спілкування, послав йому один зі своїх концертів. Він звернув на них увагу, багато що схвалив, дав поради...

– І тоді ти насмілився...

– ... запитати, чи є можливість вступити до «Гілдхоллу». Потім одержав виклик, поїхав до Лондона, склав іспити – виконав старовинну сонату Генрі Еклса, драматичну п'єсу Джованні Боттезіні та технічний етюд.

Увечері того ж дня мені повідомили: вступив! Але хвилювання

після цього не полишали, адже я подав заяву і на одержання стипендії. Рішення вже чекав вдома. Коли її призначили, то всі літні місяці я поглиблював знання з англійської мови, після чого склав у Києві за сертифікованою програмою іспит із цього предмета – такою є умова зарахування іноземців у «Гілдхолл».

– *Хто ж нині твій педагог?*

– Та сам же Ринат Ібрагімов! Це щастя, розумієте? Але я ніколи не вступив би сюди, якби не моя наставниця Ольга Бойчук із Рівненського музичного училища, яке я закінчив. Я потрапив до неї в клас, думалося, ненадовго, адже не прагнув

грати на контрабасі. Однак вона змінила всю мою музичну філософію, навчила змістовно, тонко доносити за допомогою контрабаса велич і красу мелодій. Завдяки освоєним під її керівництвом прийомам майстерної гри мені вдавалося здобувати перемоги на конкурсах, у тому числі й на міжнародному в Молдові. До мене прийшло усвідомлення: **у контрабаса є душа...** Вдячний і за те, що моя викладачка вселила в мене почуття об'єктивності: завжди на змаганнях є хтось кращий, і якщо сьогодні це не ти, то можеш ним стати завтра, треба лише тягнутися...

– *Лондон відкриває тобі можливості брати участь у конкурсах контрабасистів першої величини?*

– Сподіваюся на це. Час покаже. Попереду ж чотири роки. Однак поки що переймаюся лише навчанням і, сказати б, внутрішніми першостями – тут багато звітних концертів, передбачених освітніми планами.

Юрій Гаврилюк

*Розмову вів Віктор МАЗАНІЙ,
«Вільне слово», 6 жовтня 2011 р.*

Б.Й. Столярчук

Столярчук Богдан Йосипович, нар. 25 серпня 1947 р. в с. Дмитрівка Гоцманського р-ну Рівненської обл. Закінчив Рівненське музичне училище, Київський інститут культури, Одеську державну консерваторію ім. А.В. Нежданової (кл. контрабаса Ю.М. Мироненка, кл. диригування В.П. Базилевич). Працював артистом оркестру Рівненського музичного драматичного театру та обласної філармонії. З 1978 р. – засновник, викладач класу контрабаса і бас-гітари у Рівненській ДМШ № 1 ім. М.В. Лисенка. Веде ним же створений ансамбль камерної музики викладачів. Нині – професор кафедри музичного фольклору факультету музичного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету, керівник інструментального ансамблю традиційної народної музики «Хутірські музики». Заслужений діяч мистецтв України. У 1990 р. зіграв Концертну симфонію для контрабаса К. Діттерсдорфа з камерним оркестром Рівненської філармонії (диригент народний артист України Богдан Депо, соліст-альтист Петро Шатний).

Учні Б.Й. Столярчука

1. Сарнавський Андрій Анатолійович, нар. 1966 р. У 1982 р. закінчив Рівненську ДМШ № 1 ім. М.В. Лисенка, у 1986 р. – Рівненське музичне училище. Учасник ансамблю народної музики «Древляни».

2. Рисинський Олександр Анатолійович, засновник на відділі струнно-смичкових інструментів єдиного в області ансамблю контрабасистів, який щорічно бере участь у звітних концертах школи та відділу, висока професійна підготовка ансамблю дала змогу вибороти 3 рази II місце (2015, 2017, 2019) на обласному огляд-конкурсі шкіл естетичного виховання та I місце на всеукраїнському конкурсі «Мереживо» ім. В. Степанова (2017 р.). Учні класу беруть участь у щорічних звітах відділу та школи, учасник обласних та всеукраїнських конкурсів у складі колективів. Учень Євген Федоришин зайняв III місце на XVI Міжнародному конкурсі-фестивалі «Симфонія талантів» м. Київ (28.05.2021), учень Микола Гурин зайняв II місце на III міському фестивалі «Гіт-Арт» (2017, м. Рівне).

До спеціалізованих музичних закладів вступила Оксана Вовк (2013 р.), а саме – РДГУ, народний відділ, клас контрабаса, Орест

Качановський – Рівненський музичний фаховий коледж в 2020 р.

3. Садовий Юрій Олексійович, нар. у 1978 р., у 1996 р. закінчив Рівненську ДМШ №1 ім. М.В. Лисенка (кл. контрабаса Б.Й. Столярчука), у 2006 р. – Інститут мистецтв РДГУ. Звукорежисер і керівник музичного гуртка Рівненського академічного ліцею «Престиж» ім. Л. Котовської.

4. Рибак Роман Юрійович, нар. 1990 р. У 2014 р. закінчив Рівненську ДМШ №1 ім. М.В. Лисенка, у 2018 р. – Рівненське музичне училище, у 2025 р. – Львівську національну музичну академію. Артист оркестру Львівського національного театру опери та балету ім. С. Крушельницької.

5. Востріков Андрій Сергійович, нар. у 2007 р. У 2024 р. закінчив Рівненську ДМШ №1 ім. М.В. Лисенка. Навчається у Рівненському фаховому музичному коледжі.

6. Черуха Давид Вікторович, нар. у 2007 р. У 2024 р. закінчив Рівненську ДМШ №1 ім. М.В. Лисенка. Навчається на джазовому факультеті державного університету в м. Зельона Гура (Польща).

Учні, які закінчили

Рівненський державний гуманітарний університет

7. Кравчук Михайло Васильович, нар. у 1989 р. У 2004 р. закінчив Рівненську ДМШ №1 ім. М.В. Лисенка, у 2008 р. – Рівненське музичне училище, у 2011 р. – Інститут мистецтв РДГУ.

8. Веретельников Олександр Борисович, нар. у 1978 р. Закінчив Літинську ДМШ, у 1995 р. – Вінницьке музичне училище, у 2020 р. – РДГУ. Артист Вінницького симфонічного оркестру.

9. Бестелесний Роман Русланович, нар. у 1995 р. У 2005 р. закінчив Тульчинське училище культури, у 2009 р. Інститут мистецтв РДГУ. Артист симфонічного оркестру Вінницької філармонії.

10. Кулик Василь Якович, нар. у 1986 р. Закінчив Тульчинське училище культури, у 2011 р. – Інститут мистецтв РДГУ. Викладач Тульчинського училища культури.

11. Солтус Віктор Володимирович, нар. у 1997 р. Закінчив Рівненську ДМШ №2, у 2021 р. – Рівненське музучилище. Нині навчається в РДГУ.

12. Чабан Ігор Федорович, нар. у 1984 р. У 1996 р. закінчив Рівненський інститут культури. Викладач музики в Чернівецькій школі.

13. Янушевич Олег Бронісловович, нар. 8 липня 1969 р. у м. Коломия Івано-Франківської обл. У 1984 р. закінчив Коломийську ДМШ №1 (кл. скрипки Л.М. Татарської), у 1988 р. – Самбірське училище культури (кл. скрипки Л.В. Куриляк, контрабаса С.М. Яцишніці), в 1996 р. – Рівненський інститут культури (кл. контрабаса Б.Й. Столярчука). З 1995 р. – артист камерного оркестру Рівненської філармонії, викладач класу контрабаса в Рівненській ДМШ №1 ім. М.В. Лисенка. В 1995 р. працює контрабасистом в камерному оркестрі Рівненської філармонії за угодою. З 1996 р. і донині, після закінчення Рівненського інституту культури, – штатний контрабасист цього оркестру. За час праці в камерному оркестрі зіграв сотні творів від композиторів барочної музики XV-XVII ст. (Ж. Рамо, А. Вівальді) до сучасних композиторів XX-XXI ст. як зарубіжних класиків, так і українських. Під керівництвом диригента П.Є. Товстухи брав участь у проєктах камерного оркестру Рівненської обласної філармонії та фестивалях «Мюзік-фест» (Київ), «Контрасти» (Львів), «Нове виконавство» (Рівне), де виконувалася музика як сучасних класиків, так і твори спеціально написані для Рівненського камерного оркестру. А також гастролював у складі оркестру по Україні, Польщі і Франції. Брав участь у проєктах симфонічного оркестру Рівненської облфілармонії (2003-2005рр.) під орудою П.Є. Товстухи як заступник концертмейстера групи контрабасів, де виконували і записували 9 симфоній Бетховена, Першу і Другу симфонії Брамса, Першу і Другу симфонії Прокоф'єва. Брав також у звітах Рівненщини в м. Київ у складі як камерного, так і симфонічного оркестрів. В 2005-2006 рр. – у складі Львівського державного симфонічного оркестру (диригент В. Проскіна) та в складі заслуженого симфонічного оркестру Національної радіокомпанії як концертмейстер групи контрабасів гастролював у Південній Кореї.

14. Пташник Роман, нар. 7 червня 1983 р. у м. Львів. Навчався у Львівській ДМШ №1 (кл. баяна В. Кляма), у 2001 р. закінчив Львівське училище культури і мистецтв, у 2007 р. – Рівненський державний гуманітарний університет (кл. контрабаса Б.Й. Столярчука). Учасник студентського інструментального ансамблю «Грондофір».

Контрабасисти Рівненщини, які закінчили РМУ

1. Кожухов Олександр (1965)
2. Митневич Василь (1967)
3. Мотрюк Павло (1970)
4. Столярчук Богдан (1970)
5. Ігнатенко Віктор (1972)
6. Якименко Валерій (1973)
7. Катрушин Олексій (1975)
8. Пацаловський Анатолій (1976)
9. Карпенко Володимир (1977)
10. Чекалюк Володимир (1977)
11. Городецький Володимир (1979)
12. Петровський Олександр (1980)
13. Юрчик Олександр (1981)
14. Терновець Валерій (1983)
15. Супрун Сергій (1984)
16. Подик Олександр (1988)
17. Сарнавський Андрій (1988)
18. Радковський Валерій (1988)
19. Топилко Геннадій (1990)
20. Рисинський Олександр (1995)
21. Матвійчук Олександр (1998)
22. Кравчук Сергій (2001)
23. Бортник Святослав (1968)
24. Шнайдер Олександр (1987)
25. Скоріков Віктор (1988)
26. Хомич Віталій (1999)
27. Зброжек Юрій (1997)
28. Юзвяк Олександр (2005)
29. Гаврилюк Юрій (2010)
30. Вельковець Тарас (2014)
31. Рибак Роман (2019)
32. Солтус Віктор (2017)
33. Кравчук Богдан
34. Марченко Антон
35. Качановський Орест (2023)
36. Радіонов Євген (2023)

**Контрабасисти Рівненщини,
які закінчили РДІК**

1. Григанський Денис
2. Янушевич Олег
3. Чабан Ігор
4. Кулик Василь
5. Садовий Юрій
6. Веретельников Олександр
7. Бестелесний Роман
8. Пташник Роман

**Джазові бас-гітаристи,
які працювали в Рівному**

1. Пасаманік (контрабас)
2. Рабізов Володимир (контрабас)
3. Кек Наум (бас-гітара)
4. Векслер Лев (контрабас)
5. Торопов (контрабас)
6. Дідух Ігор (бас-гітара)
7. Донець Володимир (контрабас)
8. Михайлов Володимир (бас-гітара)
9. Іваницький Михайло (бас-гітара)
10. Аксьонов
11. Борисюк
12. Пахолок Сергій (бас-гітара)
13. Жуковський Володимир (бас-гітара)
14. Білошицький Сергій (бас-гітара)

Історія розвитку джазових оркестрів

Работорговці, які за декілька століть вивезли з Африки сотні тисяч негрів, не могли, звичайно, передбачити, що створена нащадками цих рабів музика своєю красою й оригінальністю підкорить світ і розповсюдиться майже по всіх континентах. Ця музика – джаз.

Чому ж присвячували ці негри свої рідкісні часи відпочинку?.. Музиці. Негри володіють дуже розвинутим музичним інстинктом, природною схильністю до музики, співу, особливим відчуттям ритму. Спів – це небагато, що лишилось у народу, в якого забрали матеріальну, фізичну і моральну волю.

Поява спірічуелс обумовлена низкою причин. По-перше, негри набагато проникливіше виражали своє горе пригнічених в надії на краще життя. По-друге, володіючи іншим тембром голосу, іншою вимовою і відчуттям ритму, вони підсвідомо перетворювали музику європейських гімнів і підкорили її своїй натурі, своєму темпераменту.

Зрозуміло, що негритянська музика розвивалася відособлено, лише миттєво і поверхово стикаючись з музикою «білих». У цей період розвивається народна пісня американських негрів – блюз.

Блюз – це жалоба, туга, крик протесту, вирваний з негритянської душі спочатку рабством, а потім продовженими пригніченнями. Музика блюзу журлива, але не дуже, адже негри не люблять стогнати над своєю долею. Вони співають блюз не для того, щоб розчулитись і обтяжитись, а щоб звільнитися від суму. Як писав Теодор Обванель (1829-1886) – провансальний лірик і драматург: «Той, хто співає про своє горе, його виспівує».

Якщо вокальний блюз виник в сільській місцевості, а спірічуелс співали як в сільських, так і в міських церквах, то джаз, музика оркестрова, – міг з'явитись тільки у великому місті. Колискою джазу став Нью-Орлеан. В кінці XIX ст. у негрів з'явились свої духові оркестри, які стали учасниками народних свят, парадів.

У джазовому оркестрі рівномірності темпу задає ритмічна група: ударні, контрабас (на якому грають пічкато, щипком) або туба

(духовий контрабас), гітара (або банджо) і фортепіано. Специфічна ритмічна пульсація є першим основним елементом джазу. Другим елементом є інструментальна техніка.

Джазову музику неможливо аналізувати і вивчати по нотах. Адаже довгий час оркестри грали взагалі без нот, а більшість музикантів не вмiли їх читати. З цього приводу Ліл Армстронг, піаністка з класичною підготовкою, згадує випадок, який був з нею в одному з оркестрів: «Коли я сіла за фортепіано і попросила ноти, всі були приголомшені, музиканти чемно відповіли, що нот у них немає, що вони ними ніколи не користувалися. Тоді я запитала, в якій тональності вони збираються грати. Склалось враження, буцімто я розмовляю на іншій мові, потім керівник сказав мені:

– Починай, коли я постукаю два рази».

Дійсно, джаз починають записувати систематично лише в 1923 році. Кращими джазовими оркестрами того часу був оркестр King Oliver's Creole Jazz Band. До його складу входили кращі музиканти, серед них контрабасист Білл Джонсон. З Луї Армстронгом грав контрабасист Попе Фостер.

Найбільш відомим у Нью-Йорку був оркестр Флетчера Хендерсона, який залишив прекрасні записи. Цей колектив пускався в довгі імпровізації, в яких кожний соліст брав по 5, а то й по 10 корпусів підряд, в залежності від натхнення, і «зала» – за словами Сіднея Кетлетта, – ледь не перекидалася від такої «качки». У цьому оркестрі грав Елмер Джеймс (контрабас).

Найяскравішою фігурою серед керівників великого джазового оркестру був композитор, аранжувальник і піаніст Дюк Еллінгтон. Народився він 29 квітня 1899 р. у Вашингтоні, округ Колумбія. У своїй книзі Баррі Уланов пише про Еллінгтона: «В сім років хлопчик почав займатися роялем і сольфеджіо. В школі маленький Едуард був незібраним – на уроках грав ніби на уявній клавіатурі, барабанив пальцями по парті». У 1918 р. Дюк з друзями вирішив зібрати маленький аматорський ансамбль. Він продовжує працювати піаністом в професійних, більш-менш комерційних оркестрах. Еллінгтон був великим аранжувальником і не тільки ним, він писав багато п'єс, мелодична лінія яких створювалась при аранжуванні і, слухаючи його музику, не відрізниш, де закінчується тема і де починається аранжування. Навіть тоді, коли Еллінгтон

Зустріч джазових музикантів з Дюком Еллінгтоном

аранжує теми інших авторів, він вносить в них стільки свого, еллінгтонівського, що вся музика звучить, як його особиста.

Його оркестр належав до найкращих і користувався великою популярністю. У 1927 р. колектив виступав в уславленому складі: серед виконавців – контрабасист Уелмен Брауд (1891 р., м. Луїзіана – 29.10.1966 р., м. Лос-Анджелес), який працював з Дюком у 1926-1935 рр. Особливо треба відзначити видатних контрабасистів Еллінгтона – це Біллі Тейлор, Хейз Елвіс, а з 1939 р. – диво Джиммі Блентон (н. 1921 р., м. Сент-Луїс, шт. Міссурі) – володів прекрасним звуком, приголомшливою технікою, феноменальним свінгом. Джиммі Блентон видобував з контрабаса майже стільки відтінків, скільки інші з труби або тромбона. Дюк дуже любив цього музиканта, зробив з ним декілька записів дуету контрабаса і фортепіано. Блентон помер від туберкульозу в 21-річному віці. Він видозмінив джазовий стиль гри на контрабасі.

Наприкінці 10-х – на початку 20-х рр. ХХ ст. перші негритянські джазові ансамблі виступили в Парижі. К. Дебюссі, М. Равель, Е. Саті, І. Стравинський, П. Хіндеміт пророкували джазу велике майбутнє – і не помилились.

Початківцями радянського джазу були Ж. Парнах, Й. Цфасман, А. Утьосов, Г. Ландсберг, А. Теплицький, Г. Терпиловський – вони створили перші оркестри. В жанрі пісні провідне місце займав Ісаак Дунаєвський. У 1939 р. А. Утьосов писав: «Мій джаз

може бути названий джазом тільки за складом інструментів, але за сутністю – це пісенний і театралізований оркестр». У 50-х роках представниками джазу були: В. Людвиковський, У. Найсос, К. Орбелян, Ю. Саульський, В. Рубашевський.

Хороший джаз-оркестр створити нелегко, але зберегти його ще

Олег Лундстрем (1935)

важче. Довге життя оркестрового колективу можна забезпечити лише тоді, коли на чолі його стоїть незвичайна людина і музикант. Таким був Олег Лундстрем, керівник джазового оркестру, понад 30 років – незмінний диригент. Народився у 1916 р. у Читі. Навчався гри на скрипці. У 1932 р.

придбав в магазині платівку із записом оркестру Еллінгтона і був вражений, просто закохався в цю музику. Згодом вступив до Харбинського політехнічного інституту (Маньчжурія). Тут було багато шанувальників джазу.

Ростислав Бабич

У 1934 р. згуртувались друзі-однодумці і почали вчитися джазу: «знімати» з платівок і записувати партитури. У 1936 р. весь оркестр переїхав у Шанхай (Китай) і з того року розпочалось професійне життя. У 1947 р. колектив отримав дозвіл повернутися в СРСР, у м. Казань (Татарстан). Тут відбулося декілька концертів, а потім наступила заборона. У Казані О. Лундстрем закінчив консерваторію по класу композиції та диригування, керував студентським симфонічним оркестром, писав значні за формою твори. У 1956 р. колектив приїхав до Москви в попередньому «китайському» складі і розпочав своє велике творче життя.

В Україні популяризатором сучасної естрадної музики є естрадно-симфонічний оркестр Українського телебачення і радіо

під керівництвом Ростислава Олексійовича Бабича, який народився 18 квітня 1937 р. у Рівному. В 1962 р. закінчив Львівську консерваторію, у 1975 р. – Київську консерваторію, професор, завідувач кафедри естрадної музики Київського Національного університету культури і мистецтв, народний артист України.

На Рівненщині пропагандистом естрадної музики є джаз-оркестр Рівненського інституту культури під керівництвом Олександра Дмитровича Гайдабури. Народився 25 листопада 1941 р. у Рівному. У 1970 р. закінчив музично-педагогічний факультет Рівненського педагогічного інституту. З 1974 р. – організатор і керівник джаз-оркестру в інституті культури. Лауреат всеукраїнських та міжнародних конкурсів та фестивалів. У 1981 р. стажувався у Києві на базі естрадно-симфонічного оркестру Українського телебачення і радіо.

Протягом всієї історії джазової музики не замовкали суперечки про те, яким має бути джаз, і були особливо бурхливими в кризові періоди джазової історії – періоди зміни стилів і напрямів. Необхідність усвідомлення естетичних особливостей джазової музики, визначення основних ознак джазової художньої системи, знаходження критеріїв музичної класифікації джазу особливо нагально в епоху вільного джазу, коли в його музику були введені нові художні елементи, а деякі традиційні для джазу норми стали витіснятися, змінювались і навіть повністю скорочувались.

Олександр Гайдабура

Джазова імпровізація

Джазові контрабасисти

Радянська джазова композиторська школа, на відміну від країн Заходу, сформувалась спочатку як оркестрова. Це твори Кара Караєва, О. Лундстрема, Ю. Сеульського, У. Найссос. У 1970-ті рр. активність композиторів переноситься в царину камерного джазу – це твори М. Кажлаєва, джазові композиції – В. Мустафа-заде.

Віктор Двоскін

Анатолій Бабій

Тамаз Курашвілі

Серед видатних джаз-ансамблів 70-х років виділяється група «Аллегро» під керівництвом Миколи Левинського. Народився ансамбль в Саратові. Музичний образ цього колективу – результат творчості всіх його учасників, де кожен з них володіє яскравою індивідуальністю. Зокрема, контрабасист Віктор Двоскін – музикант з рідкісним відчуттям ритму. Його лірична здібність – ще більш рідкісне явище для контрабасиста. Голос його інструменту можна прирівняти до віолончелі в струнному квартеті. Створивши тонкий, свідомий контрапункт, він далеко відходить від стандартів звичайного акомпанементу і у віртуозному соло, і в акомпанементі. Двоскін не втрачає можливості затриматись на якому-небудь звуці, протягнути, гойдати його, милуватися ним.

Московський контрабасист-віртуоз Анатолій Бабій – лауреат багатьох всесоюзних і міжнародних фестивалів (грав в оркестрі Лундстрема, в ансамблях з Чижиком і Козловим), один з цікавих джазових контрабасистів, майстер ритмічного акомпанементу.

Грузинський контрабасист Тамаз Курашвілі названий кращим на багатьох джазових фестивалях.

Віталій Соломонов народився 6 лютого 1966 р. у Дніпродзержинську Дніпропетровської області. У 1985 р. закінчив Дніпродзержинське музичне училище. Грав з московським ансамблем Валерія Кацнельсона та з квінтетом Андрія Рябова – Андрія Кондакова (Санкт-Петербург – Петрозаводськ). Записано 4 платівки.

Американський контрабасист Чарлз Мінгус народився у 1922 р. і виріс в Уоттсі. З 8 років почав навчатися гри на тромбоні, згодом займався на віолончелі. Зацікавився музикою у виконанні оркестру Еллінгтона, на концерті якого він був. Почав грати на контрабасі в шкільному оркестрі. Засвоїв техніку гри на контрабасі допоміг Ред Каллендер, видатний контрабасист епохи свінгу, який працював з Армстронгом, Лестером, Янгом і Хемптоном. У 1941-1943 рр. Мінгус грав в останньому з великих оркестрів піонера традиційного стилю Кіда Ори. У 1946-1948 рр. грав у Лайонела Хемптона. Протягом п'яти років навчався у контрабасиста, який грав у тріо Реда Норва. З 1947 р. почав писати джазові п'єси. Вплив Мінгуса в джазі відчувався десь з 1955 р. до початку 1960-х років. І музиканти, і критики бачили в ньому провідного джазового контрабасиста, його композиторські експерименти завжди викликали цікавість. Контрабас у джазі – це найважливіший і незамінний інструмент ритмічної групи, він виконує дві рівноцінні функції: а) утворення біту або пульсації музичного потоку. У цій галузі контрабас повинен бути найдосконалішим в ансамблі ритмічної групи. Він має велике значення при утворенні відчуття «рух вперед» в швидких темпах; б) йому доручають басову гармонічну лінію в ансамблях і сольних пасажах. В обох випадках контрабасист мусять грати чисто і гармонічно правильно.

У виконавській практиці зустрічаються два способи запису партії контрабаса (вони часто переплітаються). У першому в друкованих нотах найчастіше бачимо детально виписаний нотний текст. Виконання такої партії не завдає підготовленому музиканту ніяких труднощів. В другому у партитурах, розрахованих на професіоналів, лінія контрабаса виглядає як низка позначень (як у фортепіано). Цей спосіб запису вимагає в першу чергу бездоганного знання позначень.

Велика увага приділяється найважливішим елементам індивідуальної роботи: а) досконале знання усіх мажорних, мінорних та різних інших гам; б) володіння усіма акордами, побудованими на кожному ступені хроматичної гами; в) дуже важливим є слухове тренування та інтонування різних акордів від даного звука; г) знання різних типів каденцій на всіх ступенях хроматичної гами.

На контрабасі в танцювальній і джазовій музиці лише зрідка

Талановитий контрабасист Володимир Волков
в дуєті з трубачем Вячеславом Гайворонським (1978)

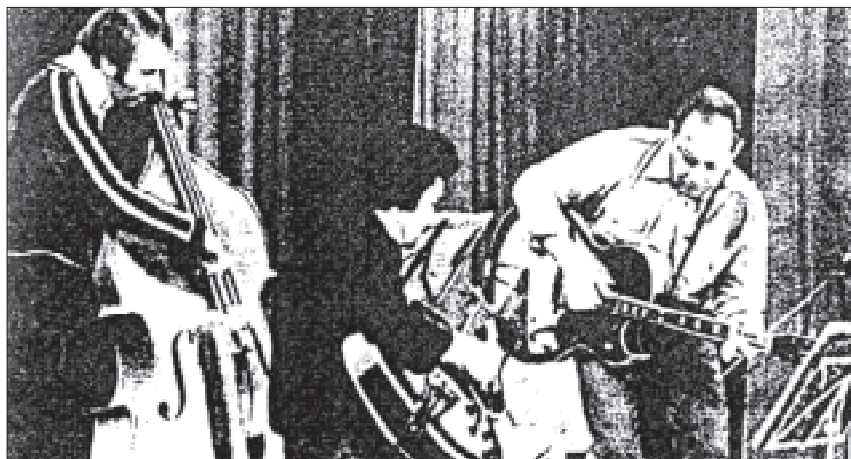
Латвійський
контрабасист
Івар Галенієк

Контрабасист
Віктор
Мельников

Контрабасист
Валерій
Куцинський

Тріо Олексія Кузнецова. Олексій Ісплатовський виступав у тріо на фестивалі «Джаз-65» разом із Ігорем Брилем

Контрабасист
Анатолій Соболев

Чарлз Мінгус

Віталій Соломонов

користуються смичком (arco), а в більшості грають щипком (піцикато). Міцний і голосний звук, що характерний для гри без смичка, вигідно контрастує з відносно м'яким і виразним природним звучанням інструменту – це має велике значення при утворенні біту. Виконавська техніка контрабаса пристосовується до темпу. У

швидких творах (fast) контрабасист грає рівними чвертями по акордових звуках (блукаючий бас – walking bass). У створенні басової лінії обов'язково враховується мелодія (1 голос). Найчастіше бас йде у зустрічному напрямі або рухається досить самостійно з тяжінням до мелодії. Паралельний рух октавами і квінтами, як секстами, терціями вживається рідко. Рух у велику секунду, малу септиму і збільшену кварту вимагає чутливого підходу.

Ритмічні і гармонічні нововведення, що склалися в практиці джазу, спричинили зміни в трактовці ритм-групи. В результаті цього центром ритм-групи став контрабас. Піаніст вже не задавав граунд-біт, а виконавець на ударних грав лише на великій тарілці. Контрабасист же просто й безпосередньо позначав метр, а також підкреслював акорди. Солісти, які раніше орієнтувались на фортепіано, віднині стали слухати контрабас. І манера гри на контрабасі стала змінюватись. З одного боку, взявши за зразок манеру Блентона, контрабасисти стали використовувати цілісні мелодичні лінії, а не просто підкреслювати акорди. З іншого – контрабасисти відчули себе основою ансамблю, роль якого раніше виконували барабанщики. Контрабасисти стали «підстьобувати» або «випереджувати» сильні долі метра. Вони неначе вгадували наперед удари, роблячи їх трішки раніше. Це була ризикована практика, і джазові солісти, які не встигли до неї звикнути, губились. Створювалось враження, що контрабасист постійно прискорює темп, а соліст, не розуміючи, в чому річ, починає турбуватись.

Джазова імпровізація

Джаз заснований на довільній імпровізації. Ця форма мистецтва потребує особливого таланту, що має відмінність джазового виконання від музиканта, який тільки читає ноти. Мистецтво імпровізації є чимось таким, що може бути розвинуте при систематичному прослуховуванні і наслідуванні професійних виконавців. Завчаючи й аналізуючи імпровізації «зірок» джазу, здібний музикант може розвинути свої особисті уявлення і відкрити імпровізації, які раніше були поза його компетенцією.

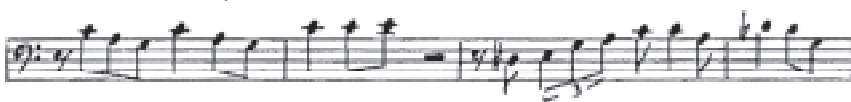
Всі імпровізації базуються на виразному гармонійному фоні, який визначається правильними акордами музичного твору.

Візьмім популярну, часто використовувану послідовність акордів C – Am – Dm – C7. Потім, базуючись на цій послідовності, поставайте зімпровізувати стільки різних джазових пасажів, наскільки ви будете здатні. В тональності До-мажор ця акордова послідовність була використана при гармонізації перших двох тактів п'єси «I'm in the Mood for love», нижче показано декілька пасажів для придбання імпровізації на цій гармонічній послідовності.

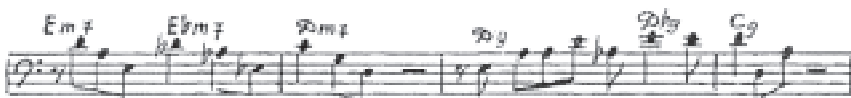
Крім характерного ритму, відчуття джазу пов'язане з імпровізацією і з синкопованими музичними фразами. Безпосередній аналіз імпровізацій показує, що найчастіше повторюються визначені ритмічні малюнки, які складаються з різних нот. Ілюстрації цього положення показані на наступному типовому джазовому ритмічному зразку.

В такому зразку немає нічого оригінального. Такий ритмічний малюнок використовується всіма джазовими музикантами в різних інтерпретаціях. Оригінальність і манера полягає у виборі нот і гармонічних зворотах при грі на різних інструментах. Як і у всякій музиці, важливо не тільки те, які ноти відтворюються, але і як вони відтворюються. У випадку джазу це є особливо важливим, оскільки чистий, досконалий тон, відтворений в серйозній музиці, зазвичай виключається з мови джазу, який пов'язаний з більш брудним (фальшивим) і більш індивідуалізованим звуком. На відміну від симфонічних музикантів, ідеалом яких є неможливість відміни між виконавцями, джазові саксофоністи і трубачі добре вирізняються завдяки особливій манері відтворення музичних звуків. Незважаючи на те, що гармонізація відіграє важливу роль в імпровізації, вибір нот в більшій мірі залежить від фантазії ви-

конавця. Звернімось знову до ритмічного зразка, який представлений вище, і покажемо на кількох прикладах, як цей ритмічний малюнок може бути виконаним:

Для того, щоб перевірити свою фантазію щодо джазової фрази, постарайтесь придумати по можливості більше подібних імпровазіцій. Зважаючи на те, що ритмічні малюнки не змінюються, джаз, без сумніву, відчувається і у випадку використання тільки однієї ноти. Завдяки оригінальній і більш сучасній мелодичній лінії, той же ритмічний малюнок може бути прогресивніший з точки зору стилю. Це положення можна підтвердити таким прикладом:

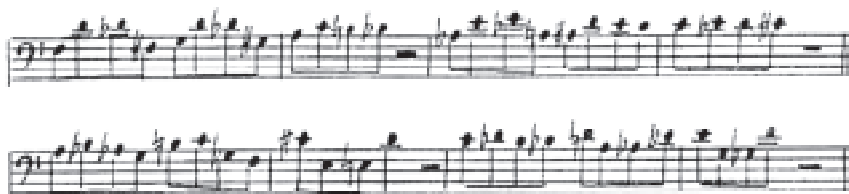

Повторення тільки одного ритмічного зразка накладає визначені обмеження на мелодичні можливості при імпровазіції, проте ця однотипність гармонічного малюнка дає деякі зручності для вивчення практичної джазової гри в стилі «Ad – lib», які можуть використовувати такі джазові зразки, як вправи для розвитку особливої техніки.

Другою популярною акордовою послідовністю є B6m – E67 – B6m – E67 – Cm7 – Fm7 – Cm7 – F7. Цією послідовністю акордів гармонізовані перші п'ять тактів «Tea for two», а також «Perdiolo». Нижче наведені джазові імпровазіції на базі цієї акордової послідовності:

Поняття стилю дванадцятитактового блюзу за рахунок доповнення прохідних акордів та зміни мелодичного матеріалу увійшли у великий том музичних творів, які походять від раннього «Традиційного блюзу». Застосовуючи більш сучасні технічні прийоми в композиції, не треба обмежуватись лише нотами акордів і гаммами, акордовими послідовностями блюзу, можна надати новий

лярне використання прогресів, які складаються з терцових, квартових і квінтових інтервалів, що побудовані на нотах гам як діа-тонічної, так і висхідного та нисхідного хроматизму.

Контрабас у джазі: становлення та етапи розвитку

Контрабасове мистецтво фактично до ХХ ст. було суто академічного спрямування, проте вже з 90-х р. ХІХ ст. з'являються перші оркестри, які виконують музику схожу на джаз. В таких оркестрах, традиційно, партію баса виконували сузафон, гелікон і туба.

У джазі існує чимало прикладів ритм-секції, без ударних, фортепіано чи гітари, проте дуже рідко зустрічаються ансамблі, в яких був би відсутній басовий інструмент. Проте на всіх етапах розвитку джазової музики ці інструменти були різними.

У традиційному джазі партію баса, в більшості випадків, грала туба, гелікон чи сузафон, але в чиказькому стилі та ранньому свінгу тубу замінив контрабас, функція якого полягала в дублюванні лівої руки піаніста для створення об'єму звучання. Соло, якщо таке і траплялося, було схематичним і простим, в якому використовувались переважно діатонічні рухи між ступенями акордів.

Зародження джазу почалося відразу після громадянської війни у США в 1865 році. Отримавши можливість купити вживані раніше інструменти, з розформованих військових оркестрів, чорношкірі музиканти-самоуки почали створювати невеличкі оркестри у своїх общинах. Музика, яку вони виконували, складалась із популярних мелодій, маршів і танців так званого «білого походження», але виконувались вони з притаманним неграм відчуттям гостроти ритму, а також насичені багатим імпровізаційним розвитком. Але серед цієї «білої попси» було також і те, що згодом стало основою джазу – негритянські пісні, спірічуелси, а згодом і блюзи.

Одночасно з виникненням таких оркестрів, які виконували музику схожу на джаз, в 1890-х роках з'явився новий стиль «регтайм» (розірваний час), який багато в чому визначив появу джазу. Через поступове проникнення елементів регтайму в мелодії та акомпанемент інших музичних жанрів він почав своє перероджен-

ня в джаз. Оскільки класичний регтайм був призначений для виконання за завчасно виписаними нотами, а переважна більшість музикантів не була музично грамотною, то вони в більшій мірі прагнули до імпровізації.

Сполучною ланкою між регтаймом і джазом стала творчість Джеллі Ролл Мортон, який визнавав формальну структурованість регтайму, але зміг надати йому більше свободи, особливо в лінії баса.

Контрабас з'явився в джазі трохи пізніше за тубу і безпосередньо брав участь у створенні новоорлеанського джазового стилю. З'явився він в ансамблях, що грали в районі Сторівілл; на танцях, в тавернах, трактирах, в будинках розпусти, будь-де, коли джаз перейшов «під дах» в приміщення. Гра на контрабасі має два основних прийоми: агсо – смичком та pizzicato – щипком. Так ось спочатку в джазі грали лише смичком, як і в академічній музиці, імітуючи звук туби, а ось піцикатний контрабас, за переказами старих джазменів, бере свій відлік від 1911 р., коли Білл Джонсон (Bill Johnson) організував «Steale jazz band»; на одному з концертів у нього зламався смичок, і він протягом пів години грав пальцями, та ще й з шаленим азартом, чим всю публіку привів у дикий захват. Це виглядало настільки цікаво, що в подальшому основним прийомом гри на контрабасі стало піцикато, а прийом арко повернувся до джазу лише через кілька десятиліть.

Піцикато, як основний прийом, використовувався лише в танцювальній та естрадній музиці, але в жодному з цих жанрів він не досяг таких висот, як в джазі. Джаз перетворив піцикатний бас в рівноправний акомпануючий і солюючий інструмент.

Сольні концерти з біг-бендами та комбо-складами грали багато віртуозних музикантів, серед них такі як: Оскар Піттіфорд, Рей Браун, Рон Картер, Річард Девіс, Стенлі Кларк, деякі з них започаткували гру джазового соло смичком, це були Рон Картер і Річард Девіс, вони прекрасно володіли смичком, тому що мали класичну освіту і працювали до цього в симфонічних оркестрах. Рон Картер також започаткував сольні проекти на контрабасі-піколо з акомпануючим джазовим тріо.

Незважаючи на шалену популярність, контрабас змушений був конкурувати з тубою майже до сорокових років і потіснив її лише

в період «бібопу», залишивши їй місце лише в «діксілендах» та крокуючих джазових оркестрах, які брали участь у парадах, вуличних фестивалях і карнавалах. Туба не здавала своїх позицій так довго завдяки таким видатним виконавцям, як: Б'юфорд Лоусон (Bewford Lawson) з оркестра Джиммі Нуна, Джун Коул (June Cole) з оркестра Флетчера Хендерсона, Джон Уоррен (John Warren) з оркестру Сема Вудінга, Джим Ланнігам (Jim Lannigam). Але нове покоління послідовників Блентона було вже неможливо наздогнати: взявши від туби об'ємний і сильний звук, додавши піцикатної і смичкової техніки, замішавши все це з джазовим мисленням, воно стрімко вирвалося вперед, до того ж бібоп набирив силу.

Музиканти, які змінили тубу на контрабас, дуже швидко оволодівали інструментом, при цьому вносили в арсенал контрабасистів свої нові ідеї та прийоми гри. Один з таких контрабасистів Попс Фостер першим став використовувати на сцені прийом «слеп» (підриг струни, щоб вона вдаряла по грифу, імітуючи тріск малого барабана). Такий прийом вимагав неабиякої фізичної підготовки та чіткої ритміки, тому що контрабасист залишався сам (без супроводу) під час виконання соло таким прийомом, тому воно має виглядати як дует контрабаса і ударних. Вміння користуватись такого роду прийомами завжди надавало ритмічної та стилістичної виразності під час виконання соло, що і відрізняло гру багатьох прогресивних музикантів, наприклад, Боб Хаггат використовував у своїх соло «синкопований потріпний слеп».

Свінг (swing — розкачка) — новий джазовий стиль, що бере початок з кінця 1920-х, який характеризується не колективною імпровізацією, на відміну від новоорлеанського стилю, а добре продуманими оркестровками, а також вільною імпровізацією на фоні злагодженого акомпанементу. Так ось поняття «свінгування» безпосередньо залежало від якісної роботи контрабасиста, який в парі з барабанщиком повинен був створити сильний «ґрув», тобто «класне звучання». Контрабасисти епохи свінгу почали цілковите перетворення інструменту, використовуючи його не тільки як акомпануючий, але й повноправний сольний.

Найкращими біг-бендами епохи свінгу є оркестри таких лідерів, як Бенні Гудмен, Дюк Еллінгтон, Каунт Бейсі, Арті Шоу, Глен Міллер, Кеб Келлоуей, Чік Уебб. З ними працювали такі басисти:

Уолтер Пейдж, Слем Стюарт, Боб Хаггарт, Уелмен Брод, а також неповторний Джиммі Блентон.

Завдяки таким контрабасистам, як Джиммі Блентон та його послідовникам – Оскару Петтіфорду, Чарлі Мінгусу, Рею Брауну, Полу Чемберсу, Скотту Ла Фаро – до середини 1960-х контрабас займає міцне місце в джазовій ритм-секції. Контрабас стає рівноправним сольним інструментом в усіх джазових складах, використовуючи весь свій діапазон, а також під час гри бере на себе функцію гармонічного фундаменту. Саме в цей час остаточно формується поняття «walking bass» – блукаючий чи крокуючий бас, яке головним чином характеризує стиль гри джазового контрабаса.

Бібоп (англ. *BiBop*) – найскладніший для виконання джазовий стиль, який живе на шалених швидкостях і неймовірно заплутаних гармонічних «паттернах». Основною відмінністю бібопу стала дуже складна, побудована на інших принципах гармонія та імпровізація. Надзвичайно швидкі темпи виконання були введені Чарлі Паркером і Діззі Гілеспі, щоб не підпустити до нового стилю та їхніх імпровізацій непрофесіоналів.

Найвища складність бібопу – це імпровізаційна побудова фраз. Оскільки фраза може починатись будь-де, тобто з будь-якого такту чи долі, а також продовжуватись скільки забажає соліст, у Чарлі Паркера, Діззі Гілеспі такі фрази іноді займали по кілька «хорусів». В цей час контрабасисти створюють свою унікальну імпровізаційну лінію, яка окреслює гармонію, при цьому має підтримати і висвітлити динамічну лінію соліста.

Бібоп від початку вимагав від музиканта високої майстерності знань складних гармоній, особливо це стосується контрабасистів, в цьому випадку саме від них вимагається утримувати на собі всю структуру і драматургію твору. Їхня музика напориста, насичена складними зигзагоподібними оберненнями, відповідно до акордів підвищеної складності, а імпровізації переповнені дисонансами щодо тональності, створюють більш екзотичне враження, з терпким і гострим звучанням. Привабливість синкопованих ритмів призвела до безпрецедентних акцентів. Бопери перетворили джаз в таку художню форму, яка зверталась більше до інтелекту, ніж до почуттів. Боперами-контрабасистами були такі музиканти: Джон Кербі, Уолтер Пейдж, Оскар Петтіфорд, Рей Браун, Чарлі Мігус,

Ллойд Троттман, Ел Маккіббон, Керлі Рассел, Арвел Шоу, Уендел Маршал, Боб Уїтлок, Білл Кроу, Ред Каллендер, Ізраель Кросбі, Томмі Потер, Тедрі Котік.

Боп був стрімкий, швидкий, різкий, жорсткий зі слухачем, його називали «музикою для музикантів». Та революція, яку влаштував бібоп, мала величезні наслідки, він перероджувався в хард-боп «hard-bop», кул «cool», пост-боп «post-bop», модальний джаз «modal-jazz». Бібоп є основною течією джазу другої половини ХХ ст., від якої беруть початок всі сучасні джазові напрями.

У другій половині 60-х, з розвитком рок-музики, джаз набув нових засобів музичної виразності, в першу чергу це стосувалось басової лінії акомпанементу, в ударних з'явилися нові ритмічні сітки, в гітарах жорсткість у звучанні. Внаслідок чого в басовій партії сформувався рифовий акомпанемент «бекграунд» – ритмічна остинатна фігура, яка могла повторюватись протягом усієї композиції, що, в свою чергу, почало різко знижувати звичну функцію контрабаса. А з появою електронних інструментів (синтезаторів, електрогітар з ефектами) звучання акустичного контрабаса вже не вистачало, тому бас-гітара, яка мала схожу техніку гри, однаковий стрій, таку ж мензуру, переваги у транспортуванні, легкість та зручність у формування звуку, більш широкі динамічні можливості, більш рухливу техніку (деякі ритмічні прийоми і фігури неможливо виконувати на контрабасі), почала цілковито витіснити його. Така ситуація спостерігалась аж до середини 1980-х, коли в джазі знову помітно зросла цікавість до акустичного звучання, тоді контрабас повернувся на своє звичне місце у ритм-секції.

Що ж відбувалось з контрабасом весь цей період? Насправді ніхто і нікуди не був витіснений, завжди залишались віддані своїй справі люди, тому вони і продовжували грати та розвивати свій інструмент, серед них Рон Картер, Едді Гомез, Скот Ла Фаро, Чарлі Хейден, Мирослав Вітоуш, Гаррі Пікок.

Деякі з музикантів об'єднали два інструменти в одній програмі, перша частина концерту виконувалась на контрабасі, а друга – на бас-гітарі, поєднуючи декілька джазових стилів. Саме такі музиканти наповнили контрабасову техніку новими штрихами та більш сучасним фразуванням, саме на їхніх струнах були викувані:

«авангардний джаз», «джаз-рок», «ф'южн», «фанк», «ЕСМ». Такими басистами є Стенлі Кларк, Джон Патітучі, Дейв Холланд, Брайан Бромберг, Крістіан Мак Брайт. Ці музиканти, безперечно, феноменально володіють обома інструментами і до сьогоднішнього дня є музикантами першого ешелону, які продовжують диктувати моду на нову музику. Саме тому контрабас брав участь фактично у всіх джазових стилях.

Завдяки своєму загадковому саунду, специфічному теплому звучанню, а також аристократичному вигляду, контрабас у джазі ніколи не вийде з моди і його не зможе замінити жоден інструмент.

Видатні джазові контрабасисти

Джазові контрабасисти – творці нової музики, нової мови, нового світогляду, величні відкриття і маленькі знахідки яких врешті зробили свої революційні зміни. Якщо проаналізувати внесок усіх музикантів у розвиток не тільки джазу, а й музики в цілому, то контрабасисти і бас-гітаристи займають перші позиції у цьому рейтингу, тож цей розділ присвячений найкращим джазовим контрабасистам та їхній творчості.

У 1925-1930 рр. в Гарлемі в оркестрі Льюїса Рассела грав контрабасист Попс Фостер (Pops Foster). Його гра залишала в музикантів таке сильне враження, що майже всі оркестри замінили тубу на контрабас. Попс Фостер почав грати в оркестрах з 1905 р. спочатку на віолончелі, потім перейшов на тубу, а згодом – на контрабас. Він переграв з усіма знаменитостями і в 1930-х рр. був визнаний «басистом усіх часів». Він був першим з американських басистів, який почав використовувати в своїх соло прийом «slap» (підрив струни в момент щипка, а потім удар долонею або пальцями правої руки, внаслідок чого струна вдаряється об гриф, видає різкий тріскучий звук). Цей прийом додавав виконанню соло Фостера велику ритмічну і стилістичну виразність, що відрізняло його гру від гри багатьох басистів його часу. Попс Фостер запровадив моду на цей прийом. Пізніше цей прийом розвинув Боб Хаггарт, який використовував у своїх соло синкопований потрійний слеп.

Із кінця 1920-х рр. бере початок новий джазовий стиль «swing», який характеризується, на відміну від новоорлеанського, відсутністю колективної імпровізації, а вільна імпровізація соліста ви-

конується у супроводі добре вивченого акомпанементу. В період свінгу найбільше виділялись такі басисти, як Уелмен Брод (Wellman Braud) – музикант який славився своїм чітким і пружним ритмом, грав в оркестрі Дюка Еллінгтона.

Джон Кербі (John Kirby) – контрабасист, який грав в оркестрі Чіка Уебба в 1933-1935 рр., а у 1935-1944 рр. був керівником власних колективів, в яких грали музиканти Чарлі Шейвес, Бастер Бейлі, Рассел Прокоп.

Уолтер Пейдж (Walter Page) – найвпливовіший учасник квартету Каунта Бейсі в 1935-1948 рр. Колектив прославився як краща ритм-група за монолітне і динамічне звучання, в чому велика заслуга Уолтера Пейджа, який грав з неймовірним натиском.

Слем Стюарт (Slam Steward) – починав грати в дуеті з гітаристом Слімом Гайлардом. В подальшому працював з Артом Тейтумом, Чарлі Паркером, Бенні Гудменом. Став відомим виконанням соло смичком, при цьому наспівуючи мелодію на октаву вище, що створювало ефект дзижчання бджоли.

Усе ж таки, за думкою істориків джазової музики, саме з Джиммі Блентона (Jimmy Blanton) контрабас стає по-справжньому сольним інструментом, а провідні аранжувальники починають писати спеціальні соло для контрабаса. Блентон своєю віртуозною технікою перевершив своїх попередників, володіючи прекрасним звуком, феноменальним свінгом, видобуваючи з інструменту стільки відтінків, як інші з духових інструментів. Перебуваючи під враженням від його гри, Еллінгтон робить з ним кілька записів. Стиль його гри став основоположним для сучасного джазу.

Наприкінці 1930-х рр. з'явилась група негритянських музикантів, яких почали затискати рамки свінгу зі своїми усталеними штампами. Вони бажали більшої імпровізаційної свободи. Після роботи вони стали збиратись на джем-сейшн в гарлемському клубі «Minton's playhouse», де експериментували, ускладнювали ритміку і гармонію як відомих стандартів, так і власних творів, які народжувались там же. Поступово з початку 1940-х рр. склався новий джазовий стиль «ВіВор» – бібоп, який поклав початок розвитку усіх сучасних джазових стилів. Бопові бенди зазвичай складалися з ритм-секції: фортепіано, бас, ударні, 2-3 солісти-духовики, в деяких бендах – гітара. При виконанні творів обов'язково гра-

ли тему на початку і в кінці, а в середині звучали імпровізації кожного соліста по черзі, причому гармонія імпровізації настільки відрізнялась від теми, що вгадати її було важко. Змінилась в бібопі також і роль ритм-групи, наряду з духовими вони стали рівноправними солістами ансамблю. Піонерами бібопу стали такі музиканти: Чарлі Паркер, Діззі Гіллеспі, Телоніус Монк, Майлз Девіс, Чарлі Крісчен та ін. Серед них, звісно, була плеяда басистів-боперів.

Оскар Петтіфорд (Oscar Pettiford) – з 11 років почав навчатися гри на фортепіано у своєї матері, потім – на тромбоні і тубі. Разом з Діззі Гіллеспі він організував перший ансамбль бібопу. У 1943 р. записав платівку як кращий контрабасист року з групою «All Stars» – переможцями конкурсу журналу «Есквайр». Творчість Петтіфорда широко представлено в багатьох грамзаписах, як зі своїм гуртом, так і з корифеями джазу: Майлзом Девісом, Кларком Террі, Колманом Хокінсом, Сонні Роллінзом, Лі Коніцем, Кенні Дорамом, Сонні Стіттом, Телоніусом Монком, Артом Блекі. В історії джазового контрабаса Петтіфорд був піонером бібопу, він широко використовував контрабас як мелодійний інструмент і в значній мірі розвинув його виконавські можливості, що призвело до великого впливу його гри на багатьох контрабасистів. Петтіфорд був фактично унікальним музикантом, мелодійно винахідливим і технічно віртуозним басистом, також він ввів у джаз віолончель, досягнувши віртуозної гри піцікато на цьому інструменті.

Рей Браун (Ray Brown) – найбільш напружений по ритму контрабасист і віолончеліст, один із найбільш відданих послідовників Блентона. Він є одним із неперевершених в стилі гри «walking bass», а також в стилі «ride», використовуючи численні прикраси – форшлаги, обернення, заміни задовго до багатьох сучасних басистів. Використовуючи весь діапазон інструменту, Браун грає дивовижні за красою мелодійні лінії, дуже часто на фоні статичного руху мелодії, він видає сольні брейки. Завдяки прекрасній техніці він демонструє велику музичну уяву. Чудова інтуїція, логічна свінгова лінія зробили його видатною фігурою джазового контрабаса, що породило велику кількість послідовників. За свою багаторічну кар'єру Рей Браун під своїм іменем випустив більше тридцяти альбомів усіх видів музики, написав низку посібників для контрабаса і бас-гітари, займався викладацькою діяльністю.

Чарлі Мінгус (Charlie Mingus) – басист, піаніст, композитор, аранжувальник. Мінгус один з перших, хто висвітлив можливості атональної музики. Він був одним із засновників «free jazz». Мінгус ніколи не писав атональну музику в чистому вигляді, вона була для нього однією з багатьох можливостей реалізації музичної думки. Чарлі Мінгус записав більше 50 альбомів, брав участь у запису більш ніж 100 платівок, написав більше 200 п'єс. Вся його творчість неможлива без постійного – свідомого або несвідомого – протесту. Але він продовжував створювати велику музику з легким відчуттям смирення, яке час від часу ставало більш або менш відчутним.

Одними з найбільш відомих басистів-боперів є **Томмі Поттер** (Tommy Potter) і **Тедді Котік** (Teddy Kotik), вони в різний час грали з Чарлі Паркером.

На початку 1950-х рр. манера виконання бібопу змінилась. Знову почала зростати роль аранжування, склади оркестрів розширюються невластивими для джазу інструментами симфонічного оркестру: туба, валторна, флейта, гобой, фагот, бас-кларнет. В моду входять «комбо» оркестри (7-9 музикантів), які виконують складну джазову музику. В цю пору з'являється велика кількість басистів, які стають відомими і розвивають традиції свінгу.

Чаббі Джексон (Chubby Jackson) грав як соліст в оркестрі Вудді Германа, використовуючи п'ятиструнний контрабас, також брав участь зі своїм оркестром у записах переможців конкурсу, оголошеного журналом «Есквайр».

Едді Шафранські (Eddie Safranski) відомий як соліст оркестру Стена Кентона в 1945-1948 рр., після чого працював у симфонічному оркестрі NBC. Був учасником записів переможців конкурсів, оголошених журналами «Есквайр», «Metronome All Stars».

Персі Хіт (Percy Heath) в 1951-1974 рр. – учасник колективу «Medorn jazz quartet». Своєю відмінною філігранною грою прикрасив звучання квартету. Записувався з усіма відомими музикантами бібопу і хард-бопу.

Кертіс Каунс (Curtis Counce) найбільш задіяний контрабасист Західного Узбережжя. Працював і записувався з Лестером Янгом, Четом Бейкером, Стеном Кентоном.

Лерой Віннегар (Leroy Vinnegar) – басист-самоук, найбільшу

популярність отримав в тріо Шеллі Менна. Віннегар з Менном були шаленими експериментаторами з різними ритмами. Автор кількох п'єс, записувався з багатьма відомими музикантами.

Ред Мітчелл (Red Mitchell) з великою майстерністю виконував свої соло, які часом були схожими на саксофонові. В 1960-ті рр. співпрацював з кіностудією MGM, записуючи музику до кінофільмів. Грав з Андре Превіном, Шеллі Менном, працював в оркестрі Вудді Германа. У 1980-ті рр. був дуже популярним його дует з трубочем Кларком Террі.

Мейджор Холлі (Major Holley) – продовжувач стилю Слема Стюарта (ефект «дзиччання бджоли»). В 1950-ті рр. працював на BBC в Лондоні, потім – в оркестрі Вудді Германа, а також у бродвейських шоу, записувався з Оскаром Пітерсоном Мішеlem Леграном, Куїнсі Джонсом, Колманом Хокінсом, Дюком Еллінгтоном.

Джорж Дювів'є (George Duvivier) та **Мілт Хінтон (Milt Hinton)** свого часу не були популярними серед слухачів, але були дуже затребувані серед музикантів.

Наприкінці 1940-х рр. з'явився і отримав широке розповсюдження, переважно серед білих музикантів, новий стиль сучасного джазу – «cool» (холодний). На відміну від бібопу, для якого характерним є різке і напористе виконання, для кулу типовим є м'яке і спокійне звуковидобування, без вібрато, але з відчутною внутрішньою експресією. У цьому стилі змінюється гармонічна барва, інструментарій, частіше використовується поліфонія, внаслідок чого зростає роль аранжувальника. Такий стиль виконання був запропонований Лестером Янгом ще в кінці тридцятих, але справжні експерименти з цим стилем почав проводити піаніст Ленні Трістано в кінці 1940-х рр., з яким грав англійський контрабасист Пітер Інд (Peter Ind), а до досконалості кул довів Майлз Девіс зі своїм колегами з «Capital Orchestra». Саме титульна п'єса «Birth of the Cool», першого альбому цього гурту, дала назву стилю. Разом із Девісом у цьому проекті працювали такі відомі контрабасисти, як Джо Шульман і Нельсон Бойд. В кінці 1950-х рр. цей стиль переформатувався у «West Coast», яскравими представниками якого були басисти Кертіс Каунс, Монті Бадуїнг, Джо Мандрагон. Монті Бадуїнг (Monty Budwing) працював з Шеллі Менном, Бенні Гудменом, Вудді Германом.

Джо Мандрагон (Joe Mondragon) працював в оркестрах Вудді Германа, Бадді Річа, тріо Пола Сміта. Також працював з Анітою О'Дей та Еллою Фітцджеральд. На початку 1950-х рр. все зумовило появу нового стилю сучасного джазу «hard bop», для якого характерна експресивна манера виконання. Головними представниками цього стилю є Арт Блекі, Сонні Роллінз, Хорас Сільвер, Кліффорд Браун і, звісно, Майлз Девіс та Джон Колтрейн. Найбільш відомі басисти хард-бопери Пол Чемберс і Уілбур Уейр.

Пол Чемберс (Paul Chambers) – один із найбільш талановитих контрабасистів сучасної джазової сцени. Він володів феноменальною технікою, його соло смичком по фразуванню нагадували гру саксофоніста Сонні Роллінза. Він довів до досконалості принцип поступового розвитку акомпанементу, побудови динамічної драматургії разом із солістом. У 1953-1963 рр. постійно працював з Майлзом Девісом. З 1966 р. – вільний художник, сесійний музикант, працював на студіях з Джоном Колтрейном, Сонні Роллінзом, Бенні Голсоном, Кеннонболом Едерлі.

Уілбур Уер (Wilbur Ware) – унікальний соліст і постійний партнер Телоніуса Монка з 1954 р. На всіх записах його творча обдарованість виглядає навіть більш значимою, ніж творчість багатьох метрів-попередників. Записи Уера розкривають його більше ніж гра в колективах. Його безпосереднє сприйняття в поєднанні з підвищеним знанням всіх музичних тонкощів та технічним самопізнанням випрацювали свій власний стиль гри. Особливої уваги заслуговує його гра в колективах без фортепіано, де бас, поза ритмічною функцією, ніс повне гармонічне навантаження.

Велика кількість хард-бопових басистів стали послідовниками Чемберса і Уера.

Джиммі Вуд (Jimmy Woodie) – композитор, піаніст, контрабасист, з 1955 до 1959 року працював з Дюком Еллінгтоном. В 1959-му назавжди переїжджає до Європи. У Франції працював в оркестрі Кенні Кларка і Френсі Боланда, також з піаністом Бадом Пауеллом. Був учасником всіх європейських джазових фестивалів. З 1968р. – професор Віденського інституту джазу.

Джиммі Мерріт (Jimmy Merritt) – контрабасист бенду «Jazz Messengers». Стиль його гри вирізнявся постійним використанням мелізмів, тріолей, несподіваних затактів.

Сем Джонс (Sam Jones) – його вважають одним з кращих басистів і композиторів сучасного джазу. Співпрацював з Діззі Гіллеспі, Телоніусом Монком, Оскаром Пітерсоном, найбільшу популярність отримав у секстеті Кеннонбала Едерлі.

Даг Воткінс (Daug Watkins) працював з колективами Хораса Сільвера, Хенка Моблі, а також у «Jazz Messengers».

Реджі Уоркмен (Reggie Workman) в 60-х працював у квартеті Джона Колтрейна, але більш відомий як сесійний контрабасист.

Чарлі Хейден (Charlie Haden) – є найяскравішим представником фріджазової хвилі. Один із найбільш затребуваних басистів всіх часів, він брав участь у запису більш ніж тисячі альбомів. Починав у середині 1950-х рр. у стилі «west coast» доти, доки не зустрів піаніста Пола Блея і саксофоніста Орнетта Колмана. Вони разом почали розвивати фріджазовий напрямок. Одночасно працював сесійним музикантом на «Radio Registry». У 1968-1977 рр. грав у тріо з Кейтом Джерретом. В 1970 р. створив перший колектив «The Liberation Music Orchestra», оркестровки для нього робила Карла Блей. Репертуар цього оркестру складала фольклорна музика країн Африки, Азії і Південної Америки, які вели визвольні від колоніального гніту війни. З 1981 р. починає п'ятирічну співпрацю з гітаристом Петом Метені, після чого зробив найбільшу кількість дуетних проєктів з такими музикантами, як: саксофоністи Орнетт Колман; Арчі Шеп, трубочар Дон Черрі; піаністи Кейт Джеррет, Хемптон Хаус, Денні Зейтлін, Хенк Джонс; Карлос Передес, Крістіан Ескудо; арфістка Аліса Колтрейн; барабанщик Пол Мотян. «Adagio for Chamber Orchestra and Bass-Violin» – цей твір був присвячений Чарлі Хейдену Гевіном Брайтером. У 1986 р. він записав його у Лондоні в супроводі камерного оркестру. Тоді ж Хейден створює свій другий знаменитий колектив «Quartet West».

Скот Ла Фаро (Scott la Faro), як і Джиммі Блентон, загинув у молодому віці, але його доробок семирічної гри на контрабасі залишив настільки яскравий слід у джазі, що по його смерті за його записами було випущено школу імпровізації. Своєю грою він залишав глибоке враження у джазових музикантів, але сам при цьому був незадоволений своєю грою, постійно сумніваючись, чи добре він грає на басу. Скотт Ла Фаро був першим, хто почав звільня-

ти свій інструмент від обмежень, більше звертаючи увагу не на підтримку метричного пульсу, а на створення метрично-оригінальних, а частіше мелодичних ліній в ансамблях, де він грав. Добре знаючи «традицію», він відштовхувався від неї у пошуках нового. Його манера акомпанувати нагадувала сольну гру, а сольна гра нагадувала гру на низько настроєній «фламенко-гітарі». У 1958-1961 рр. записався у 12 альбомах, в 5 з них з піаністом Білом Евансом, в інших – з Віком Фелманом, Петом Мараном, Хемптоном Хаусом, Буккером Літлом, Орнеттом Колманом, Стенном Гетцом.

У 1960 р. вийшла книга Джорджа Рассела (George Russell) «The Lidian concept of tonal organization», в якій автор виклав теорію розширення ладової сфери, чим зачепив цілу плеяду джазменів, які стали розвивати новий напрям у сучасній музиці – модальний джаз. Це стиль, якому притаманна вільна імпровізація, яка ґрунтується безпосередньо на довільному використанні ряду звуків, що об'єднуються між собою тільки ладом. Піонерами цього стилю стали Джон Колтрейн і Майлз Девіс. З ними починали досліджувати і розвивати модальний джаз контрабасисти Джиммі Гаррісон (Jimmy Garrison) та Давид Айзенсон (David Izenson).

Арт Девіс (Art Davis) – музикант, який працював в різноманітних колективах, від симфонічного оркестру до бенду Діззі Гіллеспі, а згодом і з Джоном Колтрейном (у якого протягом року брав уроки гри на саксофоні).

Річард Девіс (Richard Davis) в джаз прийшов із Чиказького симфонічного оркестру, маючи гарну класичну освіту. Після квартету Колтрейна також працював з Фредді Хаббартом, Чіком Коріа, в оркестрі Т. Джонса – М. Льюїса. Записав дуети з кларнетистом Еріком Долфі, піаністом Джилом Макманусом, вібрафоністом Уолтом Діккерсоном, з оркестрами Гіла Еванса та «Jazz Composer's Orchestra».

Рон Картер (Ron Carter) – видатна фігура світового контрабасового мистецтва, його поява на джазовій сцені стала, як вважають історики джазової музики, новим етапом розвитку басової лінії. Отримавши класичну освіту як віолончеліст і контрабасист, він з 1955 р. працює у Істменському філармонічному оркестрі. В джазі дебютував в ансамблі Чіко Хамілтона. У 1963 р. починає працювати у квінтеті Майлза Девіса, працював шість років, записав

з ним 15 альбомів. В останньому альбомі «Filles de Kilimanjaro» Девіс змусив Картера записатись на бас-гітарі, після запису Картер залишив колектив. Ритм-групу – Хенкок, Картер, Уільямс – в той час визнавали найкращою. Згодом Картер працює у секстеті Хенкока. У 1972 р. записує свій перший сольний альбом з гітаристом Джимом Холлом, пізніше записується на віолончелі з Еріком Долфі та Фредді Хаббартом. З тих пір записав 40 сольних альбомів, в тому числі дуетні з Сідером Уолтоном, Хербі Хенкоком, Кенні Бароном, Джимом Холлом, Рішаром Гальяно. В 1974 р. Картер створює свій перший колектив – «New York Jazz Quartet», з ним грали тенор-сакс Френк Уесс, піаніст Роланд Ханна, ударник Бен Райлі. У 1976 р. записав перший альбом на піколо-контрабасі з ритм-секцією та камерним оркестром. На піколо-басу було записано 6 сольних альбомів, в яких брали участь піаніст Кенні Баррон, контрабасист Бастер Уільямс, барабанщик Бен Райлі.

У 1978 р. разом із саксофоністом Сонні Роллінзом, піаністом Маккой Тайнером, барабанщиком Максом Роучем виконують знаменитий концерт «Milestone Jazz Stars in Concert». Але ще на початку 1970-х рр. Картер почав захоплюватись латино-американськими ритмами, з піаністом Чіком Корія, барабанщиком і перкусистом Аїрто Мореїра записують альбом з бразильською вокалісткою Флорою Пурим. З початку 1990-х рр. починає викладати контрабас у музичному коледжі Нью-Йорка. Мистецтво Картера і його відчуття ритму задовольняли смаки найвибагливіших музикантів, внаслідок чого він є одним із найпопулярніших «сайдменів», беручи участь у більш ніж 60 альбомах і проєктах з різноманітними музикантами і колективами.

Мирослав Вітоуш (Miroslav Vitous) – світова зірка джазового контрабасизму, народився в Празі, з 6 років почав навчатися на скрипці, з 10 – на фортепіано, а з 14 – на контрабасі. Навчаючись в консерваторії у Франтішека Пошти (один із найвидатніших викладачів контрабасового мистецтва в Європі), він здобув прекрасну освіту. Будучи ще студентом, він з братом Аланом і піаністом Яном Хаммером брали участь у конкурсі «Junior Trio», в якому виграли кожен у свої номінації, Вітоуш і Хаммер отримали стипендію на навчання в Берклі. У 1965 р. Вітоуш і Хаммер їдуть до США на навчання. Вони наполегливо працюють, але їхні творчі

шляхи розходяться. Хаммер починає працювати з Джоном Маклафліном в оригінальному складі легендарного «Mahavichnu Orchestra». Влітку 1967-го Мирослав переїжджає в Нью-Йорк і буквально вривається на велику сцену з такими легендами, як: Чарлі Маріано, Боб Брукмаєр, Стен Гетц, Хербі Мен, Арт Фармер, Чік Корія та Майлз Девіс. У 1970-му Вітоуш бере участь у створенні нового колективу «Weather Report», протягом трирічної роботи у колективі він бере участь у записі п'яти альбомів з Джо Завінулом, Уейном Шортером, Аїрто Мореїра і Альфонсо Музоном. В цей же час, паралельно із створенням нових проєктів він починає викладати в консерваторії. Дуже цікавим є запис його дуету з Стенлі Кларком, після чого він наважується на запис сольного альбому, пізніше в інтерв'ю він визнає, що ця робота дуже виснажила його, що це була найважча робота на той час в його кар'єрі. На початку 1990-х, протягом семи років, Вітоуш створив звукову бібліотеку, одну з найбагатших професійних інструментів для симфонічних аранжувальників та композиторів. У своєму доробку має записи більше 20 альбомів з найкращими музикантами світу.

На початку 1970-х рр. у музичний простір увірвалися нові стилі – «ф'южн», «джаз-рок», «фанк», «авангард». Разом із ними з'явилася нова генерація молодих басистів, які дуже вправно володіли традицією та сміливо пропагували нове бачення в музиці.

Стенлі Кларк (Stanley Clarke) народився в 1951 р. у Філадельфії. Уже з дитинства був незвичайною дитиною, оволодівши акордеоном, він почав навчатись на скрипці і басу, а згодом також майстерно оволодів контрабасом. Після школи переїхав до Нью-Йорка у пошуках однодумців та простору для творчості. Завдяки яскравій натурі та харизматичності Стенлі привертав увагу багатьох відомих музикантів. Скоро він став працювати з такими музикантами, як: Джил Еванс, Стен Гетц, Арт Блекі. Справжнім переворотом в його кар'єрі стала співпраця з Чіком Коріа.

Стенлі Кларк майстерно володіє багатьма басовими інструментами. Його гра зачаровує і вражає своєю бездоганною технічністю і довершеністю справжнього майстра джазу. Один з найкращих проєктів був створений у співпраці з Жаном Люком Понті та Ел Ді Меола, де була продемонстрована витончена лінія акомпанементу, а також динамічні мелодійні соло Кларка.

Джон Патитуччі (John Patitucci) – один із найбільш задіяних музикантів в сучасній джазовій музиці. На його рахунку багато музичних проєктів як басиста, контрабасиста та композитора, що зробило його однією з найвидатніших постатей джазової музики. До 15 років він грав на гітарі, а потім почав займатись на басу і одночасно на контрабасі. Після університету почав працювати на студії звукозапису сесійним музикантом, там він і познайомився з такими легендами, як: Чік Корія, БіБі Кінг, Уейн Шортер, Хербі Хенкок, Майкл і Ренді Брекери. Наприкінці 1980-х рр. його запрошують до найкращого бенду світу «All Stars BigBand». Також створюють кілька проєктів з Чіком Коріа; «Electric band» і «Akoustic band». Після запису свого сольного альбому у 1988 р. він стає володарем багатьох нагород і кілька разів кращим джазовим музикантом року.

Брайан Бромберг (Brian Bromberg) – постать цього видатного і незвичайного музиканта не залишає у спокої вже не одне покоління контрабасистів і бас-гітаристів. До 14 років він серйозно думав про велику кар'єру джазового барабанщика, однак в чотирнадцять почав вчитись грати на контрабасі, а згодом і на бас-гітарі. Із 14 до 18 років хлопець буквально жив за зачиненими дверима своєї кімнати, його цікавила не просто академічна гра, а можливість видобувати з інструмента незвичайні звуки. Бромберг випробував всі можливі техніки і невдовзі розробив власну техніку, яка дещо нагадує темпінг, але трохи незвичний. Потім у нього виникло бажання перенести цю техніку на контрабас, і невдовзі він почав дивувати світ власною унікальною грою на акустичному басу. У 1979 р. Бромберг пройшов прослуховування, увійшов до складу квінтету Стена Гетца і відразу поїхав з концертним туром по всьому світу. Брайан Бромберг, фантастичної техніки виконавець, мав співпрацю фактично з усіма легендами джазу з кінця 1970-х рр. і донині. Його платівки не вважають надто комерційними. «Вони призначені для тих, хто хоче і вміє слухати, якщо музикант грає чесно, грає те, що думає, його завжди будуть слухати», – впевнений Бромберг.

Есперанца Сполдінг (Esperanza Spalding) – американська джазова співачка, мультиінструменталістка, володарка шести премій, з них – три премії Греммі, перша була 2011 р. в номінації «Кра-

щий новий виконавець року», в результаті вона стала першою представницею джазу, яка отримала цю номінацію. У 2006-2018 рр. записала 6 альбомів як співачка і басистка, також записується як сесійний музикант на скрипці, кларнеті та гобої. За свою кар'єру вона співпрацювала з такими музикантами: Крістіаном Скоттом, Дональдом Харрісоном, Джо Ловано, Ніно Жозеле, Березою Перес й іншими відомими музикантами. Своїми кумирами вважає Рона Картера, Дейва Холланда, Уейна Шортера, Мілтона Насімента.

Адам Бен Езра (Adam Ben Ezra). «Щодня я отримую листи від контрабасистів усього світу, які пишуть, що я змінив їхнє життя», – цитата з інтерв'ю Адама Бен Езри. Його унікальний талант з виконавською харизмою проникає за допомогою музики в найнезвіданіші закутки людських душ. Адаму було 17 років, коли у нього відбувся перший успішний публічний виступ, і лише в 21 він остаточно вирішив стати професійним музикантом. Саме Адамом Бен Езрою був доведений до досконалості новий стиль «bass-percussion», нині він єдиний повноправний володар цього стилю. Він також віртуозно володіє ізраїльською гітарою, кларнетом, фортепіано, ударними інструментами. Більшість проєктів А. Бен Езра в основному сольні, але він час від часу співпрацює з найближчими друзями. Його концерти завжди збирають повні зали по всьому світу. Редактор «Time Magazine» Еллі Таунсленд пише: «Я не можу дочекатись, коли побачу, з чим ще він з'явиться на сцені», в журналі «Epoch Time» відзначають: «Адам Бен Езра повернув розвиток музичної індустрії в невідомому напрямі», редактор CBS News Вільям Гудман пише: «Тема, написана Адамом Вен Езрою до фільму «Декстер», просто вбивча!»; Джек Кейсі, генеральний менеджер бостонського радіо WERS, характеризує: «За дві години практично безперервної гри Езра поділився з аудиторією частиною себе. З часів Спрингстінс і Боно я не бачив виконавця з такою потрясаючою харизмою і талантом». Перелік відгуків авторитетних критиків і простих шанувальників безкінечний, але його висока виконавська майстерність говорить сама за себе. Його аудіозаписи, відеоконцерти, короткі відеоролики, а також відеошколи доступні у різному форматі, на різних ресурсах в інтернеті у вільному доступі: «...я ділюсь своєю творчістю з кожним, кому не байдужий чаруючий світ музики» – Адам Бен Езра.

Рено Гарсія-Фонс (Renaud Garcia-Fons). «Я хотів розширити мову свого інструменту, щоб знайти свій власний «голос». Мені довелося витратити кілька років, щоб розширити діапазон акордів, і я додав ще одну струну. Якби раніше контрабас використовувався для доповнення мелодій, то в ХІХ ст. писали б повноцінні твори для нього. Я лише продовжую цю еволюцію», – ці слова Гарсія-Фонса можна приписати кожному з вищезгаданих джазових легенд. Цей приголомшливий французький контрабасист, композитор, реформатор вже до 1992 р. зіграв із багатьма легендарними музикантами багато легендарної музики, чому і присвятив свій перший сольний альбом «Legendes». Відтоді він записав 15 сольних альбомів і в 9 брав участь як сольний та акомпануючий контрабасист. Коли слухаєш Рено Гарсія-Фонса, не залишається місця думкам, є лише потік емоцій і відчуттів. Про його виконавську майстерність влучно написав письменник Євген Долгіх: «...звісно, те, що виробляє на своєму контрабасі Рено Гарсія-Фонс, не піддається ніякому опису – чистий вищий музичний пілотаж, справа навіть не в самій віртуозності, хоча його стиль гри смичком вражаючий – контрабас (з додатковою п'ятою струною) часом звучить як віолончель, то він звучить як альт, а іноді – як ціла група струнних. Гарсія-Фонс просто зробив з контрабаса абсолютно повноцінний ведучий солюючий інструмент. До нього, звісно, і в джазі, і в сучасній академічній музиці цей інструмент добився ролі сольного, але однаково на ньому лежав відтінок другорядності. Слухаючи альбоми цього французького виконавця, можна переконатись у тому, що з попередньою роллю цього інструмента покінчено назавжди. Гарсія-Фонс однаково легко і витончено грає смичком і піцикато – контрабас співає і танцює в його руках...».

Спираючись на думку відомих джазових істориків, критиків, журналістів, а головне самих джазменів, саме ці контрабасисти і бас-гітаристи зробили в сучасну музику величезний внесок, щоб джазова культура не лише розвивалась, але й звучала абсолютно по-новому. Саме про таких людей потрібно знати і пам'ятати, тому що їхня творчість зробила наш світ яскравішим, а джаз – більш різноманітним.

Джазові контрабасисти України та їхній внесок у сучасну музичну культуру

Поява та становлення контрабасового джазового мистецтва в Україні має дуже складний і тернистий шлях, оскільки починався він ще за часів СРСР, а в «той час», як відомо, такого роду музика була під забороною. Тому в таких умовах розвиток джазового мистецтва в «тій» країні був, порівняно з Америкою, Європою, Австралією і навіть Азією, занадто слабким.

Незважаючи на таку складну ситуацію, в країні знаходились, можна сказати, герої, у яких ніхто не зміг знищити цікавість і любов до цієї музики. Ось вони і стали головними носіями, пропагандистами і реформаторами джазової музики.

Початком відродження сучасного джазового мистецтва можна назвати середину 1980-х рр. З появою більшої кількості музичної інформації: записів, нот, відеоконцертів, теоретичних шкіл і концепцій та й можливості виїзду за кордон для навчання і спільних проєктів. Наші музиканти виявилися суперпрофесіоналами і остаточно влились в міжнародну джазову спільноту зі своєю вражаючою і неповторною майстерністю імпровізації.

Незважаючи на те, що в Україні з'явилося досить багато висококваліфікованих джазових музикантів, саме контрабасистів серед них не так багато та й інформації про них і їхній внесок у розвиток джазової майстерності гри на контрабасі і бас-гітарі обмаль. Це й стало метою мого дослідження цієї проблеми, щоб озвучити їхні імена і охарактеризувати тенденції саме українського контрабасизму.

При дослідженні теми українського джазу, де і хто його починав, відкрилась нещодавно оприлюднена інформація про культовий львівський гурт 1930-х рр. – «Ябцьо-джаз». Цей гурт користувався шаленою популярністю у Львові в той час, проте називати таку композиторську музику джазом, у звичному для нас розумінні, не дуже доречно, це були радше регтайми, фокстроти, танго та вишу-кані романси. І найбільша цінність полягає в тому, що їхня музика звучала українською мовою. У складі була скрип-

ка, саксофон, фортепіано, акордеон, ударні, вокал, але не було контрабаса, проте ці люди популяризували український джаз і зробили великий внесок в подальший його розвиток.

Український післявоєнний джаз почався дуже символічно, теж у Львові в 1958 р., де Ігор Хома створив колектив під назвою «Ритм». Згодом назва змінилась на «Медікус», і музика, яку вони створювали, була авторською й мала назву «Український джаз» – дуже смілива назва в той час. Уже через кілька років до Львова приїжджає Мирослав Скорик, і в Львівській консерваторії з'являється джаз. У «Медікусі» зібралися не професійні музиканти, а медики, але вони були надзвичайно талановитими і дуже любили свою справу. Рідкісні концерти цього колективу завжди відбувалися з аншлагами. Головна мрія Ігора Хоми – вивести свій ансамбль на орбіту міжнародного джазу. І вже в 1960 р. «Ритм» вперше презентує український джаз в місті Тарту (Естонія) на IV фестивалі джазової музики. Головним і незмінним контрабасистом цього колективу є Андрій Цегельський, який в 1960 р. закінчив Львівську середню спеціальну музичну школу ім. С. Крушельницької у класі контрабаса. Брав участь у всіх найпрестижніших фестивалях: у Талліні (1965-1967); «Юність-73» Дніпропетровськ; «Джаз над Одером», 1973 р., Вроцлав; «Меморіал Кшиштофа Комеди», 1975 р., Варшава; «Jazz Fest», 1994 р., Суми; «Горизонти джазу», 1996 р., Кривий Ріг.

Найбільша спільнота джазових музикантів, звісно, була у Києві. Починаючи приблизно з 1958-го, ці колективи намагались грати джазову музику, спочатку вони грали підпільно або в ресторанах, потім почали додавати джазові твори в концертні програми, а згодом наважились на легалізацію своєї «джазової діяльності». Ідея створення джазового клубу у Києві належить видатному джазовому піаністу **Володимиру Симоненку**, який зі своїми друзями – **Юрієм Плужніковим** і **Віталієм Курликом** – втілили мрію багатьох джазистів. 17 березня 1962 року відбулося відкриття першого в Україні Київського міського джаз-клубу, в той же день в медичному інституті відбувся перший захід, присвячений джазовій музиці.

Перші спогади про цей історичний факт записав видатний джазмен, контрабасист, історик-дослідник джазової музики, літописець, організатор, педагог Київського інституту музики ім.

Р.М. Глієра – легендарний **Юхим Зейлікович Марков**. З 1960 р. він грає на контрабасі, з 1971 р. починає грати на безладовій бас-гітарі. Музичну освіту здобув у КДМУ ім. Р.М. Глієра. Грав практично з усіма колективами Київського джаз-клубу, починаючи з 1962 р. До 1993 р. брав участь в усіх можливих джазових фестивалях України та СРСР. Від 1993 р. концертував у Німеччині з біг-бэндом Анатолія Шарфмана. Також виступав із піаністом Чарлі Остіном, гітаристом Бобом Кервінсом, тромбоністом Крістофом Вакербардом, трубачем Ларрі Баскетом, ударником Джонні Блауерсом, трубачем Жаном Лу Лоньоном та Пітером Швальмом. Юхим Марков є автором багатьох статей на історичну та теоретичну тематику, видав збірку вправ для бас-гітари. Саме з його спогадів нам відомі імена більшості контрабасистів та бас-гітаристів, які були свідками і творцями становлення джазу в Україні. Починаючи з 1957 р., в Києві було п'ять колективів, які намагались грати джаз. Музиканти тоді ще не дуже розуміли, що лежить в основі імпровізації, їхній джаз був більше варіаційний, тому в нього з'явився місцевий термін «джаз-облігато».

Леонід Зайдерман – контрабасист, який працював в ансамблі Пилипа Бриля у 1958-1967 рр. Це був ансамбль, постійно концертуючий Україною, а також інколи – містами СРСР. Співпрацював з відомими співаками того часу: М. Щукіним, Ю. Гуляєвим, К. Огнєвим, Є. Мірошніченко, А. Мокренком, В. Гончаровим, С. Ротару, П. Топчієм. Здійснював записи на Українському радіо та телебаченні, також брав участь у запису музики до кіно.

Юрій Сілкін – контрабасист, народився в Харкові, на контрабасі грає з 1959 р. Дебютував у 1960 р. в ансамблі Вадима Ільїна «Цирк на сцені». Працював в Укрконцерті у 1961-1975 рр., учасник джаз-оркестру «Дніпро» під керівництвом Ігора Петренка. Від 1967 р. працював у квартеті Пилипа Бриля, брав участь у записах музики до документальних і мультиплікаційних фільмів. З 1977 р. припинив виступи.

Федір Іванович Скачко – контрабасист, віолончеліст. Навчався в КДМУ ім. Р.М. Глієра, потім в Київській державній консерваторії ім. П.І. Чайковського. Грав в естрадно-симфонічному оркестрі УРСР під керуванням Анатолія Ануфрієнка, а також в джаз-оркестрі «Дніпро» під керуванням Гіві Гачечіладзе.

Олександр Якович Фельдман (Алфімов) закінчив Харківське музичне училище по класу контрабаса в 1970 р. Грав в естрадно-джазових колективах Харкова.

Зоріан Хамістос (Вайзер) – контрабасист. Дебютував у 1957 р. як піаніст, а з 1959-го грає на контрабасі в Укрконцері, також грав в ансамблі Юрія Братолобова (1962-1966), працював у джаз-оркестрі «Дніпро». Від 1996 року живе в Німеччині.

Анатолій Васильович Цвігун – контрабасист, сузафоніст, працював у Київському диксиленді під керівництвом Ігоря Сергеева, брав участь у фестивалі «Джем-сейшн-67».

Володимир Стефанович Денежний закінчив Донецьке музичне училище по класу контрабаса у 1972 р. Працював у Донецькій філармонії в ансамблі «Шахтарський вогник» п/к Ігоря Петренка. Учасник фестивалів «Донецьк-100» (1969 р.), «Юність-69» Дніпропетровськ, виступав з квартетом Володимира Чалого на фестивалях у Воронежі, Куйбишеві, Ростові в 1969 р.

Віктор Борисович Двоскін народився в Дніпропетровську, закінчив Московське училище ім. Гнесіних по класу контрабаса. Під керівництвом Олега Лаптева грав у естрадно-джазових колективах Дніпропетровська. До 1988 р. працював у найвідоміших колективах СРСР. З 1989 р. живе в США, концертує, займається записами як сесійний музикант, педагогічною діяльністю. Співпрацює з саксофоністом Джо Хендерсоном, віброфоністом Геррі Бертоном, Боббі Хетчерсоном та багатьма іншими. Приїжджає на батьківщину і бере участь у різних джазових заходах і фестивалях.

Геннадій Йосипович Литвин – контрабасист, бас-гітарист, педагог. Музичну освіту здобув у Київській консерваторії в 1974 р. З початку 1970-х дебютував в інструментальних колективах. Викладав у Вінницькому музичному училищі з 1970 р. Від 1974-го – артист Державного симфонічного оркестру Держтелерадіо та Державного симфонічного оркестру України.

У 1981-1986 рр. – артист Державного естрадно-симфонічного оркестру України. У 1985 р. співпрацює з Костянтином Віленським, у складі тріо вони беруть участь у фестивалях «Горизонти джазу», 1987 р., Кривий-Ріг; «Голосієве-88», Київ. У складі квартету Петра Пашкова брав участь у фестивалі «Кришталевий Лев-88», Львів. З 1990 р. живе і працює в Ізраїлі.

Вадим Володимирович Медвідь – бас-гітарист. Випускник КДМУ ім. Р.М. Глієра. Грав у квартеті «Комфорт» під керуванням Тимура Бабаєва. У 1986-1997 рр. – артист Київського об'єднання музичних ансамблів. У 1986 р. також працює у ансамблі Ігоря Бойка. Від 1993 р. грає у квартеті Петра Пашкова. З 1997 р. – учасник квінтету Сергія Овсяннікова. У складі квартету Петра Пашкова учасник фестивалів «Кришталевий Лев-88», Львів; «Jazz Fest», 1994, Суми; «Горизонти джазу», 1994, 1996; «Метаморфози джазу», 1995, Київ.

Василь Анатолійович Ковальчук – контрабасист. Навчався у Дніпровському музучилищі по класу контрабаса в 1988 р. Грав у біг-бенді Криворізького гірничого інституту. У 1994-1997 рр. працює в диксиленді Олександра Гебеля, брав участь у фестивалях «Метаморфози джазу», 1995, Київ; «Горизонти джазу», 1994; Кривий Ріг. Мав великі гастролі з вітчизняними та зарубіжними колективами у Німеччині, Фінляндії, Данії.

Анатолій Степанович Бабій – контрабасист. Дебютував у септеті «Донбас-67» на фестивалі «Донецьк-100». Грав в ансамблі «Арсенал» під керуванням Олексія Козлова, в біг-бенді Олега Лунгстрема, у складі тріо Леоніда Чижика, на фестивалі «Донецьк-102» брав участь у квінтеті Анатолія Сажнева та квартеті Валерія Колеснікова [36].

Арсен Бучинський – контрабасист, який народився в сім'ї музиканта і художниці, тому потяг до прекрасного мав з дитинства, вчився грати на різних музичних інструментах. Закінчив школу-студію при музучилищі по класу гітари, потім вступив в це ж училище по класу фагота, а згодом взяв в руки контрабас. У 2008 р. закінчив Прикарпатський національний університет по класу фагота і контрабаса. Працює в Івано-Франківській філармонії в камерному оркестрі «Harmonia Nobile». У 2009 р. створив при філармонії джазовий квартет «Art Prestige». Також Арсен є засновником джазового фестивалю «Jazz Mogo Mista».

Ігор Кречківський-«Гендель» – контрабасист, народився у Вінниці, батько музиканта залучив його до музики з дитинства. Закінчив музичну школу по класу контрабаса у Ю.М. Журавльова, у 2003 р. – Вінницьке училище культури та мистецтв ім. М.Д. Леонтовича. Під час навчання працював в камерному оркестрі

«Аркада», різних естрадних, рокових та джазових колективах. Згодом вступив до Харківської консерваторії. Під час навчання почав співпрацювати з автором і композитором Сергієм-«Моржем» Белозьоровим в гурті «Morj», де повністю реалізує свій творчий потенціал. Вони створюють альбом «Пластилінова балерина», в якому контрабас звучить у колажі дуже різних стилів, там присутні класичні, рокові, джазові, авангардні, панк-рокові та народні елементи. Працював у Харківській філармонії, потім – у групі контрабасів театрального симфонічного оркестру м. Клайпеда (Литва), нині повернувся до Харкова і працює в оперному театрі. Час від часу гастролює з різними проєктами країнами Європи.

Сергій Федорчук – контрабасист. Народився у м. Іллінці Вінницької обл. Закінчив ДМШ по класу баяна, самостійно освоїв гітару і фортепіано. Згодом вступає у Вінницьке училище культури і мистецтв ім. М.Д. Леонтовича в клас контрабаса. Від 2005 р. навчається у Львівській консерваторії ім. М.В. Лисенка. Під час навчання грає в колективі «Lomagas-Band», де починають грати гурсу-jazz та klezmer-jazz. Саме в цьому колективі відбулося справжнє посвячення у джаз, допомагав та надихав С. Федорчука гітарист Сергій Леонідович Гурін. Згодом запрошений до колективу «ShokolaD», де отримав можливість гарної практики з чудовими львівськими музикантами на джем-сейшн в клубі «Дзига». Часто співпрацює з кращими українськими джазистами, бере участь у проєктах іноземних музикантів. Останнім часом працює в комбо-складах за контрактами в готелях, на лайнерах і островах. Сергій вважає, що вирішення проблеми розвитку джазового контрабасового мистецтва полягає лише в популяризації джазу, щоб привернути більше уваги академічних музикантів для розширення своїх виконавських можливостей.

Антон Жуков – джазовий та академічний контрабасист, викладач джазової кафедри КДМУ ім. Р.М. Глієра. Співпрацює з усіма джазовими музикантами України, дуже гнучкий музикант, легко вливається в нові проєкти будь-якої складності: і на контрабасі, і на бас-гітарі. Пишається співпрацею з Гідомом Кремером.

Ігор Закус – бас-гітарист, композитор, викладач, засновник проєкту Jazz Kolo. Навчався у Львівському музучилищі та консерваторії по класу гобоя. Одночасно займається на бас-гітарі, з якою

він зріднився на все життя. Його справедливо вважають найкращим бас-гітаристом України. В його музиці є все – техніка, вражаюча мелодика, справжня українська співучість та прекрасний індивідуальний саунд. У проєкті *Jazz Kolo* він надав можливість виступати усім найкращим музикантам України, як досвідченим метрам, так і молодим джазістам.

Мирослав Филипчук – бас-гітарист, викладач кафедри естрадної музики Рівненського державного гуманітарного університету. Народився на Івано-Франківщині. Музичну науку почав опановувати у шкільному вокально-інструментальному колективі. Тут він опанував барабани, гітару, трохи баян, а згодом взявся за бас-гітару. Із джазом його познайомив Орест Лозинський – віброфоніст, з яким почали грати у джаз-квартеті «Обрій», до складу якого увійшли ще двоє музикантів – піаністка Тетяна Смирнова та барабанщик Михайло Земельський. У 1999 р. був здійснений запис квартету на Рівненському обласному телебаченні в програмі «Мистецька світлиця». У 1998-2003 рр. колектив функціонував і творчо розвивався на кафедрі естрадної музики РДГУ, опановуючи популярні джазові стандарти. Із квартетом «Обрій» Мирослав Филипчук бере участь у Всеукраїнському джазовому фестивалі-конкурсі «Конвалія» (1996, Полтава) і джаз-фестивалі (1998, Рівне). Нині працює викладачем кафедри естрадної музики РДГУ, є керівником і диригентом студентського естрадно-джазового оркестру, прищеплюючи молоді любов до джазової музики.

Валентин Корнієнко – український контрабасист. Закінчив Харківське музичне училище, інститут мистецтв Харківського педагогічного університету за класом джазового контрабаса, згодом перевівся в КДІМ ім. Р.М. Глієра, який закінчив у 2005 р. Грав у проєктах «СхідSide», «Млада», «Strelchenko band», «A Banda Brasil», «Band 44», «Dislocados», гурт Каті Чілі. Співпрацює з вітчизняними і зарубіжними музикантами.

Костянтин Іоненко – контрабасист, бас-гітарист, композитор. Закінчив Харківську консерваторію, по її закінченні переїздить до Києва і відразу вливається в музичну тусовку, де отримав місце одного з провідних басистів. Багато подорожує і навчається в США та Європі. Повернувшись до України, викладає бас та імпровізацію у КДІМ ім. Р.М. Глієра.

Євген Онищенко – контрабасист-експериментатор. У середині 1990-х рр. часто виступав у дуетах з духовими інструментами, найяскравішим проектом у такому складі є дует із саксофоністом Олександром Рукомойниковим. Згодом займається викладацькою та науковою діяльністю. Написав книги для басистів: «Базова техніка джазового басиста», «Побудова лінії басу в різних стилях музики», «Jazz Bass, Бі Боп фрази в 12 тональностях».

Марк Токар – український джазовий контрабасист, перший український музикант, який грав на «Chicago Jazz Festival». У 2002-2004 рр. був постійним учасником літніх джазових шкіл у Кракові під керівництвом Майкла Паркінсона (США). У 2006 р. отримав стипендію для навчання в Музичній академії ім. К. Шимановського в Катовіце в класі професора Яска Niedzeli. У 2005-2006 рр. – арт-директор Міжнародного українсько-польського фестивалю «Jazz Bez», а також разом із мистецьким об'єднанням «Дзига» організував серію джазових концертів «Metro Jazz» у Львівській філармонії. У 2006 р. з Юрієм Яремчуком та Клаусом Кугелем записує свій перший альбом «Yatoku». З цього моменту починається різке зростання його кар'єри: він стає учасником проектів: «Ken Vandermark Resonance Project», «Undivided», «Five Spot», «Four», «Vargaj», «Ultramarime», багато грає у інтернаціональних проектах «Mark Tokar Quintet», «Autocar», на фестивалях в Україні, США, Німеччині, Франції, Австрії, Польщі, Італії, Угорщині, Чехії, Литві.

Максим Кондратьєв – в 2003 р. закінчив Херсонське музичне училище і відразу вступив до Одеської державної музичної академії ім. А.В. Нежданової. Працює в Одеській Національній філармонії, одночасно захоплюється джазом. Бере участь у майстер-класах в Україні та Польщі, отримав гран-прі на конкурсі «Джалітон» (2009, Ялта). Є учасником квартету контрабасистів.

Олексій Кірпач – бас-гітарист, контрабасист. Навчався у Вінницькому училищі культури та мистецтв ім. М.Д. Леонтовича, проте покинув навчання і почав працювати у рок-гуртах. Також була спроба навчатись у Вінницькому педагогічному університеті. Через деякий час «захворів джазом» і вступив до КДІМ ім. Р.М. Глієра. Успішно навчається і бере участь у вокальному конкурсі «Голос країни», де займає досить високу позицію. Далі продовжує

співати і грати на бас-гітарі у різних країнах світу, зокрема в Об'єднаних Арабських Еміратах.

Крістіна Кірік – контрабасистка та бенд-лідер проєкту «Contour Lines». Займається аранжуванням джазових стандартів та власних творів. Володіє віртуозною імпровізацією і свіжим звучанням. Співпраця з відомими талановитими артистами надихнула її на створення свого квартету. У складі колективу немає гармонічного інструменту, і саме це надає великий простір для імпровізації та особливого звучання.

Ігор Лапта – контрабасист, який бере участь у проєкті Андрія Ковальського, вміло поєднує у грі етнічні мотиви, драйвові поліритми, елементи рок-ф'южину, фанку та джазу, що гармонійно та з особливою естетикою поєднується в музику, яка водночас захоплює своєю невимушеністю та прогресивністю.

Олександр Веретельніков – альтист, контрабасист. Музики навчався у Літинській музичній школі по класу скрипки, також в школі оволодів акордеоном, фортепіано і барабанами. У 1991 р. вступив до Вінницького музичного училища ім. М.Д. Леонтовича в клас альтя. Під час навчання дуже захопився джазовою музикою, допомагав йому в знайомстві з нею досвідчений джазовий піаніст, викладач, композитор і аранжувальник М.М. Юхновський. По закінченні училища в 1995 р. після кількох невдалих спроб вступити до вишу продовжує займатися самоосвітою, освоїти основи джазу йому допомагають друзі й колеги – Максим Гладецький, Юрій і Павло Шепети. Зі своїм другом, піаністом Дмитром Паткіним, в дуеті альтя і фортепіано, вони вивчають джазові стандарти, що потім стане їхньою репертуарною базою. З 1995 р. й донині Олександр працює альтистом камерного оркестру «Аркада».

У складі оркестру бере участь у другому джазовому фестивалі у Вінниці 1997 р., в тому ж році оркестр робить програму з Аркадієм Шилклопером, протягом кількох років з ним буде зроблено ще три програми. У 1999 р. створює гурт «Перепльот», в якому є керівником і солістом, грає на альті, гурт виконує етно-рокові та етно-джазові обробки народної музики. У 2000 р. Олександр бере участь у семінарі-фестивалі клезмерської музики в Санкт-Петербурзі, де виступає з видатними музикантами-імпровізаторами: кларнетистом Мерліном Шепердом (Англія), піаністом

Золтаном Млотеком (США). У 2002 р. створює струнний квартет «Відродження», де, окрім класичної музики, виконують власні джазові та етно-джазові обробки народної музики. У 2003 р. створює етно-джазовий гурт «Музичне містечко», з яким плідно гастролює Україною. У 2005 р. записує альбом. Цього ж року він нарешті наважується втілити свою мрію і бере до рук контрабас. У грудні 2005 р. джазовий квартет Кульматицький-Пауткін-Веретельников-Хорєв робить свій перший концерт під назвою «Magic Mood» у вінницькому андеграундному клубі «Зелений контрабас». Після цього концерту у колективу з'являється назва «Jazz Atmosphere». У травні 2006 р. до колективу долучається саксофоніст В. Стратійчук і з'являється нова програма «New Standarts». Восени того ж року колектив бере участь у Вінницькому джаз-фесті з програмою авторської музики. На тому ж фестивалі Веретельников співпрацює з піаністом Андрієм Кондаковим та саксофоністом Джесі Джонсом (США). З цією ж програмою беруть участь у джаз-фестивалях у Львові «Флюгери Львова» та в Кишиневі. Того ж року на свою першу річницю колектив створює четвертий проєкт «Electricsphere». До цієї програми долучається гітарист Микола Хорєв, брат ударника. У 2007 р. Олександр з колективом беруть участь у «джазовому фестивалі-конкурсі» у м. Хмельницький, де отримують гран-прі фестивалю, а також звання кращого контрабасиста фестивалю. Того ж року Jazz Atmosphere створює нову програму з камерним оркестром «Аркада» та співачкою Ольгою Плакидюк. Весь наступний рік Веретельников-Хорєв-Кульматицький-Хорєв працюють над новим проєктом «Davis», в якому експериментують із п'ятим членом колективу – «секвенсором». Наступні роки плідно співпрацює з різними джазовими вокалістами Деніс Пер'є, Ольгою Войченко, Ольгою Плакидюк, Оксаною Славною, Тетяною Войтишиною, піаністом Сергієм Макаровим, ударником Олегом Марчуком, Костянтином Алексичем. У 2016 р. Олександр Веретельников вступає до Рівненського державного гуманітарного університету на кафедру естради по класу контрабаса, де навчається у професора Б.Й. Столярчука і доцента М.С. Филипчука. У 2020 р., по закінченні вишу, продовжує працювати в камерному і симфонічному оркестрах Вінницької облфілармонії, писати аранжування для різних складів, постійно бере участь у сту-

дійних записах музики різних стилів та напрямів.

Денис Юрійович Дудко – до 1990 р. навчався гри на віолончелі, у 1993 р. закінчив Харківську спеціалізовану музичну школу по класу контрабаса, у 1998 р. – Харківську консерваторію як контрабасист і бас-гітарист. Один із найкращих українських контрабасистів, кар'єру розпочав у складі групи «СхідSade» під керівництвом Володимира Шабалтаса. Нині Денис Дудко – незмінний басист групи «Океан Ельзи».

Максим Серафимович Гладецький – народився у Вінниці в музично-театральній сім'ї, закінчив музичну школу по класу скрипки, потім вступив до Вінницького музучилища ім. М.Д. Леонтовича в клас контрабаса до викладача Ю.М. Журавльова, вже після третього курсу вирішив вступити до Кишинівської державної консерваторії на джазове відділення до Якова Зельмановича Лемперта, навчання закінчив екстерном у 1993 р. У цей час грав у колективі Сергія Проскуріна, з яким брав участь у фестивалях в Молдові, Румунії, Франції. З 1993 р. працює у Вінниці в камерному оркестрі «Аркада» і одночасно у джаз-тріо з Юрієм Шепетою і Олександром Хорєвим, з якими бере участь у фестивалях «Метаморфози джазу» (1995, Київ), «JazzFest-95» (1995, Суми), «Горизонти джазу» (1995, 1996, Кривий Ріг). У 1996 р. разом із Юрієм Шепетою організують перший джазовий фестиваль у Вінниці. Наступного року «організація» розширюється, вони повторюють цей «подвиг», організувавши другий джаз-фест. У 1997 р. Максим переїздить до Києва, де стає провідним контрабасистом не тільки Києва, але й всієї України. Така думка переважної більшості українських музикантів «першої лінії». Учасник джазових фестивалів в усьому світі, реальний перелік вимірюється сотнями. Виступає у перекресних проєктах із всесвітньо відомими джазістами як в Україні, так і далеко за її межами. Всебічно розвивається як сесійний музикант, бере участь у багатостильових проєктах, якщо вони, звісно, йому подобаються. Останнім часом виступає як консультант на міжнародних джазових фестивалях, а також як звукорежисер, робить записи цих фестивалів. Працює у Київському будинку звукозапису, як звукорежисер, аранжувальник та композитор. Макс Гладецький, видатний український контрабасист-філософ, якось висловився: «Гра на інструменті не є музикою,

музика знаходиться між звуками», він продовжує йти до своєї мрії, шукає, вдосконалює свою джазову мову, щоб могли донести людям красу цієї величної музики.

Серед контрабасистів-джазменів є ще такі імена: Фелікс Гешкович, Олег Голишниченко, Леонід Лапта, Натан Копилен, Олексій Герман, Роман Кучеренко, Андрій Арнаутов, Руслан Балатов, Віталій Савенко та ще багато інших прекрасних музикантів.

Весь український джаз зароджувався у важких умовах радянської реальності, але він є завдяки усім цим подвижникам, які несли на собі всю джазову «основу», створювали джазову атмосферу, плели чудернацькі імпровізаційні «розмови», досліджували і зберігали, вчилися і навчали, ділились знаннями та емоціями. У сучасній музиці джаз – це вже не просто стиль музики, це стан свідомості, це безкінечно імпровізаційна мова, з різними відтінками та діалектами. Уліс Коновер якось сказав: «Джаз виражає особистість музиканта, тому потрібне шанобливе ставлення до нього. Потрібно сміливо рухатись вперед, поки не знайдеш свій шлях. Але майте на увазі: грати джаз потрібно тільки у випадку, коли по-справжньому є що сказати людям».

Проблеми розвитку контрабасового джазового виконавства в Україні на сучасному етапі

Розглянемо контрабасове мистецтво як форму джазової основи, аспекти та характерні риси цього мистецтва, основні моменти та особливості, пов'язані з розвитком контрабасового джазового виконавства в Україні, а також характеристику чотирьох поколінь джазових контрабасистів нашої країни, характерні тенденції їхнього розвитку.

Головними і характерними рисами джазу стали імпровізація, поліритмія, заснована на синкопованих ритмах та унікальному комплексі прийомів виконання ритмічних фігур під назвою «свінг».

Музиканти і композитори всього світу дуже швидко почали опановувати та розвивати ритмічні та гармонічні ідеї джазу. Така форма музичного мистецтва стала модною та елітарною. Джаз надзвичайно швидко почав розвиватись, набувати різних форм, поєднуючи в собі різні жанри, утворюючи різні напрямки та стилі:

регтайм, блюз, свінг, біг-бэнд, бі-боп, мейнстрім, страйд, Канзас-сіті джаз, вест-кост-джаз, кул, хард-боп, ладовий (модальний), прогресів-джаз, соул-джаз, ґрув, фрі-джаз, кріейтів-джаз, ф'южн, пост-боп, джаз-рок, ейсід-джаз, смуз-джаз, лаундж-джаз. Кожен з цих напрямів має свою ідею, але є також спільна ідея для всіх цих стилів, яку можна відчуті тільки в імпровізації, і звучить вона так: «джаз — це свобода». За своїм визначенням, джаз є найкращим художнім засобом вираження свободи.

Імпровізацію, яка лежить в основі цієї мови, неможливо повторити, тому й не можна піддати цензурі. Нікому не відомо, що може відбутися в наступний момент, тому весь творчий процес створення джазу демократичний сам по собі, в його основі лежить свобода слова. Розмова вільних людей, яку не можна піддати цензурі, кожен має можливість висловитись.

В Україні така можливість з'явилась лише після 1957 р. Група відчайдухів на чолі з Володимиром Симоненком (ризикуючи власною свободою), зробили неймовірне для легалізації джазу в Україні.

Справжнім ковтком «свіжого повітря» для українців став приїзд французького біг-бенду під управлінням Мішеля Леграна до Києва. Нарешті українські музиканти почули справжній імпровізаційний джаз наживо, що й стало потужним поштовхом для подальшого розвитку. Саме з цього моменту українські музиканти по-справжньому включились в європейський діалог на теми джазу. Але живучи за «парканом», відчуті потрібну джазу свободу було важко. Чому джаз так сильно вплинув на ціле покоління 1960-х років? Для цього було кілька причин. Першою причиною був, звісно, пошук свободи. Оскільки початковою свободою джазової імпровізації є нерегламентованість джазу. Для багатьох музикантів це стало майже релігією, потребою в музикальній спонтанності, яка виступала проти повторення однієї й тієї ж музики.

Другою причиною є прихований чи явний протест проти системи, проти ідеології, проти сірої радянської дійсності.

Третьою причиною, про яку обов'язково потрібно сказати, є фанатична любов до джазу. З моменту, як біг-бэнд Леграна відвідав українську аудиторію, джаз ще сильніше заволодів серцями молодих талановитих людей, які одного разу послухавши і

спробувавши грати цю музику, присвятили їй все своє життя. Київський джазовий піаніст Зиновій Народецький розповідав: «Коли мені було приблизно чотирнадцять років, я вперше почув платівки Дейва Брубeka та Елли Фіцджеральд. Тоді я і захворів джазом. У той момент колишній я помер і знову народився, але вже з цим джазом всередині, який поселився в мені назавжди, нічого іншого для мене вже не існувало....». Зі спогадів видатного українського контрабасиста Юхима Маркова: «Джаз на той час був як ковток свіжого повітря».

Аналіз проблем джазового контрабасового виконавства неможливий з точки зору тільки самих контрабасистів, тому що проблеми одного музиканта в колективі, особливо басиста, стосуються всіх без винятку. Якщо у басиста немає чіткого зв'язку і спільного розуміння стилю з ударником, то навряд чи колектив зазвучить взагалі. Розуміння гармонії та її обігрування в дуеті з піаністом теж дуже важливий аспект, взявши в басу не ту ноту, можна категорично змінити гармонічний настрій. Вміння підтримати соліста в його імпровізаціях, передбачити рух його динамічної та драматургічної лінії. Що стосується виконання самих контрабасових імпровізацій або соло, найскладнішим моментом є володіння інструментом, вміння висловлюватись в різних джазових стилях, визвучення своїх соло, тобто володіння сильним, яскравим звуком, чіткістю артикуляції, фразування та побудова драматургії. Ось три головні завдання, якими потрібно володіти контрабасисту – бути гармонічною основою, тримати ритм і вільно зіграти соло. У порівнянні з іншими інструменталістами, це найвідповідальніша функція в будь-якому складі.

Важко не помітити, але українська земля завжди була багата на таланти, тут завжди жила творчість, мистецтво, музика. Тому і джазове мистецтво відразу вкоренилось в серцях українських музикантів. І погляд на цю музику, і виконавська майстерність крізь призму української самобутності різко відмінна від джазу американського. Також українські музиканти легко і швидко сприймають нові світові тенденції: культури, музики і мистецтва в цілому. Отже, нині джаз – міжнародне мистецтво, що поєднало різні культури світу і надзвичайно збагатилося за рахунок цього. І українські музиканти зробили свій внесок, створюючи спільні проєкти з

кращими представниками американського та європейського джазу, поєднуючи зусилля, навчаючись та обмінюючись досвідом.

Що в цьому контексті змінилось в українській контрабасовій та бас-гітарній музиці? Тенденція усіх змін все ж в кращу сторону, так стверджує бас-гітарист Ігор Закус, є великий і легкий доступ до будь-якої інформації в інтернеті, але на противагу цьому, відсутня популяризація джазової музики на радіо та телебаченні в нашій країні, в порівнянні з Європою і Америкою. Але все ж кращі джазисти — це експериментатори і дослідники музики, як науки і філософії, це майстри своїх інструментів, і рішення головної проблеми кожного басиста — навчитись якомога краще розмовляти на своєму інструменті.

Яскравих і вражаючих результатів досягли музиканти, які в основу своєї творчості заклали давні і багаті традиції української народної музики, поєднавши її із складною джазовою гармонією та ритмікою, збагативши джаз фольклорним колоритом і відтінками. Спираючись на твори Ігоря Закуса, який знову ввів в українську джазову музику моду на використання фольклору, можна почути результати його творчості в альбомах «Коломийки» та «Басова пісня». Це принципово інший підхід до джазового виконавства на бас-гітарі і контрабасі. Він описує такий підхід кількома позиціями:

1. Беручи загальноприйняті форми та ідеї джазових стандартів, застосувати їх до народної музики.

2. Подати народну тему у новому стилі (свінг, реггі, балада, афро, боса-нова тощо), що напряду залежить від басового акомпанементу, застосовуючи особливості ритму і гармонізації до даного стилю.

3. Використати принципи класичної та сучасної музики, беручи народну тему за головну партію, дописуючи побічні партії, розвиваючи тему в різних частинах та соло.

4. Використати тембральне забарвлення народних інструментів (бубон, скрипка, кобза, сопілки, флюяри, цимбали, трембіта), поєднуючи їх з класичними та електронними інструментами, наприклад, унісон бас-гітари чи контрабаса і сопілки.

5. Використати в своїх соло народні лади та характерні локальні звороти, типові для народної музики ритми.

6. Гармонізувати народні теми за принципами класичної та сучасної гармонії, використовуючи сучасні та модні стилі (фанк, ейсід, лаундж).

Успіх залежить тільки від комплексного застосування цих принципів як при написанні твору, так і у виконанні тем та імпровізацій. Важливо використовувати чистий культурний звук, щоб народна тема не втратила свого колориту та краси, вона повинна зазвучати по-новому за рахунок тембральних, ритмічних, гармонічних, технологічних можливостей та прийомів джазового мистецтва. Тоді і експеримент дає бажаний результат.

Звичайно, про проблеми розвитку контрабасового виконавства в Україні можна сперечатися, критикувати, відстоювати вічно, але у кожного музиканта є свої методи вирішення цих проблем, кожен з них орієнтується і бере за основу кращі принципи їх подолання. Результат завжди відповідає рівню поставлених завдань, тому чим складніші завдання, чим цікавіші питання, тим кращий результат. Поєднати українську народну музику та джаз – це однозначно оптимальний і правильний шлях до створення такого поняття, як український джаз та нові способи його виконання на будь-яких інструментах, це можливість зробити свій внесок у світову імпровізаційну музику під назвою джаз.

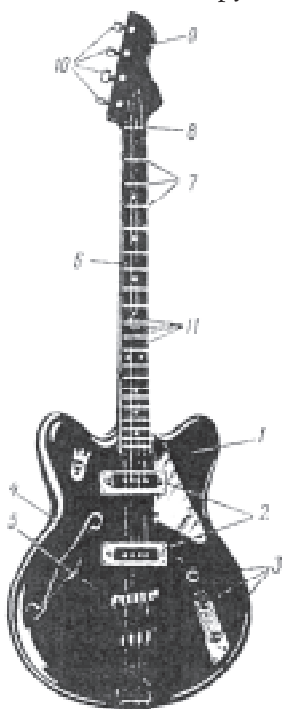
Розділ X

Бас-гітара

На початку 1960-х рр. на європейському континенті з'явився ще один басовий інструмент – бас-гітара.

Бас-гітара – електрогітара, яка має замість акустичного корпусу дошку і гриф з тонкою шийкою, на якому розміщено 20 ладів. Ця модель була розроблена на початку 1950-х рр. фірмою «Fender». Інструмент має декілька різновидів. Найбільш поширена чотириструнна, але бувають п'яти-, шести- і восьмиструнні інструменти. Бас-гітара в ансамблі чи оркестрі виконує функцію контрабаса. В джазі цей інструмент почали використовувати у другій половині 1960-х рр.

Її визнання в Європі, як перспективного інструменту, пов'язане з початком концертної діяльності в англійському місті Ліверпулі вокально-інструментального ансамблю «Бітлз».

- 1 – корпус, верхня дека
- 2 – звукознімачі
- 3 – потенціометри
- 4 – ефа
- 5 – підставка
- 6 – гриф
- 7 – ладові поріжки
- 8 – верхній поріжок
- 9 – головка
- 10 – кілки
- 11 – струни

Цей ансамбль став родоначальником естрадно-музичного виконавського стилю біг-біт (великий удар), а також послужив великим поштовхом для розповсюдження в естрадному жанрі електромюзичних інструментів, обов'язковим учасником якого стала електрична бас-гітара.

В наші дні популярність електричної бас-гітари дуже велика. Сьогодні неможливо уявити собі естрадний ансамбль без бас-гітари. Багато сучасних композиторів вводять її до складу симфонічного оркестру, оркестрів народних інструментів та духових оркестрів. Це – можливість регулювати силу і частотну окрасу звуку, використовувати в будь-якому великому ансамблі і бути для нього надійним басовим фундаментом. Окрім того, вона має менший розмір грифа порівняно з контрабасом або акустичною бас-гітарою, що звучить природно, має великий технічний рух.

Партія бас-гітари в більшості сучасних естрадних оркестровок за складністю не поступається партіям інших солюючих інструментів. Вона складається зі складних ритмічних фігурацій, остинатно (уперто) повторюваних протягом всієї п'єси, або віртуозних соло імпровізаційного характеру.

Бас-гітара, подібно до контрабаса, – найнижчий за звучанням інструмент в естрадному ансамблі. Є два різновиди гітари: гітара з повним корпусом (півакустична) і гітара із суцільним корпусом – так звана «дошка».

Бас-гітарист, крім бас-гітари, повинен мати комплект електропідсилення, який складається з підсилювача низької частоти, звукової колонки і двох з'єднувальних шнурів.

Стрій бас-гітари квартовий:

Постановка правої руки на бас-гітарі

Праве передпліччя лежить на корпусі інструменту, кисть опущена вниз, долоня знаходиться над струнами. Ділянка, на якій видобуваються звуки, розміщена від грифа до підставки. Три її зони різні за силою звуку і тембром. Перше звуковидобування рекомендується робити пальцями правої руки. Це відбувається в результаті ударів кінчиків пальців по струнах. Спочатку треба

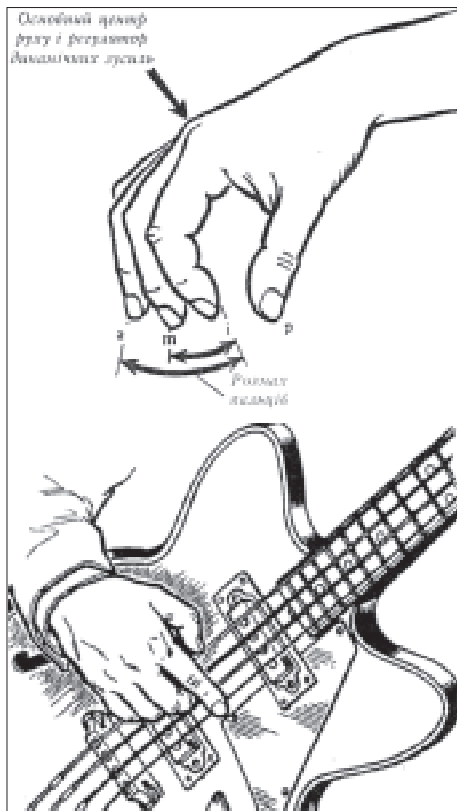
добиватися рівності звучання біля підставки, де краще відчувається нерівність у звучанні, особливо при грі тремоло (швидке, по черзі, повторення звуків однакової довжини), при чергуванні двох або трьох пальців правої руки.

Розташування пальців: кисть правої руки має бути опущена в напрямку струн, з невеликим нахилом праворуч, лінія кінчиків пальців паралельна до струн. Напрямок удару пальців перпендикулярний до струн, під кутом 45° до деки. Форма пальців в момент звуковидобування – півкругла. Великий палець є опорою від корпусу виконавця.

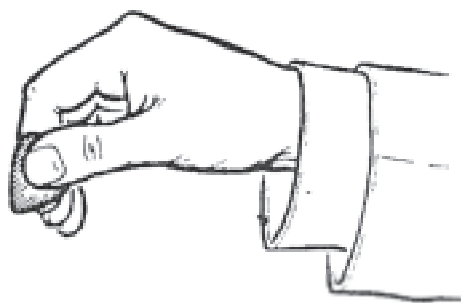
Існує два способи звуковидобування. Перший спосіб – нігтевий удар пальця по струнах одночасно подушечкою і нігтем. Звук при цьому яскравий, з хорошою атакою. Нігті на пальцях правої руки повинні виступати за рівень подушечок і мати певну форму.

Другий спосіб – безнігтевий – удар по струнах подушечкою пальця. В цьому випадку нігті коротко стрижуться. Інструмент звучить м'яко, ледь приглушено.

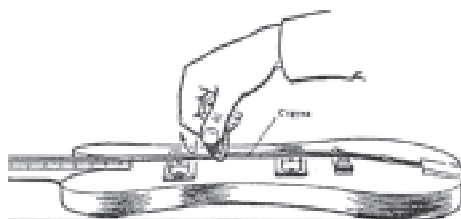
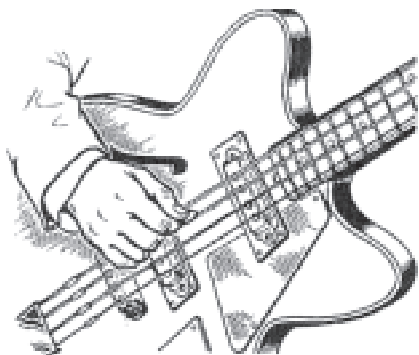
Від розмаху пальців залежить якість кожного звуковидобування. Розмах руху кожного пальця при ударі обома способами невеликий, що сприяє полегшенню гри і розвитку техніки звуковидобування. Враховуючи потужність апаратури, потрібно знайти «золоту середину», коли не страждає ні техніка, ні якість звуку.

Добування звуків пальцями правої руки

Розташування медіатора

Гра медіатором

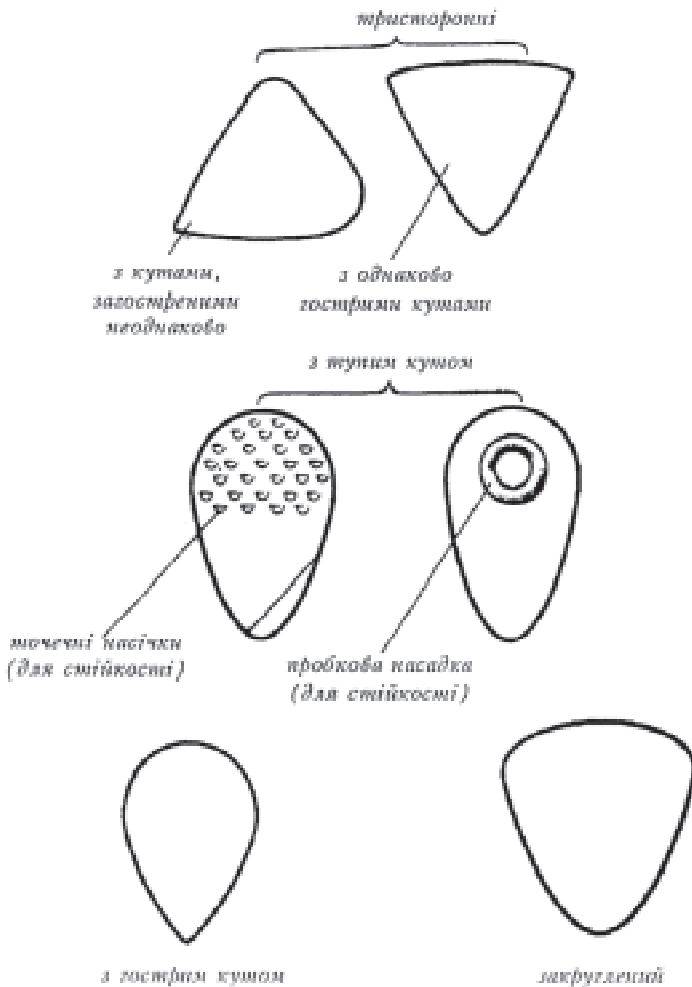
При виборі медіатора треба враховувати довжину пальців правої руки. Найбільш зручні – заокруглена його форма або трикутна із заокругленими кінцями. Сам медіатор – гнучкий, еластичний, кінець його добре відточений і відшліфований.

Медіатор треба тримати вільно, без напруги кисті, між вказівним і великим пальцями правої руки, на згині першого суглоба вказівного пальця. При грі кресендо всі пальці ставляться щільно один до одного, при димінуендо – розслабляються. Вказівний, середній, безіменний і мізинець при цьому – заокруглені, що допомагає уникнути чіпляння струн під час гри. Треба звернути увагу, щоб кисть не була напружена.

Удар медіатора енергійний за рахунок кистевого суглоба і направлений перпендикулярно до струн.

Чим коротша довжина ноти, тим стрімкіший рух кисті. Ліктьовий суглоб включається при одночасній грі на кількох струнах (в інтервальних послідовностях).

Раптове приглушення звуків в момент гри не треба робити правою рукою. Зручніше це робити лівою, раптово розслабивши притиснення струн на ладах.

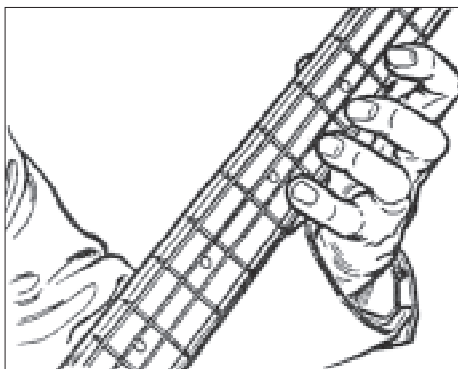

Різні форми медіаторів

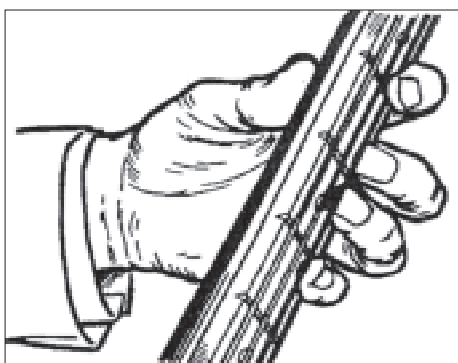
Постановка лівої руки

Пальцями лівої руки (вказівним, середнім, безіменним і мізинцем) притискають струни по ладах. Координація рухів пальців та їх чергування мають велике значення в процесі гри.

Точно підібрана аплікатура сприяє технічному розвитку, виконує низку художніх завдань (виконання мелодичних форм, чіткої динаміки, логічного вираження музичної побудови).

Постановка лівої руки

Розташування великого пальця
лівої руки

Ладові поріжки розділяють гриф на визначені відрізки, які відповідають півтонам. Визначає позицію лад, на якому знаходиться 1-й (вказівний) палець лівої руки. Друга позиція: 1-й палець лівої руки притискає струну на 2-му ладі. Третя позиція: на 3-му ладі і т. д. Мова йде про позиції в об'ємі півтора тона (в межах чотирьох ладів) – чотири пальці лівої руки (крім великого) охоплюють позицію.

Як видно на малюнку, долоня не торкається до нижнього боку грифа, пальці притискають струни подушечками, не прогинаються, а мають заокруглену форму, нігті повинні бути коротко підстрижені. При чергуванні від першого до четвертого (висхідний рух) їх не

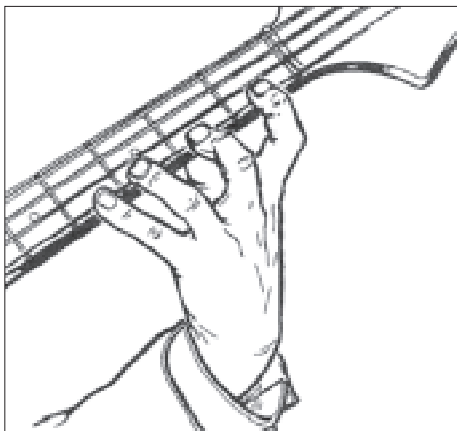
знімають з ладів, а розташовують на грифі послідовно.

Вільні пальці, які не притискають струни при висхідному русі, також при переході на іншу струну не підіймаються високо над грифом, а залишаються близько над струнами.

Великий палець при грифі випрямлений і розміщений між першим і другим пальцями за грифом. Це – опора для інших пальців, тиснути ним на гриф не потрібно. Струна щільно, але без напруги притискається пальцями ближче до середини ладу, а сильне притискання струни до ладової поперечки призводить до звукових спотворень, появи призвуків.

Останнім часом в практиці гри на бас-гітарі, особливо в музичному напрямі джаз-рок, застосовується прийом одиничного,

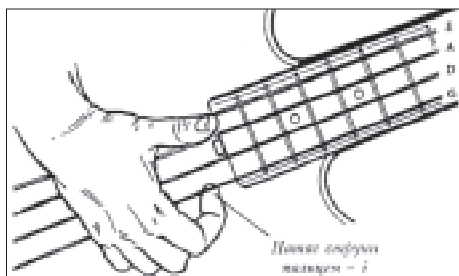
одночасного і поперемінно-го звуковидобування аплікатурою правої руки р – р, р – і, р – м, р – а. Це прийом скидання струн – і слеп (шльопанець). Він часто використовується в мелодизованій басовій лінії при видобуванні окремих звуків, а також при грі гармонічних і мелодичних інтервалів, частіше октав.

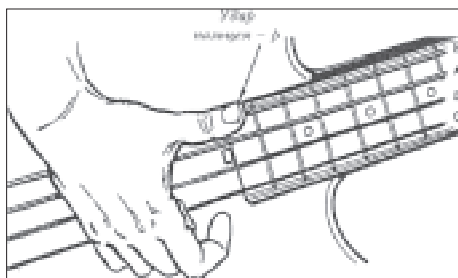
Розташування пальців в 1-й позиції

Існує два способи звуковидобування. При першому – пальці правої руки чіпляють струни, натягують їх в напрямку долоні, вони ж одночасно скидають струни. Другий спосіб виконання – ударний. Відпрацьовується рух – удар великого пальця (р) по струні боковою частиною кінцевої фаланги або боковою м'якоттю першої фаланги зверху вниз. Методика навчання гри на басових музичних інструментах іншими (і, м, а) – круговий. Доцільно попередньо відпрацювати одиночні удари великого пальця по струні на одному звуці або на окремому звукоряді, допомагаючи йому різким напівобернутим рухом всієї кисті. Потім, зберігши рух кисті, відпрацювати поперемінно звуковидобування октав.

Далі – комбіновані варіанти: послідовно звуковидобувати пальцями р, і, м, а – при грі різних варіантів інтервалів. При цьому прийомі виникає різкий металевий відтінок – своєрідне звучання, тембр якого можна змінювати.

Натяг струни пальцем – і

Удар пальцем – р

Вправи прийомом гри слеп

202 C

Приклади басової мелодизованої лінії на сучасну блюзову сітку з використанням основних ритмічних фігур

В даних прикладах показані гармонічні схеми мажорного (а –) і мінорного (е – к) блюзів. Зверніть увагу на те, що мінорний блюз гармонічно бідніший, але характер його більш виразний і підкреслений.

201 а) C F_7 C_7 C_7 F_7 I F_7

б) C Dm Em F_7 Dm G Dm G C_7 E_b Dm G_7

в) A_7 A_7 A_7 G_7 C_7 I A_7 G_7

г) C_7 F_7 C_7 Gm C_7 F_7 III A_7 C_7

The image shows a musical score for bass guitar, consisting of two systems of two staves each. The first system is in 4/4 time and features a melodic line on the upper staff and a bass line on the lower staff. Chord diagrams are provided above the upper staff, including Cm6, D#, G7(b9), Cm6, C7, Fm6, Fm6, and Cm6. The second system is in 3/4 time and also features a melodic line and a bass line. Chord diagrams include Cm6, D#, G7(b9), Cm6, G#, C7, VII, F1, VIII, IV, III Cm6, Ebm7, Ab7, D#, G7(b9), Cm6, II, Cm6, and III. The score includes various musical notations such as notes, rests, and accidentals.

Видатні бас-гітаристи

Ян Лемперт

Бас-гітарист ансамблю «Бітлз» Пол Маккартні народився 18 червня 1942 року, навчався в Ліверпульському інституті, його батько Джеймс Маккартні керував досить великим джаз-оркестром «Джим мак джаз бэнд». Пол швидко навчився підбирати на фортепіано пісні. Батько показав йому,

Пол Маккартні

як гармонізувати мелодії, і це йому сподобалось. Згодом почали створювати пісні для ансамблю.

Стюарт Саткліфф – бас-гітарист ансамблю «Бітлз». Народився 1940 р. в Единбурзі, провів у групі всього три роки.

Серед виконавців на бас-гітарі відомі американці Стенлі Кларк і Джако Пасторіус.

Бас-гітарист Ян Лемперт – учасник молдавського джаз-ансамблю «Кварта».

Учасники і журі Всесоюзного конкурсу музикантів-виконавців (контрабас)

Склад журі Всесоюзного конкурсу
музикантів-виконавців (контрабас) 1988 р.

1. Сирейка Вітаускас.	6. Лукьяник Г.С. (Л-д).
2. Скородумов Ол. Юр.	7. Федорчук В.В. (Мінськ).
3. Колосов В.А.	8. Бордін В.Т. (Новосибірськ).
4. Раков Л.В.	9. Ольт К.Е. (Таллінн).
5. Сойка Б.В. (Київ).	10. Мазуряну В.І. (Кишинів).

Учасники конкурсу

Байдов Володимир	Лукк Маті
Белоусов Сергій	Маталаєв Андрій
Беспалий Сергій	Пацевич Вітольд
Богданов Віктор	Пащенко Євген
Бородай Олександр	Плакунов Олександр
Бурмістров Олексій	Прокін Андрій
Волинець Вадим	Решетилів Сергій
Голованов Ігор	Рошка Яків
Горенштейн Олександр	Рябокін Владислав
Горячев Володимир	Сиротін Олександр
Діордіца Олексій	Теплов Андрій
Златкін Едуард	Тулянкін Василь
Іванов Андрій	Упатнієкс Ейнар
Карпетян Вілен	Фейгін Андрій
Касимов Азізжон	Халмактанов Едуард
Кац Андрій	Цимбаленко Михайло
Кац Григорій	Чайкін Михайло
Квач Ігор	Чекалюк Володимир
Клейнер Євген	Чубачин Олексій
Кочергін Микола	Шахназаров Андрій
Куркчян Назарет	Шило Олександр
Лепп Юрій	

Володимир БАЙДОВ, народився 1956 р. у с. Ключ Вітебської обл. У 1981 р. закінчив Білоруську консерваторію ім. А.В. Луначарського (клас доцента В.В. Федорчука), у 1985 р. – асистентуру-стажування при Білоруській консерваторії. Працював у Державному камерному оркестрі Білорусі.

Програма

I тур

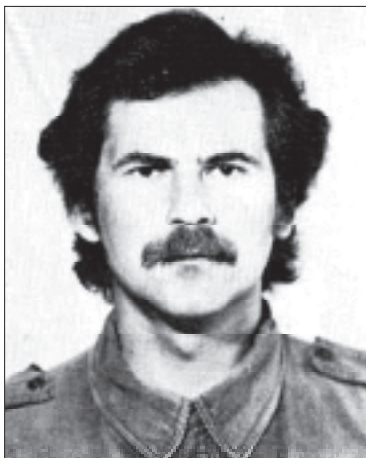
Діттерсдорф – Концерт; Екклс – Соната

II тур

Левітін – Соната для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Варіації на тему Паїзіелло; Кусевицький – Концерт

Сергій БЕЛОУСОВ, народився 1964 р. у Києві. Закінчив Київську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. доц. Б.В. Сойки).

Програма

I тур

Діттерсдорф – Концерт; Гендель – Соната

II тур

Фриба – Прелюдія, Алеманда, Жига з Сюїти для контрабаса соло; Фукс – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Гліер – Інтермецо і Скерцо; Кусевицький – Концерт

Сергій БЕСПАЛИЙ, народився 1961 р. у м. Краматорськ Донецької обл. У 1988 р. закінчив Державний музично-педагогічний інститут ім. Гнесіних (кл. доцента А.А. Бельського). Працював в оркестрі театру-студії «Сфера».

Програма

I тур

Піхль – Концерт ре мажор; Гендель – Соната соль мінор

II тур

Фриба – Прелюдія, Куранта, два Гавоти з Сюїти для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Елегія; Глієр – Тарантела; Тубін – Концерт

Віктор БОГДАНОВ, народився 1958 р. у м. Дімітров Московської обл. (РФ). У 1982 р. закінчив Московську консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. доцента Л.В. Ракова). У 1980 р. – дипломант Всесоюзного конкурсу музикантів-виконавців. Працює в Державному академічному симфонічному оркестрі.

Програма

I тур

Діттерсдорф – Концерт; Гендель – Соната

II тур

Фриба – Прелюдія, Гавот, Жига з Сюїти для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Варіації на тему Паїзієлло; Тубін – Концерт

Олександр БОРОДАЙ, народився 1967 р. у с. Рибці Полтавської обл. У 1987 р. закінчив Полтавське музичне училище, Донецький державно музично-педагогічний інститут (кл. ст. викл. В.М. Криворучка).

Програма

I тур
Гофмайстер – Концерт; Гендель – Соната

II тур
Фриба – Соната для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Варіації на тему Паїзієлло; Кусевицький – Концерт

Олексій БУРМИСТРОВ, народився 1962 р. у Нальчику. У 1988 р. закінчив Московську консерваторію ім. П.І. Чайковського (клас в. о. професора Є.А. Колосова). Працює в Московському академічному театрі оперети.

Програма

I тур
Гендель – Соната; Гофмайстер – Концерт

II тур

Левітін – Соната; Хіндеміт – Со-

ната; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Фантазія «Лючія ді Ламмермур»; Кусевицький – Концерт

Вадим ВОЛИНЕЦЬ, народився 1960 р. у м. Світловодськ Кіровоградської обл. У 1983 р. закінчив Київське музичне училище, Одеську консерваторію ім. А.В. Нежданової. Працює артистом у Ялтинському симфонічному оркестрі Кримської філармонії.

Програма

I тур
Діттерсдорф – Концерт; Гендель – Соната
II тур

Фриба – Прелюдія, Алеманда, Куранта з Сюїти для контрабаса соло; Мішек – Соната № 2; Обов'язковий твір

III тур

Гліер – Інтермеццо і Тарантела; Богатирьов – Концерт

Ігор ГОЛОВАНОВ, закінчив музучилище ім. Гнесіних.

Програма

I тур
Гендель – Соната; Піхль – Концерт
II тур
Левітін – Соната; Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур
Боттезіні – Варіації на тему Паїзієлло; Боттезіні – Елегія; Гертль – Концерт

Олександр ГОРЕНШТЕЙН, народився 1966 р. у Херсоні. Закінчив Донецький музично-педагогічний інститут (кл. ст. виклад. В.М. Криворучка).

Програма

I тур

Гофмайстер – Концерт; Екклс – Соната

II тур

Левітін – Соната для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната;
Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Варіації на тему Паїзієлло; Кусевицький – Концерт

Володимир ГОРЯЧЕВ, народився 1964 р. у Володді. Закінчив Ленінградську державну консерваторію ім. М.А. Римського-Корсакова.

Програма

I тур

Гендель – Соната соль мінор;
Діттерсдорф – Концерт мі мажор

II тур

Фриба – Прелюдія, Алеманда,
Гавот із Сюїти для контрабаса соло;
Хіндеміт – Соната

III тур

Боттезіні – Мелодія і Тарантела; Кусевицький – Концерт; Обов'язковий твір

Олексій ДІОРДИЦЯ, народився 1963 р. у м. Кадіївка Луганської обл. У 1982 р. вступив до Московської консерваторії ім. П.І. Чайковського (кл. в. о. професора Є.А. Колосова). Одночасно працював у камерному ансамблі Московської філармонії «Академия старинной музыки».

Програма

I тур

Гендель – Соната соль мінор;

Діттерсдорф – Концерт ре мажор

II тур

Фриба – Прелюдія, Алеманда; Жига з Сюїти для контрабаса соло; Мішек – Соната № 2; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Концерт сі мінор

Едуард ЗЛАТКІН, народився 1960 р. у Мінську. Закінчив Ленінградську державну консерваторію ім. М.А. Римського-Корсакова. Працює у Камерному оркестрі старовинної та сучасної музики.

Програма

I тур

Гендель – Соната соль мінор;
Діттерсдорф – Концерт ре мажор

II тур

Фриба – Сюїта для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Варіації на тему з опери Доницетти «Сомнамбула»;
Боттезіні – Елегія; Кусевицький – Концерт

Андрій ІВАНОВ, народився 1964 р. в м. Курськ (РФ). Закінчив Державний музично-педагогічний інститут ім. Гнесіних.

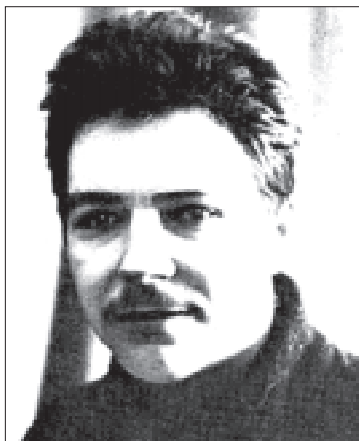
Програма

I тур

Гофмайстер – Концерт; Екклс – Соната

II тур

Фриба – Прелюдія, Гавот, Жига з Сюїти для контрабаса соло;

Хіндеміт – Соната; Обов’язковий твір

III тур

Кусевицький – Концерт; Боттезіні – Варіації на тему Паїзієлло

Вілен КАРАПЕТЯН, народився 1960 р. в Баку. У 1983 р. закінчив Бакинське музучилище ім. А. Зейналлі, Азербайджанську консерваторію ім. У. Гаджибекова (кл. проф. І.Г. Гусейнова).

Програма

I тур

Піхль — Концерт; Гендель — Соната

II тур

Фриба – Прелюдія, Алеманда, Куранта з Сюїти для контрабаса

соло; Хіндеміт – Соната; Глієр – Скерцо; Обов’язковий твір

III тур

Боттезіні – Варіації на тему Паїзієлло; Кусевицький – Концерт

Азізжон КАСИМОВ, народився 1968 р. у Ташкенті. Закінчив Ташкентську державну консерваторію ім. М. Ашрафі.

Програма

I тур

Піхль – Концерт; Екклс – Соната

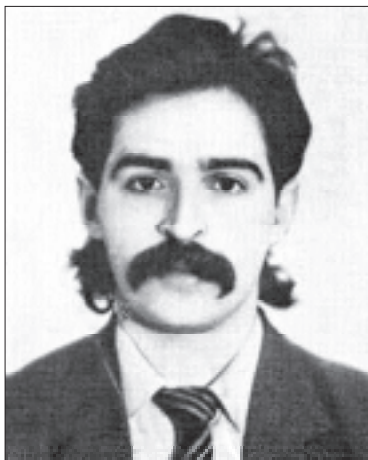
II тур

Левітін – Соната для контрабаса; Хіндеміт – Соната; Обов’язковий твір

III тур

Глієр – Скерцо; Кусевицький – Концерт

Андрій КАЦ, народився 1959 р. в Івано-Франківську. У 1984 р. закінчив Новосибірську консерваторію ім. М.І. Глінки (кл. доцента В.Г. Бодіна). Працює в Новосибірському академічному симфонічному оркестрі (РФ).

Програма

I тур

Гофмайстер – Концерт № 1;
Гендель – Соната

II тур

Фриба – Прелюдія, Алеманда,

Жига з Сюїти для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната

III тур

Гліер – Інтермецо і Тарантела; Кусевицький – Концерт; Обов'язковий твір

Григорій КАЦ, народився 1972 р. в Смоленську (РФ). Закінчив Центральну середню спеціальну музичну школу при Московській консерваторії ім. П.І. Чайковського (кл. педагога І.В. Лаврової).

Програма

I тур

Піхль – Концерт; Гендель – Соната

II тур

Фриба – Сюїта для контрабаса соло; Мішек – Соната № 2; Обов'язковий твір

III тур

Гліер – Інтермецо і Тарантела; Кусевицький – Концерт

Ігор КВАЧ, народився 1961 р. в с. Тегульдет Томської обл. (РФ). У 1985 р. закінчив Київську державну консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. проф. Б.В. Сойки). Артист оркестру Державного академічного театру опери та балету УРСР ім. Т.Г. Шевченка.

Програма

I тур

Діттерсдорф – Концерт мі мажор; Гендель – Соната

II тур

Фриба – Прелюдія, Аллеманда,

Жига з Сюїти для контрабаса соло; Мішек – Соната № 2; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Варіації на тему Паїзієлло; Тубін – Концерт

Євген КЛЕЙНЕР, народився 1959 р. у м. Горький (РФ). У 1985 р. закінчив Державний музично-педагогічний інститут ім. Гнесіних. Працює в Московському державному симфонічному оркестрі.

Програма

I тур

Діттерсдорф – Концерт мі мажор; Гендель – Соната соль мінор

II тур

Левітін – Соната для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Елегія; Кусевицький – Сумна пісня; Сентиментальний вальс

Микола КОЧЕРГІН, народився 1954 р. у Петрозаводську. У 1982 р. закінчив Петрозаводську філію Ленінградської державної консерваторії ім. Римського-Корсакова (кл. викл. В.М. Федотова). У 1984 р. – учаснику Всесоюзного конкурсу музикантів-виконавців. Працював артистом симфонічного оркестру Запорізької філармонії.

Програма

I тур

Діттерсдорф – Концерт; Екклс – Соната

II тур

Левітин – Соната для контрабаса; Фукс – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Мелодія і Тарантелла; Кусевицький – Концерт

Назарет КУРКЧЯН, народився 1967 р. в Тбілісі. Закінчив Єреванську державну консерваторію ім. Комітаса (кл. викл. В.Г. Терзяна).

Програма

I тур

Діттерсдорф – Концерт; Екклс – Соната

II тур

Фріба – Прелюдія, Гавот, Куранта із Сюїти для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Елегія; Глієр – Скерцо; Кусевицький – Концерт мімінор

Юрій ЛЕПП, народився 1964 року в Таллінні. Закінчив Талліннську державну консерваторію (кл. в. о. доц. К.Е. Ольта). Працював у Державному симфонічному оркестрі Естонії.

Програма

I тур

Гендель – Соната; Ванхаль – Концерт мі мажор

II тур

Фриба – Прелюдія, Гавот, Жига з Сюїти для контрабаса соло; Хін-

демїт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Гліер – Інтермецо і Тарантела; Тубін – Концерт

Мати ЛУКК, народився в 1961 р. у Таллінні. У 1984 р. закінчив Талліннську консерваторію (кл. в. о. доц. К.Е. Ольта). У 1984 р. – дипломант Всесоюзного конкурсу музикантів-виконавців. Нині М. Лукк – концертмейстер групи контрабасів Естонського симфонічного оркестру.

Програма

I тур

Гендель – Соната; Діттерсдорф – Концерт мі мажор

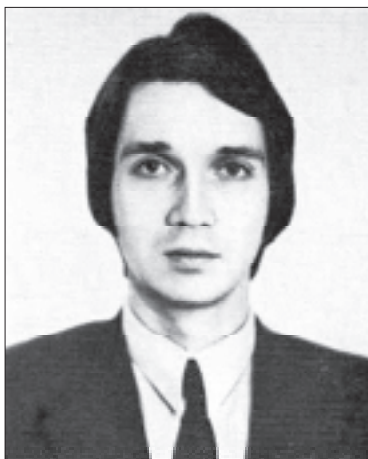
II тур

Фриба – Прелюдія, Гавот, Жига з Сюїти для контрабаса соло; Хіндемїт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Варіації на тему Паїзіелло; Тубін – Концерт

Андрій МАТАЛАЄВ, народився 1960 р. у Москві. У 1983 р. закінчив Державний музично-педагогічний інститут ім. Гнесіних, згодом працював асистентом-стажером у ДМШ ім. Гнесіних та у Великому симфонічному оркестрі Держтеле-радіо.

Програма

I тур

Ванхаль – Концерт ре мажор;
Екклс – Соната соль мінор

II тур

Фріба – Прелюдія, Гавот, Жига з Сюїти для контрабаса соло;
Хіндеміт – Соната; Гліер – Скерцо; Обов'язковий твір

III тур

Гліер – Інтермецо і Тарантела; Тубін – Концерт

Вітольд ПАЦЕВИЧ, народився 1952 р. у м. Нальчик, Кабардино-Балкарія. У 1978 р. закінчив Саратовську консерваторію ім. А.В. Собінова. Працював у Саратовському академічному театрі опери та балету.

Програма

I тур

Гендель – Соната; Ванхаль –
Концерт мі мажор

II тур

Левітін – Соната; Гліер – Скерцо;
Хіндеміт – Соната; Обов'язковий
твір

III тур

Боттезіні – Фантазія на тему опери Доницетті «Лючія ді Лам-мермур»; Кусевицький – Концерт

Євген ПАЩЕНКО, народився 1964 р. у Ворошиловграді (нині – Луганськ). У 1983 р. закінчив Ворошиловградське музичне училище, згодом – Донецький музично-педагогічний інститут (кл. стар. викладача В.М. Криворучка).

Програма

I тур

Діттерсдорф – Концерт; Гендель – Соната

II тур

Левітін – Соната для контраба-

са соло; Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Варіації на тему Паїзієлло; Кусевицький – Концерт

Олександр ПЛАКУНОВ, народився 1958 р. в Орлі. У 1987 р. закінчив Державний музично-педагогічний інститут ім. Гнесіних. Працював в оркестрі Пермського державного академічного театру опери та балету ім. П.І. Чайковського.

Програма

I тур

Піхль – Концерт; Екклс – Соната

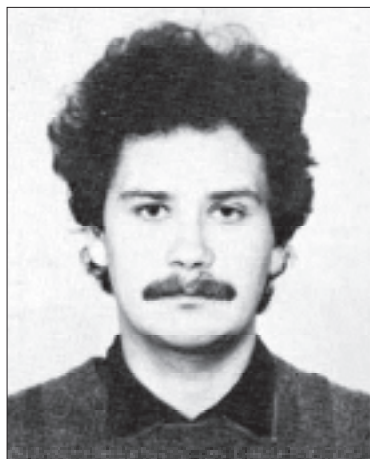
II тур

Фриба – Прелюдія, Гавот, Жига із Сюїти для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Гліер – Інтермецо і Тарантела; Чорноіваненко – Концерт

Андрій ПРОКІН, народився в 1962 р. у Ленінграді. Закінчив Ленінградську державну консерваторію ім. Римського-Корсакова (кл. доц. Г.С. Лук'яніна).

Програма

I тур

Діттерсдорф – Концерт; Гендель – Соната соль мінор

II тур

Фриба – Сюїта для контрабаса; Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Варіації на тему Паїзієлло; Кусевицький – Концерт

Сергій РЕШЕТИЛОВ, народився 1954 р. у м. Дніпропетровськ. У 1980 р. закінчив Київську державну консерваторію ім. П.І. Чайковського. Працював в симфонічному оркестрі Дніпропетровської (нині – Дніпровської) філармонії.

Програма

I тур

Діттерсдорф – Концерт; Екклс – Соната

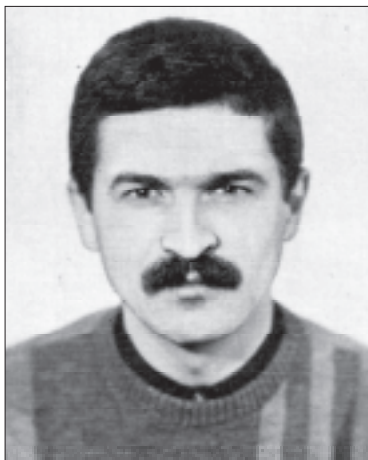
II тур

Фриба – Прелюдія, Гавот, Жига із Сюїти для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Гліер – Інтермеццо і Тарантела; Кусевицький – Концерт

Яків РОШКА, народився 1958 р. у с. Гірово Каларашського р-ну Молдавії. У 1983 р. закінчив Кишинівський інститут мистецтв імені Г. Музическу. Нині – артист симфонічного оркестру Державного академічного театру опери та балету України ім. Т.Г. Шевченка.

Програма

I тур

Діттерсдорф – Концерт; Гендель – Соната

II тур

Фриба – Прелюдія, Гавот, Жига із Сюїти для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Мелодія, Варіації на тему Паїзієлло; Тубін – Концерт

Владислав РЯБОКОНЬ, народився 1960 р. в Києві. У 1984 р. закінчив Київську державну консерваторію ім. П.І. Чайковського. Нині працює в Державному академічному симфонічному оркестрі України.

Програма

I тур

Діттерсдорф – Концерт; Гендель – Соната

II тур

Фриба – Прелюдія, Гавот, Жига із Сюїти для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Варіації на тему Паїзієлло; Тубін – Концерт

Олександр СИРОТИН, народився 1958 р. в Москві. У 1985 р. закінчив Державний музично-педагогічний інститут ім. Гнесіних (кл. проф. В.В. Хоменка). У 1984 р. брав участь у Всесоюзному конкурсі музикантів-виконавців. Нині працює в Московському оркестрі камерної музики.

Програма

I тур
Діттерсдорф – Концерт; Гендель
– Соната

II тур

Фриба – Прелюдія, Гавот, Жига із Сюїти для контрабаса соло;
Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Варіації на тему Паїзієлло; Тубін – Концерт

Андрій ТЕПЛОВ, народився 1963 р. у Свердловську (РФ). Закінчив Уральську державну консерваторію ім. М.П. Мусоргського, працює в оркестрі Свердловського академічного театру опери та балету ім. А.В. Луначарського.

Програма

I тур

Діттерсдорф – Концерт; Екклс – Соната

II тур

Левітін – Соната для контрабаса соло; Мішек – Соната № 2; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Мелодія і Тарантела; Кусевицький – Концерт

Василь ТУЛЯНКІН, народився 1963 р. у Москві. У 1982 р. закінчив Московську державну консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. доц. Л.В. Ракова). Нині – артист оркестру «Московська інструментальна капела» Московської обласної філармонії.

Програма

I тур

Діттерсдорф – Концерт ре мажор; Екклс – Соната соль мінор

II тур

Фріба – Прелюдія, Аллеманда, Жига із Сюїти для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Фантазія на тему опери Доніцетті «Лючія ді Ламмермур»; Кусевицький – Концерт

Ейнар УПАТНІЕКС, народився 1960 р. у Ризі. У 1984 р. закінчив Латвійську консерваторію ім. Я. Вітола (кл. педагога С.Е. Брінума). Нині працює в Державному симфонічному оркестрі Латвії.

Програма

I тур

Діттерсдорф – Концерт мі мажор; Екклс – Соната

II тур

Фріба – Сюїта для контрабаса соло; Мішек – Соната № 2; Обов'язковий твір

III тур

Гліер – Інтермецо і Тарантела; Кусевицький – Концерт

Андрій ФЕЙГІН, народився 1962 р. в Москві. У 1982 р вступив до Московської державної консерваторії ім. П.І. Чайковського (кл. в. о. проф. Є.А. Колосова). Працює в оркестрі Державного академічного Великого театру опери і балету.

Програма

I тур

Діттерсдорф – Концерт ре мажор; Гендель – Соната соль мінор

II тур

Фріба – Прелюдія, Аллеманда,

Жига із Сюїти для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Фантазія на теми з опери Белліні «Пуритани»; Тубін – Концерт

Едуард ХАЛМАТАНОВ, народився 1964 р. в м. Шяуляй (Литва). У 1985 р. вступив до Московської консерваторії ім. П.І. Чайковського (кл. в. о. проф. Є.А. Колосова).

Програма

I тур

Хофмайстер – Концерт соль мажор; Гендель – Соната соль мінор

II тур

Левітін – Соната для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Гліер – Скерцо, Інтермецо і Тарантела; Кусевицький – Концерт

Михайло ЦИМБАЛЕНКО, народився 1958 р. в Уфі. У 1983 р. закінчив Уфимський державний інститут мистецтв (кл. викл. В.Д. Зінова). Нині – викладач Уфимського училища мистецтв (РФ).

Програма

I тур

Діттерсдорф – Концерт Мі-мажор; Екклс – Соната

II тур

Фріба – Сюїта для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната; Обов'яз-

ковий твір

III тур

Гліер – Інтермецо і Тарантела; Тубін – Концерт

Михайло ЧАЙКІН, народився 1955 р. в Херсоні. У 1979 р. закінчив Московську державну консерваторію ім. П.І. Чайковського (кл. доц. Л.В. Ракова). Працював артистом Державного академічного симфонічного оркестру України.

Програма

I тур

Ванхаль – Концерт; Гендель – Соната

II тур

Фріба – Сюїта для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Елегія і Тарантела; Кусевицький – Концерт

Володимир ЧЕКАЛЮК, у 1982 р. закінчив Одеську державну консерваторію ім. А.В. Нежданової. Нині – артист симфонічного оркестру Одеської обласної філармонії, викладач Одеської консерваторії ім. А.В. Нежданової.

Програма

I тур

Діттерсдорф – Концерт Мі-мажор; Гендель — Соната

II тур

Левітін – Соната для контрабаса

соло; Хіндеміт – Соната; Обов’язковий твір

III тур

Боттезіні – Мелодія і Тарантела

Олексій ЧУБАЧИН, народився в 1963 р. в Ленінграді. У 1985 р. закінчив Ленінградську консерваторію ім. Римського-Корсакова. Нині працює в оркестрі Ленінградського академічного театру опери і балету.

Програма

I тур

Діттерсдорф – Концерт; Гендель – Соната соль мінор

II тур

Фриба – Прелюдія, Аллеманда, Жига із Сюїти для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната; Обов’язковий твір

III тур

Боттезіні – Мелодія і Тарантелла; Тубін – Концерт

Андрій ШАХНАЗАРОВ, народився в 1965 р. у Тбілісі. Закінчив Тбіліську державну консерваторію ім. В. Сараджишвілі (кл. викладача К.А. Осипова).

Програма

I тур
Діттерсдорф – Концерт; Гендель – Соната
II тур
Левітін – Соната для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Варіації на тему Паїзієлло; Кусевицький – Концерт

Олександр ШИЛО, народився в 1955 р. в Белгороді. У 1979 р. закінчив Ленінградську консерваторію ім. Римського-Корсакова. Працює в Ленінградському академічному симфонічному оркестрі.

Програма

I тур
Ванхаль – Концерт мі мажор; Гендель – Соната
II тур
Фриба – Сарабанда, Гавот, Жига із Сюїти для контрабаса соло; Хіндеміт – Соната; Обов'язковий твір

III тур

Боттезіні – Мелодія, Варіації «Венеціанський карнавал»; Тубін – Концерт

Розділ XII

Листи

* * *

31 грудня 1990 р., Одеса

Шановний Богдане!

Доповідаю тобі, що твого листа, бандероль з нотами і збіркою твоїх віршів одержав, за що щиро вдячний.

Згадав твою улюблену формулу: «Враг будет разбит, победа будет за нами». Але перемога сама собою не приходить, її треба завоювати, або, фігурально висловлюючись, – «нужно вкалывать». Саме цю рису твого характеру, цілеспрямованість я з повагою відзначаю з задоволенням.

Отже – так тримати!

Тепер коротенько про все. Я разом із Володимиром Васильовичем Чекалюком і Сашком Подиком (якраз водночас) здибалися утрюх в класі. Влаштували своєрідну «прес-конференцію». Я показав їм твою школу для «початківців», а також збірку твоїх віршів. Щодо «школи», то було однозначно відзначено: школа відповідає вимогам початкового навчання гри на контрабасі. Матеріал підібраний грамотно, без претензій на «відкриття Америки», легкий для сприйняття виконавцем і, безумовно, корисний на початковому етапі навчання. Щодо віршів, то мені найбільше сподобався розділ віршів військового періоду. Може тому, що я сам пережив цей період і враження від них ще не цілком втамувалися. Щодо мене, то я зараз освоюю всі премудрості пенсійного життя. Живу, можна сказати, життям середнього пенсіонера без особливого комфорту (без червоної ікри і осетрового баліка), але «мокра» ковбаса інколи трапляється. Як кажуть: «умереть не умреш, но худой будешь». Але я, переживши в житті три голодухи, часто повторюю: дай Бог, не гірше! Хліб єсть, і слава Богу! А щодо всіляких делікатесів, то мій покійний батько казав: «обійдеться циганське весілля без ананасів», а моя бабуся казала: «сім літ мак не родив – і голоду не було». От тільки шкода, що «закупонились» ми надто. Без купона і чарки горілки випити не можеш. І знову ж мій батько покійний говорив: «Вино – это

молоко стариков». От воно й виходить, що залишити стариків без горілки – рівнозначно, що залишити малу дитину без молока.

Ну, наговорив тобі, Богдане, сім коробів, і всі не повні. Ти вже пробач мене за «п'ятьоки». А то розсловоохотився, ніяк зупинитись не можу. Буду, як кажуть, «закруглюватись», вже, здається, пора і перегоріло.

Дуже прошу пробачити мене за наявність всяких помилок граматичних, орфографічних, стилістичних та інших. Я тобі колись писав, що поява їх залежить від того, що я дуже рідко вправляюся в українському написанні. А тут, як і в музиці, потрібні щоденні вправи (треба щодня гами грати). А так як я цим займаюсь вряди-годи, то не диво, що помилок всіляких – хоч греблю гати. Ще раз дякую за увагу до мене. Я знаю, що ти людина енергійна і скрізь мусиш встигнути, але, на жаль, доба має всього лише 24 години, тому дещо доводиться трамбувати, пресувати, щоб менше зайняло часу. Незважаючи на це, ти знаходиш час, щоб інколи написати мені пару слів.

Спасибі тобі за це.

По цьому слові, будьте здорові. З повагою, Мироненко.

Р. С.: Пролетарському бульвару повернули стару назву – Французький, а відділення зв'язку не 15, а 44. Все останнє лишається так, як було раніше. Поздоровляю тебе і твою родину з наступившим Новим роком. Бажаю, щоб всі твої задумки здійснювались в цьому році. А ще бажаю міцного здоров'я і ангельського терпіння, бо з новорічного виступу Горбачова можна зробити висновки, що найближчим часом сподіватись покращення нашого життя шансів мало. Тому потрібне міцне здоров'я, щоб вижити, і терпіння, щоб дочекатися тих змін наяву. Як кажуть, «идуший да обрящет».

З Новим роком!

* * *

22 жовтня 1991 р., Дніпропетровськ.

Добрий день, шановний Богдан Йосипович!

Повідомляю Вам, що Вашого листа від 12 жовтня цього року, а також анкету контрабасиста я отримав 21 жовтня і зразу відпо-

відаю. Хочеться щиро Вам допомогти в цій благородній справі і підтримати Ваше починання у створення Довідника контрабасистів України, додатково до анкети повідомляю: торкаються мене наступні повідомлення.

Я, Окань Григорій Олександрович, українець, народився 10 вересня 1947 року в селі Середино Полтавської обл. в селянській сім'ї. Після закінчення 8 класів Полтавської школи-інтернату №2, я вступив до Полтавського музичного училища ім. М.В. Лисенка по класу контрабаса, який вів викладач Півень Павло Полікарпович (нині покійний) по спеціальності віолончеліст, випускник Київської консерваторії ім. П.І. Чайковського.

Після закінчення музучилища у 1967 р. поступаю до Одеської Держконсерваторії ім. М.В. Нежданової в клас доцента Юрія Меркурійовича Мироненка на денне відділення. Починаючи з другого курсу консерваторії і до її закінчення в 1972 року, одночасно працював артистом оркестру в групі контрабасистів Одеського театру опери і балету.

Закінчив консерваторію з кваліфікацією: соліст симфонічного оркестру, педагог, соліст камерного ансамблю. Деякий час працював викладачем Житомирського музучилища ім. В.С. Косенка.

У 1973 році був оголошений конкурс (Всесоюзний) в симфонічний оркестр Дніпропетровської облфілармонії, в якому я взяв участь, виконав віолончельний концерт Р. Шумана і був зарахований на посаду відповідального 2-го пульту в групі контрабасів, пізніше другим концертмейстером.

Суміщав виконавську діяльність з викладацькою (Дніпродзержинське музучилище, вересень 1973 року), я займався навчально-методичною роботою, пов'язаною з перекладом творів сучасних композиторів, а також композиторів-класиків для сольного виконання на контрабасі, що давало можливість розширити педагогічний репертуар для контрабаса. Завдячуючи цій роботі я виступав у концертах на державних екзаменах в музучилищі в якості соліста-ансамбліста, зміг накопичити достатньо широкий репертуар:

Й. С. Бах. Соната для віолончелі №2

Г. Ф. Гендель. Соната соль-мінор

К. М. Вебер. Соната ля-мінор

Ф. Мендельсон. Соната для віолончелі № 1
К. Сен-Санс. Соната для віолончелі До-мінор
Й. Брамс. Соната для віолончелі Фа-мажор
Л. Бетховен. Соната для віолончелі № 1, 2, 5
Д. Шостакович. Соната для віолончелі, частина I

Назву ще деякі твори із цього репертуару: З. Кодай. Соната для віолончелі, М. Глінка. Незакінчена соната для альтя (переклад Ю.М. Мироненка), А. Журбін. Соната для контрабаса, К. Рейне. Соната для контрабаса.

З 1975 року я зайнявся композиторською діяльністю і вже у 1978 році написав «20 етюдів» для контрабаса сам, пізніше «Щоденні вправи для лівої руки контрабасиста», а в 1984 р. – концерт До-мажор для контрабаса і фортепіано. Опус, 21, № 1, під редакцією професора В.В. Хоменка (в даний час Концерт знаходиться у видавництві «Советский композитор», а також декілька п'єс: «Мелодія», «Тарантелла», «Романс». Опус 27, № 3.

Григорій Олександрович

* * *

7 листопада 1991 р., Одеса

Добрий день, шановний Богдане!

Нарешті зібрав можливі відомості про своїх випускників. Можу поручитись лише за дати їх випусків. А щодо місця роботи на сьогодні, то деякі з них на сьогодні не відповідають реальності. Багато з них поміняли місце роботи за призначенням і працюють зараз в інших місцях. Пробач мені, але як кажуть: чим багаті, тому й раді.

Анкети, передані тобою для опери, вручив за призначенням з твоєю адресою для повернення тобі в заповненому вигляді. Щодо контрабасистів філармонії, то раджу установити зв'язок з Володимиром Васильовичем Чекалюком і через нього зібрати потрібні тобі анкетні відомості. Група складається з 8 чоловік (всі мої колишні випускники). З двома контрабасистами мого віку я налагодив зв'язок і надіслав анкети двом: Суслову Василю Миколайовичу, який вже вчився в Одесі, коли я туди приїхав у 1934 році, і Василь Іванович Єремеев – мій співкурсник по Одеському музичному училищі. У 1934 році він починав вчитися у Соломона

Херсонського, а через 2 роки (1936) переїхав разом з ним до Києва, де продовжував навчання до самого початку війни 1941 року, зараз проживає в м. Уфа.

Про буклет, який є у Саші Подика (мова йде про Всесоюзний конкурс контрабасистів), здається, що буде надійніше, коли звернутись до нього особисто. Відверто кажучи, я зараз помічник ненадійний та й пам'ять стала підводити. Але, при можливості, чим зможу, допомагатиму. Саша Подик збирався кілька днів погостювати вдома. Можливо, він уже і прибув туди, збирався зайти до Олександра Микитовича Островського за моїм проханням. Він обіцяв дістати ліки «Ношпу» для моєї дочки.

Оце поки що все, що я зміг тобі надіслати. Не знаю, з якими святами тебе зараз можна поздоровити, з жовтневими чи з поверненням Ленінграду його історичної назви Санкт-Петербург? У всякому разі бажаю тобі міцного здоров'я і бадьорого настрою, а коли ще й по чарчині зможете пропустити, то празник цілком правомірний. На вулицях Одеси немає ніяких прапорів, музики не грають. От я і вирішив використати це для написання коротенького листа. Вина і горілки ніде не купиш, а що то вже за свято без чарочки! Але ми вже видресировані і надіятись на краще майбутнє не розучилися. Потерпимо й зараз. А поки що на все добре.

З пошаною, Мироненко.

**Випускники Одеської консерваторії ім. А. В. Нежданової
по класу контрабаса доцента Юрія Меркурійовича Мироненка**

П. і. п/б. випускника / Рік закінчення / Форма навчання / Робота за призначенням після закінчення навчання

1. Резніков В. В. / 1949 / екстернат / доцент Кишинівської консерваторії.

2. Кривенко В. С. / 1952 / стаціонар / Одеська філармонія, артист оркестру, концертмейстер групи контрабасів Запорізької філармонії, викладач класу контрабаса Запорізького музичного училища.

3. Бунаєв М. Я. / 1954 / стаціонар / артист оркестру Одеської філармонії, артист оркестру Одеської опери. Пенсіонер.

4. Товстоног О. П. / 1954 / стаціонар / Дніпропетровськ.
5. Хорошанський О. П. / 1958 / стаціонар / артист оркестру Одеського театру музичної комедії, викладач теорії музики в ДМШ м. Іллічівськ Одеської обл.
6. Ткаченко Е. К. / 1958 / стаціонар / працював в органах УВС Одеси.
7. Герасичкін В. І. / 1959 / стаціонар / концертмейстер групи контрабасів Одеської опери, концертмейстер групи контрабасів Одеської філармонії, викладач класу контрабаса Одеського музичного училища.
8. Фененко Г. Г. / 1960 / стаціонар / концертмейстер групи контрабасів Ворошиловградської філармонії, художній керівник філармонії.
9. Федоров А. Л. / 1965 / стаціонар / артист оркестру Одеської філармонії.
10. Клейман Н. В. / 1967 / заочний / Одеська обласна організація музичних ансамблів. Пенсіонер.
11. Ваулін / 1967 / заочний / артист оркестру Ялтинської філармонії, виїхав в Ізраїль.
12. Торжинський М. О. / 1968 / заочний / артист оркестру Одеської філармонії, директор Одеської ДМШ, викладач контрабаса Одеського музичного училища.
13. Брусков Ю. В. / 1968 / стаціонар / артист симфонічного оркестру Одеської філармонії.
14. Григорянц Е. С. / 1968 / стаціонар / концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Кисловодської філармонії, викладач класу контрабаса П'ятигорського музичного училища.
15. Руднев В. І. / 1968 / стаціонар / артист оркестру Великого театру в Москві.
16. Ветошкін В. П. / 1969 / стаціонар / артист симфонічного оркестру Ульяновської філармонії.
17. Болдін В. Г. / 1969 / стаціонар / викладач класу контрабаса Новосибірської консерваторії.
18. Стреляєв А. Д. / 1969 / стаціонар / артист симфонічного оркестру Одеської філармонії.
19. Луговенко Н. Г. / 1970 / стаціонар / художній керівник ансамблю танцю при Одеському товаристві глухонімих.

15. Руднєв В. І. / 1968 / стаціонар / артист оркестру Великого театру в Москві.

16. Ветошкін В. П. / 1969 / стаціонар / артист симфонічного оркестру Ульяновської філармонії.

17. Болдін В. Г. / 1969 / стаціонар / викладач класу контрабаса Новосибірської консерваторії.

18. Стреляєв А. Д. / 1969 / стаціонар / артист симфонічного оркестру Одеської філармонії.

19. Луговенко Н. Г. / 1970 / стаціонар / художній керівник ансамблю танцю при Одеському товаристві глухонімих.

20. Шушман Г. А. / 1970 / стаціонар / артист симфонічного оркестру Дніпропетровської філармонії.

21. Окань Г. О. / 1972 / стаціонар / артист симфонічного оркестру Дніпропетровської філармонії, викладач класу контрабаса Дніпродзержинського музичного училища.

22. Дорфман / 1973 / стаціонар / працює в Тель-Авіві.

23. Горецький В. Е. / 1973 / заочний / м. Харків.

24. Купін Б. Г. / 1974 / стаціонар / духовий оркестр, Німеччина.

25. Стьопочкін В. О. / 1974 / стаціонар / художній керівник оркестру ресторану в м. Первомайськ.

26. Шпаркий В. А. / 1974 / заочний / викладач ДМШ у м. Кельменці Чернівецької обл.

27. Турчинський Л. А. / 1975 / стаціонар / м. Чикаго (США)

28. Шимановський М. Д. / 1975 / стаціонар / артист симфонічного оркестру Одеської опери.

29. Євнопулос Ю. Є. / 1976 / стаціонар / артист Херсонського камерного оркестру, викладач класу контрабаса Херсонського музучилища.

30. Огороднійчук І. І. / 1976 / стаціонар / Одеське обласне об'єднання музичних ансамблів.

31. Шульга М. С. / 1976 / стаціонар / музикант духового оркестру Одеського ракетно-артилерійського училища.

32. Боднар А. О. / 1977 / стаціонар / артист Миколаївського камерного оркестру.

33. Стеценко В. / 1979 / стаціонар / керівник естрадного ансамблю м. Вологда (РФ).

34. Шекіта П. П. / 1980 / стаціонар / викладач класу контрабаса Артемівського музичного училища.

35. Бойко А. Я. / 1981 / заочний викладач класу контрабаса Уманського музичного училища.

36. Кисельов О. С. / 1981 / стаціонар / артист симфонічного оркестру Одеської філармонії.

37. Завгородний О. О. / 1981 / стаціонар / музикант військового ансамблю.

38. Мотузко Р. І. / 1982 / заочний / викладач ДМШ у м. Кривий Ріг.

39. Чекалюк В. В. / 1982 / стаціонар / артист оркестру Одеської опери, концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Одеської філармонії, викладач класу контрабаса Одеської консерваторії.

40. Колесник С. В. / 1982 / стаціонар / артист симфонічного оркестру Одеської філармонії.

41. Ющенко С. М. / 1983 / стаціонар / викладач ДМШ м. Каховка.

42. Столярчук Б. Й. / 1986 / заочний / викладач ДМШ м. Рівне.

43. Жерздев О. В. / 1985 / стаціонар / Одеське обласне об'єднання музичних ансамблів.

44. Драпайло М. / 1987 / стаціонар / викладач ДМШ м. Кривий Ріг.

45. Белаш С. / 1988 / заочний / Одеське обласне об'єднання музичних ансамблів.

46. Соловйов М. Д. / 1988 / заочний / викладач класу контрабаса Миколаївського музичного училища.

47. Кічук Б. І. / 1988 / заочний / болгарський фольклорний ансамбль в Молдові.

48. Волинець В. В. / 1990 / заочний / концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру м. Ялта.

Випускники викладача В.В. Чекалюка

1. Онищук С. В. / 1988 / стаціонар.

2. Дударєв О. С. / 1988 / стаціонар.

3. Селін А. В. / 1989 / стаціонар.

4. Попов В. В. / 1989 / стаціонар.

5. Терновець В. В. / 1990 / стаціонар.
6. Клепиков П. І. / 1990 / стаціонар.
7. Станкевич С. В. / 1991 / стаціонар.

* * *

7 листопада 1991 р., Київ

Шановний Богдане Йосиповичу!

Пишу Вам за проханням Белякова Володимира Михайловича, до якого Ви звернулися з приводу написання книги про українських контрабасистів. Зразу ж хочу попередити Вас: якщо Ви зацікавитесь моєю розповіддю, то ми зможемо продовжити листування і я відповім більш докладно на всі Ваші запитання. А поки напишу тільки основне.

В 1955 році я закінчила Київську державну консерваторію ім. Петра Чайковського по класу контрабаса (пед. Сойка Богуслав В'ячеславович). На той час я була першою в Україні жінкою, яка закінчила консерваторію по контрабасу. Працювала 10 років в оркестрі Київського ТЮГ (У) артисткою оркестру. В тому ж таки 1955 році почала викладацьку роботу в ДМШ № 5 м. Києва (тепер вона називається ДМШ № 5 ім. Левка Миколайовича Ревуцького). Через три роки була запрошена на викладацьку роботу до Київської спеціальної музичної десятирічки ім. Миколи Віталійовича Лисенка, де вела клас контрабаса понад 25 років. Загальний педагогічний стаж у мене 35 років. Зараз я на пенсії і ніде не працюю.

За час роботи маю 18 випускників, з яких 16 закінчили Київську консерваторію (один з них Стасюк Василь був першим Ленінським стипендіатом серед контрабасистів-студентів), 2 закінчили Московську державну консерваторію ім. Петра Чайковського та 7 – закінчили Київське державне музичне училище ім. Рейнгольда Глієра та інші музичні училища в Україні. Мої випускники після закінчення консерваторії працювали і працюють досі в різних провідних колективах м. Києва, як ось, наприклад: Оперний театр ім. Тараса Шевченка, концертмейстер групи – Олександр Мельник, перший концертмейстер 2-го пульту – Приймук Борис, Київський камерний оркестр – Слуцький Леонід, театр музичної комедії – Штеренберг Аркадій, оркестр воєнного округу

пограничних військ – Строкач Ігор, оркестр народних інструментів Українського радіо – Галішніченко Олег, естрадно-симфонічний оркестр – Зібров Павло (тепер він там ще працює солістом-співачом), київська естрада – Микола Павлов (група «Канікули»), московська естрада – Микола Кирилін, оперний театр ім. Т. Шевченка – Сойка Олег – артист групи контрабасів, Лариса Майборода – педагог ДМШ №7 м. Київ.

Окремо виділю двох моїх учнів-випускників, уродженців м. Біла Церква, це сестра і брат Нонна Санько і Олександр Санько, які вступили і успішно закінчили Московську консерваторію. Нонна – червоний диплом, працює в Москві, концертмейстер групи контрабасів в оперному театрі ім. Станіславського і Немировича-Данченка, а Олександр Санько живе і працює в Південній Африці, країна Колумбія, столиця м. Богота. Він являється не тільки концертмейстером групи, але й солістом, що виконує сольні програми з філармонічним оркестром м. Богота, виступає по радіо та телебаченню, працює професором в музичній академії м. Богота. Це дуже обдарований музикант (У мене є програма його виступів, де в передмові викладена його біографія, де він навчався і в кого).

Оскільки там пишуть і про Київ, і про Київську спеціальну школу ім. Лисенка, то я вважаю, що він має відношення до України, тим більше, що він чистокровний українець. Якщо Вас зацікавить цей матеріал – я надішлю і більш детально все опишу. Є у мене публікації в Київських газетах (правда, дуже мало, і про мою діяльність педагога).

Днями я знову одержала лист з Колумбії з програмою Олександра Санька, який блискуче виступив з концертом Сергія Кусевського в супроводі оркестру.

От і все. Думала стисло Вам написати, але трохи захопилась. Не дивуйтесь на те, я цій справі віддала життя і, мабуть, до останньої хвилини буду вболівати за моїх учнів і цікавитись їхніми успіхами та перипетіями в житті.

Якщо Вам не буде важко, напишіть, будь ласка, мені коротенького листа, як на Ваше враження і взагалі про Вашу майбутню книгу. Буду рада поспілкуватися з Вами. Вибачте, що так багато відняла у Вас часу.

Всього найкращого!

Моя адреса: 252127, м. Київ, Коломиївський пров., буд. 9, кв. 25.

**Вікторія Станіславівна
Зайончковська (Савелюк)**

СОЛІСТ ОЛЕКСАНДР САНЬКО

(в оригіналі подано іспанською мовою)

О. Санько почав свою музичну освіту в 11-річному віці контрабасистом у спеціальній муз. школі ім. М. Лисенка в Києві у викладача Вікторії Зайончковської. Там став ведучим контрабасистом дитячого симфонічного оркестру та солістом камерного оркестру під диригуванням Новака між 1972 та 1973 рр.

У 1973 р. Санько перебирається до Москви, де був прийнятий в Центральну музичну школу при консерваторії. У 1975 р. вступає до училища, а 1976 р. – в консерваторію ім. Чайковського, де його викладачами стали Євген Колосов та Лев Раков, аж до 1981, коли Санько отримав диплом, який підтверджує його, як соліста оркестру, соліста-виконавця камерної музики і викладача.

В ті роки Санько був першим (ведучим) контрабасистом симфонічного оркестру Центральної музичної школи, яким керував Ілько Теріян, а також юнацького (молодіжного) оркестру училища та оркестру Московської консерваторії (ці оркестри надалі стали лауреатами премії ім. Герберта фон Караяна) під керівництвом викладачів В. Ніколаєва, О. Лазарева, Ф. Мансурова, Г. Рождественського.

Ще у 1977 р., перебуваючи студентом, Санько вступив в оркестр театру ім. Станіславського та Немировича-Данченка, а в 1978 р. – в симфонічний оркестр під диригуванням Вероніки Дударової. Під керівництвом Дімітрієва, Понкіна, Сінайського Санько виступає ведучим контрабасистом юнацького (молодіжного) оркестру Москви, оркестру драматичного театру, Московського оркестру камерної музики державної консерваторії, записується з оркестром Радіо та Телебачення Москви під диригуванням Максима Шостаковича.

В червні 1982 р. Санько стає солістом Ансамблю сучасної камерної музики, бере участь в прем'єрах творів молодих композиторів. Санько працював викладачем музичної школи ім. Мура-

делі в Москві. Вже в Колумбії Санько стає ведучим контрабасистом симфонічного оркестру Колумбії, керує відділенням як наставник групи контрабасистів Оркестру філармонії м. Боготи, працює викладачем гурту контрабасистів Молодіжного симфонічного оркестру м. Боготи. Санько виступає з концертами в різних містах країни.

У 1984 р. в Колумбії Санько бере участь в прем'єрі Концерту для інструменту Сергія Кусевицького і Колумбійського симфонічного оркестру під диригуванням Андре Ріеу, який вважається одним з класичних концертів ХХ ст.

* * *

21 декабря 1991 г., Уфа

Шановний Богдан Йосипович, вітаю!

Я отримав Вашу анкету від Юрія Меркурійовича, з яким ми разом починали вчитись в Одесі. Для повної ясності повідомляю, що з 1949 до 1962 р. я жив і працював в Бразилії. На радіо «Глобо», де неодноразова грав соло і з оркестром. 8 років в оперному театрі Ріо-де-Жанейро й одночасно, останні три роки, професором кафедри контрабаса в консерваторії. В Ріо-де-Жанейро грав соло з оркестром консерваторії. А також з оркестром радіо «Національ» Концерт E-dur Карла фон Діттерсдорфа і на радіо «Міністерства освіти і культури» Концерт D-dur для контрабаса і альтя з оркестром.

Вітаю Вас з Новим роком і Різдвом Христовим. Доброго Вам здоров'я і творчих успіхів у Ваших справах!

З повагою, Василь Єремєєв.

P. S.: Я вже 21 рок на пенсії. Роблю скрипки і альти.

* * *

14 січня 1992 р., м. Дніпропетровськ

Шановний Богдан Йосипович!

Хочу внести ясність з приводу платівок. Як я вже писав, записано 4 платівки (3 платівки, 1 компакт-диск). Перша платівка вийшла у 1990 р., називається вона «Річі Кольд»: в Ленінграді (с60-30069-006), записана вона з квартетом Рябова-Кондакова разом

із відомим американським саксофоністом Р. Коулом. Друга – записана з ансамблем Михайла Циганова (С.-Петербург). Третя – з ансамблем В. Кацнельсона. Четверта (компакт-диск) – з ансамблем Рябова-Кондакова, але чи вийдуть друга і третя, я не знаю, тому що для цього треба знайти спонсора. Четверта, судячи по всьому, вийде, тому що вона стоїть в плані випуску. Ще повинно вийти дві платівки з концертом Петрозаводського джаз-фестивалю (1991), але це будуть оглядові платівки, що включають фрагменти виступів різних ансамблів. Все це я написав Вам на всякий випадок, не знаю, потрібно це Вам чи ні. Ви вже виберете, що Вам треба.

Окрім двох ансамблів, про яких написав, в яких є практично постійним партнером, а також періодично (не дуже часто, але все ж таки) співпраця з іншими відомими джазовими музикантами країни: Герман Лук'янов, Михайло Окунь, Станіслав Коростелев, Микола Панов, Ігор Широков, Олександр Піциков, Євген Рябой, Ренат Шаймухаметов, Лев Кушнір, Сергій Гурбелашвій, Ольга Паронс.

Я також брав участь в сучасному музикуванні (джерм-сейшені) з американськими музикантами (відомими в США). Це Рольф Мур, Гюнтер Джеймс, Марісон, Гаррі Смульян, Майкл Філіпп, Мосман. Ця інформація так, на всякий випадок. Нині я закінчую роботу над перекладом для контрабаса скрипкових вправ Шрад-іка.

Велике спасибі за увагу, яку Ви надали мені. Бажаю Вам здоров'я, щастя і радості.

До побачення. Щиро Ваш **Віталій Соломонов**.

* * *

17 січня 1992 р., Дніпропетровськ

Шановний Богдан Йосипович!

Вчора отримав Вашого листа, зразу даю відповідь на зацікавлені Ваші питання.

Володя Карагічев з'явився в Дніпропетровську приблизно у 1986-1987 роках. Родом він з Донецької області. Навчався в Москві у В.В. Хоменка. Працював в групі за третім пультом, а після конкурсу очолив групу контрабасистів. Я до того часу з 1977

року з оркестру пішов на постійну викладацьку роботу. В оркестрі підпрацьовував сумісником, час від часу їздив з ними на гастролі в Прибалтику, Північний Кавказ, Москву і т. д., тому спілкувався з Володею мало, до того ж він досить замкнута людина.. Коли останній раз я його бачив у Москві, він мені повідомив, що його взяли в групу симфонічного оркестру Дударової, що поки жити буде у сестри, буде займатися обліком житла, свою адресу мені не залишив. Взяв мій телефон, обіцяв дзвонити.

З від'їздом Володі мені знову було запропоновано, вже вкотре, очолити групу, навіть без конкурсу, але я змушений був відмовити, так як здоров'я моє бажало кращого, а педагогічна робота поки мене влаштовує у всіх відношеннях.

До мене в Дніпродзержинському музучилищі не працював ніхто, адже училище молоде, відкрилось воно у 1967 році. Від 1973 року я заснував клас контрабаса в цьому училищі, і першими його учнями були Петя Шикіна і Саша Кисельов, які свого часу закінчили Одеську консерваторію.

З Юрієм Борисовичем Штіфом я бачився останній раз десь років 15 в Дніпропетровську, він приїжджав до нас на конкурс. Про його зв'язки з Україною мені нічого не відомо, можливо, в Україні працюють його випускники. Відносно призабутого контрабасиста згадав, коли подивився склад оркестру. Ще коли працював Едуард Всеволодович Сухомищенко, але за станом здоров'я він звільнився, купив десь в селі хату і зайнявся вирощуванням овочів. Сам він приїхав з Воронежа, закінчив музучилище. В дитинстві грав на скрипці і навчався у проф. Столярського.

З повагою і постійною готовністю
бути Вам корисним Г. Окань.

* * *

4 лютого 1992 р., Алушта, Крим

Шановний Богдан Йосипович!

Сьогодні отримав від Вас листа і був приємно вражений оперативністю нашої пошти. А також дякую Вам за лист.

Тепер відповім на запитання.

Мій викладач Куріденко Віктор Орестович – 1905 року народження, у 1937 році закінчив Московську консерваторію. Навчав-

ся він у видатних фахівців, професорів О. О. Мілушкіна та Гертовича. Працював у Державному симфонічному оркестрі (Москва), симфонічному оркестрі кінематографії, потім – Дніпропетровський симфонічний оркестр, коли вийшов на пенсію, став викладати у Криворізькому музучилищі з 1970 року. Помер у 1977 році. Я був єдиний учень, який починав у 1972 році і закінчував у 1976 році училище у цього прекрасного вчителя і душевної людини. Жінка його вже теж померла. Син працює десь за кордоном. Інші учні або закінчували у нього, або починали навчання. Так вже вийшло, що три роки з чотирьох, які я навчався в училищі, мені довелося взагалі бути єдиним учнем-контрабасистом, бо був скорочений набір на струнне відділення.

Наші уроки з Віктором Орестовичем – тривали по три-чотири години на день. Я зараз ті дні згадую як якісь казкові часи, які і хотів би повернути, та неможливо. Взагалі вважаю, що на моєму студентському шляху траплялися люди з великої літери та неабиякі, а найкращі фахівці. Під час навчання в училищі ми з Віктором Орестовичем багато разів приїздили до Москви, де в той час у консерваторії завідував класом контрабасів професор Астахов (вони разом з моїм викладачем В.О. Куріденко закінчували Московську консерваторію), таким чином я готувався до вступу у вуз. І от у 1976 році я склав надзвичайно складні іспити і був зарахований до Московської консерваторії. (Хочу пояснити, чому пишу – найскладніші іспити. Справа в тому, що майже напередодні іспитів (у червні) помер професор Астахов – провідний професор кафедри і тому чисельність прийому було скорочено від 18 до 5, а заяв було дуже багато, так що конкурс на спеціальність «Контрабас» сягнув числа 21 на місце. До того ж, тільки у 1976 році було введено іноземну мову на вступних іспитах, а у 1977 році вже відмінили.

Тому-то було випробування вищої категорії. Далі я перевівся до Державного інституту ім. Гнесіних і навчався у проф. В.В. Хоменка. Разом зі мною закінчив інститут Карагічев Володимир Іванович, зараз він працює концертмейстером групи контрабасів у Дніпропетровському симфонічному оркестрі. На жаль, адреси його я не маю. Думаю, що пан Окань Г. О. має адресу В.І. Карагічева, він же теж там працює.

На цьому слові буду закінчувати свого листа. Дуже вдячний Вам за те, що знайшли час відписати мені. Якщо матиму ще які відомості, то обов'язково надішлю їх Вам.

334270, Крим, м. Алушта, вул. В. Хромих, буд. 8, кв. 26.

З повагою, **Шинкаренко Василь Васильович**.

* * *

6 лютого 1992 р., Одеса

Шановний Богдане!

Доповідаю, що листа твого отримав і, не затримуючись, відповідаю. Те, що Богуслав Сойка є далеким родичем Отокара Шпергля, я знав, але який ступінь ієрархічної драбини стосується Сойки, я стверджувати не берусь. Це буде цікавою роботою. Встановлення сімейних відносин щодо Шпергля – це вже твоя заслуга. Архівні дані про навчання Василя Приємського в класі Воячека Федора (Богуміла) навряд чи збереглися. А втім, спробувати можна.

Я писав, що групові фотографії у мене є, але одна зіпсована. А другу я собі залишу, на пам'ять. До речі, автор фотографії Валентин Коротаці, працював після війни в Київському театрі опери диригентом, зараз на пенсії, живе в Києві. Адреси я не знаю.

Миколу Торжинського я «підштовхнув». Анкета в нього лежала заповнена, а він чомусь її не посилав. Кривенко Володимир Стратонович – це мій перший випускник в Одеській консерваторії (стаціонару). Дуже цілеспрямований і роботящий хлопець. Зараз, здається, теж на пенсії. Про те, що Василь Єремеев закінчував екстерном Київську консерваторію, я не знав. Це було після повернення на батьківщину з Бразилії. Там він працював на посаді професора по контрабасу, здається, в Ріо-де-Жанейро. А тут пройшов чиновницьку процедуру одержання диплома, щоб все було по формі. От де бюрократія чистої води! А те, що він завоював авторитет виконавця, соліста і концертмейстера опери, не маючи про це папірця (диплома), це для них нічого не варто. Василь Іванович теж мені давненько не писав. З нагодою виконаю твоє прохання.

Чи зустрічалися ви з Сашком Подиком? Він мав намір виступити з концертом в музичному училищі. Якщо це збулося, то на-

пиши про своє враження.

Володі Чекалюку я давав читати твого листа ще попереднього, де ти теж просиш нагадати про анкети, а зараз до 9 лютого він не буває в консерваторії. Канікули.

У мене залишилось дві анкети, і одну з них я вирішив віддати Бунаєву Миколі Яковичу. Його адресу я тобі раніше надіслав. Це теж один з моїх випускників. З Валерієм Терновцем я бачусь дуже рідко, він, здається, працює в театрі музичної комедії.

Ти пишеш, що хотів би мати мою фотографію більш пристойну. Це все краще, що залишилося з мого фотоархіву. А зараз іти до «мордописні» – треба віднести 200 крб. дерев'яних, це моя пенсія. Якщо знайду іншу фотографію (пристойнішу), то надішлю.

З повагою, **Мироненко.**

* * *

9 лютого 1992 р., Одеса

Здоров був, шановний Богдане!

Листа твого від 24 жовтня одержав, на якого відповів 31 жовтня. А на другий же день отримав твою афішу, про твою концертну діяльність, якою я цікавився в попередньому листі. Там йдеться про співачку з педінституту Тетяну Перенчук (сопрано) і камерний оркестр ДМШ м. Рівне. Концерт має бути цікавий. Бажаю вам творчого успіху. А тобі особисто продовжувати свою киплячу диригентську діяльність. Знаю, що вона забирає багато часу, але з твоєю енергією все подолається. Адже твій девіз – «наше дело правое...» перебуває в дії. Так держати! Про твої успіхи ти мені розкажеш в черговому листі.

Вітання всій твоїй родині, а також Олександру Микитовичу Островському, якщо він ще мене не забув.

Міцно стискаю твою працюовиту руку. Бажаю всіляких успіхів.
З повагою, **Мироненко.**

* * *

14 лютого 1992 р., Артемівськ Донецької обл.

Шановний Богдане!

Зараз поки що ніяких відомостей з тих, котрі Ви бажаєте одер-

жати, не маю, правда, дещо можу доповнити. У м. Краматорську в музичній школі №1 є клас контрабаса, де викладає Рищенко Надія Георгіївна, ось її домашня адреса: Донецька обл., м. Краматорськ, вул. Гвардійців-Кантемирівців, буд. 1, кв. 115.

Крім цього, у Краматорську є ще контрабасист, досить похилого віку – Іван Федорович Друзяка, де він навчався – я не пам'ятаю, а Надія Георгіївна, здається, навчалась у Ростові.

Ось адреса Друзяки І. Ф.: м. Краматорськ, сел. Ясногірка, вул. Кисловодська, буд. 23 (будинок приватний). У м. Слово'янську Донецької обл. в музичній школі працює Межирицький Олександр Михайлович, але адресу я не пам'ятаю, знайшов лише його телефон – 2-79-24. Його дочка закінчила по контрабасу інститут у Ростові. Надія Рищенко його адресу знає і, напевно, зможе передати йому Ваш бланк. У Донецьку в інституті викладає Леонід Буряк, учень Валерія Михайловича Криворучка. Криворучко зараз працює у Польщі. Він учився у Донецьку, в інституті у Давидова Миколи Яковича. Самого Давидова я не знаю. Криворучко деякий час працював у Артемівську. Адресу Криворучка я теж не знаю. В Артемівську працював Анатолій Федорович Моргун, він навчався у Сумах, а потім в Астрахані. Його адреса: м. Караганда-32, вул. Єржанова, 61, кв. 54.

Знайшов у себе я адресу Юрія Євнопулоса, він навчався у Юрія Меркурійовича Мироненка: 325013, Херсон, вул. Московська, 42, кв. 8, тел. 4-67-90. В Одеській опереті працював Саша Хорошанський.

У Житомирському музичному училищі, де я вчився 2 роки, навчались Фельдман Костянтин, киянин, зараз він живе в Тель-Авіві, а навчався він у Київській десятирічці у Віктора Майбороди. Там навчався і Анатолій Варчик, родом із Новоград-Волинська. Батьки його, напевне, і зараз живуть у Новограді: вул.Глінки, 25 (будинок приватний), Житомирська обл. Відомий Вам Кисельов Олександр також родом із Житомира, я чув, що він по спеціальності не працює. Я знаю, де він живе в Одесі, але адреси не пам'ятаю. Володя Чекалюк міг би знайти – він живе на Слободці. У 1975 році у Юрія Меркурійовича закінчував консерваторію Леонід Турчинський – зараз він працює в Нью-Йорку. Його дядько працював викладачем у консерваторії. Пам'ятаю також Георг

гія Шушмана, його адресу знає Окань Григорій. В опері працювали: Ульяновський, Сорокін, Герасичкін, Білан, Бунаєв. У філармонії – Федоров, Купін, Огороднійчук, іще в опері – Шимановський, Керниця, Ющенко, Стьопочкін. Керниця в опері працює і зараз (я маю на увазі Одеську оперу). У Донецьку з двох оркестрів зробили один (із філармонічного і оперного), багато музикантів попали під скорочення. У мене закінчує в цьому році Калашніков Леонід, збирається поступати в Донецьк, та я за нього не впевнений. Родом він із Артемівська.

Ось поки що все, що можу Вам написати.

Усього Вам найкращого, дай Вам Бог здоров'я! Калашніков родився 23 червня 1973 року.

З повагою, Петро Шекіта.

* * *

19 лютого 1992 р., Запоріжжя

Шановний Богдан Йосипович!

Постараюся, по можливості, відповісти на більшість Ваших запитань. Довгоновський Володимир з Дніпропетровська переїхав до Запоріжжя і тепер не працює, хворіє – розлад психіки. Калашнікова Володимира даю московський телефон: 422-21-47. Власов Віктор Олексійович залишив оркестр і працює в кооперації м. Запоріжжя: телефон 32-87-95. Драч Леонід теж залишив оркестр 7-8 років назад і працює на заводі в Запоріжжі. Нікітін закінчив 2 курси музичного училища і працює біля Ленінграда. Циб Сергій теж залишив наш оркестр і поїхав на батьківщину в Бердянськ, працює біля Бердянська в музичній школі. Бабак Володимир залишив Кишинів після землетрусу і працює в Запоріжжі художнім керівником на заводі Войкова. Дейнека Олександр працював у Ялтинському симфонічному оркестрі (1,5-2 роки тому помер). Гайдай Ігор працює в Москві – оркестр радіо. Адреса: Москва, 142720, п/о Виднос-4, 2-й Музичний проїзд, буд. 5, кв. 84, телефон: 339-12-00, після 19.00. Адреса колеги Баранія Михайла Михайловича: м. Львів, вул. Фурманова 16/8, індекс 290007.

Разом зі мною в 1957-1958 роках працював Загороднюк Іван, тепер на пенсії і мешкає в м. Львів, вул. Козака, 5-А, кв. 1-А. Та-

кож в ті роки зі мною працював Горлов Юрій, потім переїхав до Ленінграда, працював в театрі опери та балету ім. Кірова і років 5 тому помер. Котляр Леонід і Плугатарьова Ольга, яка переїхала в Харків, і дальшу їх долю не знаю.

Років 15-18 тому зі мною працював моїм заступником вихованець Київської консерваторії Худобін Микола, теж поїхав на батьківщину і працює біля Курська в м. Логово в музичному училищі. В музично-драматичному театрі Запоріжжя працює мій вихованець Міщенко Василь.

Під час навчання в Одесі в мене були такі колеги: Бунаєв Микола закінчив Одеську консерваторію, працював у симфонічному оркестрі Одеської філармонії, згодом – в опері, нині – пенсіонер, Білан Віталій закінчив Одеське музичне училище, працював в опері, нині покійний. Островський Олександр закінчив Одеське музичне училище, десь працює на Західній Україні, можливо, там, в Рівне. Тодоров Віля – музичне училище в Одесі, працює в Кишиневі.

1947 рік разом працювали в Одеському театрі опери та балету: Безрідний Єфрем Степанович – концертмейстер, Сорокін Сергій Федорович – заступник концертмейстера, Почтаренко Петро Опанасович, Ульяновський Михайло, Білан Віталій і Кривенко Володимир.

1952 рік в Одеській філармонії: Бродовський – концертмейстер групи контрабасів, Козик Федір, Мироненко Юрій Меркурійович, Кривенко Володимир, Бунаєв Микола, Варовін Олександр.

Ось мої випускники: Циб Сергій, Пипкін Едуард, Довгоновський Володимир, Власов Віктор, Драч Леонід, Калашников Володимир, Гайдай Ігор, Бабак Володимир, Часний Фелікс, Кустін Сергій, Гринько Сергій, Бочарніков Родіон, Каможний Діма, Волотко Олег.

Заочники: Кергенко Яків, Звеніцький Яня, Міщенко Василь, Колесніков Олексій.

Вашого листа на філармонію теж отримав, Кустін не бажає заповнити анкету.

Прощу пробачення за помилки, так як я не спілкуюсь рідною мовою більше 47 років.

Кривенко Володимир Стратонович.

* * *

4 березня 1992 р., Київ

Добрий день, Богдане Йосиповичу!

Щиро дякую за Вашого листа і спішу відповідати. Справа в тому, що з наближенням весни стан мого здоров'я погіршується і «запаси», що я їх придбала, перебуваючи в Москві, починають потихеньку спливати. Та треба триматися якось.

Відносно Вашого перекладу програм Олександра Санька. Якщо Ви дозволите, то я відредагую те, що там перекладено, і надішлю Вам. Мені здається, що в такому вигляді, як вони перекладені, не слід їх включати до Вашого твору, тим більше, що там є стилістичні неточності. Це я зроблю просто для Вас, тому що всі ці відомості для мене не новина і тепер, коли те все перечислене і нагадане можна написати більш і змістовно, і стисло, і ближче до дійсності, я маю на увазі відношення його до України.

Я давно не одержую від них листи, тому зараз всі листи чомусь затримують. Але на меті в мене таке – попросити, щоб він записав там на платівку декілька творів українських композиторів – будь то оригінали або перекладення і передав сюди. Це буде вже суттєвий факт відношення його до України. Я тільки хочу, щоб Ви не подумали, що своєю маленькою поміччю я претендую на якусь виключну до себе увагу або ставлення. Ні в якому разі! Просто поки ще щось можу – хотіла б допомогти, а то потім і цього не зможу. Я думаю, що наша зустріч в Києві з'ясувала для Вас справжнє ставлення до Вашої справи. Може, я дуже багато говорила про свої митарства під час педагогічної діяльності, але це просто спогад про минуле – не більше. Відносно Олега Попеля і Богуслава Сойки – то я Вам казала, що то за люди. Тепер Ви переконуєтесь самі. Жду від Вас короткого листа на мою пропозицію.

З повагою, В. С.

* * *

8 лютого 1992 р., Львів

Шановний Богдан Йосипович!

Дякую Вам за Ваші збірники. По змозі постараюсь Вам відповісти на Ваші питання. Спершу список колишніх моїх учнів. Не

знаю, чи то всі, на жаль, не пам'ятаю ім'я, по батькові.

По Львівській консерваторії:

Фаркаш Карл Карлович (Ужгородське музичне училище),

Наугольник О. І. (Бібрка, музична школа),

Фединський Андріян Генріхович (заступник концертмейстера групи контрабасів симфонічного оркестру Львівської філармонії),

Смаль Кузьма Антонович (про нього Вам писав),

Сергієць Микола Якович (викладач Черкаського музучилища),

Дорожинський (Чернівецький театр),

Бараній Михайло Михайлович (Львівський оперний театр),

Остапишин Петро (диктор Львівського телебачення),

Гунько (виїхав до Америки),

Компанович – ?

Лесюк Петро Петрович (директор симфонічного оркестру Львівської філармонії, викладач класу контрабаса Львівського музичного училища),

Соколик Володимир Петрович (Львівський театр ім. Марії Заньковецької),

Потапчук – ?

Лучанко Олег Михайлович (викладач Дрогобицького музичного училища),

Огар Іван (ансамбль «Жайвір» у Рівному),

Шпір Юрій Миколайович (в Києві),

Кадюк Ігор Зіновійович (директор Дублянської ДМШ),

Сліпоконь Сергій Оверкович (Ів.-Франківськ, музучилище),

Підперигора Зіновій Степанович (другий пульта симфонічного оркестру Львівської філармонії),

Бабшинський Ярослав Миколайович (Ів.-Франківськ, камерний оркестр),

Скиба Ф. С. – ?

Палюх Мар'ян Володимирович (Самбір ДМШ),

Михаць Микола Григорович (Дрогобич),

Войнаровський Юрій Васильович (за чутками був завідувачем відділу культури в Луцьку),

Безкорвайний Богдан Миколайович – ?

Коніченков – ?

Мартинюк Віктор Лаврентійович (Червоноград, ДМШ),

Лисенко Таня (факультативно диригентський факультет),
Керниця Ярослав Володимирович (Одеса оперний театр),
Лютій Ярослав (Ходорів Львівська обл.),
Білинський – ?

Цибулько (дівчина, артистка Тернопільського театру).

Про Херсонського Соломона Шнейуровича – він був концертмейстером групи контрабасів Київської філармонії, потім у Мінській філармонії.

Горницький Нестор Модестович закінчив Львівську консерваторію у викладача Гавранека (1905-1978), з 1945-го до 1968 р. – концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Львівської філармонії, ст. викладач консерваторії.

Під час навчання у Львівській консерваторії зі мною вчилися:
Загороднюк Іван, Крих, Каземирко (вже не живуть).

Я закінчив Львівську консерваторію у 1951 році. З 1950 року працював у музичному училищі, з 1963-го до 1986 р. – ст. викладач консерваторії та заступник концертмейстера контрабасів симфонічного оркестру Львівської філармонії, з 1942-го до 1944 р. – Львівський оперний театр.

Тодоров Валентин – викладач музичної школи-інтернату ім. Соломії Крушельницької і концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Львівської філармонії, виїхав до Кишинева, де грав у симфонічному оркестрі. Зараз після Тодорова весь час концертмейстер оркестру Мирон Поливко, учень Тодорова і Горницького.

Звідкіля Ви родом? Шкода, що Ви не написали про себе, звідкіля родом, де Ви вчилися, у кого? Якщо в Одесі, то може в Юрія Меркурійовича Мироненка, доцента Одеської консерваторії. Він приїзжав до Львівської консерваторії десь у році 1974-му на стажування і приходилось писати рецензію на його реферат на тему «Інтонування на контрабасі». Між іншим, дуже порядна людина. Мені приємно з Вами спілкуватися, я бачу, що Ви здібна людина і маєте поетичну натуру. Я також люблю поезію і знаю багатьох сучасних і минулих поетів (репресованих у 1920-1930 роки). Я пам'ятаю ті страшні роки сталінських репресій. Мій батько був репресований і загинув за те, що хотів з товаришами, щоб у Каневі церква була українська автокефальна (він був ре-

гентом церковного хору).

Я постійно випишую газету «Літературна Україна», журнал «Дзвін». Чи випишуєте Ви їх? Напишіть, між іншим, Ви могли б спробувати вислати свої вірші в журнал «Дзвін», вони в кожному номері друкують молодих поетів. Там завідує відділом поезії симпатичний молодий поет Володимир Олейко.

На жаль, відповідної фотографії я не маю.

Фасман вже дуже старий, Зипник давно на пенсії, щасливий, бо не любив контрабас. Вайнбаум десь виїхав і помер, Тодоров у Кишиневі. У музичному училищі до мене працював випадковий чоловік, не контрабасист. Будь ласка, напишіть кілька слів.

Олександр Йосипович

Р. С.: Забув Вам написати, що одночасно з працею в музичному училищі я 17 років працював в естраді, співав і грав на контрабасі. Часто виступав по Львівському радіо і на телебаченні як соліст-співак. Мав гастрольні поїздки. Спілкувався з Анатолієм Кос-Анатольським та іншими Львівськими композиторами. Маю багато магнітофонних записів своїх концертів української естради.

Богдана Депо я пам'ятаю по консерваторії, він з нашим симфонічним оркестром здавав державний іспит.

Гнат Хоткевич був не лише бандурист, композитор, а й прозаїк, драматург, мистецтвознавець, режисер, критик і перекладач. Його переслідували на Сході і він мусив виїхати у Західну Україну, організував Гуцульський театр. Його діяльність більше припадає на першу чверть нашого століття (1877-1938). Найвизначніший його твір «Кам'яна душа» (недавно екранізований), повість «Авірон», «Довбуш», «Берестечко» і багато інших. Гнат Хоткевич був репресований.

З повагою, Олександр Йосипович.

* * *

17 березня 1992 р., Харків

Шановний Богдан Йосипович!

Наших попередників колег-контрабасистів Харкова добре знає нині пенсіонер Шебанов Григорій Терентійович. Його адреси в

мене немає. Зверніться до його сина Шебанова Юрія Григоровича, концертмейстера групи контрабасів симфонічного оркестру філармонії. Там же працює і його внук.

З повагою і побажаннями вдачі до Вас,

Рекало Володимир Васильович.

* * *

19 березня 1992 р., Одеса

Шановний Богдан Йосипович!

Прошу вибачення за затримку цього листа (можливо, вже й пізно). Я займаюсь ремонтом у хаті і не зміг своєчасно відповісти на Ваше прохання.

Бажаю успіху у видавництві задуманої праці. Привіт Острівському Олександрю. Мені здається, він там.

З повагою, **Микола Бунаєв.**

* * *

21 березня 1992 р., с. Шевченкове Одеської обл.

Добрий день, шановний колего Богдан Йосипович!

Я відчуваю перед Вами незручність, що Ви вислали аж два листи, а я лише після другого відповідаю. Пробачте, будь ласка. Життєві обставини складаються так, що, можливо, я цього року переїду знову в Чернівці (адресу другу в анкеті я подаю). Я був дуже приємно здивований, коли отримав Ваш лист, що мене ще пам'ятають і згадують. Років 20 тому я мав намір також щось подібне до Вашого написати, але життя розпорядилося по-іншому.

Я мав зв'язки з Лайошем Монтагом (професор консерваторії в Будапешті, Угорщина), Тодором Тотевим (професор консерваторії в Софії, Болгарія), Альфредом Вечореком (контрабасист-солоїст із Варшави), Марчевським (професор Краківської музичної академії, член журі багатьох конкурсів контрабасистів), Юліусом Вентрубою (професор консерваторії в Брно, Чехія), з контрабасистами з ФРН, підтримував зв'язки з Богуславом В'ячеславовичем Сойкою, Володимиром Беляковим, Олександром Щегловим, Юрієм Мироненком, доцентом Одеської консерваторії (контрабас) та іншими.

Мій дипломний реферат у Львівській консерваторії був «Кон-

трабас і контрабасисти». Він, мабуть, там зберігся в консерваторській бібліотеці. Правда, в ньому я ставив за ціль познайомити і подати дані лише відомих контрабасистів світу. Якщо у Вас є «Методика для контрабаса» Родіона Азархіна, то Азархін майже повністю дані переписав із книги Фридриха Варнеке «Контрабас», яка була опублікована на початку нашого століття (мова німецька). Якщо пам'ятаєте, Варнеке не пощастило, в нього трапилась велика неприємність – він переграв ліву руку і повинен був залишити виконавство, а зайнявся якраз літературною діяльністю про контрабасистів. Ця книга в мене є (гарно зроблена на ері). Завдяки обміном нотами в мене зібралась унікальна бібліотека для контрабаса. Досить сказати, що одних оригінальних концертів десь біля 30. Маю також унікальний контрабас (з подвійною декою – Йозеф Мюллер, 1905 р. – Богемія), крім того, «Рубнер». Жаль буде через кілька років розлучатись з інструментами, коли піду на пенсію.

Працював як контрабасист в Черкаському народному хорі, Рівненській філармонії (батьки жили в Дубно), Буковинському ансамблі пісні і танцю, музично-драматичному театрі ім. Ольги Кобилянської, Чернівецькому камерному оркестрі, крім того, викладав гру на контрабасі в музичному училищі і музичній школі.

Про своїх колег можу сказати таке: Олег Попель – працює контрабасистом в Києві чи в оперному, чи в оперній студії (закінчив Київську консерваторію). Лариса Ребенко (по чоловікові Майборода) – працює викладачем контрабаса в одній зі шкіл (закінчила Київське музичне училище), а її чоловік – контрабасист Ансамблю ім. Павла Вірського, Леонід Лапта – викладач Маріупольського музичного училища, мій колега і ровесник, закінчив Харківський інститут мистецтв. Сергій Сергієць – викладач класу контрабаса Черкаського музичного училища, закінчив на рік пізніше також Львівську консерваторію, Микола Задорожний – контрабасист хору ім. Григорія Верьовки, Філіппочкін Віктор – заступник концертмейстера в симфонічному оркестрі м. Києва.

Вже вісім років як я забився в «глибинку», але продовжую свою творчу працю, як фольклорист, тримаю зв'язок з Буковиною. Із своїм дитячим колективом (фольклорним) влітку 1991 року був на Міжнародному фестивалі «Нації Європи» в м. Кеч-

кемет (Угорщина). Я два рази в рік буваю в Дубно, де поховані мої батьки, то, можливо, і побачимось, якщо виникне в цьому потреба.

До 15 червня я буду ще тут.

З найкращими побажаннями, Кузьма Смаль.

Р. С.: Не забудьте написати про Богуміла Воячека, він був чи не перший професор консерваторії в Києві. В мене є реліквія від нього (вірніше, коли я вчився 30 років тому в Києві, то подарував мені її його учень Смертко, якому тоді уже було десь за 70 років).

Вашу працю вважаю потрібною і цікавою, крім того, потрібно велике терпіння і цілеспрямованість, щоб зібрати всі відомості про контрабасистів України. Хай щастить Вам у цьому!

К. Смаль.

* * *

24 березня 1992 р., Одеса

Шановний Богдан Йосипович!

Відповідаю на Вашого листа. Я разом з Герасичкіним Віктором Іллічем закінчив в Одесі музичне училище в 1950-1954 рр. у педагога Козика Федора Семеновича. Це був хороший музикант, концертмейстер Одеського симфонічного оркестру.

Після закінчення училища я працював в Одеському театрі музкомедії до 1961 року. У 1961-1973 рр. я працював в Одеському симфонічному оркестрі разом з Козиком Федором Семеновичем, Мироненком Юрієм Меркурійовичем, Бунаєвим Миколою Яковичем. З 1973 року призначений директором музшколи № 3 м. Одеси. У 1980-1989 рр. – директором Одеського культосвітнього училища, з 1989 р. – педагог Одеського музучилища. Ось коротенька моя музична діяльність.

Що торкається Герасичкіна В. І., то можу сказати наступне. Герасичкін Віктор Ілліч народився 11 серпня 1925 року в Одесі, помер 5 березня 1988 р. У 1952 р. закінчив Одеське музичне училище, у 1960 р. – Одеську консерваторію. Працював концертмейстером групи контрабасів у Київській, згодом – Харківській та Одеській філармоніях.

Можу сказати, оскільки ми були друзями, що він був талано-

витим музикантом. Він володів дуже красивим звуком і технікою гри на контрабасі.

Якщо говорити про ті 60-ті роки, то тоді було дуже рідкісно виконувати на контрабасі концерт К. Сен-Санса з оркестром та інші. Він був надзвичайно працьовитим і впертим у досягненні цілі. Вільно робив любі оркестрові, для симфонічного оркестру. Це була яскрава зірка, яка ще повністю не розкрилась. Він залишив великий творчий доробок і найкращі спогади як людина і як талановитий музикант.

Можу повідомити адреси: Букаєв Микола Якович: м. Одеса, друга станція Чорноморської дороги, вул. Шевченка, 122-А; Соркін Сергій Федорович: м. Одеса, вул. Якіра, 5, кв. 27.

Ось коротко все.

З повагою, Микола Олексійович Торжинський.

* * *

24 березня 1992 року, Харків

Шановний Богдан Йосипович!

Пробачте за затримку листа.

Дуже довго збирав дані, які Вас цікавлять. Не всі виявляють серйозне відношення до анкети. У деяких колишніх учнів не вдалося встановити по батькові. Що стосується батька, то коротко написав, де він працював, і список учнів тих, кого пам'ятаю. Про батька, коли він працював у Києві, може більше розповісти Богуслав Сойка і Володимир Беляков, вони разом працювали, також викладачі Новосибірської консерваторії і диригенти Арнольд Кац та Ісидор Зак, з якими він працював.

Від себе скажу тільки те, що батько був чудовий і талановитий музикант і педагог, я не зустрічав таких контрабасистів, але доля у нього склалася так, що він працював не в столицях, а на периферії. Анкету Ользі Плугатарьовій я віддав, вона обіцяла сама її вислати Вам.

Випускники Харківського інституту мистецтв: Кулаков Олександр – 1979, Цимбал Олексій Романович – 1979, Альтман Олександр – 1979, Іллюшенко Олександр – 1981, Шкіль Сергій Михайлович – 1984, Портов Сергій Валерійович – 1984, Вишневецький Юрій Павлович – 1984, Туровський Григорій Абрамович – 1984,

Гершкович Фелікс – 1984, Костраба Віктор – 1985, Мельник Станіслав Григорович – 1986, Красовський Михайло – 1986, Молчанов Ігор – 1986, Шевцов Сергій Миколайович – 1987, Потапов Олексій – 1989, Старожук Олександр – 1989, Яковчук Григорій – 1990, Сінчук Володимир – 1990, Шебанов Сергій Юрійович – 1991.

Навчаються у Харківському інституті мистецтв: Ворона Олександр Віталійович, Собоков Анатолій Миколайович, Бурлей Юрій Анатолійович, Самбулов Геннадій Сергійович, Квич Андрій Анатолійович, Ткаченко Павло Володимирович, Свидницький Олександр, Швачко Іван Іванович, Гордієнко Сергій Володимирович.

Закінчили музичне училище: Квич Андрій Анатолійович – 1990, Литвин Микола – 1991, Блінков Олександр – 1991, в цьому році закінчує Нагіда Сергій.

Грабовський Григорій Якович народився 6 лютого 1919 р. у Дніпропетровську. Закінчив Київське музичне училище у 1938 році та Новосибірську консерваторію. З 1936-го до 1939 року працював у Київському театрі опери та балету. Під час війни навчався на диригентському факультеті Московської консерваторії (військового), утік на фронт. У 1939-1946 рр. служив в армії, брав участь у Другій світовій війні, має нагороди. Працював у Державному симфонічному оркестрі УРСР до 1955 року, в Новосибірському театрі опери та балету, в Новосибірській консерваторії, в Узбецькому театрі опери та балету, в Харківському театрі опери та балету, в Харківському інституті мистецтв. Виступав з камерними ансамблями, з квінтетом Московської філармонії.

Деякі учні Грабовського Г. Я. в Новосибірській консерваторії Бенкаленов Б. В., Булатов О. М. – концертмейстер Новосибірського симфонічного оркестру, Кухарук Н. – Дніпропетровський театр опери та балету, Лобанов А. – Омський симфонічний оркестр, Агуресь С. – Ташкентська консерваторія і концертмейстер симфонічного оркестру, Клюк А. – Якутський оркестр і педагогічне училище, Свечніков В., Ратнікова Л. – Новосибірський оперний театр, Хостеміді М. – Новосибірський оперний театр, концертмейстер, Коркелов Ю. – Новосибірський симфонічний оркестр, Цибульський Ю. С. – остання робота Рівненський камерний оркестр, Нікіфоров А. Г.

У Харківському інституті мистецтв після війни викладали: Углицький Іван Іванович, Дяченко Іван Федорович, Герасичкін Віктор Ілліч.

З повагою, **Грабовський Анатолій Григорович.**

* * *

25 березня 1992 р., Одеса

Здоров, шановний Богдане!

Твого листа від 25.ІІ.92 отримав. Ти пишеш, що у Вашій школі підняли «великий шмон». Чим же він закінчився? Я по телебаченню бачив передачу із Києва. Демонстрацію вихованців музичних дитячих шкіл. І це в той час, коли ми багато патякаємо про культурне життя, про виховання майбутніх кадрів, а в цей час навчання в багатьох музичних школах стало платне. При нинішньому фінансовому становищі багатьох родин плата за музичне навчання дітей стане недозвільною розкішшю і, звичайно, багато хто з них змушені відмовитись від такої розкоші. Ну а багато незалежних держав не спроможні фінансувати педагогічні колективи музичних шкіл, а це вже проблема безробіття. Одне слово, власті приходять і зникають, проблеми лишаються невирішеними. Що й казати, ситуація дуже складна. І коли вона стабілізується, «не нам діла твої судить», як казав Шевченко. А воно уже і пора. Скільки можна «жданиками годувати народ»? Народ наш терплячий, але скільки ж можна випробовувати це терпіння? Хочеться хоч трохи пожити по-людському. Терпінню приходить кінець. А власть держачі, окрім указів багатообіцяючих, поки що більше нічого дати не можуть. Скільки давав слово не втручатись до політики і знов повело.

В понеділок (23.2) бачився з Сашком Подиком і Чекалюком Володимиром. Володя обіцяв зібрати всі заповнені анкети і надіслати. Вони щойно повернулися з Києва з гастролей оркестру. Возив їх туди американський диригент Hebbert Erl, що працює в Одесі, як гастролуючий головний диригент. Постійно живе в Австрії, а в Одесі буває наїздами. І коли він приїздить, то з оркестру аж шмаття летить. Цього разу в Київ возив програму з творів американських композиторів, а також включив до програми увертюру до опери «Тарас Бульба» Миколи Лисенка. Один концерт

був в театрі опери, а другий в приміщенні оперної студії. Слухачів на обох концертах було вдосталь. Особливо користувалася успіхом увертюра до опери «Тарас Бульба».

При нагоді я ще Володимиріу нагадаю про анкети. А щодо мене, то запас моїх анкет вичерпаний. Останню я віддав Миколі Бунаєву. Допоміг йому її заповнити. Цікаво, чи прислав він тобі цю анкету?

Поки що буду закінчувати свою епістолярну творчість, якій я присвятив майже увесь день. Довго сидіти мені протипоказано. Починає боліти поперек і спина. Старий став! Бажаю тобі всього самого найкращого.

З повагою, **Мироненко.**

* * *

28 березня 1992 р., Львів

Добрий день, шановний Богдан Йосипович!

Дякую за Ваш лист. Але шкода, що Ви не відповіли на кілька моїх запитань. Скоро має приїхати вдова покійного Нестора Модестовича Горницького. У неї я міг би уточнити деякі відомості щодо Гавранека та інших.

З повагою, **Олександр Йосипович Щеглов.**

* * *

3 квітня 1992 р., Київ

Шановний Богдан Йосипович!

Посилаю Вам матеріал про Олександра Санька, а невдовзі пришлю матеріал про Нонну Санько. Я тільки недавно одержала листа з Колумбії з матеріалом та хронологією. А то ніяк не могла знайти настрої – не можу писати просто так. А тут ще й хворіла. Будете читати – слідкуйте, може, є помилки або пропущені букви – я тепер вже цим грішу. Стара. Я надсилаю Вам про Сашу, щоб не задержувати. А про Нонну я вже почала писати (там також є цікаві, на мій розгляд, речі) і надішлю в наступному листі. Олег Попель казав мені, що вже все Вам надіслав.

Олександр Санько

Олександр Вікторович Санько, українець за походженням. Народився в м. Біла Церква, на Київщині. Музичну освіту почав

в 11-річному віці в Київській спеціальній музичній десятирічці імені М.В. Лисенка при Київській державній консерваторії ім. П.І. Чайковського, в класі педагога Зайончковської-Савелюк Вікторії Станіславівни. За п'ять років навчання в Києві він одержав хорошу школу гри на контрабасі, яка дала йому можливість вступити до Московської ЦМШ (центральна музична школа), потім до 4-го курсу Московського Мерзляківського музичного училища і, нарешті, до Московської консерваторії ім. П. І. Чайковського (1975-1980 рр.). Там він навчався в класі доцента (а може вже й професора) Колосова Євгена Олексійовича та педагога Ракова Льва Володимировича. По закінченні консерваторії отримав диплом з кваліфікацією: соліст оркестру, соліст-виконавець камерної музики та викладач.

За час навчання в Києві, а потім в Москві, Олександр Санько бере активну участь в учнівських, а згодом в студентських симфонічних оркестрах під керуванням рядових, а також відомих диригентів країни: В. Новак, В. Ніколаєв, О. Лазарєв, Ф. Мансуров, Г. Рождественський. Тимчасово працює в оркестрі музичного театру ім. Станіславського та Немировича-Данченка, а в 1978 році грає в оркестрі Вероніки Дударової та Максима Шостаковича. В цей же період починається його педагогічна діяльність в Московській дитячій музичній школі ім. Ванно Мураделі.

Одружившись зі студенткою-піаністкою Анжелою де Посада, яка приїхала на навчання з далекої Колумбії, Олександр Санько по закінченні консерваторії переїздить на батьківщину своєї дружини в м. Боготу. Близьке витримавши конкурс на посаду концертмейстера групи контрабасів, він сім років працює в головному Національному симфонічному оркестрі Колумбії. З 1982 року виступає з сольними концертами в центральних концертних залах країни (про це свідчать численні програми, кліше, афіші, які він сюди надіслав).

В сольних концертах він виконує в супроводі оркестру Концерти для контрабаса Сергія Кусевицького, Едуарда Тубіна; Доменіко Драгонетті та ряд камерних творів перекладених для контрабаса українських, російських та зарубіжних авторів в супроводі фортепіано. Нещодавно відбувся його концерт в м. Манісале, де прозвучав Концерт Карла фон Діттерсдорфа в супроводі

камерного оркестру міста.

Додамо, що Олександр Санько є педагогом по класу контрабаса в Колумбійському університеті Хаверіана, який являє собою кращий приватний і самий високоплатний (для студентів) вуз. В концертних виступах Олександра Санька Колумбія відкрила для себе контрабас як сольний інструмент. Виразний, соковитий і, разом з тим, м'який звук, бездоганна техніка, виконавська майстерність і художня інтерпретація твору співзвучна з задумом композитора – ось риси, притаманні його грі.

Олександр Санько неодноразово виступав як соліст по Колумбійському телебаченню та записував ряд творів на Радіостудії. Преса досить широко висвітлювала його концертну діяльність і писала, що Олександр Вікторович Санько – перший контрабас Колумбії.

До речі, Олександр Санько і до сьогоднішнього дня зберігає громадянство нашої країни. Всього найкращого!

Вікторія Станіславівна.

* * *

4 квітня 1992 р., Харків

Шановний Богдане Йосиповичу!

Прохання Ваше виконав – анкети віддав. На жаль, в моїй відповіді на анкету вкралась помилка чи непорозуміння. Концертмейстером групи контрабасів у Харківській опері був Смирнов Вадим Олексійович, а не Рекало Володимир Васильович (він – помічник концертмейстера).

Можливо, про Котляра Леоніда Якимовича та Плугатарьову Ольгу Павлівну Вам розповість Рекало В. В., бо він щирий харків'янин, а мені вони відомі тільки поверхово.

Тепер прізвиська контрабасистів, з якими я вчився.

Сумське музичне училище:

Бондар Віктор Іванович (Мінська опера),

Пісний Сергій (якщо не помиляюсь, був у Москві),

Губарь Леонід (якийсь оркестр у Москві),

Братушка – ?

Калініченко Анатолій Олексійович (викладач класу контрабаса в Сумському музичному училищі),

Вови Ю. (Суми, по фаху не працює),
Мельник Станіслав Григорович (Харків, театр музичної комедії, концертмейстер).

Більше відомостей може Вам дати Анатолій Калініченко з Сум.
Харківський інститут мистецтв:
Цимбал Олексій Романович (Харківська філармонія),
Люшенко Олександр Михайлович (Київський військовий оркестр),

Беляєв (не закінчив 5-й курс, за фахом не працює),
Туровський Г. А. (Сочі, музичне училище),
Вишневський Юрій Павлович (Харківська філармонія),
Шкіль Сергій Михайлович (Волгоградська філармонія),
Гершкович Фелікс Петрович (Київська дитяча опера),
Костраба Віктор Юрійович (естрадний оркестр),
Красевський Михайло Володимирович (Київська дитяча опера).

Це, мабуть, і все. Бажаю Вам успіхів у цій праці. З повагою,
Портов Сергій Валерійович

* * *

8 квітня 1992 р., Харків

Шановний Богдан Йосипович!

Я надіслав Вам свого листа давно. Навіть затрудняюсь сказати коли. Але Портов Сергій сказав, що Ви його (мого листа) не одержали. Може, на цей час листа Ви одержали?

Добре обізнаний з історією харківських контрабасистів Григорій Терентійович Шебанов (нині на пенсії). Його син і внук працюють в симфонічному оркестрі Харківської філармонії, відповідно, концертмейстер і артист групи контрабасів.

Мій основний педагог Герасичкін Віктор Ілліч, у якого я вчився з другого курсу музичного училища і до передостаннього курсу Інституту мистецтв, коли Герасичкін В. І. переїхав до Одеси. До нього я вчився в музичній школі в Ажиппо Андрія Омеляновича, у якого протягом десятків років у школі було по 10-15 учнів, які потім поповнювали класи музичного училища. У мене збереглося фото, де А. О. Ажиппо зі своїми учнями – чоловік 20-25 з інструментами. Дуже дієвий був чоловік, нині, на жаль, покійний.

Потім 1,5 року навчався у Івана Івановича Угліцького (до речі, Ажиппо А. О. також навчався в Угліцького І. І.). Потім мене вчив Герасичкін В. І. до останнього курсу Інституту. Останній курс про-йшов під керівництвом Щербакова Олександра Михайловича. Потім він працював у школі викладачем співів, керував ВІА, немало написав пісень. Зараз його не зустрічаю.

З повагою до Вас,
Рекало Володимир Васильович.

* * *

8 квітня 1992 р., Київ

Шановний Богдане Йосиповичу!

Посилаю Вам матеріал про мою ученицю Нонну Санько. Якщо це дуже багато, то Ви самі вже знайдете, що залишити. Але матеріал досить цікавий, і може, Вам теж буде приємно ознайомитись з ним. Я сама багато не знала, а дещо вже з роками забула. На моє прохання Нонна написала про свій творчий шлях. І от нещодавно я одержала листа з Колумбії. Сподіваюсь, що Ви вже одержали матеріал про Сашу Санька, який я Вам надіслала раніше. Будете мати можливість, сповістіть мене, будь ласка, чи одержали Ви матеріал на Сашу і Нонну і в якій мірі він Вам підійшов. Мене це цікавить. Якщо будете в Києві, то обов'язково заходьте або подзвоніть.

Нонна Санько-Шарова

Нонна Вікторівна Санько-Шарова, українка за походженням, народилась в 1952 році, в м. Біла Церква на Київщині. Музичну освіту почала в Київській спеціальній музичній десятирічці ім. М.В. Лисенка, в класі педагога Зайончковської-Савелюк Вікторії Станіславівни. Обдарована дівчина виявила себе наполегливою, сумлінною, дуже зосередженою ученицею, яка, незважаючи на свою зовнішню тендітність, маленькі руки і слабкі пальчики – повністю підкорила собі велетня-контрабаса. Нонна Санько-Шарова випускниця Київської спеціальної музичної десятирічки імені М.В. Лисенка. У 1970 році вона успішно складає вступні іспити до Московської консерваторії ім. П.І. Чайковського. На випусковому екзамені в Києві та на вступному в Москві – поряд з творами крупної форми вона виконала твори українських компози-

торів – Бориса Лятошинського «Мелодія» та віртуозну п'єсу Юлія Мейтуса «Аллегро».

У 1975 році вона закінчила повний курс по класу контрабаса (клас доцента Колосова Євгена Олексійовича) Московської консерваторії з червоним дипломом. Під час навчання в 1972-1974 рр. в складі студентського симфонічного оркестру консерваторії їздила в Західний Берлін на конкурс студентських оркестрів ім. Герберта фон Караяна, де оркестр завоював I премію. Там же, після конкурсу, брала участь в заключному концерті в складі міжнародного оркестру з кращих студентів-музикантів, що приїхали на конкурс. Диригував сам Герберт фон Караян, соліст Давид Ойстрах.

У 1974 р. грала в складі симфонічного оркестру студентів Московської консерваторії (Нонна концертмейстер групи контрабасів) IV симфонію П. І. Чайковського під керуванням Мстислава Растроповича (з нагоди його від'їзду з СРСР у вигнання за кордон). У 1973 р. брала участь в студентському конкурсі на створення Московського камерного оркестру, виборола цей конкурс і брала участь в постановці опери Дмитра Шостаковича «Ніс». Партитура для струнного складу оркестру була написана на 3-х музикантів кожної групи (3 – 1 скрипки, 3 – 2 скрипки, 3 – альти, 3 – віолончелі, 3 – контрабаси). І у кожного з трьох виконавців своя самостійна складна партія. На репетиції був присутній автор опери, великий композитор сучасності Д.Д. Шостакович.

З 1975 р. Нонна Санько-Шарова працює в Московському музичному театрі Станіславського та Немировича-Данченка концертмейстером групи контрабасів і являється досвідченим, талановитим музикантом.

Вона працює під керуванням таких відомих диригентів, як Дмитро Китаєнко, Володимир Кожухар – обидва були на посаді головних диригентів театру. З Кожухарем Н. Санько-Шарова їздила на гастролі в Японію. Її часто запрошують на гастрольні поїздки з іншими оркестрами як досвідченого майстра. За період роботи в театрі вона побувала на гастролях в Японії, Португалії, Югославії, Польщі, Німеччині, Венесуелі, Колумбії, Панамі. Останні три роки театр очолював талановитий диригент Є. Колобов, який також високо цінить майстерність виконання

Н. Санько-Шарової. З Колобовим вона брала участь у фестивалі оперних спектаклів в італійському місті Перуджі. З 1990 року працює в Московському камерному жіночому оркестрі під керуванням Світлани Безродної. Бере участь в новоствореному театрі «Форум» (на базі театрів Станіславського та Немировича-Данченка та Великого театру), де виконувались твори, які були незаслужено забуті: Сергія Слонімського «Майстер і Маргарита», Олександра Кнайфеля «Кентервільський привид», опера-балет «Три дівчини» музика Едісона Денисова, «Квінт-Фабій» Дмитра Бортянського – всі ці твори були показані на фестивалі в м. Дрездені в 1991 році. В цьому ж році Нонна Санько-Шарова виступила в Чехословаччині в складі секстету солістів Великого театру, чим і завершила свою творчу діяльність напередодні декретної відпустки.

Всього Вам найкращого!

Вікторія Савелюк.

* * *

14 квітня 1992 р., Дрогобич

Шановний Богдан Йосипович!

Вашого листа отримав, дуже дякую Вам за турботу, але таку анкету мені прислали раніше товариші зі Львова. Я її отримав і разом з фото відправив у Львів. Ще раз дякую за вашого листа.

З повагою, Ярослав Миколайович Денис.

* * *

17 квітня 1992 р., Черкаси

Богдан Йосипович, добрий день!

Вашого листа я одержав давно, але затримав із-за анкети Пошиваника Михайла Дмитровича. Він розраховувався із філармонії і я ніяк не можу його зловити, а решта анкет зроблена. Мої випускники музичного училища на увагу не заслуговують. Дані на мого сина – звичайно ж, я готую, роблю собі заміну, бо через 5 років йду на пенсію. Мій Сергій закінчив музичне училище у мене в 1985 році і тоді ж поступив до Львова, два роки служив в армії

і ось у цьому році закінчує. Він хотів працювати в оркестрі оперної студії, бо вже там із 3 курсу його туди запрошують. Але у Львові тяжко із житлом і життям, то я зробив йому виклик до Черкаської філармонії в ансамбль «Росова» поки є місце.

Мої колишні учні, які зараз навчаються: Сергієць Сергій (мій син) у Львівській консерваторії у Лучанка Олега Михайловича на 5 курсі; Щербак Микола – у Донецькій на 3 курсі, у Буряка Леоніда Миколайовича, а Криворучко Валерій Михайлович працює в Польщі; Гоцев Ігор – у Миколаєві в Інституті культури на 2 курсі; Мойся Віталій – в Одеській консерваторії на 1 курсі.

Учні, які зараз навчаються в мене в музичному училищі:

1 курс – Лушпигон Максим, Нещадим Олександр.

2 курс – Стукаленко Андрій, Тав'єнко Олександр.

3 курс – Скляр Василь.

4 курс – Ардашев Віктор, Євтушенко Павло.

Ось такі мої відомості, Богдан Йосипович, бажаю Вам успіхів у такій потрібній нам праці.

З повагою, **Сергієць М. Я.**

* * *

17 квітня 1992 р., Дрогобич

Шановний Богдан Йосипович!

Щиро дякую за Вашого листа. Мені шкода, що так сталося з моєю анкеткою. На жаль, причина мені невідома, поки що. Надсилаю Вам анкету та фото. Ще раз дякую за Ваш клопіт. 293720, м. Дрогобич Львівської обл., вул. М. Грушевського, 64, кв. 22.

З повагою, **Я. М. Денис.**

* * *

24 квітня 1992 р., Одеса

Здоров, шановний Богдане!

Повідомляю, що листа твого (від 17.VI.1992) одержав. Як завжди, до студентів, здебільшого, доводиться звертатися не по батькові, а просто на наймення. І тому, як їх по батькові, я майже не пам'ятаю. За винятком деяких студентів, я пам'ятаю лише ім'я. Про тих студентів, що зараз працюють в Одеській філармонії (Стреляєв Анатолій, Подик Олександр), я нічого сказати не можу,

бо вони зараз з 23.VI на гастролях у Відні. А Володимир Василювичу доводилось ходити по п'ятах за кожним і умовляти заповнити свою анкету. Народ, прямо скажемо, надто безвідповідальний або просто не зацікавлений в даному заході. Що торкається інших, що колись в недалекому минулому працювали в різних місцях, я зараз зв'язки втратив. Це такі, як Товстоног Олександр Петрович (працює в Дніпропетровську), Хорошанський Олександр Петрович (працює в музичній школі м. Іллічівськ поблизу Одеси) викладає музичну теорію. Шпаркий Андрій Василювич працює зараз у місті Кельменці Чернівецької області (індекс 275100, вул. Леніна, 51, кв. 6). Шимановський Микола Дмитрович працює в Одесі, живе на вул. Вільямса, 56, корпус 1, кв. 24, контрабас залишив і працює в Одесі маляром. Огороднійчук Ігор Іванович працює в ОМА (не ручаюсь, чи працює зараз). Боднар Анатолій Олексійович, працював у Миколаївському камерному оркестрі. Бойко Анатолій Якович працює в музичному училищі м. Умань, нещодавно був у мене в Одесі і привозив абітурієнта. А раніше вступив його учень Туляков з м. Біла Церква (він уже на IV курсі, заочний), буде закінчувати разом з Сашком Подиком в наступному році. Кисельов Олександр живе в Одесі, але контрабас залишив і нині теж працює будівельником. Не бачився з ним більше року. Завгородній Олександр після закінчення консерваторії відслужив 2 роки в Афганістані. Зараз працює в Херсонському ТЮГу і є студентом ВГіКу. Матузко Роман Іванович працює в м. Миколаєві в ДМШ. Драпайло Микола працює в ДМШ м. Миколаїв. Ющенко Сергій – ДМШ м. Каховка. Руднєв Віктор, Жерздев Олександр, Белаш Святослав працюють в ОМА, грають в ресторанах Одеси.

Про Еммануїла Франтішека Мислівечека, у якого займався Соломон Херсонський, я вперше чую. Намагався додзвонитися до Херсонського, але виявилось, що в нього померла жінка, а він зараз знаходиться в лікарні.

І останнє. Сповідую, що композитор Глазачов Геннадій зараз живе в Одесі на вул. Осипова, № 30, кв. 5. Концерт «Романтический» для контрабаса і оркестру виконувався вперше в день 70-річчя композитора Чекалюком Володимиром Василювичем, його ж він виконував на випускному екзамені Одеської консерваторії.

Ось і все, що можу сповістити.

До речі, Глазачов Геннадій довгий час грав на альті і з контрабасом ніяких стосунків не мав. Людина він, безумовно, обдарована, і перший його твір для симфонічного оркестру була поема «Едельвейс», яка швидко завоювала заслужену повагу у слухачів. За часів моєї спільної роботи в оркестрі з Глазачовим поема була надрукована у нас, а потім і за кордоном. Після такого вдалого «старту» Глазачов написав ряд творів для різних соліруючих інструментів з фортепіано. На моє зауваження – «Всім пишеш, а про нас забув?» він, жартуючи, відповів: «Напишу, обов'язково напишу!». Не пройшло і року, як концерт з'явився.

Першим виконавцем цього концерту був Володимир Чекалюк. Ми його «колективно правили», підказували невикористані технічні можливості контрабаса, внесли редакційні зауваження в текст концерту і в результаті – Одеське відділення Спілки радянських композиторів України, після прослуховування на пленумі, дало високу оцінку цьому концерту і рекомендувало для видання і виконання. Голова державної комісії – скрипалька зі Львова (прізвище забув) дала високу оцінку концертові і його першому виконавцеві. Наполегливо рекомендувала для видання і виконання. Зараз Г. Глазачов – член Спілки композиторів України.

Разом із твоїм листом отримав послання від Єремеева Василя Івановича, куди був вкладений твій лист з проханням повідомити йому про Флека, Толощука. У нього цієї фотокартки немає, бо зроблена у рік від'їзду з Маріуполя. Він посилається на мене, бо зовсім не пам'ятає їх. З 1936 року Соломон Херсонський забрав у Київ Єремеева, а в той час заарештували Василя Степановича Приємського, так що з ним вони більше не бачились.

Толощук Микола Єпіфанович після закінчення музучилища поїхав до Ворошиловграду, де працював в симфонічному оркестрі обласної філармонії (зараз він, здається, помер).

Щодо Флека Семена, то він грав у домровому оркестрі на домровому басі в Миколаївському суднобудівному заводі разом з Федором Семеновичем Козиком (покійним), який паралельно навчався в Миколаївському музичному училищі на контрабасі. А Флек Семен став паралельно навчатись у Василя Приємського до його арешту. Більш я з Флеком не бачився. Почалася війна і з

11.IX.41 року я пішов добровільно в армію в м. Сталінград, відкіля почав свій похід на Берлін. Більше про них тобі навряд чи хто зможе сказати.

Здається, на всі запитання відповіді дані. Тут треба позбавитись від білих плям в біографіях випускників більш пізніх років, які зараз існують наяву. Ми ще не раз будемо повертатись до цього питання.

А поки що на все добре. Міцно стискаю твою руку.

З повагою, **Мироненко.**

* * *

3 травня 1992 р., Київ

Шановний Богдане Йосиповичу!

Одержала Вашого листа, дуже вдячна, що Вам сподобався матеріал про Сашу та Нонну Санько. Це дійсно цікавий матеріал і мені подвійна радість з того, що Ви його оцінили. Мені дзвонив Беляков Володимир Михайлович, він Вас розшукував – у нього є якісь матеріали стосовно історії контрабасистів Києва (він колись збирав цей матеріал, але так і не використав його). Але в той день, коли Ви були в Києві – я не знала, а Ви не дзвонили, очевидно, було багато справ. Якщо Вас зацікавить цей матеріал, то зв'яжіться з ним, будь ласка, по телефону. Тепер стосовно Вашого запитання:

Бомбело Костянтин Васильович – уродженець селища міського типу Нова Українка на Трипіллі під Києвом (а може, й Львова, тому що там його рідня – я не знаю. Зв'язку з ним не маю зараз). Адреса його у Львові: Львів, вул. Галілея, буд. 10, кв. 5. Коли він у мене навчався, то жив в Ново-Українці. Зібров Павло Миколайович, уродженець с. Червоне, Немирівський район, Вінницька обл.

Павлов Микола Едуардович – киянин, його телефон 517-21-56. В десятиріччі працює Майборода Віктор Семенович.

Це всі відповіді на Ваші запитання. У нас вже почалась весна, то було все холодно та холодно. А тепер вже ось другий-третій день сильно потепліло. Я розумію, що у Вас роботи – невпроворот. Це все треба скомпонувати, відредагувати і відправити до редакції. Бажаю Вам сил, здоров'я та наполегливості в здійсненні

такого рідкого і, на мій погляд, дуже потрібного, бажання.
Всього найкращого. Привіт Вашій дружині.

Ваша Вікторія Станіславівна.

* * *

7 травня 1992 р., Одеса

Здоров був, шановний Богдане!

В перших числах травня одержав твого листа, де ти пишеш, що був у Києві, бачився з Богуславом Сойкою, Володимиром Беляковим. Поздоровляєш мене зі святом Святої Пасхи. За все щиро дякую. А вчора отримав ще одного листа, де ти пишеш, що до війни я працював в Одеській опері, і разом зі мною працював Семен Флек. Здається мені, що ти переплутав «болти з гайками». Я до війни зроду в опері не грав, так як і не грали Рєзніков Віктор Васильович, Флек Семен, Голощук Микола Єпіфанович. Не можу здогадатись, відкіля у тебе такі відомості?

Щодо мене, то я в 1937 році (початок 1938-го за документами) був прийнятий до симфонічного оркестру Одеської філармонії, де замінив Рєзнікова Віктора, який закінчив Одеське музичне училище, поїхав служити в армію, в оркестр ЦДКА (це був симфонічний оркестр, де можна було відслужити «срочну» за фахом). Після війни в опері грали: Сорокін Сергій Федорович, Почтаренко Петро Опанасович, Уляновський Михайло Сидорович, Білан Віталій Орестович, Безрідний Єфрем Степанович (але відразу після війни пішов на пенсію) і деякий час грав мій учень Кривенко Володимир Стратонович (ще будучи студентом). Коли я повернувся в 1945 році після війни, то застав таку групу контрабасів філармонії: Брадовський Ярослав Володимирович, Козик Федір Семенович, Варовін Олександр Федорович, Мироненко Юрій Меркурійович (як уже демобілізований і прийшов на своє старе місце робити).

Пізніше група контрабасів поповнилась моїми випускниками: Бунаєвим М.Я., Федоровим А.Л., Стреляєвим А.Д. і Кривенком В.С., що перейшов з опери до філармонічного оркестру. Деякий час в групі після війни грав Торжинський Микола Олексійович. Зараз від післявоєнної групи контрабасів філармонії не залишилось жодного басиста. Група укомплектована виключно із тих, що

закінчили після війни Одеську консерваторію в кількості 8 чоловік, на чолі з концертмейстером Чекалюком Володимиром Васильовичем, а також Подиком Олександром, Колесником Сергієм Віталійовичем і «стариків» Федорова Анатолія Леонідовича і Стреляєва Анатолія Дмитровича.

Довоєнна контрабасова група складалась: Буртковський, Маркус, Зіссерман. Концертмейстером групи до 1936 року був Соломон Херсонський, а в 1937 р. став Безрідний Єфрем Степанович. Щодо Резнікова і Шпилені, то вони ніколи в опері не грали, не грав і Толощук Микола Єпіфанович. Ти просиш назвати ім'я та по батькові деяких басистів. Тих, кого я знав, я уже написав, а деяких просто не знаю або не пам'ятаю. Склероз!

Брадовський Ярослав Володимирович, наскільки мені відомо, спеціального навчального закладу не закінчував, він, здається, самоучка, але я цього не стверджую. Його взяли, бо треба було розпочинати роботу симфонічного оркестру філармонії після війни. Взяли, бо вибору не було.

В опері група була скомплектована, бо вона, опера, діяла по наказу Антонеску. Там під час війни працював Сорокін Сергій, а потім з'явився Безрідний Єфрем Степанович.

9.V.92. Поздоровляю тебе і всіх близьких зі святом Перемоги. В писанні листа довелося зробити змушений антракт. Тепер після всіх клопотів буду закінчувати в тиші «святкового благоденствія». Всі весняні свята завершилися і тепер, як говорив Микита Сергійович Хрущов: «Цели ясны, задачи определены, за работу, товарищи!». Досить байдики бити! Думаю, що на більшість твоїх запитань я відповів і дав на них посильну вичерпуючу відповідь. А така «різноголосище» в питанні – де? коли? хто? працював, на мою думку, з'ясовується тим, що багато авторів листів, можливо, якийсь час і працювали зі своїми колегами, з часом подробиці в пам'яті стерлись, зосталась лише наявність самого факту: «працював разом з тим». У всякому випадку за достовірність фактів, наведених в першій половині листа, можу присягнути. Одним словом, чим зможу – допоможу. Але таких деталей – хто, де і коли навчався і як їх величать, я давати не обіцяю за необізнаністю. Це я про тих, з якими я мало знайомий. Йдеться про старших колег. Поки що все, що можу відповісти на твої запитання. Але я пев-

ний того, вони ще виникатимуть в процесі роботи.

Які у нас новини? Соломону Херсонському виповнилось 95 років і він почуває себе не дуже добре.

14 травня 1992 р. має повернутись з гастролей з Австрії Саша Подик разом з симфонічним оркестром Одеської філармонії. Тоді новин, вражень стане більше. А поки що, з нагодою, передай моє вітання Олександрю Микитовичу. Коли зустрінешся з ним, запитай, чому він не відповідає на мій лист.

Ваш «великий шмон» закінчився дуже просто. Зняли директора і крапка. Можна подумати, що всі незгоди йшли від нього.

Афішу унісону басистів під керівництвом Соломона Херсонського обіцяю надіслати найближчим часом. А поки що буду закруглятись. Вже, здається, й пора. Міцно тебе обіймаю і стискаю твою мужню руку. Низький уклін твоїй родині.

З повагою, **Мироненко.**

P.S.: Є ще одне маленьке прохання: обов'язково датуєй написання свого листа. Бо на штампах поштамту розібрати часто дуже важко, а зір у мене не в кращому стані і бажає багато кращого.

* * *

10 травня 1992 р., Дрогобич.

Добрий день, шановний Богдане Йосиповичу!

Вибачайте, що затримуюся з відповіддю на Вашого листа, але мене не було місяць дома. В міру того, що мені відомо, дам відповідь на Ваші два листи.

Шановний Богдане Йосиповичу! Андрій Яцинич дійсно вчився у Дрогобицькому музичному училищі. Закінчив училище десь у 1967 році, тобто за два роки до мого вступу.

Я з ним знайомий, ми познайомились у 1970 році, коли він приїжджав в училище, але з того часу ми не бачились. Знаю тільки, що він закінчив Московську консерваторію, працював у Монголії та у театрі Станіславського та Немировича-Данченка. Це все, що я знаю за Андрія. Декілька слів про свого вчителя Феньвеші Ф.Ф. В училищі він працював рівно 25 років. По фаху віолончеліст, закінчив Львівську консерваторію (здається, у Шпіцера). В нього вчився Андрій Яцинич, Петро Остапшин, Михайло Ксенич, Володимир Соколик, Богдан Желізко, Юра Шпір, Віктор Амброз і

я. Зараз він живе та працює в Угорщині. Про своїх учнів можу сказати, що їх у мене було біля 20. На жаль, я не маю точних відомостей про всіх, де вони зараз живуть і працюють, крім тих, що я Вам писав.

293720, Дрогобич, вул. Грушевського, 64, кв. 22.

З повагою, **Ярослав Миколайович Денис.**

* * *

25 травня 1992 р., Одеса

Здоров, Богдане!

В четвер бачив Володимира Чекалюка (21.V) і Сашка Подика. Приніс афішу «Унісону» (хотів, щоб Сашко її відніс на пошту, але Володя взяв її з собою і обіцяв, що вишле тобі разом з заповненими анкетами). Я його познайомив зі змістом твоїх останніх листів, де йдеться і про Володю. Обіцяв, що вишле не пізніше понеділка (25.V). Бандероль з афішею і листи з анкетами буде відправлено. Щодо афіші, то це подарунок Соломона Херсонського Саші Подику і вона йому потрібна, чи ні, я не знаю, запитай у Сашка. Може вона йому не потрібна, тоді тобі немає потреби перезнімати її. Це вже ваша справа. Здається, всі твої доручення виконав. Володя і Саша розказують багато цікавого про свої гастролі по Австрії. Зараз вони готують програму для концертів в самому Відні, які відбудуться приблизно в другій половині червня. А поки що готуємося з Сашком до наступних річних екзаменів. Роботи багато, а часу дуже мало. Гастролю зжерли багато часу. Але, як кажуть, «игра стоит свеч». Ці гастролю принесуть їм чимало користі. Американцеві прийшовся до душі Одеський оркестр. Та й світа побачать, більш чим в Одесі-мамі.

Бувай здоров. З пошаною, **Мироненко.**

P.S.: Прошу пробачення за каракулі. Хочеться написати швидше, а руки не слухаються. Старість дається взнаки.

* * *

29 травня 1992 р., Харків

Шановний товариш Богдан Йосипович!

Приношу своє вибачення за неповагу до Вашого прохання. Зи-

мою я виїздив на гастролі, а з приходом весни багато роботи в саду, екзамени в двох школах, ну й, звісно, філармонія.

Вас цікавить мій родовід по батьковій і материнській лінії, почну з батьківської династії контрабасистів.

Мій дідусь, Шебаков Терентій Григорович, зі слів батька, був контрабасистом-самоуком, грав на контрабасі в місті Ростові і по Донбасу. Переважно в камерних ансамблях. Його сини: старший Олександр Терентійович закінчив Харківську консерваторію по контрабасу задовго до війни і працював до 1941 року в симфонічному оркестрі м. Харкові. Згодом був евакуйований в Сталінабад, тепер Душанбе, де працював концертмейстером контрабасів у симфонічному оркестрі і в оперному театрі. Помер у 1989 році там же. Молодший брат, Шебанов Григорій Терентійович (мій батько), закінчив Ростовське музичне училище по контрабасу ще в 1932 році і працював у м. Ростов у симфонічному оркестрі, відповідальний II пульта групи контрабасів. У 1938 році ми переїхали в місто Тбілісі, де батько працював 3-м контрабасистом в оперному театрі, а концертмейстром групи контрабасів був відомий в той час контрабасист віртуоз Савченко Микола Васильович (відома його школа гри на контрабасі, вона була видана до війни). Там же, в Тбілісі, в симфонічному оркестрі концертмейстером контрабасів працював відомий віртуоз, соліст Солодченко Ігнатій Георгійович. Про нього ходили легенди. Він міг займатися на контрабасі по 12 годин на добу. Виступав з концертами, грав перекладені концерти віолончельні і скрипові.

Далі: у 1940 році ми переїхали в м. Баку, де батько працював заступником концертмейстера групи контрабасів в опері і симфонічному оркестрі.

Після війни батько працював у Києві (опера), Чернівцях (симфонічний оркестр), Ужгороді (симфонічний оркестр), з 1950 р. – у Харкові (опера). Далі династію Шабанових продовжив я (Шебанов Юрій Григорович і мій син (Сергій Юрійович), про це вже я Вам писав.

Тепер по материнській лінії: мамин брат, мій дядько, Камишев Микола Павлович закінчив Московську консерваторію по контрабасу у видатного педагога, професора Милушкіна Олександра Олександровича, закінчив ще до війни, його ім'я занесено в

Московській консерваторії на мармурову дошку. Після закінчення консерваторії професор Милушкін О. О. подарував моєму дядькові контрабас майстра Л. Отто. Дядько працював концертмейстером в м. Тбілісі, згодом – в м. Баку, загинув на війні. Його донька, Зоя Миколаївна, закінчила Бакинську консерваторію по контрабасу, згодом викладала контрабас у московських музичних школах. Нині вона живе в Мехіко (столиця Мексики), де організувала симфонічний оркестр і ним диригує.

Далі: мамина сестра, моя тітка – Євгенія Павлівна, закінчила Ростовське музичне училище по контрабасу. Працювала в Чернівцях, згодом – в Іжевську (Удмуртія, РФ) в театрі музкомедії. Нині на пенсії. Ось і вся династія, всього 8 контрабасистів.

Про Углицького Івана Івановича я майже нічого не знаю. Я, здається, писав, що він навчався у Санкт-Петербурзькій консерваторії, де теоретичні дисципліни їм читав Олександр Глазунов, Микола Римський-Корсаков. Музикант він був блискучий, мало балакав, а все грав на контрабасі, грав віртуозно і легко.

Плугатарьова Ольга Павлівна (учениця Улицького) закінчила Харківську консерваторію, працювала років 5 в моїй групі, згодом пішла на викладацьку роботу в Харківське музичне училище, нині на пенсії.

Я прийшов у Харківський симфонічний оркестр у 1957 році. Група контрабасистів складалась з 6 чоловік: Я. Щербаков живий, а концертмейстер Дяченко Іван (він же педагог в консерваторії), Щербак, Марусулов і Мільнер, на жаль, відійшли у вічність.

Ось, написав Вам все, що знаю про контрабасистів.

З повагою, **Шебанов Юрій Григорович.**

* * *

6 червня 1992 р., Одеса

Шановний Богдане!

Одержав вчора твого листа з чернеткою по моїй анкеті. Загалом з її редакцією я згоден. Але висловлюю своє зауваження з приводу лісника, бо батько мій був лісничим, а не лісником. А лісничий – це права рука директора лісгоспу з виробничої частини, а лісник – це «міліціонер» з охорони лісу (єгер). Це так, до речі. Друге моє зауваження з приводу випускника Руднева Вікто-

ра Івановича, який після закінчення працював у Великому театрі в Москві на посаді стажера в групі контрабасів. Як він туди потрапив – для мене загадка. Але за неточними даними він женився на родичці Майї Плісецької, і можливо, з її допомогою він потрапив до оркестру. Бачився я з ним всього один раз, років 10 тому. На моє питання, де він зараз працює, він відповів досить невиразно, але сказав, що у Великому театрі зараз не працює. Воно і не дивно, бо басист він був слабенький, і з його підготовкою в такий оркестр його б при нормальному прийомі не взяли. Видно, «его величество «блат» зробив своє діло. Але це було не серйозно. І те, що він там зараз не працює, цілком природно. Я думаю, що цю кандидатуру вказувати в «словнику» не варто, а як випускника Одеської консерваторії вказати можна.

Щодо Григорія Олександровича Оканя і Володимира Васильовича Чекалюка все вірно. От і всі мої зауваження. Щодо Болдіна Валерія Геннадійовича, то він давно мені не пише. Можу дати його Новосибірську адресу (якщо він ще там): 630081, Новосибірськ-81, вул. Партизанська, 35-А, кв. 7. Болдіну Валерію Геннадійовичу.

Можеш з ним зв'язатись. І ще про одного мого випускника Григорянца Едуарда Суреновича, надаю адресу: П'ятигорськ, вул. Орджонікідзе, 8, кв. 20. Він викладав у П'ятигорському музичному училищі (до нього краще звертатись по-російськи). Ветошкін Владислав Павлович: 432001, Ульяновськ, вул. Гагаріна, 3-А, кв. 32.

Про Руднева я вже все написав. Соломон Херсонський, здається, зараз у лікарні. Якщо щось проясниться, то я напишу.

По цьому слові будьте здорові. Міцно тисну твою руку.

З пошаною, **Мироненко.**

* * *

9 липня 1992 р., Одеса

Добрий день, шановний Богдан Йосипович!

Прости мене та контрабасистів філармонії (якщо це можливо), що ми так погано допомагаєм твоїм трудам. Судячи з листів до Юрія Меркурійовича Мироненка, матеріал ти зібрав солідний, і книжка повинна вийти достойна.

На жаль, ще гірше від нас віднесли до цієї справи контрабасисти опери, але я вже їх чекати не можу, єдине, що перечислю їх, та деякі відомості про них.

Концертмейстер Керниця Ярослав Володимирович, 1949 року народження, у 1973 році закінчив Львівську консерваторію клас контрабаса Щеглова Олександра Йосиповича. Помічник концертмейстера Селін Андрій Валерійович, 1964 року народження, у 1989 році закінчив Одеську консерваторію клас контрабаса Чекалюка Володимира Васильовича. Ниханкін Михайло Семенович (анкета). Стьопін Євген Георгійович. Тунцев Ігор – Одеське музичне училище у 1984 році клас контрабаса Герасичкіна Віктора Ілліча.

Пробував я дізнатися про контрабасистів минулого в філармонії, але, на жаль, архіву там не існує зовсім. Дістав тільки невеликі відомості про своїх попередників, які, напевне, в тебе вже є.

Герасичкін Віктор Ілліч народився 2 серпня 1925 р., у 1959 р. закінчив Одеську консерваторію, з 1 липня 1976-го до 1985 р. (до смерті) – концертмейстер групи контрабасів в Одеській філармонії, до цього працював в Харкові, в опері і філармонії, потім концертмейстер в Одеській опері, а вже потім – у філармонії.

Козик Федір Семенович, 1914 року народження, з 1945-го р. до 31 липня 1974 р. – концертмейстер групи контрабасів у філармонії. Одеську консерваторію закінчив у 1970 р.

Заодно висилаю афішу від Юрія Меркурійовича Мироненка. Справи у нас йдуть нормально. Багато працюємо з диригентом Хобартом Ерлом (США, а працює у Відні з концертами). Він нам зробив дві поїздки в Австрію, тепер якраз готуємося до другої у Відень з двома концертами. Ще раз прошу вибачити нас всіх та мене за наше розгільдяйство.

Бажаю творчих успіхів у твоїх працях!

З повагою, Чекалюк Володимир.

* * *

14 липня 1992 р., Краматорськ

Шановний Богдан Йосипович!

Прощу пробачення за те, що запізнилася з відповіддю. По-

відомляю, що в Краматорську знаходяться ще мої колеги. Мій попередник і учитель Друзяка Іван Федорович (адреса: вул. Кисловодська, 24), співкурсорник Баженов Анатолій Федорович (адреса: бульвар Краматорський, буд. 24, кв. 153).

Рищенко Надія Георгіївна.

* * *

20 липня 1992 р., Запоріжжя
Шановний Богдане!

Прошу пробачення за довге мовчання. Довго не міг узнати, як по батькові Дейнеку Сашу, його батько Сергій, а помер Дейнека весною 1990 року. Зустрічав контрабасиста з театру музичної комедії Міщенка Василя, говорив, що отримав від Вас два листи і сказав, що дасть відповідь.

З повагою, Володимир Кривенко.

* * *

21 липня 1992 р., Артемівськ, Донецька обл.
Шановний добродію Столярчук!

Дуже перепрошую за те, що не зміг одразу ж відповісти на Ваш лист, бо був дуже зайнятий і про Ваш лист зовсім забув, ще раз перепрошую. Тепер до справи. Повне моє ім'я звучить так: Леонід Юрійович Калашников. І ще, у мене до Вас прохання, якщо будете в змозі, то напишіть мені після видання книги, де її можна буде купити або виписати. Буду дуже вдячний.

Л. Калашников.

* * *

7 липня 1992 г., с. Шевченкове, Одеська обл.

Добрий день, шановний Богдан Йосипович!

Перш за все, хочу подякувати за Ваш збірник для контрабаса. Справа, звичайно, потрібна і шкода, що він вийшов таким невеликим тиражем. Ви питали мене відомості про контрабасиста Смертко. Цих відомостей, що я знаю, буде недостатньо для Вашого «Словника контрабасистів». Смертко знав і Беляков Володимир Михайлович (мій колишній педагог по Київському музучилищу).

Хочу сказати, що, очевидно, Вам треба сконцентрувати увагу на таких особистостях, які своєю справою внесли певний вклад в контрабасове мистецтво на Україні. Мені здається, що звали Смертко Микола (але це ще потрібне підтверження, хоч Беякова В.М. (чи Сойки Б.В.). Смертко М. був, як і Воячек Федір (Богуміл), чех за походженням. Пам'ятаю, він говорив, що вчився у Богуміла Воячека, але, здається, повністю консерваторію не закінчив (очевидно тоді, як був голод в Україні). А до вступу в консерваторію вчився деякий час в народній консерваторії, яка існувала на базі Київської консерваторії. Довгий час, знаю, працював концертмейстером контрабасів в Київській опереті, звідтіл і пішов на пенсію. Мав непогану нотну літературу для контрабаса (дореволюційні видання). Підробляв, будучи на пенсії, нотною перепискою, цим займався і я, залишившись без матеріальної допомоги. У 1959-1960 рр. йому було вже десь років 65-70. Через кілька років він і помер. Сойка Богуслав В'ячеславович про нього міг би сказати значно більше.

Якщо мені вдасться, то цього року, будучи в Дубно, постарайтесь зустрітись з Вами. Хоч тепер, у зв'язку з обставинами, я трохи відійшов від контрабасової діяльності і переключився на фольклор (в Києві мав видати другий збірник вже, але сказали, що немає поки паперу). Я тут кілька років тому виступав на обласних семінарах вчителів музичних шкіл, як соліст-контрабасист (Освальд Швабе «Романс», його ж Каватина, Джованні Ферреро «Полонез»). Маю і свої переклади для контрабаса: наприклад, Кассадо «Танець зеленого диявола» та інші.

Всього найкращого Вам у Вашій праці.

Кузьма Антонович Смаль

* * *

16 липня 1992 р., Одеса

Здоров, шановний Богдане!

Пробач за затримку, але ті відомості, що я написав про Соломона Херсонського, дещо змінилися. 5 липня йому виповнилося 95 років, а 15 липня він помер. Ось координати, що мені дав А.Я. Гуменик для підтримки зв'язку (я мав зв'язатися з його внуком, що його доглядав), та вони ні до чого не призвели. Херсонський

був у лікарні, а дома трубки ніхто не брав. Дзвонив до А. Гуменика, але там теж мовчок. Лиш учора ввечері я подзвонив по даному телефону і мені відповів жіночий голос. Це була його онука від другого шлюбу. Вона мене і сповістила про смерть Соломона Шнейуровича. Тоді я коротко (як міг) пояснив їй ситуацію зі «Словником», який майже на виданні і висловив думку, що дуже прикро, що в «Словнику» про українських контрабасистів не буде нічого сказано про її діда, що працював в Україні (а частково в Білорусі). Коротше кажучи, я дав їй твою адресу і просив надіслати всі матеріали, що лишилися після нього. Просив не затримувати, бо часу мало і треба оперативність. Так що днями жди листа. Не знаю, що вона там підібрала. Також просив вислати його фото.

Ось все, що міг зробити за цей час. Неповороткий став. На що раніше треба були хвилини, тепер займають години. Все іде по законах життя. Ще не так давно я бігав за трамваями, зараз і пішки ледве сунуся. Від цього нікуди не дінешся.

Надсилаю тобі, на всякий випадок, адресу квартири Херсонського в Одесі, де зараз проживає його внучка: 270000, вул. Космонавтів, 48, кв. 33. А кому писати, я не знаю. Думаю, що писати Херсонському (для внучки). Телефон квартири Херсонського – 61-58-40 (вона там поки що і живе). Чи вчився Херсонський у Мислівчека Еммануїла Франтішека, я поки що не знаю. Навряд чи такі дані збереглися в архівах. Те, що Валентин Тодоров вчився в Одеському музичному училищі, я знаю, а чи кінчив він його, для мене не відомо. Знаю, що певний час він працював у Львові, а потім в оркестрі Кишинівської філармонії, а зараз, де він і що робить, я просто не знаю.

Ось і все, що можу тобі сповістити.

Бувай здоров. Моє вітання твоїм рідним і близьким, а також нашим спільним знайомим. Міцно стискаю твою руку.

З пошаною, Мироненко.

* * *

19 липня 1992 р., Донецьк

Шановний Богдан Йосипович!

Одержав від Вас ще одного листа, в якому Ви прохаєте висла-

ти моє фото та деякі відомості про моїх колег. Наприклад, про Фрідлянда Віктора Абрамовича (покійного) та Тимошенка Івана Даниловича – це з ними я працював після війни в 1946 році. І ще був Друзяка Іван, який мені продав контрабас і поїхав в ансамбль Олега Лундстрема, а Тимошенко Іван, як я пам'ятаю, то перекваліфікувався на баяніста ідесь подався, по моїй догадці, поїхав до Сибіру.

Щодо моїх вихованців, то, шановний добродію, мало кого пам'ятаю. Наприклад, Мілка Євген Григорович закінчив музичне училище, поїхав до Києва, там поступив до консерваторії по контрабасу в клас педагога Сойки Богуслава В'ячеславовича і по композиції до Штогаренка Андрія Яковича, має труди. Зустрів його матусю і передав їй анкету, обіцяла Вам написати листа до приїзду Євгена.

Бурський зараз кандидат математичних наук, закінчив дитячу музичну школу. Решти адреси не знаю. Хмиз Віктор працював в Шахтарському ансамблі «Зарево». Денежний Вл. – в ансамблі, де солістом був трубач Колесніков, Хорошилов – вихованець палацу піонерів м. Макіївка. Пугач, Фатеев, трудно всіх пригадати, коли вже пішов сімдесят п'ятий рік. Та і писати мені Вам тяжко на українській мові, тому що на Донбасі весь час розмовляв російською мовою і писав теж на російській.

Якщо Ви живете в м. Рівне, то, мабуть, пам'ятаєте скрипачку Чорнохлібову Зою. Вони працювали колись там з її батьком, де вони зараз? Пробачте, це так, між іншим.

Що ще можу згадати в свої роки – це і склероз добавить до того, що повернувся з війни інвалідом II групи, так ще зараз приходиться думати більше за хліб-сіль.

Контрабас свій подарував (йдучи на пенсію) музичному училищу, учбовий матеріал продав учню, тогочасному випускнику Одеської консерваторії. Якщо маєте можливість написати листа директорові музичного училища Ользі Зінов'євні, може вона що знає за випускників мого часу. Я не маю можливості Вам згадати всіх моїх вихованців і де вони працюють.

Тяжко в моєму віці згадувати все своє життя та і прізвища моїх «дітей», а для мене вони були діти, яким треба було підказувати, як в житті знаходить місце під сонцем, а його було дуже мало,

більше було хмар. Пробачте за листа, може що не так, але життя на Донбасі не дуже щасливе та і тяжко писати на українській мові, одночасно роблячи переклад.

Фото, яке Ви просили, висилаю, правда поганеньке, що маю, тим і радію. В сім'ї неполадки. Тож якщо що не так – пробачте.

Донецьк-50, вул. Щорса, 14-А, кв. 49.

Романчук П. П.

Р. С.: Давидова М. Я. пам'ятаю, але куди він виїхав, не знаю.

* * *

2 серпня 1992 р., Київ

Шановний Богдане Йосиповичу!

З превеликим трудом написала Вам про те, що Ви просили. Не впевнена, що воно підійде. Але, по-перше, важко писати про себе, по-друге, педагогіка – то не концерти та диригенти, то досить нудна наука, радість від якої збирається по крихтах. Але ці крихти дуже багато значать і для педагога, і для учня.

Словом, написала, як змогла. Можна писати ще дуже багато, але то не треба. Якщо книга буде видана, то дуже прошу дістати чи переслати, чи передати мені 3 примірники – один для мене і два – для моїх учнів Нонни та Олександра Саньків.

Бажаю Вам всього самого найкращого в Вашій благородній справі.

Педагог Зайончковська-Савелюк

Вікторія Станіславівна

Досить важко писати про будні педагогічної діяльності. Вони одноманітні і являють собою великий труд, що складається з маленьких перемог, великих невдач і тільки тоді, коли вже майже не ждеш нічого – починають пробиватись якісь маленькі паростки надії. А потім...

Народилася в грудні 1930 року в м. Києві, українка за походженням. Почала музичну освіту в Київському музичному училищі ім. Рейгольда Глієра у 1946 році на композиторському факультеті в класі композитора Петра Глушкова, а згодом перейшла на струнно-смичковий відділ в клас доцента Херсонського Соломона Шнейуровича (контрабас), де провчилась 2,5 роки. Після 3-го курсу успішно вступає до Київської державної консерваторії ім.

П.І. Чайковського (1949). Після закінчення консерваторії (1955) працює в оркестрі Київського ТЮГу й одночасно починає займатися педагогічною діяльністю в ДМШ № 5.

Перші учні: Штеренберг Аркадій, Ребенко (Майборода) Лариса, Мельник Олександр, Приймук Борис та інші. Вони були такими різними. Двоє перших – учні 8 та 6 класу, а два останні – малюки 3-4 класу. Ніхто з них не має ніякої музичної підготовки. Деякі з учнів не мали навіть уяви, що то за інструмент – контрабас. Учні вчилися грати тільки на уроці, тому що ні в кого з них не було інструмента. Варто спинитися на досить важкому періоді навчання: струни товсті, жильні, малозвучні, не слухалися маленьких слабих пальчиків і заняття на інструменті давалися з великою натугою. На уроках більше було прикростей, ніж задоволення. Але труднощі долали. Для зручності була сконструйована дерев'яна підставка для менших учнів. Вона полегшила опанування перших позицій, додала впевненості в грі. Старші учні почали брати участь у шкільному струнно-смичковому оркестрі і на звітному концерті ДМШ № 5 вже грали свої, а не запрошені контрабасисти. А через рік у звітному концерті ДМШ № 5, що проходив в приміщенні Київської філармонії, виступив перший соліст на контрабасі учень Штеренберг Аркадій. Через два роки навчання (замість обов'язкових 5-ти) учениця Ребенко Лариса (Майборода) успішно вступила до Київського музичного училища ім. Р. Глієра, одержавши на вступному екзамені з фаху оцінку «5». Схвальні висновки здобули сольні виступи учнів Зайончиковської-Савелюк В. С. – Мельника Олександра, Приймук Бориса, Пасхалова Сергія на міському огляді учнів ДМШ. Нарешті в школі з'явилися граючі контрабасисти.

У 1960 році Вікторію Станіславівну запрошуюють на роботу викладачем по класу контрабаса в Київську спеціальну музичну десятирічку ім. М. В. Лисенка. Тут можна відзначити її новий етап педагогічної роботи.

Перші учні десятирічки виявились досить складними – це були учні старших класів 8-10, досить розбещені, недисципліновані. Та й директор школи Белофастов О. П. попередив Зайончковську-Савелюк В. С., що робота в класі буде досить важкою – учні старших класів майже постійно хуліганили, про навчання думали

мало. І дійсно, якщо сьогодні були побиті шибки в вікнах школи, то завтра контрабас шукали по всьому приміщенню і знаходили аж на горищі, з підрізаними струнами.

Не відразу прийшло порозуміння між учнями та вчителькою. Це був великий труд – налагодити дисципліну, найти контакт з учнями, вселити їм надію на успіх і добитися таки, щоб вони повірили, почали дбайливо і наполегливо навчатися з фаху.

Перші випускники десятирічки складали екзамен разом із педагогом, роботу якої оцінювала комісія провідних педагогів консерваторії та десятирічки на чолі з дирекцією.

Випускники Стельмашенко Олександр та Галішніченко Олег грали складну програму. Та ось замовк останній звук. В залі запанувала тиша. А потім почалось обговорення. Першим сказав своє слово голова випускної комісії професор Київської консерваторії Г. Г. Васильєв: «Випускники-контрабасисти класу педагога Зайончковської В. С. відмінно підготовлені, вони володіють красивим звуком, технічно підкуті, грають на рівні студентів III курсу консерваторії, пропоную оцінку «5». І тільки після цього директор та інші члени комісії поздоровили молоду вчительку з такою вагомою перемогою. Обидва випускники в тому ж році підтвердили ту високу оцінку своєї гри вступом до Київської та Мінської консерваторій, де на вступному екзамені з фаху одержали «5».

Це був перший крок того нелегкого та такого прекрасного шляху. Всі сили, уміння і майстерність, якому віддала за 36 педагогічних років свого життя педагог. А потім ціла низка учнів як з ДМШ №5, так і десятирічки успішно навчались в класі контрабаса і не менш успішно поступали до навчання в музичне училище та консерваторії. У той час Зайончковська-Савелюк В.С. звільнилась з роботи в оркестрі ТЮГу і повністю присвятила себе педагогічній діяльності).

Неодноразово її учні давали сольні концерти в залах шкіл, знайомили слухачів з контрабасом сольним інструментом, з контрабасовим репертуаром. Було приємно одержати схвального листа від професора Московської консерваторії Колосова Євгена Олексійовича після вступу туди на навчання випускників класу сестри і брата Нонни та Олександра Саньків.

Дуже сподобався урок Вікторії Станіславівни професору з Че-

хословаччини, який був присутній на ньому і високо оцінив майстерність педагога та гру учня Стасюка Василя, який потім, до речі, будучи студентом Київської консерваторії, став першим серед контрабасистів стипендіатом державної стипендії. До речі, це був дуже здібний учень, який володів напрочуд гарним звуком і майже віртуозною технікою. Його гра відрізнялась великою виразністю.

Та всіх не перелічиш. Кожен учень був чимось оригінальним і кожний залишив слід в серці педагога.

Із громадських навантажень можна відзначити секцію контрабаса м. Київ, яку декілька років очолювала педагог Зайончковська-Савелюк В. С. при міському управлінні культури.

Якщо Вам непотрібні вже будуть фото, то Ви, будь ласка, переправте їх до мене.

З повагою, **В.С. Савелюк.**

* * *

9 серпня 1992 р., Одеса

Здоров, шановний Богдане!

Ось уже 5 днів як я перебуваю в лікарні (на стаціонарі) з запаленням легень. Треба мати неабиякі здібності, щоб зуміти в таку «барселонську» спеку доп'ясти таку хворобу. Зараз живу в надії на виздоровлення і чекаю чергового уколу в ж..., або ще куди-небудь. Покололи мене, як те решето. От тільки чи дасть це мені позитивні результати, сказати не берусь. А поки що живу в надії на краще, зв'язки з зовнішнім світом перервано. Живу, можна сказати, на казарменному стані. Буває у мене майже щодня моя донька. Спасибі їй, вона мене підтримує. А в цілому живу цілий день з сумом вперемішку з очікуванням чергового «штрикання в дупу». А мені їх роблять цілодобово, через кожні 4 години. Не знаю, скільки вони мене тут триматимуть.

Ти пишеш про рецензування. Ти добре зробив, що домовився з Богуславом Сойкою. А я думаю, що він вніс в наше діло багато потрібного. Так що моя совість перед тобою, я думаю, чиста. Звичайно, ти правий, ще лишилося багато «білих плям», які згодом можна буде ліквідувати. Сподіваюсь, що ти потурбуєшся, щоб я теж мав цю книгу після її виходу з друку.

Ні Володимира Чекалюка, ні Саші Подика після їх повернення з гастролей до Відня я не бачив. Може, вони вже в відпустці. Якщо побачиш Олександра Микитовича Островського, передай йому моє вітання. Якщо зможе і захоче, хай напише пару слів. Він мені це давно обіцяв.

Найбільш регулярна переписка у нас поки що з тобою (дай Бог, не наврочить). Треба її підтримувати і в майбутньому. Пробач за таку писанину, бо умови писання лишають бажати кращого. А писати доводиться на коліні, як той кореспондент. Харчування тут не відстає від загального рівня в країні, як кажуть: «померти не помреш, але худий будеш». І справді, за останній час я схуд досить помітно. Зате ходити стало набагато легше.

Незабаром початок нового навчального року. Не знаю, чи залишать мене в консерваторії, чи може виженуть. У мене була мета: зробити випуск двох Сашків – заочника С. Тулякова і очника С. Подика. Остаточо це питання вирішиться на початку навчального року. А поки що говорити про це не реально. Якщо все буде гаразд, то зроблю випуск, а там можна скручувати вудки своєї педагогічної роботи. Але не будемо загадувати наперед. Буду працювати, на скільки мене вистачить. Міцно тебе обіймаю. Бажаю всіляких успіхів.

З повагою, **Мироненко**.

Р. С.: Дуже хотілося б повернутися додому до 15 серпня. Адже це мій день народження. Але не будемо загадувати наперед. Моє бажання збулось. Виписали мене 15.VIII.92.

* * *

15 вересня 1992 р., Крим

Шановний Богдане Йосиповичу!

Ось куди закинула мене доля. Пишу Вам з Криму, з самого Чорного моря. Моє здоров'я було вже в такому стані, що донька і чоловік настояли на негайному від'їзді до Криму, де я майже щороку лікуюсь, але цього року з відомих Вам обставин відмовлялась від цієї поїздки. Та стан здоров'я вирішив по-своєму, і от я тут вже другу неділю. Спершу очухувалась, а тепер вже трохи прийшла до тями. На ногах почали стухати пухлини, а купання в морі дає свої хороші наслідки. Тут не дуже людне місце і тому

почуваєш себе як на краю світу. Ніяких новин, ніяких проблем – тільки ціни скачуть вгору, ну та нас, очевидно, привчать і до цієї дикої економіки. Наш народ терплячий – все витримає. Коли Ви мені дзвонили до Києва, то обіцяли в вересні приїхати, от тому я Вам і пишу, що мене там немає, а повернусь я лише в кінці місяця (якщо тільки диспетчери знову не забастують). Тут я почуваю себе значно краще, і знову хочеться щось робити, чимось корисним займатись. А в Києві останнім часом було зовсім негарно.

Як там Ваша книга? Що нового про її видання надійшло до Вас? Я, коли думаю про все це, то не можу не виказати Вам великої подяки за цей благородний труд, який Ви взяли на себе і довели до кінця. Завдяки Вашому терпінню і наполегливості Ви зуміли якось поєднати всіх контрабасистів, якось згладити всі контрасти та амбіції, котрі заважали вже давно розпочати та завершити цю таку важку роботу. Адже ніколи і ніхто не підіймав цього важливого питання і навіть не починав збирати матеріали.

Колись Володимир Михайлович Беляков почав щось збирати, але то для статті і взагалі тільки про київських контрабасистів (наскільки я пам'ятаю). У нього ще була стаття під назвою «Контрабаси, зіграйте окремо!». Це про групу контрабасистів оркестру Київської філармонії. Там були такі іронічно-сатиричні замальовки портретів всієї контрабасової групи. Так що честь Вам і хвала, що здійснили такий незвичайний труд! Нехай зостанеться для потомків. На цьому кінчаю.

Відповіді не треба, тому що тут я її не отримаю.

З пошаною, **Вікторія Станіславівна.**

* * *

1 жовтня 1992 р., Одеса

Здоров, шановний Богдане!

Я вже раз відповідав на твого листа, але випадково не торкнувся про Євгена Михайловича Ульяновського. Цікаво, яким чином ви 20 років знайомі, а про батька його (покійного) нічого не відали. Мені доводилось (в мої студентські роки) бути учнем школи Столярського, де вчився тоді в класі Єфрема Степановича Безрідного. Тоді вчилися Герасичкін Віктор Іллч, Бунаєв Микола Якович і ще дехто, яких зараз не пам'ятаю. Всі хлопці грали не-

погано, але в оркестровому досвіді «плавали». Тоді Петро Соломонович Столярський запросив мене стати концертмейстером групи контрабасів в оркестрі, яким він тоді керував. Це було у 1940 році. Я уже був «артистом» оркестру Одеської філармонії і деякий досвід в оркестровій грі у мене вже був. Робота була цікава. Довелося займатися з хлопцями груповими репетиціями. Водночас я виконував обов'язки концертмейстера. Тоді я і познайомився з Михайлом Сидоровичем Ульяновським. Яким чином він попав у групу контрабасів оперного театру, яку очолював Безрідний Єфрем Степанович, я, відверто кажучи, просто не знаю. Але зі всією родиною Михайла Ульяновського я був добре знайомий.

Безрідний Є. С. в 1946 році передав мені клас контрабасів консерваторії і скоро вийшов на пенсію. А Михайло працював у групі контрабасів. Така версія про наше співробітництво і знайомство з Михайлом Ульяновським. Але було б цікаво знати, яким чином ви познайомились з Євгеном Ульяновським? І лише через 20 років знайомства з'ясували, що він син Михайла Ульяновського. Серед його дітей були музиканти (здається, віолончеліст) але подробиць не пам'ятаю. Цікаво, чим зараз займається Євген Ульяновський у Рівному і як він потрапив до вашого міста, як ви з ним були 20 років знайомими «інкогніто». Якщо він мене пам'ятає, передай йому моє вітання.

Ну а тепер хотілося б знати, як ідуть видавницькі справи «Словника». Що цікавого передбачається в найближчому майбутньому? Ну, а тоді вже можна і по чарчині гримнути, бо «наше дело правое».

Вітання Олександрю Микитовичу Островському, якщо він мене ще не забув. Міцно стискаю твою руку і бажаю всіляких успіхів. Вітання твоїм рідним.

З повагою, Мироненко.

* * *

10 жовтня 1992 р., Суми

Шановний Богдан Йосипович!

Повідомляю Вас, що у нашому місті працює викладачем музичного училища та артистом оркестру театру Калініченко Анатолій

Олексійович. А також пенсіонер, у минулому викладач училища Кренгауз Авраам Соломонович, який за 20 років викладання підготував близько двадцяти учнів, що потім закінчили консерваторії. Більшість з них закінчили Московську консерваторію і в Україні. Частина працює в харківських колективах: філармонії, театрі опери та балету, опереті.

З повагою, **Борис Миколайович Гончаренко.**

Р. С.: Маю надію отримати примірник словника. Ще, може Вам буде цікаво, Авраам Соломонович Кренгауз один із тих, що грали 7 симфонію Дмитра Шостаковича в блокадному Ленінграді. Цього літа він помер.

* * *

31 жовтня 1992 р., Одеса

Здоров, Богдане!

Не треба себе величати мерзавцем. Зараз такий час, на всі справи його не вистачає. Це я бездільник-пенсіонер. Коли робити нічого, то я «малюю» свої листи. Іншого слова я не підберу. Мою писанину інакше назвати не можна. Надто повільні темпи. Булих темпів уже немає, от і вимальовую кожне слово, щоб не помилитися. Як не намагаюся, а помилки самі знаходять собі місце. Спасибі тобі за довгожданного листа, якого я отримав 30 жовтня і зразу ж відповідаю. По ходу листа твого виникли питання: чому «Словник» друкується частинами і в різних друкарнях? До речі, книгу чекає не тільки Львів і Київ, але й Одеса. Думаю, що нас не обійдуть увагою. Замовляю зразу три примірники. Цікаво, скільки коштує один, і кому треба надсилати гроші. А те, що вона буде без фотографій – біда невелика. Гадаю, що терпіння вистачить. Ждали більше.

Ти говориш, що в школі «запарка» і що своїх учнів тримаєш в «бас-гітарній» упряжці. Певен, що якби не ця «упряжка», то ніхто з пацанів не захотіли б по своїй волі вчитись грати тільки на контрабасі. Як же, бас-гітара в моді! А в 60-х роках, коли виник популярний квартет в складі – баян (або акордеон), гітара (секунда), кларнет (соло) і контрабас (основа всього квартету). Це, може чув, так званий «Тихоновський» квартет. Тоді на контрабас «перли» всі, кому хотілось. Грали на рівні самодіяльності, але

гроші заробляли чималі. Зараз бас-гітара остаточно витиснула контрабас. Але я певен, що це явище тимчасове, «шлягери» свій історичний відрізок відіграють, а контрабас, як інструмент, увійшов в історію музичного інструментарію як оркестровий інструмент і, водночас, вийшов на рівень сольного. Так що історія нас розсудить. Я дуже радий, що ти продовжуєш свою діяльність в справі керівництва ансамблем викладачів. Підібрана досить цікава програма. Симфонію Йозефа Мислівечека До-мажор мені чути не приходилось. Єсть у мене його Тріо для скрипки, віолончелі і контрабаса.

Ідея зробити презентацію «Словника» з участю радіо мене дуже зацікавила. Якщо ця ідея стане реальністю, попередь мене про це завчасно. Дуже буде добре, коли Михайло Ульяновський (покійний) теж потрапить до «Словника». Запитай Євгена, сина Ульяновського, чи пам'ятає він мене. Я бував у них дома. Навіть був у них на весіллі, але кого тоді женили чи видавали заміж, не пам'ятаю. Якщо він мене пам'ятає, то передай від мене вітання. Намір проведення вечора контрабасової музики викликає приємне враження. Моє щире побажання, щоб виступ наш був на певному рівні.

Твій уклін вчора передав Володимиру Чекалюку, Олександрю Подику, Тетяні Олександрівні (концертмейстеру). Сергія Колесника не бачив. Володимир щойно повернувся з Китаю. Одеська опера запросила його, як бувшого виконавця оркестру, для його посилення. Були гастролі в Пекіні. Возили туди «Лебедине озеро» Петра Чайковського і програму із одноактних балетів. Успіх був значний. Ходили до Китайської стіни, поїздка була цікавою. Хоч трохи світу побачить. В Європі уже побував двічі. Я маю на увазі Австрію, куди їздив оркестр філармонії на чолі з американським диригентом Ерлом. Одне слово, виходять хлопці на «європейський музичний ринок».

Напиши мені, який тираж передбачається «Словника» і як його можна придбати. По цьому слові будьте здорові. Міцно стискаю твою трудову руку. Вітання всій твоїй родині.

Побачиш Олександра Микитовича, запитай у нього, чи не забув він моєї адреси.

З повагою і шануванням, **Мироненко.**

4 січня 1993, Київ

Добрий день, шановний Богдан Йосипович!

1-го січня привітав своїх друзів, знайомих з Новим роком. І ось одне з привітань було особливо цікаве зворотною інформацією. Вікторія Станіславівна Зайончковська-Савелюк повідомила мені приємну новину про те, що Вам вдалося, а вірніше, спочатку прийшла ідея, видати книгу-словник про контрабасистів України. Це дуже цікава задумка. А мені, як людині закоханій у контрабас – це особливо приємно. Удвічі приємно, оскільки в словник, нібито, попадає й мій син Павлов Микола Едуардович. Саме моя багаторічна любов до контрабаса привела його в цей клас до Вікторії Станіславівни (ну, і ще, звісно, доля). Після закінчення одинадцятого класу школи ім. М.В. Лисенка він два роки грав на бас-гітарі в ансамблі ЧКВо, де художній керівник – Пустовалов Олександр Іванович. Він його залишив на понадстрокову службу, але в Миколи з 15-ти років народилася любов до електромузичних інструментів (тоді це були різного роду іоніки, «Вермони»). У той період з VI по XI клас він грав у ВІА ДПШ Московського району м. Києва, де був керівником Валентин Федорович Пушкарьов, великий ентузіаст дитячих ансамблів. Там у співробітництві з однолітками, дуже талановитими, як потім з'ясувалося, хлопцями, він почав займатися аранжуваннями.

Спочатку копіювали різні групи і виконавців (наприклад, «Машину часу», «АББА» і т. д.). Потім стали творити власні інструментовки, пісні. І ось через 10 років уже є деякі результати: створено близько 300 аранжувань і фонограм, пісень Ігора Корнелевича, Олександра Злотника, Олександра Морозова, Ганни Гаврилець, Ігора Поклада, Олександра Костіна й ін., які співають Назарій Яремчук, Роман Копов, Віталій Свирид, Катя Семенова, Лариса Доліна, Алла Кудлай, Віталій Білоножок, Ірина Сказіна, Ірина Грей, Лілія Сандулеса й ін. Продюсував Ірину Білик. Створив понад 25 пісень для дуету «Канікули» самостійно і в співпраці з поетом та виконавцем Анатолієм Матвійчуком. Нині працює з Марійкою Бурмакою. Написав і художньою радою прийняті позивні для радіопрограми «Промінь».

Але вьому цьому передувала контрабасова школа і різнобічні

заняття в музичній школі-десятилітці. Я розумію, що викладена вище інформація могла бути й не дуже цікава. Однак я описав ці подробиці, швидше за все, для загальної уяви про людські долі.

А до Вас, Богдане Йосиповичу, велике прохання: як тільки щось буде відомо про вихід збірника з друку – повідомте, будь ласка.

Адреса: 253147, м. Київ-147, вул. Ентузіастів, 29/2, кв. 212, Павлов Едуард Миколайович.

Вітаю Вас і Вашу сім'ю з прийдешнім Новим Роком!

Бажаю міцного здоров'я і творчих успіхів!

Пишіть. З повагою,
Едуард Миколайович Павлов.

* * *

8 січня 1993 р., Одеса

Шановний Богдане!

Поздоровляю тебе з Новим роком і Різдвом Христовим. Бажаю тобі всього найкращого. Пробач, що запізнився з новорічним поздоровленням. Став дуже неповоротким. Отримав від свого приятеля Єремеева Василя Івановича запитання, де можна купити «Словник»? Подик Саша говорив, що ніби він коштує 40 крб., а от де його можна придбати, поки що неясно. Аналогічне запитання одержав від Василя Миколайовича Суслова, який також має намір придбати книжку, але як і де, не відомо. Це обидва мої співучні 1930-х років і тому я так ретельно піклуюся за них. Що ти можеш мені порадити з цього приводу. Я знаю, що ти людина ділова і марно часу гаяти не можеш. Але дуже прошу тебе, зроби все, що в твоїй можливості. Щирі вітання всій твоїй родині і найкращі побажання з приводу свят, які наступили. Жду від тебе хоч маленької вісточки. Міцно тебе обіймаю і стискаю твою мужню руку.

З повагою, Мироненко.

P.S.: Олександр Микитовичу Островському, якщо він мене ще не зовсім викреслив зі своєї пам'яті, передай мої найщиріші вітання. Я розумію, що в таку складну годину гаяти час на якогось пенсіонера, що ледве пересувається по хаті, справа дорого обходиться.

ся. І згоден з тим, що в даному випадку робити треба, що дасть найбільший і відчутний результат. Але зрозумійте мене, як прикро відчувати свою неповноцінність, а іноді і непотрібність.

Пробач мене за ліричне відступлення. М.

* * *

11 січня 1993 р., м. Київ

Шановний Богдан Йосипович!

Де Ви поділись? Я вже не на жарт хвилююся з того. Сподівалась з Вами зустрітися на Новий рік, але вже й Різдво Христове минуло, а від Вас ні слова, ні звуку. Може Ви хворієте або є якісь дуже поважні причини? Новорічними святами до мене дзвонив батько мого колишнього учня Миколи Павлова, поздоровляв. Між іншим, я йому розповіла про Вашу книгу, про яку він і не знав. Він дуже зацікавився і попросив Вашу адресу, щоб спілкуючись з Вами дізнатися про подальшу долю друкування. Я дуже Вас прошу напишіть або подзвоніть мені. На жаль, я не знаю, чи є у Вас телефон, якщо є, то повідомте мене і я неодмінно Вам подзвоню.

«Колумбійці» мої теж цікавляться, а Володимир Михайлович Беляков навіть приїздив до мене додому, щоб ознайомитись з текстом книги. Ось така вже популярність. Я з нетерпінням чекатиму Вашу відповідь. На цьому закінчаю! Всього найкращого Вам і Вашій сім'ї в Новому 1993 році. Пишіть. Дзвоніть.

Ваша Вікторія Станіславівна.

* * *

12 январа 1993 г., Одесса

Шановний Богдане Йосиповичу!

Отримав від Олександра Подика книгу «Контрабасисти України». Цікава історично-біографічна книга. Гречно дякую.

Тепер я хочу сказати про те, що я можу щось запропонувати для Вашої подальшої праці. Справа в тому, що я викладаю в Одеському музучилищі не лише контрабас, але й бас-гітару в естрадному відділенні. За 8 років у мене з'явилося чимало професійних знань, які потрібні цьому інструменту. Тому пропоную написати невелику «Хрестоматію для бас-гітари» для ДМШ. Нехай

туди ввійдуть: Етюди для 12 позицій, Народні пісні й танці України. Теми з імпровізаціями українських композиторів. Теми з імпровізаціями традиційного джазу. Автором цієї «Хрестоматії» будете Ви.

Я можу написати декілька тем з імпровізаціями традиційного джазу американських композиторів та виконавців, тобто конкретно ми можемо про це поговорити в переписці. Загалом у цьому є велика необхідність для учнів ДМШ України. 270119, м. Одеса, вул. Ільфа і Петрова, буд. 10-Б, кв. 11.

Торжинський Микола Олексійович.

* * *

25 січня 1993 р., Одеса

Здоров, шановний Богдане!

Щиро дякую за листа і поздоровлення, але я зараз серйозно вийшов з ладу. Ноги мене не слухаються і буває таке, що я «приземляюсь» на землю (це кращий варіант), а то і просто в болото (буває і таке). Я надсилаю тобі мого запізненого листа, а до цього одержав від тебе, де ти пишеш, що відправив для мене два примірники «Словника». Я так зрозумів, що для Суслова Василя і Єремєєва Василя. Сашко Подик до мене не дзвонив, а тим більше не заходив, не знаю чому? Хоча певно знаю, що він уже давно в Одесі. Сам я відправити бандеролі не зможу і тому звертаюсь до тебе з великим проханням, якщо тобі не заважить, відправ бандеролі Суслову Василю Миколайовичу і Єремєєву Василю Івановичу. Адреси їх сповіщаю окремо на листочках. Я тобі заздалегідь вдячний за зроблене добре і корисне діло. Я добре розумію, що в такий складний час нашого життя звертання з подібними проханнями безглузді, але це, мабуть, останнє прохання в моєму житті. Отже, на тебе, Богдане, вся надія, бо надіятись більше ні на кого.

З повагою, **Мироненко.**

* * *

19 лютого 1993 р., м. Уфа

Шановний Богдан Йосипович, здрастуйте!

Вдячний за біографічний словник «Контрабасисти України». У мене сьогодні день народження, мені виповнилося 82 роки.

Ваша книга для мене прекрасний подарунок. Я вже добре ознайомився з словником, читаю і перечитую. Зустрічаю моїх однокурсників по консерваторії в Одесі і Києві, колег, з якими працював у симфонічному оркестрі філармонії і друзів, з якими веду переписку і нині. І взагалі, я з Україною пов'язаний більше, ніж з Росією. Я там навчався, там став професіоналом, там одружився. У Києві живуть родичі моєї дружини. Але історія розпорядилася так, що ми нині живемо в різних державах. Добре це чи погано? Не знаю. Але поки скрізь всім погано. Можливо, буде в майбутньому краще.

Богдан Йосипович! Як Ви рішилися в наш складний час на таку складну працю? Написати і видати «Словник»? Ви зробили подвиг. За ваш подвиг я схиляюсь перед Вами. Знаю, як складно пробити бюрократизм. Коли я приїхав з Бразилії, то був в хорошій формі. У мене в репертуарі було три концерти Карла фон Діттерсдорфа E-dur, Es-dur і D-dur (з альтом) і симфонічний концерт Джованні, Боттезіні і ще щось. Хотів зіграти з оркестром і записати. Писав в Москву, в Київ і скрізь відмовили. Класика нікого не цікавила.

З повагою, Ваш колега, **Василь Єремєєв**.

* * *

3 вересня 1994 р., с. Шевченкове Одеської обл.

Шановний колего Богдане Йосиповичу!

З найкращими побажаннями до Вас звертається контрабасист Смаль Кузьма Антонович. Влітку, будучи у відпустці, зустрів я в Чернівцях контрабасиста Львівського оперного театру Пінтяка Андрія. Ми з ним давні знайомі. Він розповідав мені, що Ви уже випустили книгу про контрабасистів України. Молодець! Як це Вам вдалося при сучасному дефіциті і дорожнечі паперу?! Я мав перед першим вереснем до Вас заїхати в Рівне, зустрітися, мав передати деякі ноти для контрабаса, а також книгу про Сергія Кусевичького і попросити у Вас екземпляр Вашого «Словника» чи як Ви його назвали. Професор Познаньської консерваторії в Польщі також раніше випустив книгу Вашого плану. Вона називалась «Kontrabas od A do Z». Там були коротенькі відомості про контрабасистів-віртуозів, в основному ХІХ століття і початку ХХ.

Вам відома ця робота? Я володію польською, то мені якось вдалось раніше такий збірник дістати (переслали із Польщі). Через два місяці я маю їхати в Дубно (приблизно 3, 4, 5 листопада) та заїду до Вас, то поговорим про більше. Андрій Пінтяк розповідав, що Ви були запрошені на святкування «Дня контрабасиста». Цікаве свято. Мене знову запрошують в Чернівецьке музичне училище вести клас контрабаса, але я не знаю, як дозволить мені здоров'я, бо через рік виходжу на пенсію. Поки працюю над фольклорним збірником Кіцманщини (Чернівецька область).

До зустрічі. На все добре. Якщо Ваша ласка, напишіть кілька слів. Пересилати збірник Ваш не треба, бо я хочу зустрітися з Вами.

Кузьма Смаль.

* * *

9 грудня 1994 р., Одеса

Добрий день, шановний Богдане Йосиповичу!

Прошу мене вибачити за пізню відповідь на твоє прохання. Справа в тому, що ми недавно тільки вернулися з поїздки по Німеччині та Англії. Перш за все, хочу поздоровити тебе з виданням чудової книги «Контрабасисти України», де зібрано такий багатий матеріал по історії та розвитку виконавського контрабасового мистецтва, що, мені здається, пора братись за книжку по історії контрабасового розвитку на Україні. Бажаю скорішого випуску твого нового посібника. Твоїм першим посібником ми зараз користуємося в школі педпрактики (у нас зараз займається дівчина 13 років та хлопчик постарше). Що стосується рецензії, так я її вирішив не змінювати, бо цілком довіряю тобі, а про якісь конкретні речі я говорити не можу, бо з матеріалом не знайомий. Відносно квадратного штемпселя, – всі мені в один голос твердять, що його не потрібно і ніяких штемпселів не хочуть ставити. Якщо щось не так я зробив, можеш звертатись, я до кінця лютого весь час на місці.

Привіт від Юрія Меркурійовича Мироненка! Він дуже постарів (в серпні відсвяткували 80-річчя!). Спілкуватися з ним стає все важче – прогресує склероз, але нас всіх добре пам'ятає, і що було колись може доповісти в подробицях, а що було сьогодні і вчора

– повний провал. Вся остання контрабасова «гвардія» поживає нормально. Терновець Валерій вже два роки як в тещі в Кіровограді, по-моєму, працює в камерному оркестрі та театрі, але відтоді, як він поїхав, ніяких вістей від нього не було. Пан Колесник Сергій також другий рік вже працює в Чехії, в симфонічному оркестрі м. Мар'янині Лазні, у нього вже дочка і син, так що він всіх нас обскавав.

Ну, про Подика Сашу ти, мабуть, знаєш, він у вас буває дуже часто. Він женився, дочці вже більше, ніж півроку. По конкурсу пройшов у штат нового оркестру та займає посаду помічника другого пульту, але має персональну вищу категорію. Але всіх нас виручає не наша зарплата, а ті поїздки за кордон, які в нас інколи бувають (хоч ми там також отримуємо мізер). Взагалі в оркестрі ми працюємо зараз дуже багато. Рівень у нас, звичайно, піднявся, але щоб навіть його утримувати, доводиться ретельно та довго готувати кожную програму.

У консерваторії я також працюю. Саша Подик вирішив цього року залишити цю справу, довелося запросити Славіка Керницю (концертмейстера з опери, ти його повинен пам'ятати). Студентів багато – дев'ять чоловік, але достойних один-два набирається. Ми з ним їх ділимо, в мене п'ять, в нього – чотири. Цього року навіть не робили набору, бо і так багато. У цьому сезоні в групу перейшов на помічника концертмейстера Славик Керниця, оперу вже залишив. Моя жінка також перейшла по конкурсу з опери в «симфонію». В останньому у мене все по-старому.

Вибач за почерк (я вже роки три як нічого не пишу). Може, в тебе є телефон – то повідом, ми би спілкувались частіше. Привіт Олександрю Микитовичу Островському та іншим знайомим. Якщо потрібно щось змінити в рецензії, телефонуй мені, текст цієї рецензії в мене є.

З повагою, Володя Чекалюк.

* * *

2 березня 2006 р., м. Черкаси

Шановний Богдан Йосипович!

Посилаю Вам відомості про частину найкращих моїх учнів, які навчались у Черкаському музичному училищі. Бажаю успішно за-

кінчити Вашу працю і надіюсь одержати один примірник із Вашого видавництва.

З повагою, **Микола Якович Сергієць.**

* * *

19 квітня 2006 р., м. Дніпропетровськ

Добрий день, шановний Богдане Йосиповичу!

Вашого листа отримав у Дніпропетровському музичному училищі. Учора провів анкетування своїх студентів та учнів. Дуже жалкую, що не зміг зібрати усі фото, занадто короткий термін. Сподіваюсь, що моє фото у Вас залишилось. Відносно моєї біографії. Прошу звернути свою увагу на «Щоденні вправи для контрабаса» (права рука), там подається моя творча біографія. Якщо можливо, доповніть, що я також працюю в Ліцеї при Дніпродзержинському музучилищі та викладаю у Дніпропетровській ЦМШ.

3 грудня 2005 року Дніпропетровське музичне училище реорганізоване у Дніпропетровську консерваторію ім. Михайла Глінки, де я зараз і працюю. Маю двох талановитих студентів першого курсу консерваторії (з анкетування це зрозуміло). Зараз підготував до друку свій Концерт для контрабаса з оркестром Ремажор, а також «Кантабіле» Нікколо Паганіні. Можливо, ці твори будуть надруковані до 1-го травня 2006 року. Ще новина, мій учень Дмитро Олійник, зараз студент Одеської консерваторії, 3-й курс, брав участь у Міжнародному конкурсі (Ворзль) і отримав Гран-прі (12 квітня). Виконав Концерт Дж. Боттезіні, «Політ джмеля» (яким він закінчував у мене музучилище), а також «Другу рапсодію» Ф. Ліста. Коли отримаєте анкети і ноти, які я Вам сьогодні планую відправити поштою, будь ласка, дайте мені про це знати.

Бажаю успіху!

З повагою, **Григорій Окань.**

* * *

21 квітня 2006 р., м. Донецьк

Шановний Богдане Йосиповичу!

Щиро вдячний Вам за Вашу сумлінну шляхетну й дуже необхідну працю. Вважаю необхідним додати те, що не знайшло місце

в анкеті. Закінчивши музичну академію, вступив до магістратури, закінчивши її науковою роботою «До проблем специфіки контрабасових перекладень на прикладі концерту для віолончелі Роберта Шумана a-mall». Захист приймав Левко Колодуб (Київ). Зараз закінчую асистентуру-стажування при Донецькій державній музичній академії. Крім декількох творів і етюдів, маю авторство контрабасових перекладень – Концерт Р. Шумана для віолончелі, Варіації на тему з опери Дж. Россіні «Мойсей» Н. Паганіні на струні соль, віолончельного концерту Л. Боккеріні. Викладаю контрабас у Донецькій «десятирічці» для обдарованих дітей. Активно займаюсь концертною діяльністю, готуюся до міжнародних конкурсів. Учасник багатьох камерних ансамблів, джазових колективів. У 2004 році закінчив Міжнародну Бахівську Академію (маю сертифікат). Заграв один концерт у Вищій музичній школі музики і театру ім. Фелікса Мендельсона-Бартольдї м. Лейпціг (Німеччина). Отримав запрошення до вступу без екзаменів до цього закладу, але відмовився з переконань патріотичності та творчої недоцільності реалізування себе як митця поза межами вітчизняного музичного кола, яке сьогодні потребує величезних змін та укріплення свого статусу в світі. Дуже хотілося б дати концерт у Вашому місті. Якщо є зацікавлення в цьому, я завжди готовий.

Не знаю, чи маєте Ви дані Оканя Григорія Олександровича. Окань Г. О. – видатний педагог. Викладає клас контрабаса у Дніпропетровській консерваторії (вже є така!), музичному училищі. Випустив багато добрих контрабасистів, які працюють у багатьох музичних училищах країни, за кордоном. Він автор першої Української сучасної контрабасової школи (готується до друкування), багатьох творів, декілька зошитів етюдів, вправ, сонат, варіацій. Автор повної схеми виникнення й розвитку української контрабасової школи, від початку (Одесо-Чеська школа) до сучасних днів. Багато що можна ще подати про цю людину.

Бажаю Вам успіхів! Де можна придбати цей довідник і як?

З повагою, **Олександр Мурашкін.**

* * *

26 квітня 2006 р., м. Дніпропетровськ
Вітаю, шановний Богдане Йосиповичу!

Я знайомий з Вашою попередньою роботою про контрабасистів, тож із задоволенням поділюсь інформацією для створення Вашої нової роботи. Мої дані згідно Вашої анкети: 1. Коленчук Артем Володимирович. 2. 1980 р., 16 травня. 3. м. Дніпропетровськ. 4. Музичне училище в м. Дніпропетровськ, консерваторію (Харківський державний університет мистецтв). 5. Училище – у Олександра Олексійовича Кулакова, консерваторія – почав учитись у Смирнова Вадима Олексійовича. Закінчив у Мельника Станіслава Григоровича. 6. Кулаков Олександр Олексійович – нині в училищі не працює, а працює в Дніпропетровській філармонії концертмейстером групи контрабасів.

Окань Григорій Олександрович – я не знаю точно, як назвати його місце роботи, оскільки училище збирались перейменувати в консерваторію (в м. Дніпропетровськ). Ізюмов Геннадій Миколайович – працює в театрі опери і балету м. Дніпропетровськ (артист оркестру). Носуля Юрій – артист оркестру Дніпропетровського театру опери і балету, Смирнов Вадим Олексійович – артист оркестру в Харківському театрі опери і балету, Мельник Станіслав Григорович – викладач у Харківській консерваторії, помічник концертмейстера в Харківській філармонії. Швачко Ігор – концертмейстер групи контрабасів у Харківському театрі музкомедії. Подзерко Віктор – концертмейстер групи котрабасів у Дніпропетровському театрі опери і балету. Повідомте, будь ласка, як можна буде (або коли можна буде) придбати для себе екземпляр Вашої праці.

Артем Коленчук.

* * *

16 грудня 2009 р., м. Київ

Вельмишановний Богдане Йосиповичу!

Хочу подякувати Вам за Вашу копітку праці – енциклопедичний та біографічний довідники контрабасистів, які я отримав від Григорія Олександровича Оканя. Якщо буде нагода перевидання, було б добре виправити та додати деякі подробиці у біографії мого батька Івана Семеновича Баженова. По-перше, це дати життя (29.VI.1910, м. Обсянь Курської губернії – 15.VII.1990, м. Дніпропетровськ). У 1918 р. він із старшим братом Олександром (загинув у ДСВ) переїхав до с. Саксагань П'ятихатського району

Дніпропетровської обл., до татової сестри Єлизавети (за чоловіком Зезуль). Тут він отримав декілька уроків гри на скрипці. Тато називав (якщо я не помиляюсь) ім'я скрипаля Слюсаревського, який часто відпочивав у Саксагані, а працював у Маріїнському театрі у Петербурзі і був одним із численних учнів Леопольда Ауера. Наприкінці 20-х на початку 30-х рр. тато жив у Харкові, де закінчив музично-театральний технікум по класу контрабаса Мільпера (тато казав – «професор Мюльнер») і працював в опері в оркестрі оперного театру. У 1932-1933 р. він переїхав до Дніпропетровська, де також працював в опері до початку війни. Під час окупації переховувався з дружиною та донькою у селі, а відразу по визволенні Дніпропетровська зібрав купку музикантів, і вони давали «Наталку-Полтавку» для бійців у драматичному театрі ім. Т. Шевченка (опера, на жаль, вщент згоріла). З того часу і до 80-х років був концертмейстером (до речі, також і беззмінним інспектором) симфонічного оркестру Дніпропетровської філармонії. Кілька десятиліть тато викладав у Дніпропетровському музичному училищі. Пам'ятаю я тільки декого із його учнів, бо в 1968 р. поїхав до Московської консерваторії, а з 1968 року живу в Києві.

Це були Григорій Малецький (здається, він потім працював у Мінській опері), Олександр Мойсеєнко (він є у Вашому довіднику), Олександр Македонський (викладав і був директором музичної школи у Кривому Розі, на руднику ім. «XX партз'їзду»), Юрій (Георгій) Максименко (згодом хормейстер, викладач і директор Луцького музучилища). Щодо Юрія Сердюка – я не певний, що він вчився саме в Ашгабаді у Бели Шайкевич. Я її добре пам'ятаю – вона була скрипалькою у Дніпропетровському симфонічному.

Ще раз із щирою подякою та повагою,

Анатолій Іванович Баженов.

* * *

м. Дніпропетровськ, 22 лютого 1998 р.

Добрий день, шановний Богдане Йосиповичу!

У мене, врешті-решт, з'явилася можливість написати Вам листа і прислати Вам свій новий твір, вірніше, його копію для ознайомлення. Сподіваюсь, що Вам моя праця буде цікавою, а саме кон-

трабасовий цикл «П'ять сюїт для контрабаса соло» тв. 40 № 1-5, складений із 20 п'єс, деякі поліфонічної будови. Амплітуда контрабасових труднощів в Сюїтах досить широка (від старших класів ДМШ до старших курсів консерваторій). Тому для виконання в більшості своїй, вони зручні, технічні засоби не перевищують можливостей не досягнувши зрілої майстерності молодих контрабасистів. Зрозуміти самостійно і усвідомити деякі деталі окремих частин так і кожної Сюїти в розумінні художнього вираження, фактурних особливостей, динамічної і тембрової організації образно-музичної драматургії, різних емоційних настроїв, інтонації (в широкому і вузькому розумінні), тематизм, національний колорит і асоціативні зв'язки, визначити наявність другорядного і головного кульмінаційного центру і т. п. – є, на мій погляд, головним в концепції виконання. В Сюїтах спостерігається стилізація деяких частин, тому виконавець повинен прагнути до високої художньої культури, розумінню стилевих особливостей, виразності передачі композиторського задуму. Написані Сюїти десь рік тому і їх розповсюдженням займаюсь самостійно. Спонсорів для видавництва зараз знайти дуже важко (потрібно 4-5 тис. дол.)

Прошу вибачення, що цей відгук на мою працю подаю Вам моєю оригіналу, але зараз не маю часу для перекладу. Продовжуючи тему про відгуки, мені хотілося б також мати і Ваш, шановний Богдане Йосиповичу відклик, звичайно, якщо Ви вважатимете це за потрібне. Далі, підкреслюючи Вашу прозорливість, я маю на увазі Ваше бажання включити до Біографічного словника моїх учнів, тоді ще музичного училища Семенова та Перепьолкіна, хотів би сповістити Вам, що хлопці зараз вчаться в вищих учбових закладах.

Так, Семенов В. – студент 3-го курсу Російської Академії музики (колишній інститут ім. Гнесіних), клас педагога Андрія Львовича Маталаєва, а Перепьолкін О. – студент 4-го курсу Санкт-Петербурзької консерваторії ім. Римського-Корсакова, клас педагога Шилю Олександра Олексійовича, між іншим, лауреата Всесоюзного конкурсу (1988 р.), I-ша премія, учень І.М. Курбатова. Перепьолкін поєднує навчання в консерваторії з працею в Заслуженому симфонічному оркестрі Є. Мравінського; до цього

працював в Санкт-Петербурзькій капелі ім. М.І. Глінки. Побував на гастролях у м. Ліон (Франція), в Сеулі (Корея), літом 1997 р. місяць працював солістом камерного оркестру в Швейцарії... Якимсь в телефонній розмові Олег мені розповів, Шило О.О. дав вивчати мої Сюїти японським студентам і вони їм дуже сподобались, так що влітку вони їх брали з собою в Японію. Потім, сміючись, додав, що Ваше прізвище цікаво звучить по-японському. Це, так би мовити, між іншим. Закінчуючи цього, не в міру довгого листа (прошу вибачення), кілька слів про мою замітку в газеті «Наше місто». Книжка А. Міхно про Дж. Боттезіні вийшла дуже малим тиражем і в Мо-скві вона розповсюджувалась по списку; дивом, дякуючи В. Семе-нову, дістався і мені один примірник. Можливо, і Ви мали подібну нагоду.

Зі щирою повагою і найкращими побажаннями, **Г. Окань.**

P.S.: Напишіть мені про себе, будь ласка. Чим займаєтесь, над чим працюєте?

Афіші концертів контрабасової музики

СРЕДА
30
ОКТАБРЯ
2002

Министерство культуры и искусства Украины
Донецкая музыкальная академия
им. С. С. Прокофьева

СРЕДА
30
ОКТАБРЯ
2002

КОНЦЕРТНЫЙ ЗАЛ

КОНЦЕРТ

ИЗ ПРОИЗВЕДЕНИЙ КОМПОЗИТОРА
ГИРГОРИЯ ОКАНЯ

Программа:

Романс. Концертный дуэт для виолончели и контрабаса. Вариации на две темы Н. В. Лысенка с оперы „Паталка-Подтавка“ .Мелодия.
Соната для контрабаса и фортепиано.

Исполнители:

Студенты класса контрабаса — доцента, заслуженного работника культуры Украины

СТАРИКОВА В. М.:

ПАВЕЛ ШАТОХА, ВЛАДИМИР БРОЙ, ОЛЕГ ЖУРАВЕЛЬ,
ДЕНИС ГРУБСКИЙ, АЛЕКСАНДР МУРАШКИН

Партию виолончели исполняет **АЛЕКСЕЙ ЗИЧЕНКО**

Концертмейстеры:

ИРИНА СТЕПАНОВА И СВЕТЛАНА СКРЫПНИК

Начало в 15.00 часов

22

апрель 1962 г.

22

апрель 1962 г.

Дворец культуры профсоюзов Белоруссии
(Малый зал)

Для слушателей факультета музыки, хореографии и изобразительного искусства

Музыкальный календарь „Знаете ли Вы это?“

КОНЦЕРТ

УНИВЕРСАЛА КОНТРАБАССИСТОВ БЕЛОРУССКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ КОНСЕРВАТОРИИ ПОД РУКОВОДСТВОМ ДОЦЕНТА БГК С. Ш. ХЕРСОНСКОГО

В концерте принимают участие студенты консерватории: Г. Бочин, П. Горюнов, С. Иванов, В. Миклашев, С. Королев, А. Стельмашенко, С. Херсонский (руководитель)

Концертмейстер—А. ДАВЫДОВА

В ПРОГРАММЕ КОНЦЕРТА:

И. С. Баз
В. Феш
П. Подновыров
Н. Аладов
Е. Тихоцкий

— Ариэ
— Аллемандэ
— Пьесная партизанская
— Юмореска
— Бельба

С. Ш. Херсонский
Музыкальный календарь
„Знаете ли Вы это?“
апрель 1962 г.

АНСАМБЛЬ СТАРИННОЙ МУЗЫКИ

ME SOU

Ольга ИВАНЧЕНКО—скрипка

Галина КАСЬЯНЕНКО—скрипка

Павел ТАЛАБОЛИН—скрипка

Вероника ОБОРотова—арфа

Сергей УЦХЕВИЧ—флейта

Дмитрий ГОРШКОВ—альт

Художественный руководитель—

Василь ШИНКАРЕНКО (контрабас)

Соллисты:

Заслуженный артист УССР Валентин ЗЕМЛЯНСКИЙ—баритон

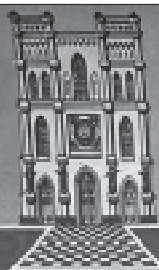
Заслуженная артистка УССР Тамара ЛАГУНОВА—сопрано

Лауреат респ. конкурса вокалистов Калерия КАМЕНЬЯНОВА—сопрано

Сергей ТЕРЕХИН—баритон Валерий КОСТИН—тенор

В концертах принимают участие:

В программах концертов произведения композиторов XVII, XVIII, XIX и XX веков

ЗАЛ КАМЕРНОЇ ТА ОРГАННОЇ МУЗИКИ

КОНЦЕРТНИЙ СЕЗОН 1989 — 1990 рр.

2 БЕРЕЗНЯ (п'ятниця)

*До 250-річчя з дня народження австрійського
композитора*

КАРЛА ДІТТЕРСА ФОН ДІТТЕРСДОРФА

В ПРОГРАМІ:

концерт для альту і оркестру
концерт для контрабаса і оркестру
концертна симфонія для альту і контрабаса

ВИКОНАВЦІ:

ЛРК камерний оркестр
художній керівник і головний диригент
заслужений діяч мистецтв УРСР **Володимир ДЕПО,**
Петро ШАТНИЙ (альт),
Володимир СТОЛЯРЧУК (контрабас)

Вступне слово: **Алла ЮРКІВ**

Початок о 19 год. 30 хв.

РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА ФІЛАРМОНІЯ
ЗАЛ КАМЕРНОЇ ТА ОРГАННОЇ МУЗИКИ

5
ОДЕСЬКИХ
КОНТРАБАСИСТІВ

15 листопада 2012 року
Початок о 19:00 годині

ПРОГРАМА КОНЦЕРТУ

- Д. Боттедіні «Passione amoroso»
- А. Кювель «Ехо – соната №6»
- С. Вайнер Доісторична сюїта
у 5 частинах
- Т. Аута – Ахо Два танці
- Д. Рагсвік Сюїта в 3-х частинах

КОНТРАБАСИ:

заслужений артист

України **Володимир Чекалюк.**

Володимир Гречук,

Максим Кондратьєв.

Віталій Дідик.

Олександр Подик.

АКАДЕМІЧНИЙ КАМЕРНИЙ

ОРКЕСТР РОФ,

диригент - **Сергій Хоровець.**

ВЕДУЧА - **Юлія Бондарчук.**

ОДЕСЬКИХ
КОНТРАБАСИСТІВ

Среда
19
Декабрь

Министерство культуры и искусств Украины
Донецкая государственная консерватория
им. С. С. Прокофьева

Среда
19
Декабрь

КОНЦЕРТНЫЙ ЗАЛ

КОНЦЕРТ

КОНТРАБАСОВОЙ МУЗЫКИ

Исполнитель:

АЛЕКСАНДР МУРАШКИН

СТУДЕНТ III КУРСА

класс
доцента

СТАРИКОВА В. М.

Программа:

I отделение

Г. Эккельс	— Соната соль-минор
Л. Бетховен	— Соната соль-мажор
П. Хиндемит	— Соната ля-минор

II отделение

Д. Боттезини	— Аллегро из концерта „Аля Мендельсон“
С. Нусевицкий	— Концерт

Концертмейстер

МАРГАРИТА БОРНОВА

Директор Международного конкурса

НАЧАЛО В 8 ЧАСОВ

Міністерство культури і мистецтва України
Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Рівненське училище мистецтв і танцю
Рівненська державна музична школа №1 ім. М. Лисенка

Актова зала
музичного училища

9 грудня
2000 року

КОНЦЕРТ

*Концертмейстер музичного
присвячений 45-літтю відомого українського музичного училища
і викладач інструментально-вокального факультету
Концертмейстер Олександр ОВСЬКОГО*

У КОНЦЕРТІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ:

- Катерина ВЛАСЮК - учениця III курсу Рівненського училища мистецтв і культури;
Юрій ЗБРОЖЕК - студент IV курсу Рівненського державного гуманітарного університету;
Сергій КРАВЧУК - учень IV курсу Рівненського училища мистецтв і культури;
Кирило КУРГАНСЬКИЙ - учень IV класу Рівненської ДМШ №1 ім. М. Лисенка;
Олександр ПОДИК - концертмейстер групи контрабасів камерного оркестру Рівненської філармонії;
Олександр РИСИНСЬКИЙ - музикант народного самодіяльного ансамблю "Джерела" Рівненського галузю культури "Хімік";
Богдан СТОЛЯРЧУК - доцент кафедри музичного фольклору Рівненського державного гуманітарного університету;
Валерій ТЕРНОВЕЦЬ - викладач Кіровоградського музичного училища;
Володимир ЧЕКАЛЮК - заслужений артист України, концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Одеської філармонії, доцент Одеської консерваторії ім. А.В. Нежданової;
Олександр ШНАЙДЕР - артист камерного оркестру Черкаського обласного управління культури;
Олександр ЮРЧИК - концертмейстер групи контрабасів симфонічного оркестру Кишинівської філармонії;
Олег ЯНУШЕВИЧ - артист камерного оркестру Рівненської філармонії

Камерний оркестр Рівненського міського палацу дітей та молоді
Художній керівник та диригент Юрій СКОРНІЧУК
Концертмейстери: Людмила ВЕРЕМЬУК, Наталія ВОЛОШИН,
Федір КЮДРЕВИЧ, Оксана ЛАГУТІЛА

Вхід вільний

Початок о 12 год. 30 хв.

ЛАСКАВО ПРОСИМО!

Література

1. Jozef Eichstadt. Szkola nf Kontrabas. Polskie Wydownictwo Muzyczne 1977. 112 с.
2. Jozef Eichstadt. Szkola nf Kontrabas. Polskie Wydownictwo Muzyczne 1978. 220 с.
3. Frantisek Hertl. Skola Hru na Kontrabas. Praha 1975 Editio Supraphov. 156 с.
4. Frantisek Hertl. Na basu. Rychlea spravne. Praha. Bratislava. Pahtoh, 1967, 43 с.
5. D.R. Hans Kuhitz. Die Instrumentation violonchello kontabass. Veb Breitkopf. Hartel Musikverlagleinzig. 1961. 71 с.
6. Ганс Кунітц. Інструментування. Контрабас. Переклад з німецької Ірини Пошки, редактор-упорядник Богдан Столярчук. Рівне, 2012, видавець О. Зень. 73 с.
7. Талій Марія. Нестор Гарницький. Життєвий та творчий шлях, педагогіка та організаційна діяльність. Спогади. Ліга Прес. Львів, 2017. 250 с.
8. Зюскінд Патрік. Контрабас. Переклад з німецької І.С. Фрідріх. Харків «Фоліо». 2005. 127 с.
9. Мистецтво України. Біографічний довідник за редакцією А.В. Кудрицького. Київ, «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана. 1997. 694с. с. 130.
10. Каневська Г. Виткалов В. Павло Іванович Синиця. Життєвий і творчий шлях музиканта. Монографічне дослідження. Рівне. 1999. 381с.
11. Окань. Г. П'ять сюїт для контрабаса соло. Дніпро, 1992. 77 с.
12. Окань Г. 50 етюдів для контрабаса соло в п'яти заняттях. Дніпро, 2003. 100 с.
13. Паганини Никколо. Кантабиле. Переложения для контрабаса и фортепиано Григория Оканя. Дніпропетровськ. 2006. 8 с.
14. Дж. Россини – Г. Окань. Концертный дуэт для виолончели и контрабаса в сопровождении фортепиано. Днепропетровск. 2003. 36 с.
15. Окань Г. Вариации для контрабаса та фортепіано на дві теми з опери М.В. Лисенка «Наталка Полтавка». Дніпропетровськ, 2003 , 16 с.
16. Окань Г. Соната для контрабаса и фортепиано. Днепропетровск. 2003. 14 с.
17. Монти В. Чардаш. Переложения для контрабаса и фортепиано Г. Оканя. Днепропетровск, 2005, 7 с.
18. Лист Ф. Вторая венгерская рапсодия. Переложения для контра-

баса и фортепиано Г. Оканя. Днепропетровск, 2005, 15 с.

19. Окань Г. Концерт Ре-мажор для контрабаса з оркестром. Дніпропетровськ, 2005. 20 с.

20. Клєнгель Ю. Окань Г. Щоденні вправи на контрабасі (бас-гітарі). Дніпропетровськ. 2001, 45 с.

21. Окань Г. Соната для контрабаса та фортепіано. Дніпропетровськ, 2001. 16 с.

22. Окань Г. Соната для виолончели и фортепиано. Днепропетровск, 2001. 16 с.

23. Окань Г. Тарантелла для контрабаса и фортепиано. Днепропетровськ. 2001.8с.

24. Окань Г. Концертный этюд в стиле «Ретро» для контрабаса и фортепиано. Днепропетровск, 2002. 7 с.

25. Окань Г. Мелодия для контрабаса и фортепиано (с приложениями партии виолончели). Днепропетровськ. 2001.7с.

26. Окань Г. Романс для контрабаса и фортепіано. Днепропетровськ. 2000.5с.

27. Janus Poplawski. Szkola na gitare, basova. Polske Wydawnictwo Muzyczne 1979. 143 с.

28. Dceter Kopping, Vladimiz Hora, Tuflo mas Bule, Wieland Zicgenrucker. Dic Babgitorre VEB Dentscher Verlag fur Musik Leipzig Editio Supraphon Praha, 1981. 143с.

29. Сумарокова В. Фундатор контрабасової школи України. Музика. Київ №4, 2014. С.34-37.

30. Контрабас. 1-2 класи. Навчальний репертуар дитячих музичних шкіл. З додатком партії контрабаса, редактор-упорядник Б.Й. Столярчук, Київ, «Музична Україна», 1990. 63 с.

31. Постановка правой и левой руки при игре на контрабасе в самарском духовом оркестре, материал подготовил Б.Й. Столярчук. Ровно, 1987. 23 с.

32. Столярчук Б. Контрабасисти України. Біографічний словник, Рівне. Державне редакційно-видавниче підприємство, 1992. 68 с.

33. Столярчук Б. П'єси для контрабаса і фортепіано. Рівне. Державне редакційно-видавниче підприємство, 1993. 14 с.

34. Столярчук Б. Контрабас: навчальний посібник для студентів інститутів культури. Рівне, 1994. 208 с.

35. Столярчук Б. Контрабасисти України, енциклопедичний довідник. Видання друге, перероблене, доповнене. Рівне. ТзОВ «Принт

Хауз», 2007. 208 с. з ілюстраціями.

36. Столярчук Б. П'єси для контрабаса і фортепіано. Рівне, 2011, 17с.

37. Столярчук Б. Хрестоматія для контрабаса, навчальний посібник. Рівне, 2014. 268 с.

38. Веретельников О. Становлення та розвиток українського джазового контрабасового мистецтва. Рецензент Столярчук Б. Рівне, 2020. Видавець О. Зень, 68 с.

39. Столярчук Б. Листи, рецензії, відгуки, подання. Рівне, 2022. 318с.

40. Храм вічної музики. Рівненській ДМШ № 1 ім. М.В. Лисенка – 75 років. Рівне. Видавець О. Зень, 2014. 712 с.

41. Рівненському музичному училищу РДГУ – 60 років. Рівне. Видавець О. Зень, 2016, 848 с.

42. Шагінян Марієта. Воскрешенные из мертвых. Переклад з російської, редактор-упорядник Б.Й. Столярчук. Рівне. Видавець О. Зень, 2020. 336 с.

43. Чеські музиканти засновники контрабасового мистецтва в Україні. Рівне. Видавець О. Зень. 2018, 60 с.

44. Столярчук Б. Митці Рівненщини. Енциклопедичний довідник. Рівне : Ліста, 1997. 366 с., з іл.

45. Столярчук Б. Митці Рівненщини. Енциклопедичний довідник. Рівне. Видавець О. Зень. 2014, 386 с.

46. 5 одеських контрабасистів (...). Рівненська обласна філармонія. 15 листопада 2012 р.

47. Беляков В. Рукописний зошит про історію контрабасистів. Київ, 1990.

48. Столярчук Б. Басові музичні інструменти. Рівне, 2020. 128 с.

49. Союз композиторов Украины. Справочник под ред. Гордийчука. Київ «Музична Україна», 1984, 313 с.

50. Столярчук Б., Гайдабура О. Ритми Рівненського джазу. Рівне. Видавець О. Зень, 2009. 168 с.

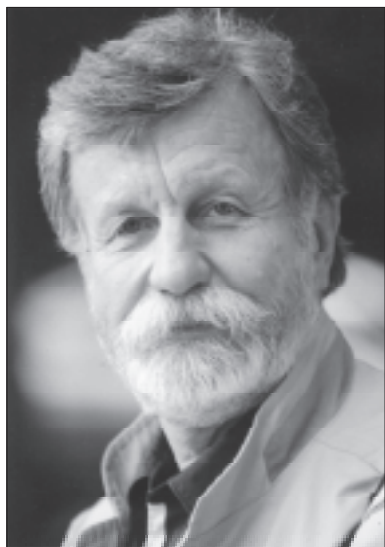
51. Persy Heath. Джазові імпровізації. 1971. 23 с.

52. Montaq Lajos. Kontabass-schube I Editio musica Budapest, 1955. 101с.

53. Montaq Lajos. Kontabass-schube II Editio musica Budapest, 1956. 128с.

54. Montaq Lajos. Kontabass-schube III Editio musica Budapest, 1966. 119 с.

55. Montaq Lajos. Kontabass-schube IV Editio musica Budapest, 1976. 99 с.
56. Альбом контрабасиста. Київ «Музика України», 1969, 26 с. №1.
57. Альбом контрабасиста. Упоряд. В. Беляков, 1974, 35 с. №2.
58. Альбом контрабасиста. Упоряд. В. Беляков, 1975, 26 с. №3.
59. Альбом контрабасиста. Упоряд. В. Беляков, 1979, 43 с. №4.
60. Альбом контрабасиста. Упоряд. В. Беляков, 1980, 38 с., №5.
61. Gustav Laska. Kontroba-Shube Bands Veb Bretkopi Ceipriv, 1960, 87 с.
62. Горват І., Вассербергер І. Основи джазової інтерпретації. Київ, «Музика України», 1980. 118 с.
63. М. Филипчук Обробки джазових творів естрадних ансамблів й оркестрів. Навчально-методичний посібник. Вінниця. Нова книга. 2013. 159 с.
64. М. Филипчук Обробки джазових творів естрадних ансамблів й оркестрів. Рівне, 2011. 151с.
65. Р. і Т. Дзвінка. Чарлі Паркер джазовий саксофоніст, композитор. Навчально-методичний посібник. Рівне, 2015.91с.
66. Р. Дзвінка. Джазова імпровізація (альт-саксофон). Навчальний посібник. Рівне. Видавець О. Зень, 2007. 95с.
67. О. Гайдабура. Хрестоматія з класу джаз-оркестру. Рівне. Перспектива, 2005. 172 с. Ч. I.
68. О. Гайдабура. Хрестоматія з класу джаз-оркестру. Рівне. Видавець О. Зень, 2006. 152 с. Ч. II.
69. Б. Столярчук. Джаз-марафон-2014. Мистецькі грані (журнал). Рівне. 2014. – С.2.
70. Музика в школі. Науково-методичний журнал. №6. 2007. с. 3-39.
71. В. Симоненко. Мелодии джаза. Киев. 1972. 318 с.
72. С. Лозо. Автографи Ді Ді Бріджуотер. Музика №4, Київ, 2014. с.43-46.
73. О. Кізлова. «Jazz in Kyiv». Київ, Банзай-Музико, № 2, 2013, с. 44-45.

Богдан Йосипович Столярчук народився 25 серпня 1947 р. в селі Дмитрівка Гощанського району Рівненської області – педагог, мистецтвознавець, краєзнавець, заслужений діяч мистецтв України, відмінник освіти України. У 1964 р. закінчив Рівненську ДМШ № 1, у 1970 р. – Рівненське музичне училище (кл. викл. О.М. Островського), у 1976 р. – Київський державний інститут культури, у 1986 р. – Одеську державну консерваторію ім. А.В. Нежданової (клас викл. Ю.М. Мироненка, В.П. Базилевич). Працював артистом оркестру

Рівненського обласного музично-драматичного театру і обласної філармонії, викладачем контрабаса і бас-гітари Рівненській дитячої музичної школи № 1 ім. М. Лисенка. Професор кафедри музичного мистецтва Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету, керівник інструментального ансамблю традиційної народної музики «Хутірські музики». Він є членом багатьох творчих спілок України, зокрема, Національної спілки художників України, лауреатом премій: «За відродження Волині», літературно-мистецьких – ім. Бориса Тена (Рівне) і Авеніра Коломийця (Дубно), вузівської – ім. Мелетія Смотрицького, Григорія Чубая, Івана Шишка і в галузі театрального мистецтва.

Також Богдан Столярчук – автор понад 100 книг, зокрема першого в Україні регіонального енциклопедичного довідника «Митці Рівненщини» (1997), це видання отримало диплом II ст. на Міжнародній книжковій виставці-ярмарку «Книжковий світ» (Київ, 1997). Серед інших є автором чи редактором-упорядником другого видання довідника «Митці Рівненщини» (2014), альманаху «Художники Рівненщини» (2008), книг про рівненських митців: «Валентин Колосов – живописець і скульптор» (2009), «Микола Годун. Очима друзів» (2016) та «Євген Чорний – життєпис, творчість, громадська діяльність» (2022).

Наукове видання

СТОЛЯРЧУК Богдан Йосипович

Історія контрабасового мистецтва

МОНОГРАФІЯ

Коректор

Людмила Алконова

Технічний редактор

Олег Бориліук-Міськов

Підп. до др. 2.01.2026.

Формат 64x80¹/₁₆.

Папір офсет.

Друк цифр.

Гарнітура Dumka.

Ум. др. арк. 22,6.

Обл. вид. арк. 22,6.

Тираж 10 прим.

Видавець Юрій Кукса

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

серія ДК № 8301 від 9 травня 2025 р.

вул. Київська, 36, м. Рівне, 33000;

097 42 66 444

Друк: VPM-ПОЛІГРАФ

вул. Фабрична, 8, м. Рівне, 33022;

097 42 66 444